

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSLAM EKONOMİSİ VE FİNANSİ ANABİLİM DALI**

**TÜRKİYEDE'Kİ KATILIM VE KONVANSİYONEL
BANKALARINDAKİ TAKİPTEKİ KREDİLERİ ETKİLEYEN
FAKTÖRLERİN KANTİL REGRESYON ANALİZİ İLE
KARŞILAŞTIRILMASI**

Öznur AK

DOKTORA TEZİ

Danışman: Prof. Dr. Şakir GÖRMÜŞ

KASIM - 2023

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**TÜRKİYEDE'Kİ KATILIM VE KONVANSİYONEL
BANKALARINDAKİ TAKİPTEKİ KREDİLERİ
ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN KANTİL REGRESYON
ANALİZİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI**

DOKTORA TEZİ

Öznur AK

Enstitü Anabilim Dalı: İslam Ekonomisi ve Finansı

“Bu tez 08/11/2023 tarihinde online olarak savunulmuş olup aşağıdaki isimleri bulunan jüri üyeleri tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ
Prof. Dr. Şakir GÖRMÜŞ	Başarılı
Prof. Dr. Süleyman KAYA	Başarılı
Doç. Dr. Murat GÜVEN	Başarılı
Doç. Dr. Cengizhan YILDIRIM	Başarılı
Dr. Öğr. Üyesi Saime KAVAKCI	Başarılı

ETİK BEYAN FORMU

Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının benzerlik oranının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve Etik Kurul Onayı gerektiği takdirde onay belgesini aldığımı beyan ederim.

Etik kurul onay belgesine ihtiyaç var mıdır?

Evet ☐

Hayır ☒

(Etik Kurul izni gerektiren araştırmalar aşağıdaki gibidir:

- Anket, mülakat, odak grup çalışması, gözlem, deney, görüşme teknikleri kullanılarak katılımcılardan veri toplanmasını gerektiren nitel ya da nicel yaklaşımlarla yürütülen her türlü araştırmalar,
- İnsan ve hayvanların (materyal/veriler dahil) deneysel ya da diğer bilimsel amaçlarla kullanılması,
- İnsanlar üzerinde yapılan klinik araştırmalar,
- Hayvanlar üzerinde yapılan araştırmalar,
- Kişisel verilerin korunması kanunu gereğince retrospektif çalışmalar.)

Öznur AK

08/11/2023

ÖN SÖZ

Akademik eğitim sürecimin en meşakkatlisi olan doktora sürecimde hayatımı kolaylaştıran, bana destek veren ve motivasyon sağlayan herkes bu zor yolu keyifli bir şekilde yürümemi sağlamıştır. Öncelikle yüksek lisans sürecimden itibaren hem öğrencisi olduğum hem danışmanlığımı yürüten ve doktora tez çalışmamın başlangıcından son aşamasına kadar yardımlarını ve desteklerini esirgemeyen kıymetli danışmanım Prof. Dr. Şakir GÖRMÜŞ hocama teşekkürü bir borç bilirim. Doktora ders döneminde ders aldığım ve doktora tez izleme sürecimde de destek veren Prof. Dr. Süleyman Kaya'ya teşekkür ederim. Ekonometrik yönden çalışmama katkılarını sunan, doktora tez izleme jürimde de yer alan Doç. Dr. Murat Güven'e teşekkür ederim. Doktora sürecimin başından sonuna kadar geçen süreçte tezimle ilgili her türlü desteği veren, sorduğum tüm sorulara usanmadan sabırla cevap veren ve doktora savunma jürimde de bulunan çok kıymetli Dr. Öğr. Üyesi Saime Kavakcı'ya müteşekkirim. Lisans yıllarımda kendisinden ders alma şansımın olduğu ve doktora savunma jürimde de değerli desteklerini veren Doç. Dr. Cengizhan Yıldırım'a teşekkür ederim.

Eğitim hayatımın en başından beri hiçbir karşılık beklemeksizin beni destekleyen, bugünlere gelmeme vesile olan, sevgileriyle ve ilgileriyle eğitim hayatımı kolaylaştıran, hayatımın her aşamasında olduğu gibi eğitim hayatımda da yanımda olan ve bana her daim yol gösteren, zorluklar karşısında daha güçlü durmamı sağlayan, hayatımdan keyif aldırان, varlıklarına sonsuz şükrettiğim anneme, rahmetli babama, ablam Esra'ya ve kardeşim Eda'ya müteşekkirim.

Bu meşakkatli süreçte her daim desteğini hissettiren, varlığıyla hayatıma anlam katan, her sıkıntıda bana motive olan, mutluluk ve şükür vesilesi sevgili eşim Serdar Harunoğulları'na teşekkür ederim.

İlk iş deneyimimde bana bir müdürden bir yöneticiden ziyade beni ailem gibi düşünüp yanımda olan, tezimin yazım aşamasında gerek anlayışlı tavrı gerek bana olan desteği ile her zaman kolaylık sağlayan değerli müdürüm Sibel Sağlam'a teşekkürü bir borç bilirim.

Akademik hayatımın yanı sıra her anımda yanımda olan, varlıklarıyla bana güç veren, desteklerini ve ilgilerini her zaman hissettiren çok değerli Feyza Cevherli, Kübra Cevherli ve Feyza Doğruyol'a müteşekkirim.

Öznur AK

08/11/2023

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	iv
TABLO LİSTESİ.....	vii
ŞEKİL LİSTESİ	viii
ÖZET	ix
ABSTRACT	x

GİRİŞ.....	1
1. BÖLÜM: BANKACILIK SEKTÖRÜNDE KREDİ KAVRAMI.....	6
1.1. Kredinin Kavramsal Çerçevesi.....	6
1.1.1. Konvansiyonel Finans Piyasasında Kredi	7
1.1.2. Katılım Finans Piyasasında Kredi	8
1.1.2.1. Katılım Bankacılığı Fon Toplama Yöntemleri	10
1.1.2.1.1. Özel Cari Hesaplar	10
1.1.2.1.2. Katılma Hesapları.....	11
1.1.2.1.3. Altın Hesapları	13
1.1.2.2. Katılım Bankacılığı Fon Kullandırma Yöntemleri	15
1.1.2.3. Genel Bankacılık Hizmetleri.....	22
1.1.3. Konvansiyonel ve Katılım Finans Piyasası Arasındaki Farklar	25
1.2. Kredinin İlkeleri	27
1.3. Kredinin Unsurları ve İşlevleri	28
1.4. Kredi Türleri.....	29
1.4.1. Konvansiyonel Bankalarda Kullanılan Kredi Türleri.....	30
1.4.1.1. Nitelikleri Açısından Krediler.....	30
1.4.1.2. Vadeleri Açısından Krediler	30
1.4.1.3. Teminatları Açısından Krediler	32
1.4.1.4. İzinleri Açısından Krediler.....	32
1.4.1.5. Kaynakları Açısından Krediler	33
1.4.1.6. Kullanma Amacı Açısından Krediler.....	33
1.4.2. Katılım Bankalarında (Faizsiz Finans Kurumlarında) Kullanılan Kredi Türleri.....	33

1.4.2.1. Nakdî Krediler	34
1.4.2.2. Gayrinakdî Krediler	35
1.5. Kredi Sınırları ve Kısıtlamaları	35
1.5.1. Bireysel ve Özel Kredi Sınırına Tabi İşlemler	37
1.5.2. Kredi Sınırlamalarına Tâbi Olmayan İşlemler	38
1.6. Kredi Açma Yetkisi	38
1.7. Kredilendirme Süreci	39
2. BÖLÜM: BANKACILIK SEKTÖRÜNDE TAKİPTEKİ KREDİLER.....	40
2.1. Takipteki Kredi Kavramı	40
2.1.1. Konvansiyonel Bankalarda Takipteki Krediler	40
2.2.2. Katılım Bankalarında Takipteki Krediler	45
2.2. Takipteki Kredilerin Sınıflandırılması	48
2.3. Kredilerin Takibe Düşme Nedenleri (Takipteki Kredilerin Sebepleri)	50
2.3.1. İçsel Faktörler	52
2.3.1.1. Bankaya Özgü Sebepler	52
2.3.1.1.1. Kredi Kullanırılması Öncesi Oluşan Sebepler	53
2.3.1.1.2. Kredi Kullanırılma Süreci ve Sonrasında Oluşan Sebepler	60
2.3.1.2. Firmaya İlişkin Nedenler (İşletmelere Özgü Sebepler)	63
2.3.2. Dışsal Faktörler	64
2.3.2.1. Teknolojik Gelişmelere Uyum Sağlanamaması	65
2.3.2.2. Makroekonomik Koşullar	65
2.3.2.3. Politik Riskler	66
2.4. Takipteki Kredilerin Ekonomi Üzerine Etkileri	67
2.5. Takipteki Kredilerin Yönetimi ve Çözüm Yolları	68
3. BÖLÜM: BANKACILIK SEKTÖRÜNDE KREDİ RİSKİ, YÖNETİMİ VE TURLERİ.....	72
3.1. Kredi Riski Kavramı	72
3.2. Kredi Risk Yönetimi ve Süreci	80
3.3. Kredi Riskinin Özellikleri ve Çeşitleri	91
3.3.1. Temerrüde Düşme Riski	92
3.3.2. Kredi Değerliliği Riski	93

3.4. Kredi Riskine Sebep Olan Faktörler.....	93
3.5. Kredi Riskini Azaltmaya Yönelik Politikalar.....	95
3.5.1. Riskin Yansıtılması	97
3.5.2. Riskin Sınırlandırılması.....	97
3.5.3. Riskin Paylaştırılması.....	98
3.5.4. Kredi Temerrüt Takası (Swapı) (CDS)	98
3.6. Kredi Riski Yönetimi Araçları	104
3.6.1. Risk Bazlı Fiyatlama	104
3.6.2. Kredi Skorlama ve Derecelendirme	105
3.6.3. Teminatlandırma İşlemleri	107
3.6.4. Kredi Limitlerinin Sınırlanması	109
3.7. Konvansiyonel Bankacılıkta Risk Türleri	109
3.8. Katılım Bankacılığında Risk Türleri (Riskin Sınıflandırılması)	124
4. BÖLÜM: TAKİPTEKİ KREDİLERİN BELİRLEYİCİLERİ – KANTİL	
REGRESYON ANALİZİ.....	131
4.1. Literatür İncelemesi.....	131
4.2. Veri	147
4.3. Metodoloji	158
4.4. Ekonometrik Analiz.....	159
4.4.1. Tanımlayıcı İstatistikler.....	160
4.4.2. Bankaya Özgü Değişkenlerin Yorumlanması	162
4.4.3. Makroekonomik Değişkenlerin Yorumlanması	188
SONUÇ	223
KAYNAKÇA.....	244
ÖZGEÇMİŞ	263

KISALTMALAR

AAOIFI	: İslami Finansal Kuruluşlar Muhasebe ve Denetim Kurumu
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ADF	: Genişletilmiş Dickey-Fuller Birim Kök Testi
ARDL	: Otoregresif Dağıtılmış Gecikme
BASEL	: Basel Bankacılık Denetim Komitesi
BB	: Banka Büyüklüğü
BK	: Bankacılık Kanunu
BDDK	: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BIS	: Uluslararası Ödemeler Bankası
BIST	: Borsa İstanbul
CDS	: Kredi Risk Primi – Kredi Temerrüt Swapı
CFO	: Cumhurbaşkanlığı Finans Ofisi
CIBAFI	: İslami Bankacılık ve Finansal Kurumlar Genel Konseyi
DEA	: Veri Zarflama Analizi
DEKK	: Dinamik En Küçük Kareler
EFT	: Elektronik Fon Transferi
EO	: Enflasyon Oranı
EVDS	: Elektronik Veri Dağıtım Sistemi
GMM	: Genelleştirilmiş Momentler Yöntemi (Generalized Method of Moments)
GSMH	: Gayri Safi Milli Hasıla
GSYİH	: Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
IDB	: İslam Kalkınma Bankası
IFSB	: İslami Finansal Hizmetler Kurulu
IIFM	: Uluslararası İslami Finansal Piyasalar
IILM	: Uluslararası İslami Likidite Yönetimi Kuruluşu
IIRA	: Uluslararası İslami Derecelendirme Ajansı
IRTI	: İslami Araştırma ve Eğitim Enstitüsü
IMF	: Uluslararası Para Fonu
İAB	: İstanbul Altın Borsası
İF	: İhtiyaç Faizi
KGK	: Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu

K/GSYİH	: Krediler/Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
K/M	: Krediler/Mevduat
KOBİ	: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
Konut Faizi	: KF
KT	: Kuveyt Türk Katılım Bankası A.Ş.
LOLR	: Son Çare Borç Veren
MARS	: Çok Değişkenli Uyarlamalı Regresyon (Multivariate Adaptive Regression Splines)
MASB	: Malezya Muhasebe Standartları Kurulu
md.	: Madde
MF	: Mevduat Faizi
NARDL	: Doğrusal Olmayan Otoregresif Dağıtım Gecikmesi
NCB	: The National Commercial Bank
NK	: Net Kâr
OECD	: Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (Organisation for Economic Co-Operation and Development)
OLS	: Sıradan En Küçük Kareler
ÖFK	: Özel Finans Kurumu
PLS	: Kısmi En Küçük Kareler Yöntemi
PÖS	: Perakende Ödeme Sistemi
ROA	: Aktif Kârlılığı
ROE	: Özkaynak Kârlılığı
S&P	: Standard & Poor's (Uluslararası Kredi Derecelendirme Kuruluşu)
SGK	: Sosyal Güvenlik Kurumu
SPK	: Sermaye Piyasası Kurulu
SYR	: Sermaye Yeterlilik Rasyosu
SWOT	: Strengths (Güçlü Yönler), Weaknesses (Zayıf Yönler), Opportunities (Fırsatlar) ve Threats (Tehditler)
TBB	: Türkiye Bankalar Birliği
TCMB	: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
TDK	: Türk Dil Kurumu
TF	: Ticari Faiz

TFRS	: Türkiye Finansal Raporlama Standartları
TK	: Toplam Krediler
TKBB	: Türkiye Katılım Bankaları Birliği
TL	: Türk Lirası
TMSF	: Tasarruf Bankacılık Sigorta Fonu
TÜFE	: Tüketici Fiyat Endeksi
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
VAR	: Riske Maruz Değer Yöntemi
VECM	: Vektör Hata Düzeltme Modeli
VUK	: Vergi Usul Kanunu
VYŞ	: Varlık Yönetim Şirketleri
YEM	: Yapısal Eşitlik Modellemesi
QR	: Kantil Regresyon (Quantile Regression)

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Karşılıklar Yönetmeliği'ne Göre Kredi ve Diğer Alacakların Tasnifi.....	49
Tablo 2: CDS Koruma Alıcısı ve Koruma Satıcısının Kullanım Amaçları	102
Tablo 3: Bankacılık Sektöründe Temel Riskler.....	110
Tablo 4: Çalışmaya Dahil Edilen Bankaların Listesi	148
Tablo 5: Bankaya Özgü Değişkenler	149
Tablo 6: Makroekonomik Değişkenlere Ait Tanımlar	153
Tablo 7: Tanımlayıcı İstatistikler	161
Tablo 8: Bankaya Özgü Faktörlerin Katılım Bankalarındaki Takipteki Kredilere Etkisi (1. Denklem).....	164
Tablo 9: Bankaya Özgü Faktörlerin Konvansiyonel Bankalardaki Takipteki Kredilere Etkisi (1. Denklem)	168
Tablo 10: Bankaya Özgü Faktörlerin Katılım Bankalarındaki Takipteki Kredilere Etkisi (2. Denklem).....	172
Tablo 11: Bankaya Özgü Faktörlerin Konvansiyonel Bankalardaki Takipteki Kredilere Etkisi (2. Denklem)	176
Tablo 12: Bankaya Özgü Faktörlerin Katılım Bankalarındaki Takipteki Kredilere Etkisi (3. Denklem).....	180
Tablo 13: Bankaya Özgü Faktörlerin Konvansiyonel Bankalardaki Takipteki Kredilere Etkisi (3. Denklem)	184
Tablo 14: Makroekonomik Faktörlerin Katılım Bankalarındaki Takipteki Kredilere Etkisi (1. Denklem)	191
Tablo 15: Makroekonomik Faktörlerin Konvansiyonel Bankalardaki Takipteki Kredilere Etkisi (1. Denklem)	196
Tablo 16: Makroekonomik Faktörlerin Katılım Bankalarındaki Takipteki Kredilere Etkisi (2. Denklem)	201
Tablo 17: Makroekonomik Faktörlerin Konvansiyonel Bankalardaki Takipteki Kredilere Etkisi (2. Denklem)	206
Tablo 18: Makroekonomik Faktörlerin Katılım Bankalarındaki Takipteki Kredilere Etkisi (3. Denklem)	212
Tablo 19: Makroekonomik Faktörlerin Konvansiyonel Bankalardaki Takipteki Kredilere Etkisi (3. Denklem)	218

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1: Katılma Hesabı Süreçleri	12
Şekil 2: Kurumsal Finansman Desteği Süreci.....	17
Şekil 3: Kar-Zarar Ortaklığı Süreci.....	20
Şekil 4: Finansal Kiralama Süreci.....	21
Şekil 5: CDS İşlemi.....	100

ÖZET	
Başlık: Türkiye'deki Katılım Ve Konvansiyonel Bankalarındaki Takipteki Kredileri Etkileyen Faktörlerin Kantil Regresyon Analizi İle Karşılaştırılması	
Yazar: Öznur AK	
Danışman: Prof. Dr. Şakir GÖRMÜŞ	
Kabul Tarihi: 08/11/2023	Sayfa Sayısı: x (ön kısım) + 263 (ana kısım)
Ekonomideki en önemli finansal araçlardan biri bankalardır. Piyasadaki fon aktarımına aracılık eden bankalar ekonomide fon fazlası olan kesimden fon ihtiyacı olan kesime aktarım işlemi yapmaktadırlar. Bu işlem yapılırken çoğunlukla kredi verme kanalı kullanılmaktadır. Kredi verme işlemi sonrasında kredinin geri ödenmeme riski bulunmaktadır. Verilen krediler ödenmediğinde takipteki kredi (sorunlu kredi) adını almaktadır. Çalışmada konvansiyonel bankalar ve katılım bankalarındaki bankaya özgü ve makroekonomik faktörlerin takipteki krediler üzerindeki etkisi karşılaştırmalı olarak analiz edilmektedir. Türkiye'deki konvansiyonel bankalar ve katılım bankalarında takipteki kredileri etkileyen bankaya özgü ve makroekonomik değişkenlerin etkilerini ölçmek için kantil regresyon (QR) ve OLS tahmin yöntemi modeli kullanılmıştır. Çalışmada bağımlı değişken olarak takipteki krediler kullanılmıştır. Bağımsız değişkenler bankaya özgü ve makroekonomik değişkenler olarak iki gruba ayrılarak ele alınmıştır. Bankaya özgü değişken olarak “toplam krediler, net kâr, krediler/GSYİH, krediler/mevduat, aktif kârlılığı, özsermaye kârlılığı ve banka büyüklüğü”, makroekonomik değişken olarak “konut faizi, ihtiyaç faizi, ticari faiz, GSYİH, enflasyon, mevduat faizi ve kredi risk primi (CDS)” kullanılmıştır. Çalışmadaki veriler 2011 dördüncü çeyrek ile 2021 ikinci çeyrek arasında toplamda 39 çeyreklik dönemi kapsamaktadır. Konvansiyonel bankalara ait veriler FitchConnect veri tabanı, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası EVDS veri tabanı, Cumhurbaşkanlığı Finans Ofisi veri tabanı, Türkiye Bankalar Birliği, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu ve bazı dönemlere ilişkin eksik veriler bankaların konsolide olmayan finansal tablolarından derlenmiştir. Katılım bankalarına ait veriler FitchConnect veri tabanı, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası (TCMB) EVDS veri tabanı, Cumhurbaşkanlığı Finans Ofisi veri tabanı, Türkiye Katılım Bankaları Birliği ve bazı dönemlere ilişkin eksik veriler bankaların konsolide olmayan finansal tablolarından elde edilmiştir. Makroekonomik veriler, TÜİK ve Dünya Bankasına ait veri tabanından elde edilen bilgiler ile derlenmiştir. Çalışma, analiz de dahil olmak üzere dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, konvansiyonel ve katılım bankacılığı sektöründeki kredi kavramının ana hatlarına yer verilmiştir. İkinci bölümde, konvansiyonel ve katılım bankacılığı sektöründeki takipteki kredi kavramı ana hatları ile ele alınmıştır. Üçüncü bölümde, bankacılık sektöründeki kredi riskleri, yönetimi ve türleri konvansiyonel bankalar ve katılım bankaları karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır. Dördüncü ve son bölümde takipteki kredilerin belirleyicisi olan bankaya özgü ve makroekonomik değişkenler kantil regresyon yöntemi ile analiz edilmiştir. Bu bölümde hem konvansiyonel hem katılım bankaları açısından literatürdeki ulusal ve uluslararası kaynaklar, araştırmanın metodolojisi, analizde kullanılan değişkenler ve analiz sonucunun yorumlamaları yapılmıştır. Analiz yapılırken üç farklı denklem denemesi yapılmış ve tüm sonuçlar için anlam düzeylerinde yakınlık olduğu için tamamı çalışmada açıklanmıştır.	
Anahtar Kelimeler: Takipteki Krediler, Katılım Bankalarında Takipteki Krediler, Konvansiyonel Bankalarda Takipteki Krediler, Kantil Regresyon Analizi	

ABSTRACT	
Title of Thesis: Comparison of Factors Affecting Non-Performing Loans in Participation and Conventional Banks in Turkey with Quantile Regression Analysis	
Author of Thesis: Öznur AK	
Supervisor: Prof. Dr. Şakir GÖRMÜŞ	
Accepted Date: 08/11/2023	Number of Pages: x (pre text) + 263 (main body)
Banks are one of the most important financial intermediaries in the economy. Banks, which mediate the transfer of funds in the market, transfer funds from the sector with surplus funds to the sector in need of funds. In this process, the lending channel is mostly used. After lending, there is a risk that the loan will not be repaid. When the loans are not repaid, they are called non-performing loans. This study comparatively analyzes the impact of bank-specific and macroeconomic factors on non-performing loans in conventional banks and participation banks. Quantile regression (QR) and OLS estimation method model will be used to measure the effects of bank-specific and macroeconomic variables affecting non-performing loans in conventional banks and participation banks in Turkey. In the study, non-performing loans are used as the dependent variable. Independent variables are divided into two groups as bank-specific and macroeconomic variables. Bank-specific variables are "total loans, net profit, loans/GDP, loans/deposits, return on assets, return on equity and bank size", while macroeconomic variables are "housing interest rate, personal interest rate, commercial interest rate, GDP, inflation, deposit rate and credit risk premium (CDS)". The data in the study covers a total of 39 quarters between the fourth quarter of 2011 and the second quarter of 2021. Data for conventional banks are compiled from FitchConnect database, Central Bank of the Republic of Turkey EVDS database, Presidency Finance Office database, Banks Association of Turkey, Banking Regulation and Supervision Agency, and missing data for some periods are obtained from banks' unconsolidated financial statements. Data on participation banks are compiled from FitchConnect database, Central Bank of the Republic of Turkey (CBRT) EVDS database, Presidential Finance Office database, Participation Banks Association of Turkey and missing data for some periods are compiled from unconsolidated financial statements of banks. Macroeconomic data are compiled from TurkStat and the World Bank database. The study consists of four sections, including the analysis. In the first section, the main outlines of the loan concept in the conventional and participation banking sector are given. In the second section, the concept of non-performing loans in the conventional and participation banking sector will be outlined. In the third section, credit risks, management and types of credit risks in the banking sector are discussed comparatively for conventional banks and participation banks. In the fourth and final section, bank-specific and macroeconomic variables that are determinants of non-performing loans are analyzed by quantile regression method. In this section, national and international sources in the literature, the methodology of the research, the variables used in the analysis and the interpretations of the analysis results are made in terms of both conventional and participation banks. Three different equations were tried during the analysis and all of them are explained in the study since there is a similarity in the levels of significance for all results.	
Keywords: Non-Performing Loans, Non-Performing Loans in Participation Banks, Non-Performing Loans in Conventional Banks, Quantile Regression Analysis	

GİRİŞ

Bankacılık sektörünün finansal fonksiyonları ekonomik büyüme üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Bankalar fon fazlası olan müşteriler ile fon ihtiyacı olan müşteriler arasında arz talep dengesi oluşturarak önemli bir rol üstlenmektedirler. Bu işlemleri yaparken çoğunlukla kredi verme kanalını tercih etmektedirler. Belirli bir faiz oranı ile kredi ihtiyacı sahibi müşterilere tüketici, konut ve taşıt kredisi olarak kullanılmaktadır. Tüm bu işlemler yapılırken bankalar faaliyetleri neticesinde bir risk üstlenmektedirler. Bu risk fon ihtiyacı olan bireysel ya da tüzel kişilerin kullandıkları kredilerin tamamını veya bir miktarını ödememeleri durumunda ortaya çıkmaktadır. Bu durum sonucunda bankaların verdikleri krediler takibe düşmektedir (Genç ve Şaşmaz, 2016).

Bankalar, vadesinde ödenmemesinden dolayı gecikmeli hale gelen ve gecikmelerinde 90 günü aşarak kanuni takibe intikal eden kredilerini ilgili mevzuatta belirtildiği şekilde sınıflandırarak, belirlenen oranlarda karşılık ayırmak zorundadır. Karşılık ayırma işlemi, bankalar için önemli bir maliyet kalemi olup, bankanın gelirlerinin, özkaynaklarının ve başta sermaye yeterlilik rasyosu olmak üzere birçok rasyosunun olumsuz etkilemesine neden olmaktadır. Bu nedenlerden dolayı bankalar gecikmeli müşterilerini ve takibe dönüşen kredilerini yakından izlemekte ve önlemler almaya çalışmaktadır (Ramoğlu, 2018).

Dünyada son zamanlarda başta finansal piyasalar olmak üzere her alan daha evrensel hale gelmiştir. Ülkeler ekonomilerini daha fazla büyütebilmek için mevcut kaynaklarını çeşitlendirip ek olarak yeni finansal kaynaklar bulmaya çalışmaktadır. Bu arayış sürerken 1960'lı yıllardan itibaren İslami bankacılık güçlü bir alternatif olarak yer almıştır (Kartal ve Demir, 2017).

Ülkeler üretim kapasitelerini arttırarak ekonomik büyüme sağlamaya çalışmaktadırlar. Bu süreçte finansman ihtiyacı çoğunlukla konvansiyonel bankalar aracılığı ile sağlanırken son zamanlarda katılım bankaları da önemli bir paya sahip olmaktadır. Katılım bankacılığı ticaret finansmanına direkt etki ettiği için konvansiyonel bankalardan bu anlamda daha önemli rol oynamaktadır diyebiliriz. Ekonomik büyümeye doğrudan katkı sağlaması katılım bankalarının yükselmesinde en önemli faktörlerin başında gelmektedir. Bu sebeple dünyada katılım bankacılığına verilen önem hızla artmaktadır (Kartal ve Demir, 2017, s. 90).

Katılım bankacılık sektörünün daha yüksek paya ulaşabilmesi için konvansiyonel bankacılıktan daha hızlı bir şekilde büyümesi gerekmektedir. Gerek katılım bankacılığı gerek konvansiyonel bankacılık tüm sektörün bilanço yapısı incelendiğinde aktif kalemlerinin önemli bir kısmını krediler oluşturmaktadır. Katılım bankaları mevduatlarını arttırabilmeleri ve hızlı büyüme sağlaması için daha nitelikli krediler kullandırmalı ve takipteki kredilerin düşük seviyelerde tutmalıdır. Günümüz bankacılık sisteminde rekabet arttığı için takipteki kredilerin etkin bir şekilde yönetilmesi daha fazla önem kazanmıştır. Fakat bankaların ellerinde olmayan konjonktürel sebeplerle konvansiyonel bankacılıktaki gibi katılım bankalarında da takipteki kredi miktarları artmaktadır (Kartal ve Demir, 2017).

Araştırmanın Konusu

Araştırmada konvansiyonel bankalar ve katılım bankalarındaki bankaya özgü ve makroekonomik faktörlerin takipteki krediler üzerindeki etkisi karşılaştırmalı olarak analiz edilmeye çalışılacaktır.

Araştırmanın Önemi

Finansal piyasalarda yaşanan gelişmeler ekonomiyi etkilemekte ve küresel alanda yaşanan krizler ülke ekonomileri için ciddi düzeyde tehlike oluşturmaktadır. Finansal araç olarak önemli rol oynayan bankalar verdikleri kredinin geri ödenmemesi riski ile karşı karşıya kalmaktadır. Bu durumda bankaların bilançoları, karlılık seviyeleri ve sermayeleri olumsuz etkilenmektedir.

Bankaların takipteki kredilerinin artmasında birçok etkili faktör vardır. Bankaya özgü, makroekonomik ve diğer sebepler bu hususta etkilidir. Günümüzde konvansiyonel bankaları örneklem alan birçok çalışma bulunmaktadır. Literatürde katılım bankalarını da ele alan birçok çalışma bulunmaktadır. Ancak katılım bankacılığını örneklem olarak takipteki kredileri etkileyen faktörleri konu alan çalışma sayısı yeterli düzeyde değildir. Yapılan çalışmaların çoğu uluslararası literatürde ele alınmıştır. Çalışma hem katılım bankaları hem konvansiyonel bankaların karşılaştırmalı olarak ele alınması açısından oldukça önemlidir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın temel amacı ülke ekonomisinde önemli bir paya sahip olan bankaların varlıklarını sağlıklı bir şekilde sürdürebilmelerinin temelini oluşturan takipteki kredilerin makroekonomik ve bankalara özgü olan belirleyicilerini iki banka türü için de tespit ederek karşılaştırma yapmaktır. Buna yönelik olarak yapılan tez çalışmasında adım adım krediler ve takipteki krediler anlatılmakta ve ekonometrik analiz ile somutlaştırılmaktadır. Çalışmada, bölümler ve amaçları aşağıdaki şekilde ele alınmıştır.

- 1. Bölüm:** Bankacılık sektöründe kredi kavramını hem konvansiyonel hem katılım bankacılığı açısından kapsamlı ve karşılaştırmalı bir şekilde ele almaktır.
- 2. Bölüm:** Bankacılık sektöründe takipteki kredi kavramını hem konvansiyonel hem katılım bankacılığı açısından kapsamlı ve karşılaştırmalı bir şekilde ele almaktır.
- 3. Bölüm:** Bankacılık sektöründe kredi riski, yönetimi ve türlerinin incelenmesidir.
- 4. Bölüm:** Takipteki kredilerin belirleyicileri olan bankaya özgü ve makroekonomik değişkenleri kantil regresyon modeli ile tespit etmektir.

Araştırmanın Yöntemi

Çalışmada Türkiye'deki konvansiyonel bankalar ve katılım bankalarında takipteki kredileri etkileyen bankaya özgü ve makroekonomik değişkenlerin etkilerini ölçmek için kantil regresyon (QR) ve OLS tahmin yöntemi modeli kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan veriler 2011 dördüncü çeyrek ile 2021 ikinci çeyrek arasında toplamda 39 çeyreklik dönemi kapsamaktadır.

Konvansiyonel bankalara ait veriler FitchConnect veri tabanı, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası EVDS veri tabanı, Cumhurbaşkanlığı Finans Ofisi veri tabanı, Türkiye Bankalar Birliği, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu ve bazı dönemlere ilişkin eksik veriler bankaların konsolide olmayan finansal tablolarından derlenmiştir. Katılım bankalarına ait veriler FitchConnect veri tabanı, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası (TCMB) EVDS veri tabanı, Cumhurbaşkanlığı Finans Ofisi veri tabanı, Türkiye Katılım Bankaları Birliği ve bazı dönemlere ilişkin eksik veriler bankaların konsolide olmayan finansal tablolarından derlenmiştir. Makroekonomik veriler, TÜİK ve Dünya Bankasına ait veri tabanından elde edilen bilgiler ile derlenmiştir.

Araştırmada, takipteki krediler bağımlı değişken olarak kullanılmış olup, bağımsız değişkenler bankaya özgü ve makroekonomik değişkenler olarak iki farklı kategoride

incelenmiştir. Bankaya özgü değişken olarak “toplam krediler, net kâr, krediler/GSYİH, krediler/mevduat, aktif kârlılığı, özsermaye kârlılığı ve banka büyüklüğü”, makroekonomik değişken olarak “konut faizi, ihtiyaç faizi, ticari faiz, GSYİH, enflasyon, mevduat faizi ve kredi risk primi (CDS)” kullanılmaktadır. Tüm değişkenlerin analize dahil edilmesi için logaritmik değerleri alınmıştır. Çalışmadaki belirleyici faktörlerin etkisini araştırmak için niceliksel bir yaklaşım benimsenecektir.

Kantil yaklaşım, bankaya özgü ve makroekonomik değişkenlerin takipteki kredileri nasıl etkilediğini belirlemek için kullanılabilir. Bu yaklaşım, bir veri kümesinin belirlenerek verinin belirli bir yüzdesinin her bir aralığa denk geleceği şekilde aralıklara ayıran istatistiksel bir değerdir. Bankalar bağlamında bakıldığında takipteki kredileri etkileyen tüm değişkenleri analiz etmek için kantil regresyon yöntemi kullanılabilir.

Kantil regresyon yönteminde elde edilen bilgiler, kredinin takibe düşmesine diğer deyişle sorunlu hale gelmesine sebep olan faktörlerin ve risklerin özelliklerine ilişkin öngörüler sağlayabilmektedir. Bu nedenle, bankaya özgü ve makroekonomik faktörlerin takipteki krediler üzerindeki etkisini incelemek için bu niceliksel yaklaşım kullanılmaktadır.

Araştırmanın Kapsamı

Çalışma Türkiye’de konvansiyonel ve katılım bankacılığının önemli problemlerinden biri olan takipteki kredileri ele almak ve ekonometrik analiz yapılarak somut bir sonuç elde etmek amacıyla hazırlanmıştır. Bu araştırma dört bölüm ve tüm veri sonuçlarının özetlendiği sonuç bölümünden oluşmaktadır.

Birinci bölümde, konvansiyonel ve katılım bankacılığı sektöründeki kredi kavramının ana hatlarına yer verilecektir. Kredi kavramı ele alınırken kredinin genel kavramsal çerçevesi, kredinin ilkeleri, kredinin unsurları ve işlevleri, kredi türleri, kredi sınırları ve kısıtlamaları, kredi açma yetkisi ve kredilendirme süreci her iki banka için ele alınacaktır. İkinci bölümde, konvansiyonel ve katılım bankacılığı sektöründeki takipteki kredi kavramı ana hatları ile ele alınacaktır. Takipteki kredi kavramı işlenirken önce kavramsal çerçeve, sonrasında takipteki kredilerin sınıflandırılması, takipteki kredilerin sebepleri, ekonomi üzerine etkileri ve takipteki kredilerin yönetimi ve çözüm yolları her iki banka için incelenecektir.

Üçüncü bölümde, bankacılık sektöründeki kredi riskleri, yönetimi ve türleri ele alınacaktır. Kredi riskinin kavramsal çerçevesi, kredi riski yönetimi ve süreci, kredi

riskinin özellikleri ve çeşitleri, kredi riskine sebep olan faktörler, kredi riskini azaltmaya yönelik politikalar, kredi riski yönetimi araçları, konvansiyonel bankacılıkta ve katılım bankacılığında riskin türleri anlatılacaktır.

Dördüncü ve son bölümde takipteki kredilerin belirleyicisi olan bankaya özgü ve makroekonomik değişkenler kantil regresyon yöntemi ile analiz edilecektir. Bu bölümde hem konvansiyonel hem katılım bankaları açısından literatürdeki ulusal ve uluslararası kaynaklar, araştırmanın metodolojisi, analizde kullanılan değişkenler ve analiz sonucunun yorumlamaları yapılacaktır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Çalışma Türkiye’de faaliyet gösteren 13 konvansiyonel banka ve 3 katılım bankasının 2011-2021 yılları arasındaki verilerini kapsamaktadır. Diğer konvansiyonel bankalar ve katılım bankalarının bazılarının kuruluş tarihlerinin yeni olması bazılarının ise belirlenen yıllar arasında yeterli verisinin bulunmaması sebebiyle çalışmaya dahil edilmemiştir. Çalışmaya tüm bankaların dahil edilememesi araştırmanın kısıtını oluşturmaktadır.

Bu bağlamda çalışmada yapılan karşılaştırmalı analiz sonucunun ve uygulanan ekonometrik yöntemin iktisat ve İslam ekonomisi çalışmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1. BÖLÜM: BANKACILIK SEKTÖRÜNDE KREDİ KAVRAMI

1.1. Kredinin Kavramsal Çerçevesi

Bankalar, bireylerden ve şirketlerden topladığı parayı belirli bir maliyet ve vade sonunda çeşitli ihtiyaçları karşılamak için tekrar bireylere ve kuruluşlara kredi olarak sunmak amacıyla kullanılmaktadırlar (Sözer, 2010, s. 10). Bankaların mevcut kaynaklarının bir kısmını belirli bir süre ve faiz beklentisiyle müşterilerine sunarak kullandığı parasal değerlere kredi denir. Banka, sahip olduğu fonların bir bölümünü, tasarruf açığı bulunan gerçek ve tüzel kişilere “kredi” olarak transfer eder ve karşılığında, faiz ve kredi işlem ücretleri talep eder (Yıldız, 2016, s. 18). Başka bir ifade ile, ihtiyacı olan bir kişiye para vermek, parasını daha sonra tahsil etmek şartıyla mal vermeyi kabul etmek, alınacak bir malın ya da yapılacak bir hizmetin yerine getirilmesine kefil olmak ya da bu duruma garanti vermek şeklindeki uygulama kredi olarak adlandırılır (Parasız, 2000, s. 227). Kredi; bankanın itibarından faydalanarak (gayrinakdî kredi) risk altına girmek şeklinde de tanımlanmaktadır. Kendisine itimat edilen gerçek veya tüzel kişilere belirlenmiş bir bedel (faiz, komisyon gibi), belirlenmiş teminat karşılığında ve yine belirli bir vade için ödünç para verilmesi ya da bu kişiler menfaatine bir işin yapılması, edimin gerçekleştirilmesi veya bir borcun ödenmesi hususunda garanti verilmesidir (Karademir, 2016, s. 29). Bir kredinin nakdî olarak değerlendirilmesi, kredinin kullandırılmasında mutlaka nakit veya benzerlerinin teslim edilmesi şartına bağlı değildir. Kredi kullandırımı ile müşterinin bankaya karşı belli bir nakdî, belirli bir vadede ödeme yükümlülüğü altına girdiğinin bankanın bilanço içi hesaplarında yer aldığı, başka bir deyişle müşterinin borçlandırıldığı işlemler nakdî kredi olarak kabul edilir (Altıntaş, 2012, s. 12). Ayrıca güven, itibar ve saygınlık anlamlarına gelen kredi, borç ödemede güvenilir olma anlamına da gelmektedir. Bankacılık açısından banka kaynaklarının nakdî olarak veya banka itibarının (gayrinakdî krediler) belirli bir vadede geri almak kaydıyla, belli bir bedel karşılığında (faiz veya kâr payı) ödünç verilmesi kredi olarak kabul edilir (Yıldırım, 2017, s. 89).

Türk Bankacılık Sistemi'nde 32 mevduat bankası, 16 kalkınma ve yatırım bankası, 6 katılım bankası ve 3 TMSF'ye devredilen banka bulunmaktadır (BDDK, 2023).

Bankacılık sektörünün aktif toplamı analiz edildiğinde önemli bir kısmının kredilerden oluştuğu görülmektedir. Aynı durum katılım bankalarının da bilançolarının aktif

kalemlerinde izlenebilir. Bu duruma uygun olarak, katılım bankalarının aktif kalemlerinin büyük bir bölümünü krediler oluşturmaktadır (Kartal ve Demir, 2017).

1.1.1. Konvansiyonel Finans Piyasasında Kredi

Merkez bankaları, hisse senedi piyasaları, Uluslararası Para Fonu (IMF-International Monetary Fund), ulusal ve uluslararası emtia borsaları, Dünya Bankası (The World Bank), vadeli işlemler piyasası vs. hızla çeşitlenmiş finansal sistemin yapı taşlarıdır. Ekonomik hayatın merkezinde bankalar yer almaktadır. Para buralarda toplanır ve bu kurumlar vasıtasıyla transfer edilir ve bireylere ve kurumlara finansman bankalar aracılığıyla sağlanır (Aktepe, 2010, s. 68).

Sözlük anlamı güven, itibar ve saygınlık olan Latince “credeer” olarak ifade edilen kredi sözcüğü, ekonomide; ödünç alınan ya da ödünç verilen para veya mal olarak anlaşılırken bankacılıkta; borç ödemede güvenilir olma, manasında kullanılmaktadır (Eken ve Selimler, 2004, s. 93).

Bankacılık Kanunu (BK)’nda kredinin net bir şekilde tanımının yapılmamakla beraber nelerin kredi olarak kabul edileceğine açıklık getiren bir hüküm bildirilmiştir (Hatipoğlu ve diğerleri, 2015, s. 1). 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu'nun 48. maddesinde yer alan kredi kavramı Ek 1’de detaylı olarak açıklanmıştır.

Hızla değişen ve gelişen ticari hayatın içinde tüccar, sanayici ve üreticilerin değişen ve çeşitlenen ihtiyaçlarına uygun olarak yatırım ve finansman ihtiyaçları da gelişmiştir. Bu ihtiyaçların belli bir finansman ile karşılanması olanaksız hale gelmiştir. Üretimin aksamaması, kesilmemesi ve malların pazara ulaşabilmesi için bir kredi sistemine gerek vardır. Bu gereksinimler bankalar tarafından kredi kullandırılarak karşılanmaktadır (Parasız, 2000, s. 219)

Konvansiyonel bankalar, topladıkları mevduatın büyük kısmını belirli bir oranla faizlendirerek piyasalara finansman sağlarlar. Kullandırdıkları kredileri vade bitiminde geri aldıkları için belli oranda faiz geliri de kaydederler. Bankaların ana faaliyet gelirleri vâdeli hesap sahiplerine vermeyi taahhüt ettikleri faiz oranı ile kredi yoluyla borçlandıkları müşterilerinden vade sonunda tahsil ettikleri tutarları arasındaki farktan oluşmaktadır. Bankaların kullandırdıkları krediler “faizli borç” olarak tanımlanır. Bankalar için esas konu kredi talep eden şahıs veya şirketin gerçekleştireceği faaliyetlerin nitelikleri değil kredinin vadesinde geri ödenip ödenemeyeceğidir. Mudi yani banka

müşterisi, banka ve kredi alan müşteri arasındaki ilişki bütünüyle “borç” üzerine kuruludur. Mudi belirli bir oran veya vade ile ya da bunlardan bağımsız olarak saklama ve transfer işlemleri için bankada para bulundurur, banka bu para ile yani topladığı mevduatlar ile bireylere ve kurumlara kredi kullanır. Gerçekte mudi ile kredi müşterisi doğrudan bir ilişki bulunmamaktadır (Aktepe, 2010, ss. 70–71).

Müşteriler, yasalara ve düzenlemelere uygun olarak, her türlü finansman ihtiyacı için faiz uygulayan bankalara kredi almak için başvuruda bulunabilirler. Banka istihbarat yaparak müşterisinin borç ödeme kabiliyetini belirler ve uygun ise krediyi kullanır. Kredi talebinin konusu ihtiyaç, konut, araç veya nakit finansman olabilir. Konvansiyonel banka için esas konu yasal mevzuata uygunluk içinde olmak kaydıyla kredi kullandırma amacından çok müşterinin borç ödeyebilme yetisidir. Konvansiyonel bankaların faiz gelirini hedeflediğini doğrulayan unsurlar kredi verdikleri faiz karşılığında ilan etmeleri, ticaret amacı gütmemeleri, İslam hukukuna göre alım satımı yasaklanmış mallara kredi verme, işlemlerin önceden yapılmış gibi gösterilerek gerçek alım satıma dayanmaması ve finansman sağlama konusunda tereddüt etmemeleri şeklindedir.

Konvansiyonel bankaların verdiği faizli kredilerin aşamaları aşağıdaki şekildedir (Aktepe, 2017, ss. 166–179):

- Müşteri almak istediği mala karar verir.
- Müşteri, bankaya kredi talebinde bulunur.
- Banka müşterinin geri ödeme kabiliyetini inceleyerek kararını verir.
- Banka uygun bulması halinde müşterisine borç verir.
- Faiz ve anaparasını belirli vade sonunda geri ister.

1.1.2. Katılım Finans Piyasasında Kredi

Geçmiş tarihten bugüne kadar finansman yöntemlerine baktığımızda faizin daima ön planda olduğunu görüyoruz. Modern tarihte faizsiz bankacılık ilk olarak 1963 yılında Mısır’da kurulmuş Mit-Ghamr Bankası’dır (Zerka ve diğerleri, 2011, s. 26). Mit-Ghamr’ı sırasıyla Suudi Arabistan’da İslami Kalkınma Bankası, Birleşik Arap Emirliklerinde Dubai İslam Bankası, Kuveyt’te Kuveyt Finans House, Sudan’da Sudan Faysal İslam Bankası, Mısır’da Mısır Faysal İslam Bankası’nın kuruluşu takip etmiştir (Ersoy ve diğerleri, 2019, s. 106).

1983 yılında Türkiye'de yayınlanan Bakanlar Kurulu Kararnamesi ile faizsiz özel finans kurumlarının kurulmasına yasal olarak izin verilmiş, bu izni takiben 2 yıl içinde Albaraka Türk ve Faisal Finans Kurumları kurulmuştur. Kamuoyunda kısaca ÖFK'lar olarak da bilinen Özel Finans Kurumları, 2005 yılına kadar banka statüsüne kavuşamamıştır. Bu tarihte sonra ise katılım bankalarının gelişimi hızla devam etmiştir. Katılım bankaları 60'dan fazla ülkede faaliyetlerine devam etmektedir (Aktepe, 2010, s. 71).

Konvansiyonel bankalar alıcılara doğrudan borç verebilirler. Öte tarafta da alıcılar tarafından sağlanan krediyi yeniden finanse edebilirler. Katılım bankaları ise yeniden finansman işlemlerinden uzak durmaktadırlar (Kazancı, 2021, s. 184). Katılım bankacılığı da konvansiyonel bankacılıkta olduğu gibi toplamda üç ana fonksiyonu gerçekleştirmek için yapılandırılmıştır. Ancak katılım bankaları bu fonksiyonlarını gerçekleştirirken İslami finans prensiplerini temel alan ve bu değerlerin mihenk taşı olan faizsizlik ilkesine bağlı kalmak zorundadırlar. Bu üç ana fonksiyon şunlardır (Aydoğmuş, 2021):

- Fon toplama hizmetleri
- Fon kullandırma hizmetleri
- Genel bankacılık hizmetleri

Katılım bankalarının fon toplama hesapları; özel cari hesap, kâr ve zarara ortaklık (katılma) hesabı ve altın (kıymetli maden) hesapları olarak tanımlanır. Bu hesaplar aracılığı ile kaynak oluşturan katılım bankaları, toplanan bu fonları ekonomiye kazandırmak için yine farklı isimlerle anılan yöntemleri kullanırlar. Bu metotlar, bireysel ve kurumsal finansman desteği, kâr -zarar ortaklığı yatırımları, mal karşılığı vesaik finansmanı, finansal kiralama, ortak yatırımlar ve döviz/dövizde endeksli krediler olarak isimlendirilen kredi sağlama yöntemlerini içermektedir. Katılım bankaları, mudarebe, müşareke, murabaha, icara gibi ana modellerin yanı sıra, teminat ve referans mektupları, akreditif, ithalat-ihracat kredileri, harici garanti gibi gayrinakdî kredilerle de ekonomiye kaynak sağlamaktadır (Akın, 1986, s. 280).

Altın hesapları, bankacılık sisteminde resmi bir hesap türü olmasa da, altının tarihsel değeri ve bu hesapların kendine özgü nitelikleri nedeniyle ayrı bir şekilde değerlendirilmektedir. Altın hesapları, döviz hesapları gibi özel cari ve katılma hesapları biçiminde açılabilir (Hazıroğlu ve diğerleri, 2019, s. 173).

Konvansiyonel bankalarda olduğu gibi katılım bankaları ve gerçekleştirdikleri faaliyetler de Bankacılık Kanunu hükümlerine tabiidir (5411 Sayılı Bankacılık Kanunu, 2022, s. 13). Bu sebeple, finansal sistemde yer alan katılım bankaları da dahil olmak üzere tüm bankalar, faaliyetlerini düzenleyici ve denetleyici otoriteler olan BDDK, TCMB, TMSF, SPK gibi kuruluşların yönetmelik ve hükümlerine uygun olarak gerçekleştirirler. Ayrıca katılım bankaları, İslami bankacılık ilkelerine uyum zorunluluğu nedeniyle AAOIFI, TKBB ve Merkezi Danışma Kurulu kararlarına da uygun olarak işlem yapmak zorundadır (Hazıroğlu ve diğerleri, 2019, s. 170; Kartal & Demir, 2017, s. 104). Bunlara ek olarak birçok uluslararası katılım bankacılığı kuruluşu bulunmaktadır.

1.1.2.1. Katılım Bankacılığı Fon Toplama Yöntemleri

Katılım Bankalarında fon toplamak için iki tür katılım fonu hesabı kullanılmaktadır;

1. Özel Cari Hesaplar

2. Katılma Hesapları

İlerleyen dönemlerde Altın Hesapları da açılmaya başlanmıştır. Katılım bankalarında altın hesapları, özel cari hesaplar ve katılma hesapları olarak açılacak esneklikte sunulmaktadır. Bankacılık mevzuatı gereği konvansiyonel sistemde olduğu gibi katılım fonlarından da para cinsi ve vadelerine göre zorunlu karşılık olarak TCMB nezdinde blokaj yapılmaktadır. Bu oranlar kamu otoritesinin uyguladığı para politikaları doğrultusunda değişkenlik göstermektedir (Hazıroğlu ve diğerleri, 2019, s. 170).

1.1.2.1.1. Özel Cari Hesaplar

Özel cari hesaplar, hesap sahiplerine herhangi bir getiri ödemesi yapılmayan ve istedikleri zaman kısmen ya da tamamen çekebilme imkânı sunan katılım bankacılığı hesaplarıdır. Gerçek veya tüzel kişiler adına açılabilirdikleri gibi Türk parası veya işlem gören herhangi bir para birimi üzerinden de açılabilirler. Özel Cari Hesaplarda bir üst limit yoktur, Türk Lirası ve kambiyo mevzuatı çerçevesinde konvertibl olan tüm döviz cinslerinden açılabilir. İstenildiği istenilen tutarda çekilebilir veya başka bir hesaba da aktarılabilir.

Özel cari hesabın özellikleri şu şekildedir (Hazıroğlu ve diğerleri, 2019, s. 171);

- Geri ödeme garantisi
- Getirisiz hesap
- Gerçek veya tüzel kişi

- Hesap açılışı limitsiz
- İstenildiği anda kısmen veya tamamen çekebilme
- Diğer mevduat hesaplarında olduğu gibi gerçek kişi bazında 100 bin lira TMSF (Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu) güvencesi

Cari hesap ile faizli mevduat bankalarındaki faizli hesap aynı niteliktedir. Bankacılık Kanunu madde 3'te "Katılım bankalarında açılabilen ve istenildiğinde kısmen veya tamamen her an geri çekilebilme özelliği taşıyan ve karşılığında hesap sahibine herhangi bir getiri ödenmeyen fonların oluşturduğu hesaplardır." şeklinde tanımlanmaktadır (5411 Sayılı Bankacılık Kanunu, 2022, s. 17).

Kanundaki tanıma göre cari hesap, hesap sahibi ve katılım bankası arasında "borç" ilişkisi oluşturmaktadır. Bu hesaplardaki fonlar katılım bankaları tarafından işletilmekle birlikte fondan elde edilen kâr bankada kalmaktadır. Katılım bankaların bu hesaplardaki fonları işletimi sırasında bir zarar oluşur ya da tamamen yok olursa banka, bu hesaplardaki meblağları hesap sahibine ödemekle yükümlüdür. Başka bir deyişle fonun işletilmesinden doğan kârın da zararın da sorumluluğu bankaya aittir.

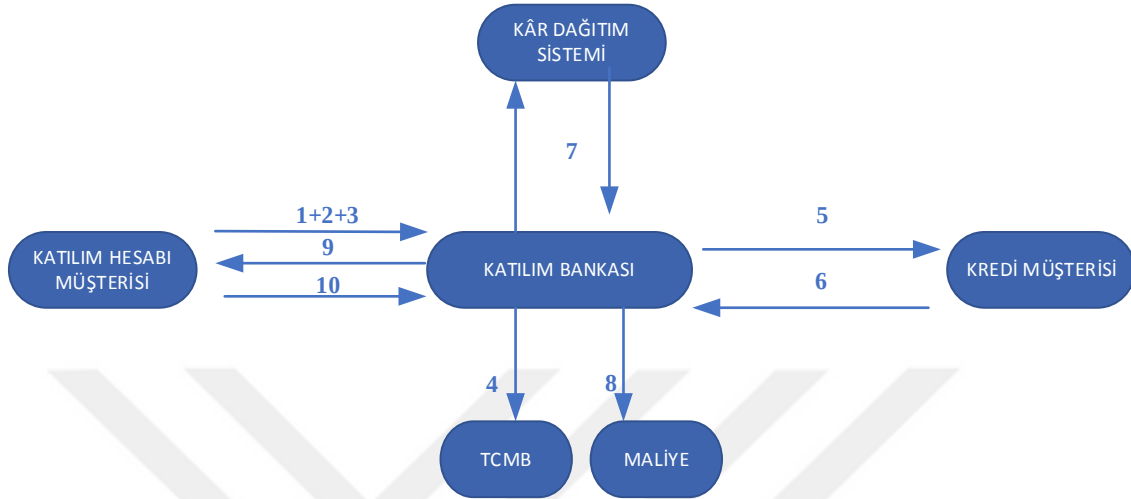
1.1.2.1.2. Katılma Hesapları

Katılma hesabı, Bankacılık Kanunu madde 3'te "Katılım bankalarına yatırılan fonların bu kurumlarca kullandırılmasından doğacak kâr veya zarara katılma sonucunu veren, karşılığında hesap sahibine önceden belirlenmiş herhangi bir getiri ödenmeyen ve anaparanın aynen geri ödenmesi garanti edilmeyen fonların oluşturduğu hesaplar." şeklinde tanımlanmaktadır (5411 Sayılı Bankacılık Kanunu, 2022, s. 17).

Kâr ve Zarara Katılma Hesapları, katılım bankacılığının temel hesap türüdür. Katılım bankalarında işletilen fonların sonucunda doğacak kâr ve zarara katılma olarak neticelenen bu hesaplarda önceden belirlenmiş bir getiri ödenmez. Hesap sahibine anaparanın geri ödenmesi de garanti edilmemektedir. Bu hesaplar için önceden belirlenen bir getiri taahhüdünde bulunulamaz.

- Hesapta bulunan fonun işletilmesi sonucunda elde edilen kâr veya zarar iki taraf arasında paylaşılır.
- Ana paranın geri ödenmesi garantisi verilmez.

Katılma hesapları mudârebe yani emek sermaye ortaklığı sisteminde açılmaktadır. Bu hesapları açan bireyler, katılım bankası ile kâr ve zarar ortaklığı yapmış olurlar (Hazıroğlu ve diğerleri, 2019, s. 171).

Şekil 1: Katılma Hesabı Süreçleri

Kaynak: (Ersoy ve diğerleri, 2019, s. 171)

Katılım Bankası katılma hesaplarında bulunan nakdî varlıkları dinen meşru yerlerde (ticarete, sanayide) işleterek elde edilen kârı hesap açılışında belirlenen kâr paylaşım oranına göre dağıtmaktadır (Hazıroğlu ve diğerleri, 2019, s. 172).

1. adımda müşteri, katılım bankasına başvurur.
2. adımda Katılım Bankası ve müşteri arasında “Emek- Sermaye Ortaklığı” imzalanır.
3. adımda müşteri, bankadaki katılma hesabına para yatırır.
4. adımda yatırılan paradan zorunlu karşılık ve ankes düşülür.
5. adımda bankada kalan para fon olarak kullanılır.
6. adımda elde edilen kâr önceden belirlenmiş oranda paylaşılır (genel olarak %80-%20 şeklindedir).
7. adımda kâr dağıtım sistemi devreye girer ve yeni birim değer hesaplanır.
8. adımda brüt kârdan gelir vergisi kesilir ve Maliye Bakanlığı’na yatırılır.
9. adımda mevcut net kâr, katılma hesabına aktarılır.
10. adımda kâr edilen bakiye yeniden havuza girer.

Kâr ve zarara katılma hesabının özellikleri şunlardır (Ersoy ve diğerleri, 2019, s. 172):

- Türk Lirası, döviz veya altın cinsinden açılan vadeli hesaplardır.

- Hem gerçek hem de tüzel kişiler bu hesabı açabilmektedirler.
- Hesap açılışında açılışında belirlenen bir limit bulunmamaktadır. Her gerçek kişinin hesapları toplamda 100 bin Türk Lirasına kadar TMSF tarafından sigortalanmıştır.
- Katılma hesapları, 1 aydan başlayarak 3 ay, 6 ay, 1 yıl ve 1 yıldan daha uzun süreli olarak açılabilir. 1 aydan uzun olmak şartıyla “kırık vadeli” olarak açılabilir. Hesap vadesi öncesinde kapatılırsa, başlangıçta ödenen kârın yalnızca yüzde 50’si geri alınır. Bu kâr, ana paraya eklenmez ve ayrı bir özel cari hesaba transfer edilir.
- Katılım bankaları, katılma hesaplarında biriktirilen fonların işletilmesi sonucu ortaya çıkacak kâr ve zarar oranlarını serbestçe belirleyebilirler.
- Katılım bankalarının zarara katılma oranı, kâra katılma oranının yüzde 50’sinin altında olamaz.
- Vade süresi içerisinde hesaba para yatırılabilir. Ayrıca istenildiğinde hesaptan para çekilebilir.
- Hesapların işletilmesinden doğabilecek zarar dolayısıyla katılma sahibinin katlanacağı meblağ başlangıçta yatırdığı tutarı aşamaz.
- Katılım bankaları, katılma hesaplarında bir zarar söz konusu olduğunda, hesap sahiplerine kâr payı ödeyemezler.

1.1.2.1.3. Altın Hesapları

Altın Cari Hesabı

Altın cari hesabı, özel bir cari hesap türüdür ve bu hesaplar kıymetli maden hesapları olarak tanımlanır. Altın cari hesapları üzerinden hesap sahibine bir ek getiri ödenmez. Bu hesabın özellikleri aşağıdaki şekildedir (Hazıroğlu ve diğerleri, 2019, s. 173):

- Altın depo hesabının açılışında bir alt limit bulunmamaktadır. Hesap sahibi, birey veya şirket gibi gerçek veya tüzel kişi olabilir.
- Hesap bakiyesi gram altın cinsinden takip edilir ve dilediğiniz zaman kısmen ya da tamamen geri çekilebilir.
- Tıpkı diğer hesaplarda olduğu gibi altın hesabı da TMSF tarafından sağlanan sigorta kapsamındadır.
- Altın depo hesabında, önceden belirlenmiş bir getiri garantisi veya getiri sağlanmaz.

- Hesap sahibinin gelir beklentisi altının alış - satış fiyatları arasında ortaya çıkan farktan karşılanır.
- Altın hesaplarında alınıp satılan altınlar, İstanbul Altın Borsası'nda işlem gören ve ilgili mevzuatta belirtilen standartlara uygun saflık derecesinde ve niteliğindedir.
- Altın depo hesabında, altınların düşük ayarlı veya eski tarihli olma olasılığı, serbest piyasada olduğu gibi bulunmamaktadır.
- Bu hesaplardaki altın 1000 / 1000 saflık derecesindedir (Külçe altının saflık derecesi ise 995 /1000'dir).
- Altın depo hesaplarında bulunan altının fiziki karşılığı, İstanbul Altın Borsası (İAB) nezdinde Bankalar adına tahsis edilmiş kasalarda saklanmaktadır.

Altın Katılma Hesabı

Altın katılma hesabı faizli bankalardaki altın depo hesaplarıyla aynı niteliktedir. Bu hesaplarda da hesap gram altın üzerinden açılır. Ancak hesap vadeli olarak açılır ve karşılığında hesap sahibine kâr getirisi sağlaması amaçlanır. Altın katılma hesabı, bir kıymetli maden hesabıdır. Bu hesabın özellikleri aşağıdaki şekildedir (Hazıroğlu ve diğerleri, 2019, s. 173):

- Altın katılma hesabı, 1 ay, 3 ay, 6 ay veya 1 yıl vadeleriyle açılabilmektedir. Dönemsel kâr payı ödemeli olarak açılmaz.
- Bu hesaplardaki altınlar, 1000/1000 (24 ayar) safiyetinde bulunmaktadır.
- Altın katılma hesaplarında kâr payı altın olarak ve gram bazında yapılır.
- Hesabın vade tarihinde istenirse altın katılma hesabına ilave yapılabilir.
- Vade sonunda elde edilen brüt kâr payından gelir vergisi kesintisi uygulanır.
- Altın katılma hesaplarının sahibi olan gerçek kişiler için TMSF tarafından 100.000 TL'lik sigorta tanımlanır.
- Mevzuata göre, katılım bankaları, Merkez Bankası'nda tutmak zorunda oldukları zorunlu karşılıkların belirli bir yüzdesini altın olarak da saklayabilirler. Katılım bankaları Merkez bankası nezdinde tuttıkları altın cinsinden zorunlu kârlılıkları altın katılma hesaplarına kâr olarak dağıtılabilmektedirler. Örneğin, %20 oranında tutulan altın karşılığı Merkez Bankası'ndan çözüldüğünde, elde edilen tutar fon olarak kullanılır. Bu fonlardan elde edilen kâr önceden belirlenmiş paylaşım oranına göre altın hesaplarına

dağıtılır. Günlük TL kârı, cari altın fiyatına dönüştürülerek Altın Katılma Hesabı havuzuna eklenir. Bu şekilde, altın katılma hesapları kâr elde eder.

Altın Hesaplarının İşleyişi

Altın hesaplarının işleyişi şöyledir (Hazıroğlu ve diğerleri, 2019, s. 173):

- Katılım bankaları uluslararası bankalar veya yerel altın satıcılarından altın alırlar. Bu altınlar, satıcı bankaların veya yerel kurumların kasalarında muhafaza edilir.
- Banka için de “hükûmî kabz” işlemi geçerlidir. Bu işlem aynı şekilde her gün tekrar etmektedir.
- Müşteriler talep ettikçe altınlarını müşterilerine satarlar. Böylece altın müşterilerinin olur. Müşteriler altını satabilirler. Alım satıma konu olan altınlar fiziki olarak kasalarda mevcuttur.
- Müşteri altınını fiziki olarak istiyorsa altınının kendisine ulaştırılması aşamasındaki transfer, sigorta, saklama masraflarını ve doğabilecek diğer masrafları ödemesi gerekir. Bunun için müşteriden taahhütname alınır.

Kıymetli maden depo hesapları, altına ve gümüş gibi kıymetli madenlere yatırım yapmak isteyenler için saklama sorununu ortadan kaldıran uygun bir finansal yöntemdir.

1.1.2.2. Katılım Bankacılığı Fon Kullandırma Yöntemleri

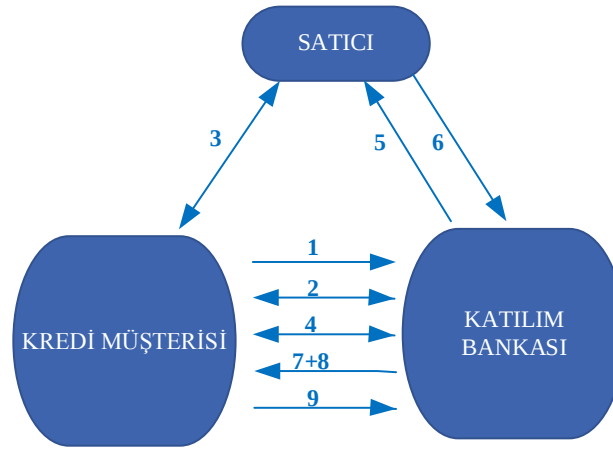
Katılım bankalarının fon kullandırma yöntemleri aşağıda özetlenmiştir (Hazıroğlu ve diğerleri, 2019, ss. 178–182):

Bireysel/Kurumsal Finansman Desteği (Murabaha)

Murabaha terimi, sözlük anlamı olarak “kâr, ticarî kazanç, artma, kazandırma ve kâr hakkı tanıma” anlamına gelen ribh kökünden türetilmiştir. Terim olarak murabaha, bedelin peşin ödenerek alınan bir ürünün vâdeli olarak satımı işlemidir.

Bir malın veya herhangi bir mali hakkın karşılığı olan bedeli taksit olarak ödemek isteyen birey veya şirket satıcı ile satış sözleşmesi yapmadan önce katılım bankasına gelir ve almak istediği malı veya hakkı bankanın peşin alarak kendisine taksitle satmasını ister. Yani bankaya alacağı malı sipariş vermiş olur. Bu şekilde yapılan işlem, vadeli bedele eklenen vade farkı hesap sahiplerinin ve katılım bankalarının ne kadar kar ettiğini göstermektedir (Aktepe, 2017, ss. 166–179).

Malın maliyetinin müşteriye bildirilip bildirilmemesi alım satım akitlerinin tanımını değiştirir. Fıkıhta, "bey" akdi satım parasının belirlenme yöntemleri iki ana grupta değerlendirilir. Müşteri maliyeti bilmiyorsa ve fiyat pazarlık usulünde oluşmuşsa ise akidin adı müsâveme (pazarlıkla satış) olarak adlandırılmaktadır. En yaygın şekli satım bedelinin belirlenmesidir. Satıcının beyanına dayalı olarak semenin bedelinin belirlenmesi durumunda, güvene dayalı satım türlerinden bahsedilmektedir. Müşterinin malın maliyetinden haberdar olduğu durumda akit emânet sözleşmesi adını alır. Maliyet fiyatın üzerinde ise işlem vedfa (zararına satış), maliyet ve fiyat eşitse tevliye (maliyetine satış) ve maliyet fiyatın altında ise murabaha (kârlı satış) adını alır. Yani murabaha, satın alınmak istenen malın maliyetinin ve bu işten sağlanan kârın müşteri tarafından bilindiği alım satım sözleşmesidir (Aktepe, 2017a, s. 116; Dönmez, 2023, s. 1). Başka bir deyişle, kurumlar ihtiyaç duydukları ürün veya hizmetleri tedarikçiden peşin ödeyerek ve ardından müşterilere vadeli olarak satarak fon sağlamaya murabaha adı verilmektedir. Kurumsal finansman desteği, katılım bankalarının sıklıkla kullandığı finansman türüdür ve reel ekonomik faaliyetleri fonlanmasında önemli rol oynamaktadır. Finansal sistemde yer alan diğer bankalarda olduğu gibi katılım bankaları da murabaha yoluyla bir fon kullandıracağı zaman öncelikle bir kredi değerlemesi yapılmakta ve uygunluk halinde limit tahsis edilmektedir. Teminatlar alınıp yasal prosedür tamamlandıktan sonra limit aktif hale gelmektedir. Müşteri belirlenen limit ölçüsünde kurumsal finansman desteğinden faydalanmaktadır (Hazıroğlu ve diğerleri, 2019, ss. 178–179). Katılım bankaları murabaha yönteminde kullanıma hazır olan ürünleri peşin olarak satın alır ve üzerine kâr koyarak müşterisine vadeli olarak satar (Kazancı, 2021, s. 177). Çalışmamızda murabaha, konvansiyonel bankalarda kullanılan krediye karşılık olarak yer almaktadır.

Şekil 2: Kurumsal Finansman Desteği Süreci

Kaynak: (Ersoy ve diğerleri, 2019)

Kurumsal finansman desteği aşağıdaki adımlarla sağlanmaktadır (Hazıroğlu ve diğerleri, 2019, s. 179):

1. Müşteri limit için katılım bankası ile görüşür.
2. Katılım bankası, müşterinin risk durumunu değerlendirir ve kredi verilebilir durumda ise kredi limiti tanımlar.
3. Krediyeye konu olan mal belirlendikten sonra, satıcı ve müşteri arasında bir ön anlaşma yapılır.
4. Banka, müşteri ile kâr oranı ve geri ödeme hususlarında anlaşmaya varır.
5. Katılım bankası bu işlemten sonra krediyeye konu mal için satıcıya sipariş verir.
6. Satıcı malı peşin olarak katılım bankasına sunar.
7. Katılım bankası ise peşin aldığı malı vadeli olarak müşteriye teslim eder.
8. Bu işlemler sonucunda müşteri katılım bankasına borçlanmış olur.
9. Belirlenen vadelerde borç, katılım bankasına ödenir.

Bu sebeple murabaha akdi, önceden ödenen bir malın vâde farkı eklenerek ve vadeli satış şeklinde gerçekleşebileceği türde bir akit biçimidir. Sipariş alan kişi, malı peşin fiyatına alıp üzerine kâr ekleyerek vadeli satış yapabilir. Bu durumda ilk satıcı peşin satıştan, siparişi alan vade farkından kâr ederken müşteri de talep ettiği mala kavuşmaktadır (Aktepe, 2017a, s. 116).

Murabaha, faizsiz finans kurumları tarafından sıkça tercih edilen fon sağlama metodlarından biridir (Billah, 2019). Müşterilerden, bankadan mal satın alıp bu malları

belirli bir kâr marjıyla vadesinde ödeme şartlarıyla üretici veya tüketiciye satmaları istenmektedir. Ödeme olarak tek bir vade ya da vadelere bölünmüş olarak ödeme tercih edilebilir (Kazancı, 2021, s. 182).

Murabaha, fikhın bir güven akdi olarak gördüğü bir satış yöntemidir. Zira satıcı ve alıcı fiyatta pazarlık etmezler. Satıcının sadakatle beyan ettiği maliyete eklenen belirli bir kâr marjı üzerinde mutabakat sağlarlar. Eski dönemlerde murabaha yöntemi istisna değil, bir kuraldı. Murabaha kredisinin finansal kurumlarda kredi finansman aracı olarak kullanılması için yapılan sözleşmelerde birçok değişiklik yapılması gerekmektedir (Saadallah, 2007, s. 174).

Murabaha kredisi sunacak olan bankalar ve diğer finansal kuruluşlar, aynı zamanda ticari aracılık rolünü de üstlenmelidirler. Fakat, katılım finans kuruluşları tüccarların iktisadi işlevlerini yerine getirecek kadar ticaretle uzmanlaşmamışlardır. Bu nedenle, ticari rollerini fikhî ilkelere uyacak kadar asgari düzeyde tutmak isterler. Özellikle, stok tutmaktan ve uzun dönemli pazarlama aktivitelerinden kaçınırlar. Bu sebeple, sözleşme konusu ürünler banka tarafından satın alındıktan sonra, müşteriden satış sözleşmesi yapmadan önce satın alma taahhüdü alınmaktadır. Orijinal murabaha kavramındaki değişikliklerden biri de budur (Saadallah, 2007, s. 174).

Birey veya kurum katılım bankasından murabaha yapılmasını istediğinde banka ilk önce talep edilen likiditenin katılım bankacılığı ilkelerine uygun bir şekilde gerçekleştirilip gerçekleştirilemeyeceğini araştırmaktadır. Bu işlemi yaparken katılım bankaları aşağıdaki hususlara dikkat etmektedir (Aktepe, 2017, ss 166–179):

1. Taksitle bedel ödeyerek alınmak istenen mal veya mali hakkın gerçekten olup olmadığına bakılır. Mal veya mali hak vasfı taşımayan vergiler, borçlar, cezalar, harçlar ve vize ücretleri gibi ödeneklere katılım bankaları murabaha işlemi yapamaz.
2. Satılabilirlik, mal veya mali hakkın el değiştirebilir olup olmadığına bağlı olarak değerlendirilmektedir. Katılım bankaları kamuya zararı olan mallar ile satıma konu olamayacak hakların satımını yapamaz. Domuz eti, sigara, içki, kumarhane malzemeleri, müstehcen yayınlar, putlar, batıl dinlerin sembolleri gibi ürünlere katılım bankaları tarafından murabaha işlemi yapılamaz.
3. Katılım bankaları, taksitle satılmaya uygun olan malların satışına izin verilip verilmeyeceğini kontrol etmektedir. Katılım bankacılığında gerçekte para olarak nitelendirilen mallar taksitli olarak satılamamaktadır. Örneğin, altın peşin bedelle

satılabilir fakat taksitle satımı faizli işlem sayılmaktadır. İslam hukukunda karşılıklı para mübadeleleri peşin olmalıdır. Dolayısıyla katılım bankaları para niteliği taşıyan herhangi bir şeyi veresiye olarak satamaz.

4. Katılım bankası, murabaha işlemi gerçekleşmeden önce mal veya mali hakların müşterinin sorumluluğuna geçip geçmediğini kontrol eder. Katılım bankası, müşteri ve satıcının kendi aralarında satış sözleşmesi yapıp yapmadığından emin olmalıdır. Bunun için de gerekli fatura kontrolleri yapılmalıdır.

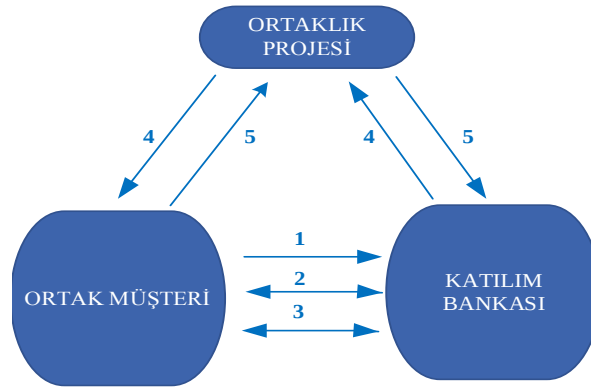
5. Katılım bankası, alım satım işleminin sahte olup olmadığını araştırır ve doğrular. Gerçek olmayan ve gerçek olma ihtimali zayıf olan alım satımlarda devreye girmez. Sahte alım satımlara finansal destek sağlamak, katılım bankacılığı ilkeleriyle uyumsuzdur.

Emek-Sermaye Ortaklığı (Mudarebe)

Mudarebe, en genel tanımıyla emek-sermaye ortaklığı olarak ifade edilmektedir. Kâr elde etmek için seyahat eden kişiye mudarib, mudaribin sermaye sahibi ile yaptığı anlaşmaya ise mudarebe adı verilmiştir (Serahsî, 1978 Aktaran Cevherli, 2023, s. 33). Fıkıh ıstılahında, kâr paylaşımını temel alan ve taraflardan birinin sermayeyi, diğer tarafın emeğini kullanarak oluşturdukları emek-sermaye ortaklığıdır (Merginânî, 2008, s. 275 Aktaran Cevherli, 2023, s. 33).

Kâr-Zarar Ortaklığı Yatırımı (Müşareke)

İşlem sonucu oluşan kâr ve zararın müşteri ile paylaşıldığı finansman yöntemine müşareke denmektedir. Bu fon kullandırma yönteminde gerçek ve tüzel kişiler, işleme konu faaliyetlerinde doğabilecek kâr ve zarara ortak olmaktadır. Müşareke yönteminde kurum ile müşteri arasında “Kâr-Zarar Ortaklığı Yatırım Sözleşmesi” imzalanır. Tarafların hangi oranda kâr ve zarara katılacakları sözleşmede belirlenir. Müşarekede kâr garantisi söz konusu değildir (Ersoy ve diğerleri, 2019).

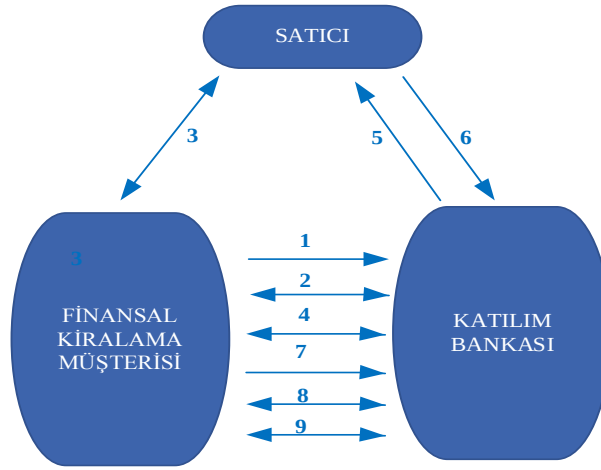
Şekil 3: Kar-Zarar Ortaklığı Süreci

Kaynak: (Ersoy ve diğerleri, 2019)

1. Katılım bankası müşterinin başvurusunu alır.
2. Müşterinin sunduğu belgelere göre proje ve ortaklık değerlendirmesi yapılır.
3. Değerlendirme sonucu uygunsa Katılım bankası müşteri ile “kâr-zarar ortaklığı sözleşmesi” tesis eder.
4. Ortaklık projesi hayata geçirilir.
5. Proje bitiminde oluşan kâr-zarar müşteri ve banka arasında paylaşılır.

Finansal Kiralama (Leasing)

Finansal kiralama, müşterinin ihtiyaç duyduğu malın kiralama şirketi ya da katılım Bankası tarafından satın alınarak, belirlenen kira karşılığında kullanım hakkı verildiği ve sözleşme üzerinde belirlenen değerden sözleşme süresi sonunda mülkiyetin kiracıya devredildiği finansman yöntemidir. Malın bakımı, onarımı ve sigorta primleri gibi sorumlulukları kiralama süresi boyunca kiracıya aittir (Ersoy ve diğerleri, 2019).

Şekil 4: Finansal Kiralama Süreci

Kaynak: (Ersoy ve diğerleri, 2019)

1. adımda müşteri katılım bankasına limit talebi için başvuruda bulunur.
2. adımda katılım bankası kredi değerlemesi yapar ve uygunsa müşterisine limit tahsis eder.
3. adımda müşteri, ihtiyacı olan malı alabilmek için satıcıyla ön anlaşma yapar.
4. adımda müşteri, katılım bankasıyla kâr oranı ve geri ödeme koşulları konusunda anlaşır.
5. adımda katılım bankası satıcıya bildirir.
6. adımda katılım bankası, malın bedelini satıcıdan peşin olarak satın alır.
7. adımda katılım bankası, peşin aldığı malı müşterisine belirlenen vade ve döviz cinsine göre kiralar.
8. adımda kiracı, kiralama ücretini katılım bankasına öder.
9. adımda sözleşme sona erdiğinde, katılım bankası kiralanan malı müşterisine ödeme karşılığında devreder.

Mal Karşılığı Vesaikin Finansmanı

Fon kullanan müşteri ile katılım bankası arasında yazılı bir sözleşme düzenlenir ve bu sözleşme, malın karşılığında alınan vesaik mukabilinde gerçekleştirilen son kullandırma işlemidir. Katılım bankası, müşterinin nihai alıcıya satmak üzere temin ettiği malın karşılığı olan vesaiki peşin bedelle satın alır, sonrasında müşteriye yetkilendirerek konusu

geçen malın yurt içindeki veya yurt dışındaki müşterilere üzerine kar ilave ederek satmasına mal karşılığı vesaikin finansmanı denilmektedir (Ersoy ve diğerleri, 2019).

Ortak Yatırımlar

Ortak yatırımlar, katılım bankasının kaynak ihtiyacı bulunan şirketlerin sermayelerine iştirak etmesi ya da belirli bir yatırımı finanse etmek amacıyla oluşturulacak fonlara katılmasıdır. Banka burada şirketin gelişme potansiyeline ve halka arza uygunluğuna bakar. Sermayeye ortak olma şeklindeki yatırımlar için hazırlanan sözleşmelerde, şirket yönetimi ile tarafların hak ve yükümlülükleri konusunda detaylı bilgiler yer almalıdır (Ersoy ve diğerleri, 2019).

1.1.2.3. Genel Bankacılık Hizmetleri

Bankaların temel fonksiyonları mevduat toplama ve fon kullandırma üzerinde toplanmıştır. Bu iki eylem dışında müşterilere sunulan tüm finansal hizmetler ise genel bankacılık hizmetleri olarak adlandırılır. Bankaların, bu hizmetlerden elde ettiği komisyon ve gelirler, bankaların bilançolarındaki kâr kaleminde belirgin bir paya sahiptir. Katılım Bankaları da konvansiyonel bankalar da yöntemleri farklı olmakla birlikte aynı genel bankacılık hizmetlerini sunar. Konvansiyonel ve katılım bankalarının fon toplama ve fon kullandırma faaliyetlerinde başta faizsizlik unsuru olmak üzere önemli farklar varken, bankacılığın esası kabul edilen genel bankacılık hizmetlerinde oldukça benzer operasyonel süreçler izlerler. Bu hizmetlerden elde edilen gelirler katılım bankalarında “kâr payı dışı”, konvansiyonel bankalarda ise “faiz dışı” gelirler olarak isimlendirilirler. Hem bankacılığın ruhu olan genel bankacılık hizmetleri yönünden hem de katılım bankalarının ve konvansiyonel bankaların ekonomiye fon sağlama ve fon toplama fonksiyonları nedeniyle organizasyonel yapıları birbirine çok benzer. Bankalar, genel bankacılık hizmetlerini çeşitlendirdikleri, hızlandırdıkları, yani hizmet kalitesini veya fiyatlandırmayı farklılaştırdıkları ölçüde sektörde pozitif bir şekilde ayrışırlar. Bu hizmetler ürünler bazında detaylı bir şekilde incelenmiştir (Hazıroğlu ve diğerleri, 2019).

Teminat Mektupları

Bir iş, ihale ya da borç ödemesinin gerekli tüm işlemlere güvence olarak bankalardan alınan bir belge veya ödeme türüdür. Bu mektup ile beraber banka müşterisinin dahil

olduğu ilgili işlemde işin yapılmaması durumuyla karşı karşıya kalındığında bankanın garanti vermesini ve böylece müşterinin sorumluluklarını yerine getirememesi durumunda teminat mektubu verilen üçüncü tarafa bankanın müşteri yerine ödeme yapmasını sağlamaktadır. Bu sayede, banka müşterisi nakdini belirli bir yere bağlamak yerine teminat mektubu kullanarak nakdini başka yerde kullanma imkanını elde etmektedir. Teminat mektupları sayesinde bankalar kurumsal yapılarının sağladığı güven ve itibar ile oldukça kritik bir fonksiyonun yerine getirilmesini sağlarlar. Eminat mektupları hem yurt içinde hem de yurt dışında çeşitli gereksinimler için kullanılabilir. Bu mektuplar, genellikle kurumsal ve ticari şirketler ile KOBİ'ler tarafından tercih edilir ve işlerini hem yurt içinde hem de yurt dışında daha kolay hale getirmelerine olanak tanımaktadır. Özellikle yurt dışında güçlü referansları olmayan ya da yeni kurulmuş şirketler bu teminat mektupları ile yapacakları işler için teminat vermektedirler (Hazıroğlu ve diğerleri, 2019).

Çek Karnesi

Çek karnesi, bir kimsenin bankadaki hesabından kendisi veya başkası adına ödeme yapılması için verdiği ve yasa ile düzenlenmiş yazılı emir olarak tanımlanmaktadır. Katılım bankaları müşterilerine bu olanağı sağlamaktadır. Çek karnesi ile müşteri çeklerinin tahsili ve takas olarak isimlendirilen ödeme sistemine katılmasına aracılık ederler. Bu hizmet ile firmalar ve bankalar kendi itibarlarını kullanarak ileri vadeli ödeme yapabilme olanağı elde ederler (Hazıroğlu ve diğerleri, 2019).

Yurt İçi Para Transferleri

Katılım bankaları müşterilerine cari ya da katılma hesaplarına hesaplarında bulunan mevduatların banka aracılığı ile banka içinde veya banka dışında başka kişi ya da kurumlara gönderilmesine aracılık ederler. Bu tür işlemlere havale ve EFT işlemleri denir. Yaygın kullanılan ismi ile EFT işlemi kişiler ve kurumlar arasındaki para transferini gerçekleştirmeyi sağlar. Bankaların kendi aralarında yaptıkları transfer işlemlerine EFT bireylerin ve kurumların bankalar arası yaptıkları işlemlere de parekende ödeme sistemi (PÖS) denilmektedir. Havale işlemleri, aynı banka bünyesindeki farklı hesaplar arasında para transferi olarak ifade edilmektedir. Buradaki en önemli fark EFT

ve PÖS ile farklı bir bankaya para aktarımı yapılırken havale işlemlerinde farklı bir bankaya para transferi yapılamamaktadır (Hazıroğlu ve diğerleri, 2019).

Kredi Kartları

Bankaların müşterilerine belirli bir dönem için belirli bir limit çerçevesinde sunarak, anlaşmalı iş yerlerindeki POS cihazları üzerinden alışverişlerde kullanılabilecek ödeme ve borçlanma aracıdır. Kredi kartı sahibi olan banka müşterileri, belirlenen limit dahilinde tek seferde veya taksitler halinde kredi kartlarını kullanabilirler (Hazıroğlu ve diğerleri, 2019).

POS Üye İş Yerleri

Kredi kartlarıyla yapılan alışverişlerde, tutarlar pos cihazının ait olduğu bankalara bağlı üye iş yeri hesaplarında biriktirilir ve belirli bir gün sonunda bu hesaplara aktarılır. Bu sistem, taksitli alışverişleri sağlayarak işletmelerin değil, bankaların finanse etmesine olanak tanır. Bankamatikler, müşterilere hizmet sunmak amacıyla 7/24 çalışan, para çekme, para yatırma ve gönderme gibi işlemleri gerçekleştirmelerini sağlayan programlanmış makinelerle kullanılan plastik kartlar olarak bilinen bankamatik kartlarıyla işlem yapma imkânı sunmaktadır. İnternet bankacılığı veya Mobil Şube kanalları teknolojik gelişmelerle birlikte bankaların son yıllarda müşterilerine sunduğu en önemli hizmet durumuna gelmiştir. İnternet bankacılığının en önemli ve pratik özelliği güvenli bir sistem ile banka müşterisinin şubeye gelmeden birçok ürün ve hizmeti online olarak internet üzerinden ulaşabilmesidir (Hazıroğlu ve diğerleri, 2019).

Tahsilat İşlemleri

Bankalar, operasyon altyapıları ve şube ağıları aracılığıyla müşterilere pek çok hizmet sunmaktadır. Örneğin otomatik veya şube üzerinden fatura, SGK ve vergi tahsilat işlemleri gerçekleştirilebilirler. Aynı şekilde, birçok kurum ve kuruluşla yapılan anlaşmalar sayesinde ödeme hizmetlerinin en etkin şekilde sunulmasına olanak sağlanmaktadır. Ayrıca şubeler aracılığıyla bankalar müşterilerine kiralık kasa hizmeti de verebilmektedirler. Bireyler ve kurumlar güvenli bir şekilde mal ve kıymetlerini saklamak için bankaların bu hizmetinden istifade edebilirler (Hazıroğlu ve diğerleri, 2019).

Döviz İşlemleri

Güçlü uluslararası banka ilişkileri ve sermayeleri sayesinde bankalar müşterilerine diğer ülkelerin dövizlerini alım satım hizmeti verebilirler. Müşteriler bu işlemleri kendi hesapları aracılığıyla internet ya da mobil telefonları kullanarak veya şubeler üzerinden gerçekleştirebilirler. Gerçekleştirilen alım satım işlemleri, fiziksel olarak ya da kayıt üzerinden gerçekleştirilebilir. Özellikle internet üzerinden yapılan işlemlerde, bankalar müşterilere son derece hızlı hizmet sunma kapasitesine sahiptirler (Hazıroğlu ve diğerleri, 2019).

1.1.3. Konvansiyonel ve Katılım Finans Piyasası Arasındaki Farklar

Bankaların temel işlevi piyasadan topladıkları mevduatı ve sermayeyi çeşitli sebeplerle finansman ihtiyacı duyan bireylere ya da kurumlara kredi şeklinde veya farklı finansal yöntemlerle kullandırmaktır. Konvansiyonel bankalar, mevduat toplarken faiz ödeme garantisi sunarak topladıkları mevduatın maliyeti ile sağladıkları kredilerin gelirleri arasındaki farkı kâr olarak değerlendirirler. Diğer taraftan, katılım bankaları, katılma hesaplarından fon toplarken kâr ve zarar ortaklığı prensibine göre hareket ederler, bu yüzden fon toplama sürecinde belirli bir maliyete katlanmazlar. Bunun yanı sıra katılım bankalarında hesap açan müşteriler piyasada dağıtılan getirilere yakın bir beklenti içerisinde olduklarından banka bunu riske atmadan getiri sağlayacak en uygun finansal ürüne yatırım yaparak kazanç sağlamaya çalışır. Bunun için en uygun finansal araç murabahadır (Aktepe, 2017, ss. 166–179).

Konvansiyonel bankaya mevzuata uygun olması koşuluyla her ne sebeple olursa olsun kredi başvurusunda bulunulabilir. Banka, müşterinin geri ödeme gücünün olup olmadığını araştırır ve uygun görmesi halinde krediyi müşteriye verir. Kredinin konusu ticari, ihtiyaç, araç, konut veya nakdî olabilir. Geleneksel bankacılıkta kullanılan kredinin yerini katılım bankacılığı sektöründe uygulamadaki sık kullanımından dolayı murabaha almıştır, diyebiliriz. Birbirinin yerine kullanılsa da murabaha ve kredi arasında önemli farklar vardır (TKBB, 2018, ss. 68–70):

- Kredide iki taraf, murabahada ise üç taraf yer almaktadır. Kredi işleminde sadece banka ve müşteri arasında, murabahada işleminde banka, satıcı ve müşteri olmak üzere üç taraf arasında bir ilişki bulunmaktadır.

- Murabaha işlemi tamamlandığında, finansman gereksinimi de karşılanmış olur ve bundan sonra sadece anlaşılan vadelere göre ödeme yapılması kalmaktadır. Kredi ise bir borç verme işlemidir, bu nedenle sadece bu aşamada bir finansman adımı atılmış olur. Daha sonra müşteri, aldığı parayla ihtiyaç duyduğu mal veya hizmeti satın alırsa, finansman tam anlamıyla gerçekleşmiş olmaktadır.
- Murabaha, bir malın “alım-satım” işlemi şeklinde gerçekleşirken, kredi “verme” işlemi olarak değerlendirilmektedir. Kredi, belirlenen bir miktar para üzerinden belirli bir süre için sağlanır ve bu süre zarfında faiz alınmakta ya da ödenmektedir. Murabaha ise bir ticaret faaliyeti olarak kabul edilmelidir, çünkü bir alışveriş karşılığında gerçekleşmektedir. Murabaha işlemi yapan banka, malın alım bedeline ek olarak belirli bir miktar ek bedel alır ve bu bedele vade farkı veya kâr adı denilmektedir.
- Murabahada, paranın doğrudan satıcıya ödenmesi sebebiyle müşteri bu finansmanı farklı amaçlar için kullanma yetkisine sahip değildir. Müşteri, parasını kullanmak yerine mal satın almış olur ve bu işlemi doğrulayan bir fatura alır. Ancak kredide durum farklıdır. Konut ve taşıt kredileri dışında, para doğrudan müşteriye verilir. Banka, parayı belirli bir amaç için müşteriye verir, ancak müşterinin bu amacı gerçekten gerçekleştireceği garanti edilemez. Bu tamamen müşterinin dürüstlüğüne bağlıdır. Müşteri, aldığı parayı uygun olmayan yerlerde harcayabilir, örneğin lüks tüketim veya diğer riskli spekülasyon alanlarında kullanabilir.
- Kredi işlemlerinde faiz, kullanılan paranın belirli bir süre için ödenen ekstra bedelini temsil ederken, murabahada kâr, ticaret sonucunda elde edilen geliri temsil etmektedir. Murabaha işleminde alıcı, ihtiyaç duyduğu mala belirli bir süre önce sahip olabilir ve bu sayede o süre içinde gelir elde etme fırsatı bulabilir, bu nedenle daha yüksek bir bedel ödemeyi kabul etmektedir. Benzer şekilde satıcı da malın bedeline belli bir süre sonra elde etmeyi kabul ettiği için daha fazla bedel alma imkanına sahip olur.
- Murabahada finansman sadece firmanın gereksinimini giderecek kadardır. Fakat kredide alınan finansman firma ihtiyacından az ya da çok olabilir. Az olması durumunda ihtiyaç tam olarak karşılanmayabilir, fazla olması durumunda ise ek faiz ödemesi yapılması veya finansmanın gereksiz alanlarda kullanılması gibi riskler ortaya çıkabilir.

1.2. Kredinin İlkeleri

Bankalar, toplamış oldukları mevduatları veya diğer birimlerden yapmış oldukları borçlanmaları temel işlevleri gereği kredi olarak aktarmaktadırlar. Bankacılık işlemleri ile tasarruf sahiplerinin fonlarının pasif kalmasını engellemenin yanı sıra girişimcilerin tasarruflarını biriktirmeden ekonomik faaliyetlerini gerçekleştirmelerine de olanak tanınmaktadır. Bankaların kullandığı kredilerin yeterli getiri sağlayarak belirlenen şartlara uygun şekilde geri ödenmesi, sistemin stabilitesi açısından büyük bir öneme sahiptir. Bu temel prensiplere bağlı olarak, bankalar kredi kullandırma süreçlerini yönlendirirler. Bu ilkeler aşağıdaki şekilde belirtilebilir (Hazar ve Babuşcu, 2019, s. 151).

Güvenilirlik (Emniyet, Sağlamlık) İlkesi

Güvenilirlik ilkesi, verilen kredilerin geri ödenme kapasitesinin yüksek olması anlamına gelmektedir. Bu ilke ile verilecek kredi kararı güncel ve sağlıklı bilgilere dayandırılarak, müşteriler kredilendirilirken, bankanın güven altına alınması hedeflenir. Kredi verilecek iktisadi karar biriminin piyasa itibarı, finansal yapısı ve krediyi kullanacağı alana ilişkin deneyimi detaylı bir şekilde incelenmeli ve kapsamlı bir finansal analiz çalışması yapılmalıdır. Bu süreçte kişinin krediyi hangi şartlarda geri ödeyebileceği ve kredi kullanırken gerçekleştirdiği faaliyetler sonucu kazancıyla krediyi geri ödeyebilme gücü araştırılmalıdır. Gerekli olması durumunda uygun teminatların alınması oldukça önemlidir. Bu bağlamda, güvenlik ilkesini oluşturan temel faktörler aşağıda belirtildiği gibidir (Özden, 2010, ss. 37–39);

- ✓ İyi bir istihbarat ve mali analiz
- ✓ Sağlam ve riski karşılayabilecek değerde teminat
- ✓ Kısa vade
- ✓ Riskin yayılması
- ✓ Kredilendirme sürecinde firmaların kontrol edilmesi

Likidite (Akışkanlık, Hareketlilik, Seyyaliyet) İlkesi

Likidite ilkesi, kredinin vadesinde geri ödenmesini sağlamak amacıyla kredi kullanımının, piyasa koşullarına ve işletmelerin faaliyet yapısına uygun ve işlevsel bir şekilde düzenlenmesini ifade etmektedir. Kredi kullandırılan gerçek ya da tüzel kişinin

kredi ödeme tarihi geldiğinde yeni bir kredi kullanarak borcunu ödemesini borç ödemesini gerçekleştirmesi likidite ilkesi ile bağdaşmamaktadır. Bu sebeple ödeme planının düzgün bir şekilde oluşturulması, çek ve senet niteliğindeki ödeme araçlarıyla teminat altına alınacaksa bu kıymetli evrakların kredinin vadesi ile uyumlu olması, ihtiyaç sahiplerine ihtiyacın üzerinde kredi verilmemesi hususlarına dikkat edilmelidir. Kredilerin verililiği, güvenliği ve karlılığı likidite ilkesi açısından oldukça önemlidir (Altuntaş, 2021, s. 7).

Likidite ilkesi genel bir ilke olup ülkemiz koşulları için geçerlidir. Ekonomik faaliyetleri sağlam ülkelerde ve gelişmiş ülkelerde enflasyonun düşük olduğu ülkelerde bu kural ters işleyebilir. Ekonomilerde faiz oranları ile komisyon oranları arasındaki farkın daraldığı durumlarda, Türkiye'deki bankaların aksine, bankaların iyi müşterileri ile uzun vadeli ve yüksek miktartlı iş ilişkilerine yönelmeleri beklenmektedir. Bu ilke, yüksek kredibilitete ve prestije sahip firmalar için geçerli olup, Türkiye'de daha çok yabancı bankalar tarafından benimsenmektedir (Şakar , 2002, s. 59).

Verimlik (Kârlılık, Randıman) İlkesi

Verimlilik ilkesi, kredinin güvenilirlik ilkesini dikkate alarak en yüksek geliri elde etmeyi amaçlayan bir prensiptir. Maksimum gelir hem krediden sağlanan geliri hem de komisyon ve diğer bankacılık gelirlerini kapsamaktadır. Müşteri başına elde edilen gelirin artması, verimliliği de aynı oranda yükseltmektedir (Altuntaş, 2021, s. 8).

1.3. Kredinin Unsurları ve İşlevleri

Kredi kavramıyla ilgili Bankacılık Kanunu ve diğer kaynaklarda yapılan tanımlara göre, bir işlemin kredi niteliği kazanabilmesi için; borçlu, alacaklı, kredi miktarı, vade süresi, güvenilirlik, risk düzeyi, teminat ve gelir elde etme unsurlarının mevcut olması gerekmektedir. Bu faktörler, genel olarak zaman, güvenilirlik, risk ve gelir gibi dört ana kategoriye ayrılarak incelenebilir (Özden, 2010, s. 6).

Zaman (Vade) UNSURLARI: Kredi, belirli bir süre için bankalar tarafından sağlanan bir finansman türüdür. Bu süre, ödünç verilen paranın veya gayrinakdi kredilerde müşteri lehine sağlanan itibarın, belirlenen süre sonunda geri ödenmesi veya tazmin edilmesi gerekliliği nedeniyle büyük bir öneme sahiptir (Türe, 2015, s. 10). Paranın bir zaman değeri vardır ve zaman da risk unsurunu içermektedir. Vadenin uzaması, kredi riskini

arttırıp bankanın likiditesini azaltacağı için, zaman unsuru krediler açısından oldukça fazla öneme sahiptir (Doğan, 2021, s. 4; Serdar, 2018, s. 20).

Güven Unsuru: Kredi müşterisi ve banka arasında güvenin sağlanması kredilendirme işlemlerinde en temel ve önemli unsurlardandır. Kredinin sağlandığı borcun vadesinde ödeneceği konusunda bankaların güvence alması anlamına gelmektedir (Doğan, 2021, s. 5). Güven unsurunun kaybedilmesi durumunda verilen kredinin geri ödenmeme riski artmaktadır (Karamustafa, 2013, s. 7).

Risk Unsuru: Bankacılıkta risk kavramı, kredinin tahsil edilmesine ve garanti verilen taahhüdün gerçekleşmesine kadar meydana gelmesi beklenen olası tehlikelerin tamamı olarak tanımlanmaktadır (Selimler, 2006, s. 9). Tüm krediler için mutlaka bir risk vardır. Kredinin verilmesiyle birlikte hangi teminat veya müşteri portföyü olursa olsun banka için risk başlamış olur. Kredi verilen birey veya kuruluşun finansal yapısının iyi ve güvenilir olması risk unsurunu tamamen ortadan kaldırmamaktadır. Bu nedenle kredi veren bankaların krediyi vermeden önce riski tam olarak belirlemesi gerekmektedir. Bankalar her kredi için risklilik oranını ölçmekte ve bilançolarında buna yer vermektedir (Doğan, 2021, s. 5; Şahbaz, 2010, s. 32).

Gelir Unsuru: Bankalar ticari işletmeler gibi kâr elde etme amacı güderler (Usta, 1997, s. 3). Elde edilen kâr ile faaliyet giderlerini karşılarlar, yapılan ve yapılacak olan yatırımlarına finansman sağlarlar ve düzenleyici denetleyici otoriteler tarafından talep edilen bazı maddi sorumlulukları yerine getirirler. Gelir unsuru, bankaların öz kaynaklarını veya çeşitli yollarla elde ettikleri kaynakları kullanarak gelir ve kâr elde etmelerini ifade etmektedir. Kredilerin gelir kaynakları konvansiyonel bankalar için faiz ve komisyon ücretlerini içerirken, katılım bankaları için gelir kaynakları kâr payı ve fon tahsis komisyonlarını içermektedir (Doğan, 2021, s. 5). Bankalar, varlıklarını ve büyümelerini sürdürmek, topladıkları kaynakları kullanarak kaynak sahiplerine karşı taahhütlerini yerine getirmek ve banka ortaklarına kâr sağlamak amacıyla gelir elde etmek için çaba harcamaktadırlar (Ataçoğlu, 2006, ss. 36–37; Yılmaz, 2010, s. 10).

1.4. Kredi Türleri

Kredi çeşitleri için birçok sınıflandırma yapılmıştır. Yapılan sınıflandırmalar genel olarak aşağıda incelenmiştir (Eken & Selimler, 2004, ss. 89–90):

1.4.1. Konvansiyonel Bankalarda Kullanılan Kredi Türleri

1.4.1.1. Nitelikleri Açısından Krediler

Krediler, özelliklerine göre nakdi ve gayri nakdi krediler olmak üzere iki ana grupta sınıflandırılmaktadır.

Nakdî Krediler: Bu tür krediler, faiz veya komisyon karşılığında verilen nakit parayla belirli bir gelir elde etmek amacıyla kullanılmaktadır (Takan, 2001, s. 246; Torun, 2017, s. 56). Başka bir deyişle, müşteri ile geleneksel bankanın belirli bir vadede ödenmesi gereken anlaşmalı kredilerdir. Bu borçlar, müşteriye direkt olarak, bir diğer geleneksel finans kuruluşu ile ortaklık yaparak veya müşteriden senetler alınarak sağlanabilmektedir (AAOIFI, 2015, ss. 903–904).

Bu tip krediler, hesap bakiyesinden daha fazla nakit çekme olanağı sunan borçlu cari hesaplar, iskonto ve iştira edilmiş senetler, kredi kartları, döviz işlemleri gibi çeşitli yollarla sağlanabilmektedir (AAOIFI, 2015, ss. 904–906; Takan, 2001, s. 246).

Gayrinakdî Krediler: Bir borcun ödenmesi, bir işin zamanında yapılması hususlarında bankanın yaptığı işlem karşılığında alacağı ücret veya komisyon ile kefil olması şeklinde kullandırılan kredi türüdür. Burada bankanın verdiği garanti bankanın itibarını temsil etmektedir (Gülmüş ve Çiftçi, 1993, s. 3; Ulusoy, 2015, ss. 281–282). Banka müşterisinin bir eylemi gerçekleştirmeyi veya bir yükümlülüğü yerine getirmeyi taahhüt etmesi veya garanti vermesi anlamına gelmektedir (Ataçoğlu, 2006, s. 46).

Teminat mektupları, akreditif, banka kabul kredileri, banka tahvil garantisi, harici krediler ve ithal garantisi gayrinakdî kredilere örnektir (Serdar, 2018, s. 21; Torun, 2017, s. 56).

1.4.1.2. Vadeleri Açısından Krediler

Krediler, vade sürelerine göre kısa, orta ve uzun vadeli krediler olmak üzere üç ana grupta ele alınarak aşağıda detaylı bir şekilde incelenmiştir.

Kısa Vadeli Krediler: Bir yıl veya daha kısa vadeler için verilen, işletmelerin kısa süredeki kaynak ihtiyaçlarını karşılanmasını hedefleyen kredi türleridir. Cari hesap kredisi, tahlil karşılığı kredi, çek veya senet teminatlı kredi, pay senedi teminatlı kredi ve kefalet mukabili kredi gibi çeşitli türleri bulunan kısa vadeli kredilerin ana hedefi işletmelerin sermaye açıklarını finanse etmektir (Türe, 2015, s. 15). Bu krediler firmaların kısa vadedeki fon ihtiyacının karşılanmasında, çalışma sermayesinin ihtiyacının

fonlanmasında kullanılmaktadır. Uzun vadeli kredilere göre, kısa vadeli kredilerin risk seviyesi daha düşüktür (Aras ve Müslümov, 2004, ss. 8–9).

Mali kesim tarafından kullanılan krediler, ihracat ve ithalat kredileri, yurt dışı kredileri, fon kredileri ve ihtisas kredileri kısa vadeli kredi gruplarına örnek gösterilebilir (Takan ve Boyacıoğlu Acar, 2011, s. 147; Torun, 2017, s. 58).

Orta Vadeli Krediler: Vadesi 1 yıl ile 5 yıl arasında olan kredi türleridir. Bu tür krediler, genellikle belirlenen hedeflere ulaşmak için finansman ihtiyacını karşılamak amacıyla kullanılmaktadır. (Şahbaz, 2010, s. 37).

Uzun Vadeli Krediler: Bu tür krediler, 5 yıldan uzun bir vadeye sahip olan kredilerdir. İşletmelerin yatırım projelerini finanse etmek için kullandıkları krediler ve mortgage (ipotek) kredileri bu kategoriye örnek olarak verilebilir (Yıldız, 2016, s. 23).

Orta ve uzun vadeli krediler, şirketler tarafından proje finansmanı, yeni yatırımların finansmanı, modernizasyon ve yeniden yapılandırma amacıyla işletme sermayesi ihtiyacının karşılanması amacıyla kullanılmaktadır. Dolayısıyla orta ve uzun vadeli krediler genellikle yatırım ve işletme kredisi olarak alınmaktadır. Orta ve uzun vadeli krediler, Türk Lirası, döviz, açık ve teminatlı krediler, finans sektörüne krediler, ihtisas kredileri, fon kredileri ve dış krediler olarak sağlanmaktadır (Takan ve Boyacıoğlu Acar, 2011, s. 148).

Bankalar uzun vadeli kredi kullandırdıklarında sahip oldukları fonları başka alternatif alanlarda kullanmaktan mahrum kalmakta ve bunun sonucunda fırsat maliyeti ortaya çıkmaktadır. Kredi vadesi ve faiz oranı birbirleri ile ilişki içerisindedir. Örneğin, uzun vadeli krediler geri ödeme süresinin uzun olması sebebiyle kısa ve orta vadeli kredilere kıyasla daha yüksek risk taşırlar; bu durum, faiz oranlarının daha yüksek bir seviyede belirlenmesine yol açmaktadır (Torun, 2017, s. 57). Bankalar, fırsat maliyetlerini göz önünde bulundurarak uzun vadeli kredilerde daha yüksek risk üstlendiklerinden dolayı kredi faiz oranlarını kısa ve orta vadeli kredilere göre daha yüksek belirlerler. Bu kredilerin maliyetlerindeki artışın yanı sıra, kredi karşılığında alınacak teminatlar da daha yüksektir ve kredi geri ödemesini güvence altına almak için, kredi sözleşmesine bazı sınırlayıcı koşullar eklenilebilmektedir (Aras ve Müslümov, 2004, s. 46).

1.4.1.3. Teminatları Açısından Krediler

Teminat bakımından krediler; teminatl  kredi ve teminatsız kredi olarak iki temel kategoriye ayrılmaktadır (Ulusoy, 2015, ss. 282–283).

Teminatl  Krediler: Kredi alabilmek için müşterinin maddi bir güvence sunması gerektiği kredilerdir (T re, 2015, s. 14).

- ✓ ** ahsi Teminatl  Krediler:** Bir veya daha fazla kişinin imzaları karşılığında verilen kredi türüdür. Senet karşılığı kredi, iki tarafça imzalanan teminat mektupları ile güvence altına alınan krediler ve kişisel kefaletle desteklenen krediler, bu tür kredi türlerine örnek olarak verilebilirler.
- ✓ **Maddi Teminatl  Krediler:** Kredi verirken güvence olarak maddi değerlerin gösterilmesi karşılığında kullandırılan kredi türleridir. Emtia karşılığı krediler, tahvil ile desteklenen krediler, altın teminatl  krediler, ipotekle güvence altına alınan krediler ve mevduat sertifikaları gibi finansal enstrümanlar yer almaktadır.

Teminatsız Krediler: Herhangi bir teminat gösterilmeksizin yalnızca müşterinin imzası karşılığında verilen kredi türüdür. Borçlu kişinin piyasadaki itibarı, mal varlığı ve borç ödemedeki ahlaki intibas  kredinin önemli faktörlerindendir. Bu sebeple de risk oranı yüksek bir kredi tipidir (Bengisu, 2014, s. 49).  rnek olarak, açık kredi ve tek imzalı teminat mektubu, bu tür kredilere örnek olarak gösterilebilir.

1.4.1.4. İzinleri Açısından Krediler

İzinlere göre krediler;  ube yetkili krediler ve yetkilendirilmiş krediler olarak iki ana grupta incelenmiştir.

 ube Yetkili Krediler: Bankaların işlemlerini yaparken başka bir merciinin iznine ihtiyaç duymadan şubelerin kendi inisiyatifi ile verilebilen kredi türleridir (Yıldız, 2016, s. 25).

Otorize Krediler: Bankanın işlem yaparken şubelerin yetkisini açan kredi türleridir. Bu tür kredilerin verilmesi için genellikle genel müdürlük, yönetim kurulu gibi üst düzey yönetim makamlarının onayına ihtiyaç duyulur (Yıldız, 2016, s. 25).

1.4.1.5. Kaynakları Açısından Krediler

Kaynakları açısından krediler; banka kaynaklı krediler, reeskont kredileri ve dış kaynaklı krediler olarak üç ana kategoriye ayrılmaktadır (Gülmüş ve Çiftçi, 1993, s. 5; Ulusoy, 2015, s. 283).

Banka Kaynaklı Krediler: Bu kredi türü, bankaların kendi kaynaklarını kredi olarak müşterilere sunmaları şeklinde verilen kredi türüdür. (Serdar, 2018, s. 22; Yıldız, 2016, s. 25).

Reeskont Kredileri: Bu kredi türü, bankaların müşterilerinden temin ettiği kısa veya orta vadeli senetleri Merkez Bankası'na iskonto ettirerek kaynak sağladıkları ve bu kaynağı müşterilere kredi olarak sunmaları şeklinde oluşmaktadır (Gülmüş ve Çiftçi, 1993, s. 5; Ulusoy, 2015, s. 283).

Dış Kaynaklı Krediler: Bankaların faaliyet gösterdiği ülke içinde ve dışında diğer kredi kurum ve kuruluşlarından portföyüne kattığı kaynaklarla müşterilerine kredi sağladığı kredi türleridir (Torun, 2017, s. 59; E. Yıldız, 2015, s. 25).

1.4.1.6. Kullanma Amacı Açısından Krediler

Kullanım amacına göre krediler, tüketici kredileri ve ticari krediler olarak iki ana grupta sınıflandırılmaktadır.

Tüketici Kredileri (Bireysel Krediler): Ticari bankaların bireylere günlük ihtiyaçları için verdikleri kredilerdir. Tüketici kredileri genellikle konut, taşıt, ev eşyası, elektronik eşya, seyahat harcamaları gibi ihtiyaçlarda kullanılmaktadır. Ticari krediler çoğunlukla kısa dönemli olmakla beraber otomobil ve konut ihtiyaçları için kullanılan krediler orta ve uzun dönemli kullanılabilmektedir (Pamukçu, 2009, s. 18).

Ticari Krediler: İşletmelerin üretim kapasitesini artırmak ve yatırım alanlarını genişletmek için başvurdukları kredi türü işletme kredisidir. Bu bağlamda, işletme kredileri, ihracat kredileri, yatırım kredileri ve döviz kredileri, ticari kredilere örnek olarak gösterilebilir (Çetin, 2020, s. 156; Sevilengül, 2001, s. 103).

1.4.2. Katılım Bankalarında (Faizsiz Finans Kurumlarında) Kullanılan Kredi Türleri

Müşterilerin alma ihtiyacı duydukları menkul ve gayrimenkul malların temin edilmesi için katılım bankalarının kullandıkları finansman yöntemleridir. Bu kredi türleri birer

satım türü olarak adlandırılmaktadır. Katılım bankalarında kredi çeşitleri için birçok farklı kategoride sınıflandırma yapılmıştır. Yapılan sınıflandırmalar genel olarak aşağıda incelenmiştir (AAOIFI, 2015, ss. 897–906):

1.4.2.1. Nakdî Krediler

Nakdî kredi, katılım bankasının ya da kurumun nakit kullandığı işlemlerdir. Mudârebe ve müşâreke işlemlerinde, müşterinin kasıt ve kusuru olmadığı sürece müşteriye borçlandırmamaktadır.

Kâr-zı hasen (para borcu), murabaha (maliyetin açıklanması şeklinde yapılan satış), müsaveme (pazarlık yoluyla alım satım), mudarebe (emek sermaye ortaklığı), müşareke (kâr-zarar ortaklığı), kira ve finansal kiralama, istisnâ (eser sözleşmesi), selem (peşin bedelle vadeli mal almak), teminat mektupları ve akreditifler gibi finansal araçlar nakdî kredi türlerine örnektir.

Karz-ı hasen, İslam hukukuna göre ihtiyaç sahibi insanlara tüketim ödücü olarak borç verilmesi ve bu borçtan menfaat sağlanmaması anlamına gelmektedir. Yani verilen borçtan faiz alınması yasaklanmıştır (Aktepe ve Dereci, 2019, s. 233).

Müsaveme, satıcının malın alış fiyatı veya maliyeti üzerine bir açıklama yapmadan alıcı ile satıcının malın fiyatı konusunda anlaşmalarına denir (Eriş, 2021, s. 214).

Müşareke, sermaye ve yönetim hususunda ortaklık anlamına gelmektedir. Kar ve zarar tarafların katkıda bulunduğu orana göre paylaştırılmaktadır (Ş. Özsoy ve Sayar, 2018, s. 73).

İstisna, sanat icra eden bir kişiden belirli bir ücret karşılığında özellikleri belirlenen malın imal edilmesi durumudur. Siparişi veren ve sanatkâr arasında yapılan icap ve kabul sonucunda oluşmaktadır (Karataş, 2022, s. 65).

Selem, önceden belirlenen niteliklere uygun olarak vadeli bir malın peşin bedelle satılması anlamına gelmektedir. Selem anlaşmasına konu edilen mal ve bedeller belirlenmiş olmalı, mal piyasada mevcut olmalı, malın teslim edileceği zaman belirlenmiş olmalı ve malın teslim yeri belirlenmiş olmalıdır (Ülev ve diğerleri, 2018, s. 13).

Murabaha, mudarebe, kira ve finansal kiralama, teminat mektupları ve akreditifler 1.1.2.2. bölümünde açıklanmıştır.

1.4.2.2. Gayrinakdî Krediler

Gayrinakdî krediler, kefâletler ve teminat mektupları gibi işlemler, banka veya kredi kurumunu, talep edilen işlemin gerçekleştirilmesine bağlı olarak yükümlü kılan işlemlerdir. Ancak bedellerin peşin olarak ödenmesine dayalı işlemler kredi kategorisine dahil edilmemektedir.

1.5. Kredi Sınırları ve Kısıtlamaları

Türkiye'de kredilerle ilgili mevzuat, bankacılık düzenlemeleri içinde en kapsamlı şekilde ele alınmıştır. Bu kapsamda, 5411 sayılı Bankacılık Kanunu, ilgili kararnameler, tüzükler, yönetmelikler, tebliğler, BDDK genelgeleri ve talimatları ile Türkiye Bankalar Birliği'nin mesleki düzenlemeleri gibi mevzuatlar, bankaların iç mevzuatları dahil olmak üzere bankacılık düzenlemelerini içermektedir (Bahadır, 2018, ss. 22–24)

Kredilerle ilgili iç ve dış mevzuat düzenlemeleri genellikle (Akgüç, 2007, s. 545);

- ✓ Bankaların öz kaynak/risk dengesini,
- ✓ Riskin çeşitlendirilmesini,
- ✓ Kredilerin belirli bireyler veya kuruluşlar üzerinde toplanmasını,
- ✓ Kredilerin ekonomiye lokomotif olan sektörlerle erişimini amaçlar ve kredilere nicel ve nitel sınırlamalar getirir.

Kredilere ilişkin sınırlamalarda, zaman zaman mevzuat değişikliklerine gidilse de esas olarak yukarıda belirtilen ilkelere göre şekillenir (Özden, 2010, s. 30).

Bankacılık mevzuatında yer alan bankacılık kısıtları aynı ilkeler ve amaçlarla katılım bankaları mevzuatına da uygulanmıştır. Katılım bankaları da faizli bankalardaki gibi krediler, sermaye yeterliliği, likidite, yabancı para gibi alanlarda belirli sınırlamalara tabi tutulmuştur.

Bankacılık kısıtlarını şöyle tanımlayabiliriz (Hazıroğlu ve diğerleri, 2019, ss. 181–182):

- a. **Kredi Kısıtları**, Kamu otoritesinin katılım bankaları için belirlediği sınırlandırmalar daha çok risk ve risk grupları, ortaklar ve bunların öz kaynakla ilişkisi üzerinden şekillenen kredi sınırlandırmalarıdır.

b. Dahil Olunan Risk Grubu ve Mensuplara Kredi Kullandırma Koşulları İle İlgili Kısıtlar:

- Bankaya mensup olanların kurdukları ya da bankaya mensup üyeler için kurulan vakıf, sendika ve derneklere nakdî ya da gayri nakdî kredi veremezler, tahvil ya da benzeri menkul kıymetlerini satın alamazlar.
- Bankalar Kanunu'na göre, gerçek kişilere, tüzel kişilere veya belirli bir risk grubuna verilebilecek kredilerin toplamı, bankanın öz kaynakların yüzde yirmi beşini aşamaz. Adi ortaklıklara verilen krediler, ortakların sorumlulukları oranında kabul edilir. Yönetim kurulu üyelerine, genel müdüre, genel müdür yardımcılara ve kredi verme yetkisine sahip diğer personellere; bunların eşlerine ve yasal yetkiye sahip çocuklarına; tek başlarına veya birlikte sermayenin yüzde yirmi beş veya fazlasına sahip oldukları ortaklıklara, mevzuatta belirtilmeyen kişilere nakit veya gayrinakdi kredi verilmesi mümkün değildir.
- Bankanın sermayesinin yüzde 1 veya daha fazlasına sahip olan pay defterinde kayıtlı tüm ortaklar, hâkim ortak ya da nitelikli ortak olmalarına bakılmaksızın ve bankalar tarafından kullanılacak kredilerin toplamı, öz kaynaklarının yüzde 50'sini aşamaz. Kendileriyle birlikte risk grubu oluşturanların müştereken kontrol edilen ortaklıklara verilen krediler, ortaklığı müştereken kontrol eden her bir ortağın dahil olduğu risk grubuna her bir ortağın ortaklık sermayesindeki payının birlikte kontrol ettikleri toplam payları oranı ölçüsünde kullandırılmış sayılır.
- Bir kişiye, şirkete veya bir risk grubuna yüzde 10 ve daha fazla oranda kredi verilen durumlar büyük kredi olarak kabul edilir ve bu tür kredilerin toplam tutarı bankanın öz sermayesinin 8 katını aşamaz. Aynı risk grubuna ait gerçek veya tüzel kişilerden alınan senetler, garanti ve kefaletler, bu risk grubunun kredi limitinin hesaplanmasında dikkate alınmaz.
- Gayri nakli krediler, opsiyon sözleşmeleri ve vadeli işlemler ile benzeri sözleşmeler, kabul edilen kambiyo senetleri, kredi kuruluşları ve mali kuruluşlarla yapılan işlemler, garanti ve kefaletler, merkezi yönetimler, merkez bankaları ve kurulca kabul edilecek ülkelerin bankaları ile yapılan işlemler ya da onlar tarafından düzenlenen veya ihraç edilen işlemler ödemesi, garanti edilen ve verilen diğer teminatlar karşılığında bono tahville benzeri sermaye piyasası araçları karşılığında yapılan

işlemler kurulca belirlenen esas ve oranlar çerçevesinde kredi limitlerinin hesaplanmasında dikkate alınır.

- Katılım bankaları da dahil olmak üzere bankalarda sermayelerinin sağlamlığının izlenmesini sağlayan sermaye yeterlik rasyosu (SYR) hesaplanmaktadır. SYR, bankanın karşılaşılabileceği risklerden kaynaklanabilecek zararlara karşı yeterli öz kaynak bulundurmasını sağlar. BDDK düzenlemelerine göre bankaların SYR'nin minimum yüzde 8 olması beklenmektedir. Uygulamada BDDK, yasal orana ek olarak yüzde 4'lük ihtiyat aralığı ilave edilerek oranın yüzde 12 olarak hesaplanmasını istemektedir.
- Likidite karşılama oranı, bankaların en düşük likidite düzeyini belirlemek için kullanılan bir ölçüdür. Bu kriter, bankaların net nakit çıkışlarını karşılayabilmek için yeterli miktarda yüksek kaliteli likit varlık stoku bulundurmaya hedeflemektedir. Türk Lirası için bu oran yüzde 100 iken yabancı para birimlerinde yüzde 80'dir.
- Yabancı para net genel pozisyonu, bankaların öz kaynaklarına uygun bir döviz pozisyonu sürdürmeyi amaçlamasıdır. Bu oran, bankaların yabancı para net genel pozisyonunu öz kaynaklarına bölerek hesaplanmaktadır. Bu oranın iş günleri üzerinden hesaplanan mutlak değerleri, haftalık bazda basit aritmetik ortalamada yüzde 20'yi geçemez.
- Kaldıraç oranı, toplam risk tutarına karşı ana sermayenin oranını temsil eder. Bu oran, bankaların muhtemel risklere karşı yeterli sermaye sağlamak amacıyla oluşturulan düzenlemeler aracılığıyla belirlenir. Aylık bazda hesaplanan kaldıraç oranının, Mart, Haziran, Eylül ve Aralık dönemlerindeki üç aylık basit aritmetik ortalamasının en az yüzde 3 olması ve bu seviyenin korunması beklenir.

1.5.1 Bireysel ve Özel Kredi Sınırına Tabi İşlemler

Bireysel kredi, gerçek ve tüzel kişi olma durumuna göre farklı kredi sınırlandırmalarını içermektedir. Örneğin TTK'ya tabi kolektif, komandit, limited, anonim şirketlerin ve kooperatiflerin, ortaklarından ayrı bir tüzel kişilikleri vardır. Borçlar Kanunu'na göre kurulan şirketlerin ise yani adi şirket statüsünde yer alan ortaklıkların ise tüzel kişilikleri yoktur. Tüzel kişiliği olmayan adi ortaklıkların da bankalardan kredi almaları mümkündür (Akgüç, 2007, s. 547).

Bankaların kendi ortaklık yapılarına ilişkin de ayrıca düzenlemeler getirilmiştir. Buna göre bir bankanın ortaklarına verebileceği krediler de bireysel kredi sınırlarına tâbi tutulmaktadır. Bankanın %1 ve daha fazla payına sahip ortaklarına kullandırılacak krediler, Bankacılık Kanunu'nda özel olarak sınırlanmıştır (Özden, 2010, s. 31).

5411 Sayılı Bankacılık Kanunu'nun madde 50'de, dâhil olunan risk grubu ve mensuplara kredi kullandırma koşulları Ek 3'te, 54. maddesi kredi sınırları hususuna Ek 4'te detaylıca açıklanmaktadır.

Bankaların pay defterlerinde kayıtlı tüm ortaklarına ve banka sermayesinin yüzde bir veya daha fazlasına sahip risk grubu oluşturan kişilere hâkim ortak veya nitelikli hissedarlar olup olmadıklarına bakılmaksızın kullandırılacak kredilerin toplamı banka sermayesinin yüzde 50'sini aşamaz.

1.5.2. Kredi Sınırlamalarına Tâbi Olmayan İşlemler

Bankacılık mevzuatına ilişkin düzenlemelerde teminatları ya da kullanıcılarının nitelikleri doğrultusunda bazı krediler risk içermedikleri için veya özendirme amacıyla bireysel kredi sınırlamalarına dahil edilmemektedir (Özden, 2010, s. 32).

Bankacılık Kanunu'nun 55. maddesinde, kredi sınırlamalarına tabi olmayan işlemler şunlardır: nakit, nakit benzeri varlıklar, kıymetli metaller ve hesaplarla ilgili işlemler; devlet kurumlarıyla yapılan bono, tahvil ve benzeri menkul kıymet işlemleri; Merkez Bankası ve diğer para piyasalarında gerçekleştirilen işlemler; yabancı para cinsinden verilen kredilerin kur değişikliklerinin yol açtığı artışlar ve vadesi geçmiş kredilere eklenen faizler; sermaye artırımından kaynaklanan bedelsiz ortaklık payları; bankalar arası işlemler; halka arza aracılık yüklenimleri ve özkaynak hesabındaki değeri etkileyen işlemler bu kapsamdadır. Ayrıca, Kurul tarafından belirlenecek diğer işlemleri de içerebilir (5411 Sayılı Bankacılık Kanunu, 2005).

1.6. Kredi Açma Yetkisi

Kredi açma yetkisi ile ilgili düzenlemeler Bankacılık Kanunu ve BDDK'nın ilgili yönetmeliklerinde ayrı ayrı ele alınmıştır. Bu düzenlemelere göre bankalar her yıl kredili müşterilerin oranı, yasal sınırlamalar, piyasa ve ekonomik gelişmeler ve öngörülerini doğrultusunda, genel müdürlük tarafından bölge müdürlükleri ve şubelere devredilecek kredi açma limitini belirlerler, Yönetim kurulunca belirlenen bu limitler ve yetki tablosu

şube ve bölge müdürlüklerine bildirilir. Bölge müdürlükleri ve şubeler, belirlenen limit ve yetki sınırları çerçevesinde müşterilere kredi kullanılabılır, bu yetkiler arasında şube yetkisi, bölge müdürlüğü yetkisi ve otorize kredi yetkileri bulunmaktadır (Özden, 2010, s. 30).

1.7. Kredilendirme Süreci

Banka ve müşteri arasındaki kredi ilişkisi, müşterinin bankaya bu talebini iletmesi ile başlar. Bankanın müşterinin kredibilitesine ilişkin istihbaratı sonucunda faiz veya kâr payı, müşterinin talep ettiği vadeye denk gelen ve masraf/komisyonlar eklenmiş bir ödeme planını müşteriye sunması ve imzalatması ile sona erer (Horasan ve Horasan, 2012, s. 203).

Kredi talebine ilişkin incelemeler sırasında herhangi bir nakdî ya da gayrinakdî teminat istenmişse de anapara, faiz ya da kâr paylarının ödenmesinden sonra teminatlar çözülür ve kredi kapatılır (Çetin, 2020, s. 156).

Kredilendirme basamakları kısaca şöyle özetlenebilir:

- ✓ Kredi talebi
- ✓ Kredi incelemesi
- ✓ Kredinin yapılandırılması/onayı veya reddi
- ✓ Kredinin monitarize edilmesi
- ✓ Geri ödeme kapasitesi

Kredinin sona ermesi krediye konu meblağın ödenmesiyle son bulur. Ancak bazı durumlarda kredinin yenilenmesi veya ödemelerin aksaması nedeniyle sürecin devamı gerekebilir. (Türe, 2015, s. 21).

2. BÖLÜM: BANKACILIK SEKTÖRÜNDE TAKİPTEKİ KREDİLER

2.1. Takipteki Kredi Kavramı

2.1.1. Konvansiyonel Bankalarda Takipteki Krediler

Bankaların tasarruflarını krediler yoluyla doğru yatırım sektörlerine yönlendirmesi aktif kalitelerini ve kaynak verimliliğini arttırmaktadır. Aktif kalitesinde en önemli unsur krediler kalemidir. Bankacılık sisteminin ana işlevi, mevduat müşterilerinden toplanan tasarrufların ihtiyaç sahibi bireyler ve şirketlere kredi olarak sunulmasıdır. Fakat bankaların bu aracılık rolünü etkin bir şekilde üstlenmeleri ve finansal sistemin düzgün işlemesi için gereken karlılığı sağlamaları oldukça önemlidir (Karamustafa, 2019, s. 38). Finans sektörünün ana aktörlerinden olan bankaların karlılıkları ve güçlü mali yapıları ülke ekonomileri açısından büyük önem taşımaktadır. Bankaların en temel işlevi tasarruf fazlası olanlarla fon ihtiyacı duyanları bir araya getirmektir. Bankalar, bu işlevi yerine getirirken özellikle fon ihtiyacı olan kesimlere ticari, ihtiyaç, tüketici gibi kredi türlerini sağlayarak finansal ihtiyaçları karşılamaktadır. Kredilerin düzenli geri dönüşünün sağlanması bankaların mali yapılarını güçlendirmekte ve kar oranlarında artış sağlamaktadır. Ancak verilen krediler her zaman düzenli olarak geri ödenmemekte ve takipe düşmektedir. Takipteki kredilerdeki artış bankaların mali yapılarını ve karlılıklarını azaltıcı yönde etkilemektedir. Ekonominin yapı taşı olan bankaların takipteki kredilerinin artmasının nedeni hem bankanın kendi iç dinamikleri hem de makroekonomik değişkenlerin etkisi ile olabilmektedir (Genç ve Şaşmaz, 2016).

Uluslararası Para Fonu'nun çalışmasına göre takipteki krediler kaleminin tek bir tanımı yoktur (Bloem ve Freeman, 2005, s. 8). Çeşitli sebeplerle ödenmeyen ya da ödenme ihtimali bulunmayan krediler olarak belirtilebilecek takipteki krediler kalemi literatürde; sorunlu krediler, şüpheli alacaklar, geri dönmeyen krediler, batık krediler, donuk alacaklar, tahsili gecikmiş alacaklar, tahsilat imkânı sınırlı alacaklar, idari-kanuni takipteki krediler, takipteki alacaklar, tasfiye olunan alacaklar, karşılıklı kayırılması gereken alacaklar ve değer kaybına uğramış varlıklar gibi ifadeler kullanılmaktadır. Bankacılık konusundaki yönetmelikler, yönergeler ve uygulama esasları detaylı bir şekilde gözden geçirildiğinde, her birinin farklı bir açıklamayı temsil ettiği görülmektedir (Altuntaş,

2021, s. 52; Şahbaz, 2010, s. 50; Torun, 2017, s. 82). Çalışma genelinde takipteki krediler ifadesi kullanılacaktır.

Türk finans sistemi, takipteki kredilerin tanımlanması ve sınıflandırılmasında IMF, IIF ve BIS gibi uluslararası kuruluşların uygulama esasları ve standartları çerçevesinde düzenleme yapmaktadır. Türkiye’de sorunlu krediler konusundaki uygulamalara bir standart oluşturmak, sunulan kredinin hangi nitelikleri taşıdığına sorunlu yapıya dönüşeceğini açıklığa kavuşturmak ve izlenecek süreçlerde bir işlem bütünlüğü oluşturmak adına yönetmelik oluşturulmuştur. Kredilerin tanımlanması ve sınıflandırılmasıyla ilgili temel yasal düzenlemeler ülkemizde 5411 sayılı Bankacılık Kanunu ve bu kanunun ilgili maddelerine dayanılarak hazırlanan “Kredilerin Sınıflandırılması ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik”tir. Bu düzenlemeler, hangi kredi ve alacakların sorunlu varlık olarak nitelendirileceğini ve sınıflandırma kriterlerini belirlemektedir. Bunun yanı sıra, bu yönetmelikler zaman zaman güncellenmektedir (Karamustafa, 2019, s. 49; Sipahi, 2003, s. 17).

IMF tarafından geliştirilen Finansal Sağlamlık Göstergeleri Kılavuzu, uluslararası karşılaştırmalar açısından sorunlu kredileri tanımlamak için bir referans noktası sunmaktadır. Kredilerde faiz veya anapara ödemelerinin son ödeme tarihini 90 gün aştığında, bu krediler sorunlu kabul edilmektedir. Genellikle, bu tür krediler takip edilen ve uzun süre ödenmemiş kredilerdir. Bankalar, kredi sözleşmelerinde belirtilen süreleri aşan ödemelerle karşı karşıya kalmaktadırlar. Dolayısıyla, sorunlu kredi miktarı, bir bankanın varlık kalitesini ölçmek için kullanılan bir göstergedir (Gezu, 2014, s. 17).

IMF’ye göre, kredi veya benzeri varlıkların sorunlu krediler olarak nitelendirilebilmesi için belirli kriterlerin karşılanması gerekmektedir. Bu kriterler aşağıdaki şekilde ifade edilebilir (IMF, 2006, s. 46):

- 1) Kredinin geri ödenmesinde anapara ve faiz ödemelerinin sözleşmede belirtilen süre olan 90 günü aşması,
- 2) 90 gün ve üzerinde gecikmiş faizin aktifleştirilmesi (anapara tutarına eklenerek) ya da yeniden yapılandırılması gerekmektedir.

Krediler vadesinde geri ödenmediğinde takibe düşme sorunu ortaya çıkmaktadır. Kredinin takibe düşmesi, bankalarca müşterilere kullandırılan kredinin vadesinin gelmesine rağmen, anaparanın ve kredi faizinin zamanında geri ödenmemesine denir

(Lata, 2014, s. 1; Yahaya ve Oni, 2016, s. 70). Kredi, bankaların belli bir süre içinde belirli koşullarla geri ödenmek üzere bireylere veya kurumlara sağladıkları borç olarak tanımlanır. Eğer sağlanan kredi tamamı veya bir kısmı geri ödenmezse, bankalar yasal takip süreçlerini başlatabilmektedir. Türkiye’de de takipteki krediler 5411 sayılı Bankacılık Kanunu’na göre geri ödeme süresi 90 günü aşan kredilerdir (Yücememiş ve Sözer, 2014, s. 45). Başka bir deyişle takipteki kredi, banka ile borçlu arasındaki vade sözleşmesinde borçlunun belirlenen vadeye uymaması neticesinde borcun tahsil edilmesinde meydana gelen gecikme ve borç veren tarafın zarar etme durumuyla neticelenmesi durumudur (Selçuk ve Darıcı, 2003, s. 174).

Bir kredinin sorunlu olarak nitelendirilmesi için geri ödemelerin zamanında ve eksiksiz yapılmayacağına dair şüphelerin doğması gerekmektedir (Altuntaş, 2021, s. 51). Söz konusu bu şüphenin giderilememesi neticesinde banka ve kredi kullanıcısı arasında sorun ortaya çıkacaktır ve yapılan kredi sözleşmesine uyulmaması ile bankaya yönelik zararı beraberinde getirecek ve takipteki kredi kavramı ortaya çıkacaktır (Belkıs, 1990, s. 251). Bankacılık sektörünün istikrarını bozabilecek önemli faktörlerin başında sonradan takibe düşmüş nakdî ve gayrinakdî krediler gelmektedir. Bankalar tarafından piyasaya sunulmuş olan kredilerde; kredi anlaşmalarında sunulan şartlarda olumsuz durumlar meydana gelmesi, kredi taksitlerinin bir kısmının ya da tamamının vadesinde geri ödenememesi ve banka müşterilerinin kredi puanlarını kaybetmeleri durumları söz konusu olmuşsa sektörde alacaklar takibe düşmüş anlamına gelmektedir (Başar ve Coşkun, 2006, s. 160). Takipteki krediler, takipteki varlıkların tanımına dahil edilmektedir. Borçlunun borçtan doğan yükümlülüklerini yerine getiremediği kredi, senet ve tahvil gibi borçlanma araçları ile ülke ekonomisinde öngörülmeven ekonomik dalgalanmalar sebebiyle değer kaybı yaşayan alacaklar ve gayrimenkuller de takipteki varlıklar ya da sorunu varlıklar olarak değerlendirilebilmektedir (Sipahi, 2003, s. 16).

Takipteki kredi oranlarının düzeyi, banka yönetimlerinin performansını ölçen en önemli parametrelerden biridir. Ayrıca takipteki kredi oranları, finans sektörünün ve ekonomilerin sağlığının da önemli göstergelerinden biridir. Bu perspektiften incelendiğinde raporlama şirketlerinin ve düzenleyici otoritelerin ticari bankalardaki takipteki kredi oranlarına daha hassasiyetle yaklaştıkları görülmektedir (Çan, 2014, s. 14). Krediler, genellikle ekonomik aktörlerin farklı ihtiyaçlarını karşılamak için ortaya çıkan talebi ifade eder. Bu talebin karşılanması için gerekli kaynağın sağlanması kredi

aracılığıyla gerçekleşmektedir. Söz konusu ihtiyacın karşılanması sürecinde yaşanan çeşitli konular kredinin normal ya da sorunlu bir seyir izlemesini ortaya koymaktadır. Çünkü gerçekleşen her kredilendirme süreci sorunsuz bir şekilde işlememektedir (Altuntaş, 2021, ss. 50–51).

Krediler, büyüme ve istihdam gibi birçok makroekonomik değişken üzerinde etki etmektedir. Bu etkinin olumlu sonuçlanması kredinin vadesinde geri ödenmesi ile ilişkilidir. Bankaların verdiği kredilerin zamanında ödenmemesi ilgili kredinin takipe düşmesine neden olmaktadır. Kredi gecikmesinin ekonomi üzerinde birçok olumsuz etkisi bulunmaktadır. Yani takipteki krediler ekonomiler açısından ciddi önem taşımaktadır. Takipteki kredi miktarının artması banka maliyetleri üzerinde baskı oluşturarak kredi maliyetlerini arttıracaktır. Bunun neticesinde krediye olan talep azalacak ve işlem hacminde daralma yaşanacaktır. Bu daralma, büyüme, istihdam, yatırım, vergi gelirleri gibi makroekonomik faktörleri olumsuz etkileyerek ortaya çıkacaktır. Bu bağlamda, takipteki kredilerin miktarı ve yönetimi, ekonomik açıdan büyük bir öneme sahiptir. Kredilerin takibe düşmesinin sebepleri iyi belirlenmeli ve takipteki kredilerle mücadele için uygun makro ve mikro politikalar seçilmelidir (Koyuncu ve Saka, 2011; Selimler, 2015).

Genel olarak bakıldığında, takipteki kredilerdeki büyük artışla birlikte bankacılık sektörünün zaman zaman iflasa doğru gittiği görülmektedir. Takipteki krediler ekonomide yaşanan durgunluğun sebeplerinden biridir. Takipe düşen her kredi, bankanın mali sıkıntıya ve verimsizliğe sürüklenme olasılığını güçlendirdiğinden ekonomide istenilen büyümenin sağlanabilmesi için takipteki kredi kaleminin azaltılması gerekmektedir (Messai ve Jouini, 2013, s. 852).

BDDK'nın hazırladığı rapor sonuçlarına istinaden takipteki krediler 2012 yılından bu yana tüm müşteri segmentlerinde artmaktadır. Bu durum, bankaların nakit akışını olumsuz etkilerken diğer yandan riski artırmaktadır. Varlık Yönetim Şirketleri bu riski bertaraf ederek bankacılık sektörüne ve ekonomiye konfor getirmektedir (Yüksel Yiğiter, 2019, s. 116).

Sorunlu kredilerin artması, bankaların yeni riskler almaktan kaçınmasına neden olur ve bu durum bankaların öz sermayesini ve aktif kalitesini olumsuz etkilemektedir. Bankaların imajını zedelemekte, rekabet gücünü düşürmektedir. Bunun bir sonucu olarak

sorunlu kredilerin VYŞ'lere devredilmesi bankalara birçok fayda sağlayacaktır (Kartal ve Demir, 2017, s. 98).

Sözleşme yapıldıktan sonra müşterinin finansal durumunun bozulması nedeniyle kredinin geri ödenmesinde sorunlar yaşanması durumunda, kredinin şartları ve ödeme planı müşteriye ve bankayı memnun edecek şekilde yapılandırılıp yeniden planlanabilir. Fakat yeniden yapılandırma yapılmasına rağmen kredi borçlusunun, krediyi yeni sözleşme şartları dahilinde ödeyememesi durumunda kredi takip hesaplarına alınarak takipteki alacak halini almaktadır (Ekim Kocaman ve diğerleri, 2018).

Takipteki kredi oranlarındaki artış bankaların kredi politikalarındaki başarısızlık olarak görülmektedir. Takipteki kredilerin artışı, finansal sektörü olumsuz etkilerken aynı zamanda diğer sektörlerde farklı ekonomik sorunların ortaya çıkmasına yol açabilir. Tahsil edilemeyen krediler bankaların bilanço yapısını bir bütün olarak bozma eğiliminde olan önemli bir finansal gösterge olmakla birlikte bu oranların artması bankaların kazançlarının azalmasına neden olmaktadır (Çan, 2014, s. 3; Saba ve diğerleri, 2012, s. 142).

Ülkelerde yaşanan ekonomik krizler sonrası ekonomiler zamanla kendine gelmekte fakat tahsili gecikmiş alacakların geri kazanılması süreci daha yavaş olmaktadır. Bu sebeple takipteki krediler sorununun önemi algılanmalıdır (Pehlivan, 2020, s. 18).

Gelişmekte olan ülkelerde finansal piyasaların, bankaların takipteki krediler kalemine sahip olması sıklıkla karşılaşılan bir durumdur ve bu durum bankacılık sektörünün hassas bir yapıda olmasına neden olmaktadır. Yani takipteki kredilerin oranı banka iflasları veya finansal krizlerle ilişkili olarak algılanmaktadır (Godlewski, 2004, s. 4; Greenidge ve Grosvenor, 2010, s. 80; Khemraj ve Pasha, 2009, s. 1).

Kırılganlığın diğer bir kaynağı, bankacılık sektöründeki bankaların varlık ve yükümlülüklerinin vade yapıları arasında uyumsuzluk olmasıdır. Bu durum, sektörün risklerle başa çıkma kapasitesini azaltabilmektedir. Türkiye'de mevduatlar genellikle kısa vadeli olmasına rağmen, krediler genellikle uzun vadeli yatırımlar şeklinde pratiğe yansımaktadır. Mevduat sahiplerinin yoğun şekilde bankalara başvurup mevduatlarını vadesinden önce çekmek istemesi durumunda, bankalar likidite ihtiyaçlarını karşılamak adına ya bankalar arası piyasalardan borçlanmak ya da varlıklarını satmak durumunda kalacaklardır. Bu durum, bankaların likidite yönetimini zorlaştırabilmektedir. Her iki likidite sağlama seçeneği de bankalar için problem haline gelebilir. 2008 finansal krizinde

yaşandığı gibi finansal piyasalar işlevlerini yerine getiremediğinde bankalar arası piyasanın varlığından bahsetmek mümkün değildir. Buna ilaveten, varlıkların kısa vadeli likidite ihtiyaçları için satılması, satış fiyatının gerçek değerinin altına düşme riskini de beraberinde getirmektedir. Bankaların varlık ve yükümlülüklerinin vade yapılarındaki uyumsuzlukların banka bilançolarında izlenmesi, sektörde kredi riskini tetikleme açısından önemlidir (OECD, 2010, ss. 14–15).

Günümüz finans sektörünün en önemli aktörlerinden biri bankalardır. Finans sektöründeki gelişmeler, türev ürünlerin kullanımının yaygınlaşması, artan ürün ve müşteri çeşitliliği ve artan rekabet nedeniyle bankaların risk alma oranı artmakta ve daha fazla riskli yatırımlar yapmaktadırlar. Karlılığı düşen bankalar hacimlerini büyütmek istedikleri için daha fazla kredi kullandırmaya başlamaktadırlar. Bu bağlamda kredi hacmini arttırmak isteyen bankaların, müşterilerin finansal durumlarını analiz etme konusunda zayıflıkları olabilmektedir (Göçmen Yağcılar ve Demir, 2015, s. 1). Bu nedenle kârını maksimum seviyeye çıkarmak isteyen bankaların karşılaştacağı en muhtemel sorun verdiği kredilerin zamanında geri ödenmemesi ve takibe düşmesidir (Ataçoğlu, 2006, s. 2).

Takipteki kredi miktarındaki artışlar bankacılık sisteminin geleceği ve istikrarı konusunda endişe yaratabilmektedir. Bu perspektifle, bankalarla borçlular arasındaki kredi ilişkisi, müşterinin sözleşme koşullarına uygun şekilde yükümlülüklerini yerine getirmemesi ve bankaya olan borçlarını zamanında ödememesi sonucunda olumsuz bir şekilde sonuçlanabilmektedir (Ekim Kocaman ve diğerleri, 2018).

2.2.2. Katılım Bankalarında Takipteki Krediler

Katılım bankaları ve yürüttükleri faaliyetler bankacılık kanunu hükümlerine tabidir (BK, 2005). Bu sebeple diğer faaliyetlerde olduğu gibi katılım bankacılığında da kredilendirme faaliyetlerinin BK ve BDDK tarafından yürürlüğe konulan ikinci el düzenlemelere uygun olarak yürütülmesi gerekmektedir.

Öte yandan katılım bankaları faizsiz bankacılık ilkelerini esas alarak katılım bankacılığı faaliyetlerini yürüttükleri için kredilendirme faaliyetlerinin AAOIFI ve danışma kurullarının karar ve standartlarına uygun olarak yürütülmesi gerekmektedir. Bu sebeple katılım bankacılığında takipteki kredilerin VYŞ'lere devredilmesi konusunun BK,

BDDK düzenlemeleri, AAOIFI standartları ve danışma kurulu kararları kararları açısından ele alınması gerekmektedir.

Katılım bankalarının takipteki kredilerini VYŞ'lere devretmesi uygulaması, öncelikle bankacılık mevzuatı hükümleri çerçevesinde incelenmektedir. Bankacılık mevzuatı incelendiğinde, takipteki krediler açısından katılım bankacılığını etkileyen düzenlemelerin BK ve Varlık Yönetim Şirketlerinin Kuruluş ve Faaliyet Esasları Hakkında Yönetmelik gibi kredi işlemleri, sınıflandırma ve uygulamalarına yönelik düzenlemeler olduğu gözlemlenmektedir.

BK, bankaların dahil olduğu risk gruplarına ve personellere verilen krediler ile özkaynağın yüzde 10'unu aşan büyük kredilere yönelik çeşitli sınırlamalar içermektedir. Ayrıca, BK'da yüzde 100 nakit teminatlı krediler gibi bazı kredi işlemleri sınırlamalardan muaf tutulmuştur (BK, 2005; madde 50- 54). Katılım bankacılığı alanında takipteki kredilerin VYŞ'lere devredilmesi konusunda ise belirli bir sınırlama bulunmadığı görülmektedir. Takipteki kredilerin VYŞ'lere devredilmesi ile ilgili önemli bir düzenleme olan ilgili yönetmelik uyarınca, bankalar, TMSF, diğer finansal kuruluşlar ve kredi sigortası sağlayıcılarına olan alacaklarını ve diğer varlıklarını satın alabilir, satabilir, tahsil edebilir ya da bunları nakde çevirebilirler. Ayrıca, bu kuruluşlara tahsilat, yeniden yapılandırma veya üçüncü taraflara satış konularında aracılık, destek ve danışmanlık hizmetleri sunabilmektedir (BDDK, 2006a; madde 11).

BDDK tarafından yayınlanan ikinci düzenleme, "Bankalarca Kredilerin ve Diğer Alacakların Niteliklerinin Belirlenmesi ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik" ile "Kredilerin Sınıflandırılması ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik" başlıkları altında adlandırılmaktadır. Bu düzenlemeler, bankaların kredilerini sınıflandırma ve bu krediler için ayrılacak karşılıkların belirlenmesi açısından önem taşımaktadır. Bu iki yönetmelik, bankaların kullandıkları kredilerin niteliğine göre sınıflandırılması ve bu kredilere ilişkin ayrılacak karşılıkların belirlenmesine yönelik uygulamaları düzenlemektedir. Düzenlemenin detaylarına bakıldığında katılım bankalarının takipteki kredilerini VYŞ'lere devretmelerini engelleyen bir ifadenin bulunmadığı anlaşılmaktadır. Takipteki krediler ve kredilerin devri konusu AAOIFI standartlarında yer alan krediler başlığının yer aldığı 37 numaralı standartta ele alınmamıştır. Bu standartın içerisinde İslama uygun kredi türleri murabaha, mudarebe, müşareke, müsaveme, selem, istisna, kira ve finansal

kiralama olarak belirtilmiştir. Katılım bankalarında takipteki krediler açısından AAOIFI standartlarında bir kısıt görülmemektedir (TKBB, 2012). Fakat konunun ele alınmamış olması olumlu görüş verdiği anlamına da gelmemektedir.

Katılım bankacılığı alanında takipteki kredilere ilişkin son düzenlemeler, Danışma Kurulları tarafından alınan kararlara dayanmaktadır. Bu Danışma Kurulları, AAOIFI standartlarını esas alarak, İslami bankacılık kurallarına uygun ürünler, hizmetler ve işlemler sunma konusunda katılım bankalarını değerlendirmektedirler. Ayrıca, bu kurullar, bu ürünlerin İslami bankacılığa uygun olup olmadığına dair görüş bildirmektedirler.

Klasik dönemde alacakların satışı, Hanefi, Şafi ve Hanbeliler tarafından caiz görülmemiş Malikilerin söz konusu işleme bedelin nakit olması ve alacaklının hazır bulunması şartlarına bağlı olarak izin verdikleri görülmektedir Nitekim yakın döneme kadar ekonomik hayatta alacakların satışı bağlamında bir zorunluluk oluşturmuyordu. Günümüz İslam hukukçusu Hayrettin Karaman Hanefi mezhebinde yerleşik kurala göre, temlikin geçerli olabilmesi için sözleşme konusu şeyin teslim edilebilir olması gerektiğini, borçlunun elinde bulunan alacak temlik eden tarafından alınıp başkasına teslim edilemeyeceğinden alacağın borçludan satılarak temlik edilmesinin caiz olmadığını ifade etmiştir. Fakat 20. yüzyılda bazı Hanefi hukukçuların alacakların temlikinin ekonomik hayat gerektirdiği için caiz olduğu yönünde görüş belirttiklerini ifade etmektedir. Karaman, alıcıya vekaletname vermek suretiyle devir, bağış ve vasiyet yoluyla vermeyi bedeli alınmadan malın borca devredilebilmesi, alacaklının haklarını borçludan başkasına miras bırakabilmesi ve vekaletname vererek bağışta bulunabilmesini mülk devrinin farklı yönleri olarak ele almaktadır (Ak, 2014, s. 133).

Söz konusu kurumların meşru ve gayrimeşru yönleri bulunmaktadır. Bu şirketler hem meşru hem de gayrimeşru uygulamaların merkezde olma potansiyeline sahiptir VYŞ'nin yapabileceği hukuki işlemlere baktığımızda alacak alım satımı, alacakların tahsili, diğer varlıkların alım satımı, yeniden yapılandırma ve danışmanlık gibi seçeneklerle karşılaşılmaktadır (Ak, 2014, s. 147).

VYŞ'nin kurumların alacaklarını satın almasına ilişkin hâkim görüş böyle bir uygulamanın caiz olmadığı yönündeyken bunun aksine caiz olduğunu söyleyen görüşlerde vardır. VYŞ'lerin finansal kuruluşların diğer varlıklarını alıp satmalarının İslam hukukunda bir sakıncası yoktur. Faiz içermemesi kaydıyla borcun yeniden

yapılandırılmasına da izin verilmektedir. VYŞ zor durumdaki borçluların borçlarını ödemelerine yardımcı olur, borçlunun borcunu yeniden yapılandırarak ödeyebileceği bir takvim oluşturur. Bu süreçte şirket sermayesini faizsiz olarak sürece dahil ederek sıkıntıda olan borçluya yardımcı olmaları halinde borçlular borçlarını faizsiz olarak öderler. Bu sayede büyük bir hayır işlemiş olurlar ve bu şekilde bir işlemde VYŞ'nin meşru olması sorunundan söz edilemez (Ak, 2014, s. 148).

2.2. Takipteki Kredilerin Sınıflandırılması

Müşterinin krediyi geri ödemedede zorluk yaşaması kredinin takipteki kredi olarak değerlendirilmesi gerektiğine işaret etmektedir. Bu bağlamda takipteki kredilerin ortaya çıkabileceği durumların belirlenmesi ve takipteki kredilere ilişkin uygulamaların standartlaştırılması amacı ile BDDK 2001 yılında “Karşılıklar Yönetmeliği”ni, 2006 yılında “Bankalarca Kredilerin ve Diğer Alacakların Niteliklerinin Belirlenmesi ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik” yürürlüğe girmiştir (Ekim Kocaman ve diğerleri, 2018).

Bankaların kredi ve diğer alacaklarının niteliklerine göre sınıflandırılmasına ve bunlar için ayrılacak karşılıklara ilişkin usul ve esasları düzenlemek amacıyla hazırlanan "Kredilerin Sınıflandırılması ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik," 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun ilgili maddelerini temel alarak 2016 yılında Resmî Gazete'de yayımlanmıştır. Bu yönetmelik, bankaların kredi portföyünün risklerini değerlendirmek ve yönetmek için önemli bir kılavuz niteliğindedir. Karşılıklar Yönetmeliği'nde krediler ve diğer alacaklar sınıflandırılmış takipteki alacaklar kavramına yer verilmiş ve kredi sınıflandırılmasına göre nelerin takipteki alacak olarak değerlendirilebileceği belirtilmiştir (Karamustafa, 2019, s. 51).

Kredilendirme sürecinde banka ile müşterisi arasında imzalanan kredi sözleşmesi üç farklı şekilde sonuçlanabilir. İlk olarak kredi, sözleşme koşullarına binaen bankaca tahsil edilir. İkinci olarak kredi şartların ve kredi tahsil edilme planı banka ve banka müşterisince makul bir biçimde tekrardan oluşturulur. Üçüncü olarak ise birtakım krediler oluşturulan kontrat olanaklarına istinaden geri ödemesi alınamaz ve sorunlu kredi meydana gelir. Üçüncü seçenekte ortaya çıkan sorunlu kredi kavramı sözleşmedeki sorumluluklar yerine getirilmediği zaman ortaya çıkmaktadır (Altuntaş, 2021, s. 52).

Bankalar faaliyetlerini sürdürürken yurt dışı şubeleri de dahil olmak üzere aşağıda belirtilen hususları göz önünde bulundurarak kredilerini sınıflandırmak zorundalıdır.

Karşılıklar Yönetmeliği'ne Göre Kredi ve Diğer Alacakların Tasnifi	
Birinci Grup	• Standart Nitelikli Krediler ve Diğer Alacaklar
İkinci Grup	• Yakın İzlemedeki Krediler ve Diğer Alacaklar
Üçüncü Grup	• Tahsil İmkânı Sınırlı Krediler ve Diğer Alacaklar
Dördüncü Grup	• Tahsili Şüpheli Krediler ve Diğer Alacaklar
Beşinci Grup	• Zarar Niteliğindeki Krediler ve Diğer Alacaklar

Tablo 1: Karşılıklar Yönetmeliği'ne Göre Kredi ve Diğer Alacakların Tasnifi

Kaynak: (BDDK, 2016)

Karşılık Ayrılması (Genel ve Özel)

Türk bankacılık sektöründe, bankaların sorunlu kredi oranları ve bu sorunlarla başa çıkma yöntemleri yasal düzenlemelerle sınırlanmıştır. Eğer sorunlu krediler tahsil edilemezse, kredi vadesi ve teminatı dikkate alınarak, ilgili yönetmelik gereği bir karşılık ayrılması gerekecektir (Şahbaz ve İnkaya, 2014, s. 81).

Bankalar, kredilerle ilgili olarak oluşan ya da ortaya çıkması muhtemel zararları karşılamak için yeterli karşılık ayırmak, kredilerin niteliği ve sınıflandırılması, garanti ve kefaletlerin alınması, değer ve güvenilirliğinin ölçülmesi, takipteki kredilerin izlenmesi ve yazımı, KGK tarafından yayınlanan TFRS'ye uygun olarak kapatılmaları, yeniden yapılandırma dahil olmak üzere geri ödemeye ilişkin politikaları oluşturmak, uygulamak, bunları düzenli olarak gözden geçirmek ve tüm hususları yürütebilecek gerekli yapıları kurmak ve işletmekle yükümlüdürler. Bu fıkra hükmünün uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar kurul tarafından belirlenmektedir. Takipteki krediler için ayrılan tüm özel karşılıklar tahsis edildiği yılda kurumlar vergisi matrahının belirlenmesinde gider olarak dikkate alınır. Özel karşılıklar ayrıldıktan sonra tahsil imkânı kalmadığından silinen krediler, VUK'un ilgili hükümleri kapsamında değersiz alacak olarak değerlendirilmektedir (Çetin, 2020, ss. 153–156).

Birinci gruptaki kredilerde herhangi bir sorun bulunmamaktadır, ancak ikinci gruptaki kredilerde kredinin sağlığını önemli ölçüde etkilemeyecek küçük sorunlar bulunmaktadır.

Bu sebeple ilgili karşılıklar yönetmeliğinde sorunlu krediler, üçüncü, dördüncü ve beşinci grupta yer alan kredilerden meydana gelmektedir.

Bankalar, üçüncü, dördüncü ve beşinci grupta sınıflandırılan sorunlu krediler için karşılık ayırma zorunluluğuna sahiptirler. İlgili yönetmelik gereği, bu gruplara ait takipteki krediler için belirli oranlarda karşılık ayrılmaktadır (BDDK, 2016b; madde 11):

- Üçüncü grup krediler - en az %20,
- Dördüncü grup krediler - en az %50
- Beşinci grup krediler - %100.

Takipteki krediler için karşılık ayrılmasında Kredilerin Sınıflandırılması ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik gereği, krediler için alınan teminatlar belirli oranlar dahilinde dikkate alınmaktadır. Bu nedenle teminatı bulunan takipteki krediler için bankalar daha düşük karşılık ayırmaktadır. Teminatlar, belirli oranlara göre hesaplamalara dahil edilmektedir (BDDK, 2016b; madde 15):

- Birinci grup %100,
- İkinci grup %80,
- Üçüncü grup %60,
- Dördüncü grup %40,
- Beşinci grup %20.

2.3. Kredilerin Takibe Düşme Nedenleri

1980 yılı sonrası uygulanan ekonomik politikalarla birlikte; yüksek enflasyon, döviz ve faiz riskinin artması ve kredilerde oluşan maliyetlerin yükselmesi sonucu sorunlu krediler problemi de oluşmaya başlamıştır (Kekeç Yaman, 2022, s. 5).

Bankacılık sektöründe takipte kredilerinin payının azaltılması için bu kredilere neden olan temel sorunların belirlenmesi gerekmektedir (Farhan ve diğerleri, 2012, s. 88). Kredilerin takibe düşmesine neden olabilecek birden fazla değişken olabileceğinden bunları tek bir faktöre ya da olaya bağlamak doğru değildir. Borçlu işletmelerin faaliyetlerinin takibi, banka bağlantılı kredi verme süreçleri gibi detaylı incelenmesi gereken nedenler bulunmaktadır (Takan ve Boyacıoğlu Acar, 2011, s. 257)

Kredilerin takipteki kredilere dönüşmesi veya temerrüde düşmesi durumu Basel II kriterlerinde aşağıdaki olaylardan birinin veya her ikisinin bir arada gerçekleşmesiyle ilişkilendirilmektedir (BDDK, 2007, s. 131):

- Kredi tahsis süresi içerisinde bankanın teminat aldığı varsayımı altında, borçlunun teminatı nakde çevirmediği ve kredi borcunu ödeme olasılığının düşük olduğunun kabul edildiği durumlarda,
- Borçlunun bankaya olan kredi borcunun 90 günden fazla süredir ödenmemesi ve borcun hala ödenmemesi durumunda, temerrüt durumunun başladığı kabul edilmektedir.

Ticari bankalarda yüksek oranlarda gerçekleşen takipteki kredilerin nedenleri şu şekilde özetlenebilir (Mileris, 2014, s. 27):

- Bireylerin, ülkedeki ekonomik koşulları yanlış değerlendirmeleri ve gelecekte daha fazla gelir elde edecekleri düşüncesiyle sorumsuzca kredi kullanmaları, maddi sıkıntıya düşmelerini neden olmaktadır (Mileris, 2014, s. 28).
- Ülke ekonomisinde kötüye gidiş durumunda takipteki krediler, kredi zararı olarak kabul edildiğinde, bu zararların mevcut ekonomik koşullar ve yönetim kararlarının etkinliği ile ters yönde değişmesi muhtemeldir. Örneğin, enerji fiyatlarında yaşanan düşüş veya kötü kredi portföyündeki faiz marjlarında olumsuz değişiklikler gibi makroekonomik koşullardaki kötüleşmenin, kredi kayıp oranlarını artırıcı bir etki yaratacağı öngörülmektedir. Ayrıca, geçmişte alınan kredi kararlarının kalitesi, bankanın mevcut ve önceki kredi politikaları, yöneticilerin ve çalışanların dürüstlüğü ve risk alma yaklaşımları gibi içsel yönetim kararları da güncel dönemdeki kredi zararlarını etkileyebilmektedir (Sinkey ve Greenawalt, 1991, s. 44).
- Ticari bankalardaki kredi riski yönetiminin düşük kalitesi, bankaların takipteki kredilerin miktarı üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Banka yönetimleri, kredi kullanıcılarının ödeme güçlüğü yaşama olasılığını hesaplamak için kendi kredi riski değerlendirme modellerini geliştirebilme kapasitesine sahiptirler (Mileris, 2014, s. 28). Kredi riski analizi sırasında veri ve diğer bilgilerin değerlendirilmesinde etkin ve doğru bir şekilde yapılmayan analizler kredilendirme süreci öncesinde birçok hataya neden olacaktır (Torun, 2017, s. 87).
- Bankaların uyguladığı kredi politikaları zaman zaman kabul edilebilir kredi riski seviyesini değiştirerek, kredi almayı daha erişilebilir hale getirebilmektedir. Bankalar merkez bankasının belirlediği sınırlarını çizdiği düzenlemelerin dışına çıkmadan, kredilerden daha fazla faiz geliri ve kar elde etmek amacıyla daha fazla kredi verme

eğiliminde olabilmektedirler. Bu süreç genellikle ülkedeki ekonomik gelişmelerin olumlu olduğu dönemlerde gerçekleşmektedir (Mileris, 2014, s. 28).

- Takipteki kredilere neden olabilecek faktörlerden biri de bankacılık piyasasının genel davranışdır. Birbirlerinin davranışlarından etkilenen piyasadaki bankalar hem rekabet hem de izleme amacıyla bazen piyasada takipte kredilere yol açabilecek ya da takipteki kredi tutarını arttırabilecek rasyonel olmayan kredi politikaları uygulayabilmektedirler (Çan, 2014, s. 14).

Bankacılık sektöründe takipte kredilerin payının azaltılması için bu kredilere neden olan temel sorunların belirlenmesi gerekmektedir (Farhan ve diğerleri, 2012, s. 88). Kredilerin kredilerin takibe düşmesine neden olabilecek birden fazla değişken olabileceğinden bunları tek bir faktöre veya olaya bağlamak doğru değildir. Borçlu işletmelerin faaliyetlerinin takibi, banka bağlantılı kredilendirme süreçleri gibi detaylı incelenmesi gereken nedenler bulunmaktadır (Takan ve Boyacıoğlu Acar, 2011, s. 257).

Kredilerin sorunlu hale gelmesinde geri ödeme ilişkisinde olan taraflardan kaynaklanan iç faktörler ve borçlunun istekleri dışında ortaya çıkan dış faktörler etkilidir (Kekeç Yaman, 2022, s. 6). Bankacılık sektöründe takipteki kredilerin oluşmasına neden olan faktörler iç ve dış faktörler olarak ikiye ayrılarak çalışmada incelenecektir.

2.3.1. İçsel Faktörler

Bankacılık sektöründe takipteki kredilere neden olan içsel faktörler, kredi sözleşmesinde yer alan her iki tarafın yani banka ve kredi müşterisinin ekonomik sıkıntılarından kaynaklanan ödeme güçlüklerini ifade etmektedir. Bu durumda süreç ikiye ayrılmaktadır: Bankadan veya kredi müşterisinden kaynaklanan nedenler. Bankaların kredi istihbaratının, krediye ilişkin teminat alma ve krediyi yönetme konusunda yetersiz kalması durumunda banka kaynaklı ödeme sorunları ortaya çıkmaktadır Kredi kullanan müşterileri işletme sahibi olarak ele aldığımızda, işletmenin yönetiminin başarısı, mali yapısının sağlamlığı ve kredi kullanırken söz konusu ürün veya hizmetin kalitesi gibi konularda sorunlar yaşandığı belirtilmektedir (Sipahi, 2003, ss. 18–19).

2.3.1.1. Bankaya Özgü Sebepler

Bankaların kredi verdiği bireyler veya şirketleri yeterince analiz edememesi, olası risk faktörlerini göz ardı etmesi, müşteriler hakkında yeterli araştırma ve istihbarat

sağlayamaması, krediler için gerekli teminatın yeterli olmaması, borçluların ödeme olasılıklarını gözlemlememesi, banka personelinin refahı ve çalışma isteği hakkında yeterli bilgiye sahip olmamaları, tahsilatı yapılmamış kredilere rağmen yeni kredi sağlanması, erken uyarı sinyallerinin etkili çalışmaması gibi pek çok faktör, kredilerin geri ödenmeme sorunlarını ortaya çıkarabilir. Bu nedenle, kredilerin büyük ya da küçük olması fark etmeksizin bankaların dikkatlice değerlendirmesi gereklidir; çünkü küçük miktartlı krediler önemszenmezse, bu potansiyel sorunların ciddi sonuçlar doğurabileceği unutulmamalıdır (Dinç, 2022, s. 17). Bankaların krediyi kullandırdıktan sonraki süreci iyi takip edememesinden, kredi tahsis politikalarına verilen önemin yetersiz olmasından kaynaklı hatalardan oluşmaktadır (Ordu, 2019, s. 47).

Bankaların kredi kullandırım aşamalarındaki hataları aşağıdaki gibidir (Kekeç Yaman, 2022, ss. 6–7):

- Bankalar tarafından kredi verilecek şirketlerin fon gücünün yeterli düzeyde analiz edilmemesi,
- Finansal tabloların yeterli düzeyde incelenmemesi,
- İşletmeler için detaylı istihbarat yapılmaması,
- Bankaların işletmelerin talep ve amaçlarını göz önüne almadan krediyi kullandırması,
- Kredilerin geri ödenmemesi durumunda teminatların yetersiz ve yanlış şekilde değerlendirilmesi,

olarak ifade edilmektedirler.

Bankacılık sektöründe kredilerin takibe düşmesine ve sonrasında bankaların finansal sıkıntıya girmesine neden olabilecek banka kaynaklı nedenler genel olarak, kredi istihbaratında etkin karar verememek, teminatlandırmaya ilişkin yetersiz kararlar ve kredi sürecinde yapılan hatalar olarak özetleyebiliriz. Krediye özgü hataları kredi verilmeden önceki yetersizliklerden kaynaklanan nedenler ve kredi verme aşamasında ve sonrasında yapılan hatalardan kaynaklanan nedenler olarak ikiye ayırarak incelemek mümkündür (Torun, 2017, s. 89).

2.3.1.1.1. Kredi Kullandırılması Öncesi Oluşan Sebepler

Kredi kullandırılması öncesi oluşan sebepler beş grupta incelenecektir. Bunlar; yönetim kalitesi, asimetrik bilgi sorunu, kredilendirmede yapılan bankacılık hataları, teminatlandırma ile istihbarat ve değerlendirme şeklinde aşağıda incelenecektir.

▪ Yönetim Kalitesi

Takibe düşen kredilerin meydana gelmesi ile bankalardaki yönetimin başarısı, kredi uzmanlarının analiz ve değerlendirilmedeki isabetli kararları literatür çalışmaları ile bağdaştırılmıştır. Berger ve DeYoung (1997)'un çalışmalarında banka yönetimi ve kredi verme süreci “Kötü Yönetim Hipotezleri” eşliğinde ele alınmaktadır. Araştırmada, maliyet etkinliği, kredi kalitesi ve banka sermayesi arasındaki nedensellik ilişkilerini inceleyen hipotezler üzerinde durulmaktadır. Kötü Yönetim I ve II hipotezleri bu hipotezlere örnektir.

Kötü yönetim (I) hipotezine göre; yönetim kurullarının ve banka yöneticilerinin kredi derecelendirme verilen teminatların değerlendirilmesi ve kredi kullananların takibi konularında gerekli beceriye ve yeteneğe sahip olmaması sonucunda kötü yönetim hipotezinin ortaya çıktığı söylenebilir (Louzis ve diğerleri, 2012, s. 12).

Klein'in IMF bünyesinde yaptığı çalışmasında; bankanın önceki dönem karlılığına dayalı olarak temsil edilen yönetim kalitesinin artmasının, takipteki kredi miktarını azaltıcı bir etkiye sahip olduğu belirlenmiştir (Klein, 2013, s. 20).

Kötü Yönetim (II) hipotezine göre; bankacılık sektöründeki etkin olmayan yönetim performansı neticesinde önümüzdeki dönemde sorunlu kredilerde artış yaşanacaktır. Başka bir ifade ile yönetim başarısızlığı ile takipte krediler arasında pozitif bir ilişki vardır. Genel olarak kötü yönetim hipotezi altında yönetimin geçmiş performansı, yönetim kalitesinin bir göstergesi olarak değerlendirilebilir (Louzis ve diğerleri, 2012, s. 14).

Kötü yönetim hipotezine göre; literatüre bakıldığında konjonktür dalgalanmalarından kaynaklanan kredi büyümesinin gelecekte takipteki kredilerde de artışa neden olabileceği yorumu çıkarılabilmektedir (Louzis ve diğerleri, 2012, s. 14).

Bankalarda kötü yönetim, bankaların takipteki kredi düzeylerini arttırıcı etkiye sahiptir. Maliyet etkinliğinden takipteki krediler kalemine doğru nedensellik “kötü yönetim” ile açıklanırken takipteki krediler kaleminden etkin maliyete doğru nedensellik ilişkisi “kötü şans” olarak adlandırılmaktadır. Yönetim kalitesini sayısal olarak ifade etmek kolay olmasa da bankacılık sektörünün özkaynak karlılığı ve aktif karlılığı gibi karlılık kalemleri temsili değişkenler olarak kullanılmaktadır (Roy, 2014, s. 71).

▪ Asimetrik Bilgi Sorunu

Asimetrik bilgi sorunu, bankaların yönetim kalitesi ve kredi riski ile ilişkilendirilebilecek önemli bir etkidir. Bilgi asimetrisi, ahlaki tehlike, ters seçim ve vekalet sorunları kredi riski yönetimi açısından incelenmesi gereken ve düzenlemeler yapılarak tedbir alınması gereken konulardır. Bankacılık sektöründe, asimetrik bilgi sadece banka sahipleri ile banka yöneticileri arasında değil, aynı zamanda müşterilerle bankalar arasında da önemli bir rol oynamaktadır. Bunlar şu şekildedir (Garcia-Marco ve Dolores, 2008, s. 334):

- Banka, düzenleyiciler ve mevduat sahipleri arasındaki ilişki,
- Banka sahipleri ile banka yöneticileri ve düzenleyiciler arasındaki ilişki,
- Kredi alanlar ile banka yöneticileri ve düzenleyiciler arasındaki ilişki

Bilgi asimetrisi, satıcının alıcıya göre satışa konu mal hakkında daha fazla bilgiye sahip olması durumudur, bu da doğru fiyatlandırmayı olumsuz etkileyebilmektedir. Bilgi asimetrisi piyasa hatalarına, örneğin ahlaki tehlike, ters seçim ve temsilcik sorunlarına neden olabilmektedir. Ters seçim sorunu kredi verilmeden önce, ahlaki tehlike kredi verildikten sonra yaşanan bir problemdir (Çan, 2014, s. 17).

Keeton ve Morris (1987) çalışmalarında ahlaki tehlike problemini ele almışlardır. Çalışmada kredi zararlarını temsil etmek için takipte krediler kullanılmıştır. Diğer bankalara göre düşük sermayeli bankaların kredi portföyü risklerini arttırarak ahlaki tehlikeye problemi ile karşı karşıya kaldıkları ve takipteki krediler kaleminde ilerleyen dönemde artış olacağı tespit edilmiştir.

Ters seçim problemi, kredi verenin kredi almayı en çok isteyen müşterilerin geri ödeme kabiliyetlerini tam olarak bilememesi durumunda karşılaştığı asimetrik bilgi sorunudur. Bu durumda, potansiyel olarak kötü borçlu müşterilerin kredi taleplerinin diğerlerinden daha fazla olması beklenmektedir. Aldığı krediyi zamanında ve tüm yükümlülükleriyle geri ödemeyen güvensiz kredi müşterilerinin tutumu örnek olarak verilebilir. Finansal piyasalarda ters seçim yapıldığında, kredi borcunun geri ödenmemesi gibi istenmeyen sonuçları doğuracak müşterinin seçilmesi olasılığı yüksektir (Aras ve Müslümov, 2004, ss. 56–57).

Vekalet bedeli, vekalet veren ya da temsilci atayan ve onlar adına hareket edenlerin seçtiği kişiler tarafından ortaya çıkan ve ödenmesi gereken bir iç maliyet türüdür. Bu tür maliyetler hissedarların ve yöneticilerin çıkarlarının çatıştığı şirketlerde görülmektedir. Hissedarlar, genellikle şirket değerini arttırmak ve yatırımlarından maksimum getiriye elde

etmek isterken, yöneticiler kişisel gelirlerini en üst düzeye çıkarmak için büyüme stratejileri izleyebilirler. Bu durumda, yöneticilerin ve hissedarların çıkarları arasında bir denge sağlanması önemlidir. Temsilcilik maliyetleri seçmenler ve politikacılar arasındaki çıkar çatışmalarından da kaynaklanabilir (Çan, 2014, s. 17).

Bankanın ortakları ve yöneticileri arasında temsil sorunu varsa, banka yöneticileri kendi çıkarları doğrultusunda bankanın büyüklüğünü arttırmak için hareket edebilirler. Bunun sebebi ise bankanın büyümesinin aynı zamanda yöneticilerin daha fazla statü kazanması ve daha yüksek maaş almasıdır. Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda, kredi büyümesinin takipteki kredilerdeki artışı tetiklemesi olası görünmektedir. Yöneticilerin kendi çıkarları doğrultusunda karar vererek kredi büyümesini teşvik etme çabaları banka ortaklarının yoğunluğuna veya ortaklık haklarını kullanabilmelerine bağlı olarak engellenebilmektedir (E.M.N.N ve A.A., 2015, s. 880; Salas ve Saurina, 2002, s. 210).

Ahlaki tehlike hipotezine göre, banka sahiplerinin veya yöneticilerinin sermayenin yetersiz olduğu durumlarda kredi portrelerinde riski arttıracak şekilde davranması ahlaki tehlike olarak nitelendirilmektedir. Bu hipotezle ulaşılan sonuç, bankaların düşük sermayelerinin takipteki kredilerin artmasına neden olacağıdır (Berger ve DeYoung, 1997, s. 5). Başka bir çalışma ahlaki tehlike ile takipteki krediler arasındaki ilişkiyi analiz etmiştir. Bankadaki sermaye birikiminin düşük olmasının takipteki kredi miktarının daha da artmasına neden olduğu tespit edilmiştir (Klein, 2013, s. 20).

Batamayacak kadar büyük bankaları hedef alan politikalar, aynı zamanda mevduat sahipleri için ahlaki tehlike sorununu da arttırmaktadır. Mevduat sahipleri bankaların risk alma davranışlarını kontrol etme yetkisinden uzak oldukları için bankalara verdikleri mevduatın devlet tarafından garanti altına alındığını düşünürken, denetim eksikliği nedeniyle bankalar daha fazla risk almaya yönelerek banka iflaslarını tetiklemektedir (OECD, 2010, s. 184).

Neyaptı ve Dincer (2014) çalışmalarında, Türk bankacılık sektöründe ters seçim ve ahlaki tehlike problemlerinin azaltılmasında bankacılık kanunlarının düzenlenmesinin faydalı olacağı hipotezini analiz etmişlerdir. Çalışmanın neticesinde, bankacılık sektöründeki düzenleme ve denetimlerin mevduat sahiplerinin güvenini sağlama, yatırım kararı alma ve kredi kullanımında disiplin oluşturma ile olumlu yönde ilişkili olduğu bulunmuştur.

▪ Kredilendirmede Yapılan Bankacılık Hataları

Bankalar, bankacılık sistemi içinde, yasal düzenlemelere uygun bir şekilde, kredi verecekleri kişilerin kredibilitesini, risklerin farklılığını ve değişkenliğini değerlendirerek, kredi verme işleminin banka açısından beklenen etkinliğini göz önünde bulundurmalıdır (Okay, 2015, s. 29). Bunun yanı sıra bankanın karşı taraf riskine neden olabilecek durumların karmaşıklığı ve gelişmişlik düzeyine uygun olarak karşı taraf riskini yönetmeye yönelik politika ve sistemleri sahip olması gerekmektedir. Bu risk yönetimi yapılırken riskin tanımlanması, ölçülmesi, onay ve iç raporlama sürecine yer verilmesi oldukça önemlidir (BDDK, 2007, s. 280).

Bankaların kredi verme konusunda karlılıklarının artacağı beklentisi ile piyasada kredi verme sürecini hızlandırmaları, başka bir ifade ile kredi büyüme oranlarının artması takipteki kredileri de arttırabilmektedir.

Jiménez ve Saurina (2006) kredilerin hızlı büyümesinin gecikmeli değeri ile kredi kayıpları arasında pozitif bir ilişki bulmuşlardır. Muriithi (2013), 2008-2012 yılları arasında Kenya'da faaliyette bulunan 43 ticari bankayı incelemiş ve kredilerdeki büyüme oranının takipteki kredilerle negatif ilişkili olduğu sonucuna varmıştır. Berger ve DeYoung'un (1997) çalışmasındaki kaybetme hipotezi, kredilendirme bölümünde yer alan bankaların kredilerinin izlenmesi ve denetlenmesi gibi faaliyetlere ayırdığı yüksek kaynakların hem takipteki kredileri hem de bankaların etkinliğini etkilediğini savunan hipotezdir. Banka yöneticileri kısa vadede operasyonel maliyetler, uzun vadede ise takipteki krediler arasında seçim yapmakla karşı karşıya kalmaktadır. Kısa vadeli karı gözetken yöneticiler, kredi izleme veya değerlendirmeye ayrılan bütçeyi azaltarak gelecekte takipteki kredilerin artmasını bir anlamda kabul etmiş olmaktadır. Bu hipoteze göre TK ile maliyet etkinliği arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmaktadır (Podpiera ve Weill, 2007, s. 5).

Kredinin kullanım amacı ve geri ödeme kaynaklarının yeterince analiz edilememesi sonucunda kredilerin takipteki kredileri dönüşme durumu, kredilendirme sürecinde bankaların en sık yaptığı hatalardan biridir. Kredi tahsisi ve kredi geri ödemelerinin zamanlaması doğru yapılamadığı takdirde firmanın nakit akışı ile ödeme koşulları arasında problem yaşanacaktır. İşletmenin faaliyet takvimine göre hazırlanmayan geri ödeme dönemleri, şirketin kredi yükümlülüğünü yerine getirmesinde zorluklara sebep olacaktır (Takan ve Boyacıoğlu Acar, 2011, s. 260).

Banka yöneticilerinin kredi verme sürecinde hata yapmamak adına kredi vermeden önce, kredi riskini iki başlıkta değerlendirmesi çözüm olabilmektedir. Bu çözümler, kredi kullanıcısının riskli pozisyonu ile kredi portföyü riskinin değerlendirilmesidir. Kredi talep eden müşterilerin kredi riski, kredilerin geri ödeme yükümlülüğünün yerine getirilmemesi durumunda oluşacak zarar olarak ifade edilmektedir. Kredi temerrüdü olasılığının belirlenmesinde, kredi başvurusunda bulunan kişinin geçmiş kredi kullanımı ve geri ödeme süreci incelenmelidir. Ekonomik dalgalanmalar, kredi verme sürecini daha karmaşık bir hale getirmektedir. Bu nedenle kredi riski analizi için istatistiksel yöntemlere ve farklı bilgisayar programlarına başvurmak önemlidir. Kredi portföyünün riski ayrıca bireysel kredilerin olası zararlarının toplamı olarak da düşünülebilir. Kredi portföyü riskinin etkili bir şekilde yönetilmesi, kredi portföyünün kalitesini artırmak isteyen bankalar için büyük önem taşır (Mileris, 2012, s. 497) .

Basel anlaşmasına göre bankaların kredi verme faaliyetleri esnasında krediyi kullanan kişinin kullanım amacı, kredinin yapısı ve geri ödeme kaynakları konularında yeterli bilgilerin bulunması gerektiği vurgulanmaktadır. Bunun yanı sıra, bankaların sağladığı mevcut kredilerin artırılması ve yeni kredi kullandırılmasına yönelik tanımlamaların yapılması gerektiği de belirtilmektedir. Dolayısıyla bankaların, şirketlere ve bireylere verilen kredileri, kredi tahsis ve kredi kullandırım aşamasında takip ederek riskleri kontrol altına almaya ve azaltmaya yönelik uygun tedbirler alması gerekmektedir. Risk profili yüksek olabilecek şirket veya bireysel kredi müşterileri için genel kredi limitleri oluşturulması bu tedbirlere örnek verilebilir (TBB, 1999, s. 4).

Kredi kullandırma süreci, bankalar ile kredi kullanıcıları olan kişiler ve kurumlar arasında yapılan bir anlaşma ile başlamaktadır. Bankaların verdiği kredilerin geri dönüşüne yönelik üç farklı sonuç ortaya çıkabilmektedir. Bunlar (Sipahi, 2003, s. 17);

- Banka, kredi müşterisi ile yaptığı kredi sözleşmesinde belirtilen şartlara uygun olarak krediyi sağlar ve müşteri de bu şartlara göre yükümlülüklerini yerine getirir.
- Sözleşmenin yapıldığı dönemden sonra müşterinin ekonomik durumunda beklenmedik değişiklikler meydana gelirse, banka ve müşteri memnuniyetini sağlayacak şekilde kredi koşulları ve geri ödeme planı revize edilir.

Kredi müşterisi, bankadan aldığı krediyi sözleşme şartlarına uygun olarak geri ödeyemez hale gelir ve bunun sonucunda kredi, takipteki krediye veya batık krediye dönüşür. Bu

bağlamda, kredilendirmede meydana gelebilecek muhtemel hataların, takipteki kredilerin ortaya çıkmasına ve hatta artmasına yol açabileceği ifade edilebilir.

▪ **Teminatlandırma**

Teminat, Karşılıklar Yönetmeliği'ne göre bankanın, kredilerin ve diğer alacakların geri ödenmeme riskini karşılamak için varlık, teminat ve kefaletlerle birlikte sözleşmeye dayalı haklarını kullanma hakkını içeren önlemler alması şeklinde tanımlanmıştır (BDDK, 2016, s. 1).

Bankaların kredi verdiği işletmelerden alınan teminatlar, kredi verme sürecinde bankaları olası zararlara karşı korumaktadır. Borçludan alınacak teminatın piyasa değeri açısından yeterince değerlendirilmemesi durumunda bankaların üstlendiği risklerin teminatla karşılanması imkânsız hale gelmektedir. Ayrıca teminatın yeterli olduğu tespit edilse dahi bankaların teminat sürecindeki yasal haklarını belirten belgelerin eksiksiz olması gerekmektedir (Takan ve Boyacıoğlu Acar, 2011, s. 260).

Bankacılık Kanunu, banka kredilerinin teminatlandırılması konusunda kapsamlı bilgiler içermekte olup, bu bilgilerin özeti şu şekildedir: (BDDK, 2016, s. 14):

- Kredi notu olmayan bireyler ve şirketlerden alınan teminatlar ile bu kişilerin düzenlediği çek ve senet gibi menkul kıymetler, ilgili Yönetmelik'e göre teminat olarak kabul edilmemektedir.
- Söz konusu Yönetmelik uyarınca, “Hukuki olarak geçerliliği olmayan sözleşmelere dayalı olarak alınan teminatlar dikkate alınmamaktadır. Bu sözleşmeler ilgili tarafların yerleşik olduğu ülkelerdeki hukuki bağlayıcılığı bakımından incelenmektedir.” şeklinde ifade edilmektedir.

TFRS 9'u uygulama kapsamına alamayan bankaların kredi teminatları, Bankacılık Kanunu'nda belirtildiği üzere beş ayrı teminat grubu olarak sınıflandırılmaktadır. Teminat olarak kabul edilebilecekler, teminat gruplarına göre farklı sınıflandırmalara tabidir. Bunlar aşağıdaki şekildedir (BDDK, 2016, s. 14-16):

- Rehin sözleşmesi düzenlenmiş mevduat, nakit ve altın depo hesapları,
- Banka tarafından saklanan altınlar,
- Borsada işlem gören hisse senetleri,
- Türkiye'de faaliyet gösteren bankaların verdiği garanti, kefalet, kabul ve ciro işlemleri,

- Kredi riskinden korunma amacıyla kullanılan kredi türevi anlaşmalar,
- Gayrimenkul ipotekleri,
- Ticari işletmelere, taşıtlara, ticari taşıt hatlarına ve ticari taşıt plakalarına ait rehinler,
- Kredi değeri borçlu olan gerçek ve tüzel kişilerin kefaletleri ve bu kişilerden alınan çek ve senetler,
- Yatırım fonu katılma payları vb.

olarak özetlenebilir.

Kredinin geri ödeme sürecinde Bankacılık Kanunu'nda belirtilen teminat ilkelerinin ve kredi kullanıcısının teminat olarak sağladığı değerlerin nakde veya benzeri paraya çevrilebilirliğinin etkin bir şekilde değerlendirilmesi gerekmektedir.

▪ **İstihbarat ve Değerlendirme**

Kredi tahsisinden sorumlu kişiler veya yöneticilerin hataları genellikle kredi başvurusunun istihbarat ve değerlendirme sürecinde olumsuz etkiler yaratmaktadır. Örneğin; ödünç verilecek işletmenin olumsuz finansal bilgilerinin yönetim hatası olarak değerlendirilmesi gerekirken, işletmenin yönetim alanındaki başarısının veya başarısızlığının dış faktörlere atfedilmesi sonucu yeterince incelenmeden kredi verilmesi bankaların portföylerine dahil edilip, tahsil edilemeyecek bir zarara neden olması örnek verilebilir (Takan ve Boyacıoğlu Acar, 2011, s. 259).

Banka yöneticilerinin yetersizliği, bankaların işlem maliyetleri ve kredi kullanıcılarının ödeme performansı konusundaki eksiklikler nedeniyle, bankalar yüksek sermaye kayıpları riskiyle karşılaşabilmektedirler (Boudriga ve diğerleri, 2010, s. 5).

2.3.1.1.2. Kredi Kullandırılma Süreci ve Sonrasında Oluşan Sebepler

Kredilerin bankalar tarafından tahsil edilmesinden önceki süreçte etkin ve yeterli denetimler yapılarak kredi kullandırım aşaması tamamlanmış olsa dahi birçok nedenden dolayı kredilerin geri ödenmeme ihtimali devam etmektedir. Kısacası, kredilendirme sürecinin sonrasında gözlenen denetim ve yönetim eksiklikleri, kredi riskinin net bir şekilde belirlenememesi ve kredilerin yoğunlaşması gibi konuları vurgulayabiliriz (Torun, 2017, ss. 99–100).

▪ Denetim Gözetim Yetersizliği

Basel Uzlaşısı'nda, bankaların faaliyetleri ve risklerine ilişkin denetim ve gözetimin önemi vurgulanmaktadır. Dolayısıyla, bankaların kredi riski yönetimine ilişkin gözetim ve denetiminin bankanın faaliyetlerine ve yapısına uygun olması gerekmektedir. Küçük bankalar için, kredi riski yönetimi uygulamalarının bankanın faaliyetlerine uygun olup olmadığının ve kredi riski yönetiminde yeterli disiplinin sağlanıp sağlanmadığının tespit edilmesi gerekmektedir (TBB, 1999, s. 30).

Kredilerin denetim ve gözetim çerçevesinde düzenli olarak takip edilmesi de gerekmektedir. Bankaların hem bireysel kredi alan kişileri hem de kredi portföyünü izleme ihtiyacı ile birlikte aşağıdaki hususların izlenmesi önem kazanmaktadır (Candan ve Özün, 2006, ss. 119–120);

- Kredi müşterisinin mali durumunun izlenmesi,
- Onaylanmış kredilerin müşteri tarafından kullanımının izlenmesi,
- Kredi kullanımından önce belirlenen teminatların yeterliliğinin izlenmesi,
- Kredi koşullarının takip edilmesi,
- Kredi müşterisinin geri ödemelerinin izlenmesi,
- Kredi portföyünün risk analizinin ve dağılımının izlenmesi,
- Yeni kredi işlemlerinin izlenmesi,
- Portföyün vade, bölge ve sektör bazında sınıflandırılmasının ve izlenmesi,
- Kredi risk derecelendirmelerinin dağılımının izlenmesi,
- Kredi risk derecelerindeki değişikliklerin izlenmesi,
- Kredi portföyünde gecikmiş geri ödemelerin izlenmesi,
- Sorunlu varlıkların, kredi zarar karşılığı işlemlerinin ve özel kredi muafiyetlerinin izlenmesi gereklidir.

▪ Kredi Riskinin Şeffaf Olmaması

Uluslararası Ödemeler Bankası (BIS), bankanın mali durumu, performansı, risk profili ve risk yönetimi uygulamaları hakkında sağlanan güvenilir ve güncel bilgiyi şeffaflık olarak tanımlamaktadır. Ancak, bilgilerin kamuoyuna açıklanması tek başına yeterli değildir. Bankaların finansal faaliyetlerini ve risk profilini değerlendirecek kişilere nitelik ve

nicelik açısından güncel, doğru ve yeterli bilgi sağlamaları gerekmektedir (BIS, 1998, s. 4).

Bankalarda yeterli şeffaflığın bulunmaması durumunda, bankada fon sahibi hissedarlar ve genel olarak kamuoyu, bankaların bilanço yapısı ve yöneticilerin etkinliği hakkında yeterli bilgiye sahip olamayabilmektedir. Basel Uzlaşısı'nda belirtildiği gibi, bankacılık faaliyetlerinde şeffaflığın ve kredi riskinin olmadığı durumlarda bankalarda yönetim kurullarının ve üst düzey çalışanların faaliyetlerinden dolayı hesap vermeleri zorlaşmaktadır (TBB, 1999, s. 30).

Bankaların kredi kullanan kişi ve kurumlara ilişkin bilgileri eksik vererek kredi vermeleri de müşteri açısından şeffaflığın olmadığı bir duruma örnek teşkil etmektedir. Öte yandan, bankanın bağlı olduğu taraflara kredi verirken, benzer kredi tutarı, vade ve koşullardaki diğer kişilere verilen kredilere göre herhangi bir avantaj içermemelidir (TBB, 1999, s. 12). Ancak bu kredilerin şeffaf olmaması ve kamuya açıklanmaması, kontrol mekanizmasını zorlaştırmakta ve kişiye/kuruma yarar sağlayan kâr amaçlı riskli krediler verilebilmektedir.

Bankaların kamuya açıkladığı bilgilerin şeffaf olmaması, banka yöneticilerinin sorumluluğunu azaltmakta ve aynı zamanda yönetimin bozulmasına neden olmaktadır. Bu noktada bankalarda şeffaflığın olmayışı kredilerde şeffaflığın olmamasına yol açabilecek, bu da bankaların batık kredi vermesi sonucunu doğurabilecektir.

▪ Kredi Yoğunlaşması

Kredi yoğunlaşması; kredi riskinin bölge, sektör, risk derecesi, ürün, vade ve teminat gibi benzer kategorilere ayrılması sonucu kredi portföyünde yeterli çeşitliliğin sağlanamaması durumudur. Kredinin belirli bir kategoride yoğunlaşması, o kategorideki olası bir sorunun bankayı veya bankaları olumsuz etkilemesine neden olacaktır (Candan ve Özün, 2006, s. 120). Bankaların ana faaliyeti genellikle kredi vermek olduğundan, kredilerdeki yoğun riskler genellikle bankacılık sektöründeki en önemli risk yoğunlaşmasını oluşturmaktadır (BDDK, 2007, s. 278).

Basel Uzlaşısı'nın bankaların kredi yoğunlaşma sorununu çözmeye ve takipteki krediler ve kredi karşılıklarının yeterliliğini daha doğru tespit etmeye yönelik önerisi, bireysel kredilerin ve tüm portföyün kalitesinin izlenmesine yönelik bir içsel risk derecelendirme sistemidir. Bu sistemin iyi yapılandırılması durumunda bankanın karşı karşıya

kalabileceği farklı risklerin derecelendirilmesinde uygulanan en iyi yöntemlerden biri olduğu belirtilmektedir (TBB, 1999, s. 14).

Kredilerin tahsisinden sonra izlenmesi, değerlendirilmesi ve elde edilen sonuçların bankanın yönetim kurulu ve üst düzey yöneticilerine direkt olarak raporlanması oldukça önemli ve kritik bir süreçtir. Bu, kredi portföyünün sağlıklı bir şekilde yönetilmesi ve gerektiğinde doğru müdahalelerin yapılmasını sağlamaktadır. Basel Uzlaşısı'nda da belirtildiği gibi bankaların kredi risklerini ihtiyati standartlar ve iç limitler doğrultusunda tutmaya özen göstermeleri ve bankaların takipteki kredilerin yönetimine yönelik bir sisteme sahip olmaları gerekmektedir (TBB, 1999, s. 5).

2.3.1.2. Firmaya İlişkin Nedenler (İşletmelere Özgü Sebepler)

Kredi kullanan şirketlerin, kötü yönetim sonucu kredilerini ödeyememe durumuyla karşılaşmaları muhtemel bir durumdur. İşletmenin uzmanlık seviyesi, yönetim tarzı, büyüklüğü, bilgi eksikliği, ürün kalitesi ve müşteri potansiyeli, pazar konumu ve önemi, planlama hataları, ülkenin para birimi nedeniyle hammadde ve enerji temini zorlukları, çalışanların refah düzeyi gibi faktörler, şirketlerin kullandığı kredileri belirlenen koşullarda ve zamanında geri ödeyememesine neden olabilmektedir (Dinç, 2022, s. 17). İşletmeye özgü nedenleri aşağıdaki gibi özetlemek de mümkündür (Ranjan ve Dhal, 2003, s. 85);

- Şirket içinde etkisiz yönetim tarzı,
- Çalışanlar arasındaki gerginlik ve verimliliğin düşmesi,
- Ürünün üretim ve pazarlama aşamalarında yaşanan başarısızlık,
- Süre ve maliyet aşımı,
- Ürün değer kaybı ve eskimesi nedeniyle talepte düşüş,
- Teknolojik gelişmelere uyum sağlama zorlukları ve yaşanan teknik problemler,
- Yeterli inceleme yapılmadan alınan yeni projeler,
- İşletmeye özel fonların genişlemesi, ürün çeşitlendirmesi ve modernizasyon gibi konuları içermektedir.

Firmalara özgü nedenler aşağıda başlıklar halinde ele alınacaktır.

▪ **Yönetimdeki Başarısızlık**

İşletmelerin mali başarısızlıklarının altında kötü yönetim veya yöneticilerin olduğu görülmektedir. Yönetim ya da yöneticilerdeki etkinsizlik; tecrübe, bilgi ve uzmanlık eksikliğinden ya da sorumsuzluk ve kötü niyetten kaynaklanabilmektedir. Bu durum neticesinde, orta ve uzun vadeli planları etkin bir şekilde oluşturamayan şirketler, hem faaliyet alanlarındaki hem de ülkenin ekonomik koşullarındaki değişikliklere uyum sağlamakta zorlanacak ve mali durumlarında bozulma yaşanacaktır (Takan ve Boyacıoğlu Acar, 2011, s. 258).

▪ **Üretilen Ürünün Kalitesi**

Bir işletmenin veya şirketin faaliyet alanı sonucu ürettiği ürünle piyasada yer alabilmesi, rekabet gücünü ve kalitesini istikrarlı bir şekilde koruyabilmesi, karlılığını doğrudan etkilemektedir. Hammadde ve enerji temininde yaşanan zorluklar, işgücünün kalitesinin yetersiz olması gibi sorunlar, üretilen ürünün maliyetlerini artırıcı etki göstermektedir. Pazarda ürüne olan talepte de değişiklikler olabilmektedir. Bu faktörlerin bir araya gelmesi, şirketlerin veya işletmelerin borçlarını geri ödeme kapasitesinin azalmasına neden olabilmektedir (Takan ve Boyacıoğlu Acar, 2011, s. 258).

▪ **Üretilen Ürünlerin Pazarlanmasında Yaşanan Sıkıntılar**

İşletmelerin veya firmaların ürünlerine ait dağıtım kanallarını doğru belirlemeleri, etkili fiyat politikaları oluşturmaları ve etkin bir pazarlama planı için uygun reklam kampanyaları yürütmeleri kaçınılmazdır.

Aksi takdirde satışların azalmasından karlılığı etkilenen işletmelerin, banka borçlarını geri ödemede sorun yaşama olasılığı daha yüksektir (Takan ve Boyacıoğlu Acar, 2011, s. 258).

2.3.2. Dışsal Faktörler

Bankacılık sektöründe takipteki kredilere neden olan dışsal faktörler; bankalardan ve kredi kullanıcılarından kaynaklanmayan, ekonomik, politik, teknolojik ve doğal değişimlerden kaynaklanan nedenler belirtilmektedir (Sipahi, 2003, s. 19).

Ekonomik durgunluk gibi dış etkenler nedeniyle artan, bankalardan ve işletmelerden kaynaklanmayan takipteki krediler, çözüm aşamasında bankalara ekstra maliyet

getirmektedir. Bankaların artan maliyetleri, maliyet etkinliğinin zayıflamasına neden olacaktır (Podpiera ve Weill, 2007, s. 3). Berger ve De Young (1997) yaptıkları çalışmada yüksek seviyedeki takipteki krediler ve bu kredilerin yönetimine harcanan ekstra maliyeti kötü şans hipoteziyle bağdaştırmışlardır.

Ülke ekonomisinde yaşanan durgunluk, diğerk ülkelere verilen kredilerin geri ödenmemesi, yerel üretim süreçlerinde yaşanan hammadde ve enerji sıkıntısı, fiyat artışları ve doğal afetler gibi olaylar dışsal faktörler arasında yer almaktadır. Bu faktörler, ekonomik dengeleri etkileyerek kredi portföyünün sağlıklılığı üzerinde önemli etkileri bulunmaktadır (Ranjan ve Dhal, 2003, s. 85). Belirtilen dışsal faktörlerin etkisiyle takipteki kredilerdeki artış, bankacılık sektörüne olumsuz yönde etki etmektedir (Louzis ve diğerkleri, 2012, s. 12).

Sorunlu kredilerin dışsal faktörlerden ötürü kaynaklanan etmenler doğal çevre, teknolojik, politik ve ekonomik çevreyi kapsamaktadır (Lök 2018, 199). İşletmeler dışından kaynaklanan bu nedenler kârlılık ve satışları etkileyerek kredi geri ödemelerinde sorun oluşturabilmektedir (Çiftçi, 2016, s. 45). Çevresel faktörler bankaya özgü faktörlerden piyasaların genel durumu itibariyle ekonomik olarak daha problemlili hale gelebilmektedir. Banka kaynaklı etmenleri genel olarak bireysel nitelikli mikro krediler oluşturmaktadır (Ordu, 2019, s. 48).

Kredilerin sorunlu hale dönüşmesinde dışsal faktörler genel olarak; teknolojik gelişmelere uyum sağlanamaması, ülke ekonomisinin içinde bulunduğu makroekonomik koşullar ve ülkenin politik riskleri olarak alt başlıklar halinde incelenecektir.

2.3.2.1. Teknolojik Gelişmelere Uyum Sağlanamaması

İşletmenin faaliyet gösterdiği sektördeki teknolojik ilerlemelere uyum sağlaması, finansal istikrarın ötesinde, sektördeki diğerk aktörlerle rekabet edebilme açısından da son derece kritiktir. Piyasaya yeni ürünler sunabilen, yani teknolojik gelişmelere uyum sağlayabilen firmalar, borçlarını ödemede daha istikrarlı olacaklardır (Altınkaya, 2017, s. 19; Takan ve Boyacıoğlu Acar, 2011, s. 259).

2.3.2.2. Makroekonomik Koşullar

Bankaların takipteki kredileri, ülkenin ekonomik koşullarından büyük ölçüde etkilenmektedir. Ülke içinde yaşanan devalüasyon sonrası dönemde bankacılık

sektörünün, kur riskinden ve faiz artışlarından olumsuz etkilenmesi örnek verilebilir. Döviz kurlarındaki dalgalanmalar bankaların yanı sıra işletmeleri de olumsuz etkilemektedir. Yerli işletmelerin faaliyet konularına ilişkin yaptıkları döviz sözleşmeleri yabancı paralar üzerinden olduğundan işletmelerin borçları artmakta, ancak işletme gelirleri yerli para birimi cinsinden olduğu için varlıklar aynı oranda artmamaktadır. İşletmelerin mali yapılarının bozulması sonucunda bankalardan aldıkları kredilerin geri ödemesinde sorunların ortaya çıkması kaçınılmaz olmaktadır (Candan ve Özün, 2006, ss. 274–275).

Takipteki kredilerin ortaya çıkma sebepleri literatürde birçok farklı açıdan incelenmiş ve bunların farklı makroekonomik değişkenlerle bağlantıları araştırılmıştır. Literatürde makroekonomik değişkenler genel olarak; reel faiz oranı, GSMH büyümesi, enflasyon, işsizlik oranı ve döviz kuru gibi değişkenlerin kullanıldığı görülmektedir. Her bir makro değişkenin takipteki krediler üzerindeki olumlu veya olumsuz etkisine ilişkin bulgular, çalışmanın ilerleyen kısımlarında literatür taraması bölümünde detaylı olarak incelenecektir (Torun, 2017, s. 106).

2.3.2.3. Politik Riskler

İşletmelerin faaliyet alanlarındaki başarısının sebeplerinden biri olan politik risk, ülke içerisinde hükümetin aldığı kararlar ve yasal düzenlemeleri içermektedir. Asgari ücrette yapılan değişiklik, vergilerdeki değişiklikler, ihracat ve ithalat kısıtlamaları, sermaye piyasasındaki fonlama kısıtlamaları, işletmelere yönelik teşvikler, şirketlerin finansal başarısını ve dolaylı olarak borçlarını geri ödeme kapasitelerini etkilemesi örnek verilebilir (Takan ve Boyacıoğlu Acar, 2011, s. 259). İşletmelerin ödeme kapasitesini etkileyen politik faktörler, bankacılık sektörünü krediler aracılığıyla dolaylı yoldan da etkileyen unsurlardır.

Ülkedeki siyasi faktörlere örnek olarak yasal düzenlemelerdeki değişiklikler verilebilir. BDDK'nın Karşılıklar Yönetmeliği'nde takipteki alacaklar tanımını değiştirmesi, Basel anlaşmaları düzenlemeleri ile sermaye yeterliliği oranının içeriğinin geliştirilmesi, bankacılık sektöründe başvuru oranlarının BDDK tarafından belirlenmesi, mevduat zorunlu karşılık oranlarında değişiklik yapılması, şirketlerin rekabet koşullarını doğrudan etkileyecek rekabet hukukuna ilişkin yeni düzenlemelerin getirilmesi, tekelleşmeyi önlemeye yönelik belirlenen yasal koşullar ve bankaları genel olarak daha az veya daha

fazla riskli davranışlara yönlendiren düzenlemeler vb. faktörler politik risk olarak kabul edilmektedir (Selçuk ve Darıcı, 2003, s. 175; Torun, 2017, s. 107).

2.4. Takipteki Kredilerin Ekonomi Üzerine Etkileri

Bankalar tarafından kullanılan kredilerin takibe düşmesi durumunun banka bilançosu üzerinde bazı etkileri vardır. Bu durumun birinci etkisi, kredi hesaplarının azalması ve takipteki kredi miktarının artması nedeniyle düzenli faiz gelirlerinin kesintiye uğramasıdır. İkinci etki ise, takipteki krediler için ayrılan özel karşılıkların artmasıyla faiz dışı giderlerin artmasıdır. Üçüncü ve son olarak, Türkiye'de aktif-pasif vade uyumsuzluğu ile faaliyet gösteren bankaların takipteki kredileri, zaten uzun olan aktif kalemlerinin vadelerini daha da uzatmaktadır. Bu durum aktif kalitesini, sermaye yeterliliğini, net faiz marjını, likiditeyi ve karlılık oranları üzerinde olumsuz etkiye sahip olmaktadır (Selimler, 2015, s. 169). Öte yandan, takipteki kredilerin artması kârlılık rakamlarını düşürerek bankaların kayıp kârlarını kredi faizlerini artırarak telafi etmeye çalışmasına sebep olmaktadır. Bu şekilde kredi şartlarını olumsuz yönde etkileyen bankalar, bankacılık sektörünün yanı sıra genel ekonomiyi de negatif bir şekilde etkilemektedir (Kaya, Şahin, Hacıevliyagil ve Ekşi, 2016, s. 159).

Bankaların takipteki krediler için uygulaması gereken tutumlar, hukuki düzenlemeler ile belirlenmiştir. Bankalar takipteki krediler için, kredinin teminatlarını dikkate alınarak, belirlenen oranlarda karşılık ayırmak durumundadırlar. Bu sebeple takipteki kredilerdeki artış bu kredilere ayrılacak karşılık miktarlarını arttırarak, bankanın gelir ve öz kaynaklarını da olumsuz yönde etkileyecektir (Sipahi, 2003).

Kredi riskindeki değişim aktif pasif yönetimini etkilemektedir. Kredi riskinin aktif pasif yönetimine en önemli etkisi takipteki kredilerin aktifleri dondurması olmaktadır. Takipteki kredilerin öngörülme-yen şekilde artması, bankanın kredibilitesinin de düşmesine neden olacaktır. Takipteki krediler/toplam krediler oranının artması hem kredi portföyünün kalitesinin bozulmasına ve aktif kalitesinin bozulmasına neden olmaktadır (Şahbaz, 2010, s. 45).

Takibe düşen kredilerin ekonomiye olan diğer olumsuz etkileri aşağıdaki şekilde sıralanabilir (Çiftçi, 2016, s. 47):

- Takipteki kredilerin artışı, bankanın yeterli likidite sağlayamama ve yeni kaynak bulma konularında sorun yaşamasına sebep olmaktadır.

- Takipteki krediler nedeniyle ayrılan karşılıklar, daha yüksek getiri getirebilecek alternatif kanallara yönlendirilmeyi kısıtlayıcı etki yaratacaktır.
- Takipteki kredi bankanın sektördeki yerini ve imajını olumsuz etkilenmesine sebep olarak, bankanın büyümesini de olumsuz yönde etkilemektedir.
- Sınırlı büyüme ve düşük getiri banka çalışanlarını da olumsuz yönde etkileyecektir.
- Takipteki kredilerin takibi, daha yakın takibi gerektireceğinden idari takip masraflarının artışına sebep olacaktır.
- Takipteki hale gelen kredi, yasal konularda danışmanlık gerektirdiğinden ek olarak hukuki masraflara da sebep olacaktır.

Bankalar, “Tekdüzen Hesap Planı ve Karşılıklar Yönetmeliği”ne göre takibe düşen kredilerini muhasebeleştirme işlemlerini bilanço ve gelir tablolarında göstermekle sorumludur. Takibe düşen bir kredi takip hesaplarına aktarıldığında, takipteki kredilerinde artış ve özel karşılık ayırma işlemi yapılmaktadır. Bu durumda karşılık ve değer düşme giderleri hesabında artış gerçekleşmesine yani gider kalemlerinde artış yaşanmasına neden olmaktadır (Selimler, 2006, ss. 152–153).

Bunlara ek olarak bankanın kısa vadeli bağladığı kaynakların tahsilatının ne zaman olacağı bilinmeyen hesaplara aktarmış olması vade uyumsuzluğuna neden olmaktadır. Bu durum aktif kalitesi, likidite, sermaye yeterliliği, karlılık oranlarını da olumsuz etkilemektedir (Selimler, 2006, s. 169). Takipteki kredilerin bankaların yanı sıra hesap bilançolarına, kârlılığa, sermaye yeterlilik oranına, likiditeye ve maliyetlere de etkisi bulunmaktadır. Bankalar ekonomideki en önemli finansal araçlar oldukları için onların bilançolarındaki değişiklikler ekonomi üzerinde direkt etki oluşturmaktadır.

2.5. Takipteki Kredilerin Yönetimi ve Çözüm Yolları

Bankalar, ödeme planlarına uygun olarak kredi sunarlar ve bu krediler belirlenen dönemlerde geri ödenir. Bu geri ödemeler, genellikle mevduat sahiplerinin mevduat çekim taleplerini karşılamak için kullanılırken, kredilerden elde edilen faiz geliri ise mevduat faizlerini karşılamak için kullanılmaktadır. Bu açıdan bakıldığında kredilerin takibe düşmesi bankalar açısından çeşitli dezavantajlar ve maliyetler yaratmaktadır ve bu maliyetler şu şekilde özetlenebilir (Suadiye, 2006; 5, Yücememiş ve Sözer, 2010; 94, Yuca, 2012; 137-138, Alhassan ve diğerleri, 2013; 1-2, Kaya ve diğerleri, 2016; 3):

- Takipteki krediler zarara ve bunun sonucunda da özsermayenin azalmasına sebep olmaktadır. Bu durumda takipteki kredileri olan bankaların performansı olumsuz etkilenmektedir,
- Takipteki krediler arttıkça bankaların yeni risk almak istemeyecek ve dolayısıyla verilecek yeni kredi miktarı azalacaktır,
- Takipteki krediler ve bu kredilere ayrılan özel karşılıkların artışı, banka bilançosunun aktif kalitesini olumsuz yönde etkileyerek bozmaktadır,
- Takipteki krediler daha yakından dikkat ve takip gerektirdiğinden idari ve hukuki giderleri artırarak çalışanların zamanlarını daha verimli işlerde kullanmalarına engel olmaktadır,
- Takipteki kredilerin yüksek olması, bankanın itibarına zarar verir ve büyüme hızını azaltır. Aynı zamanda bankanın rekabet gücünü düşürerek büyüme potansiyelini olumsuz etkilemektedir,
- Takipteki kredisi fazla olan bankalarda büyümenin düşük olması, çalışanların motivasyonunu ve dolaylı olarak performansını olumsuz etkilemektedir,
- Takipteki krediler için ayrılan fonların getirisi yüksek alternatif alanlara aktarılamaması nedeniyle bankaların gelir kaybı yaşaması,
- Bankaların faiz oranlarını artırması, kredi koşullarını zorlaştırması, istenen kredi tutarını sağlamaması ya da krediyi erken geri çağırması fon ihtiyacı olan kişileri olumsuz etkileyebilmektedir,
- Takipteki krediler, hane halkının ve reel sektörün ekonomik durumundaki borç geri ödeme kabiliyetini gösteren bir gösterge olarak kabul edilebilmektedir. Bu nedenle, takipteki krediler, genel ekonomik riskleri belirlemede önemli bir faktördür. Ekonomik daralma, hane halkı işsizliği ve refah kaybı dönemlerinde; reel sektör ise gelir kaybı riskiyle karşı karşıya kalırken takipteki kredilerde artış olmaktadır,
- Takipteki kredilerin yüksek seviyelerde olması, bankaları ekonomik durgunluk, enflasyon, bütçe açıkları, döviz kuru ve faiz oranları, cari açık gibi dış kaynaklı şoklara karşı savunmasız bir konuma getirebilmektedir.

Yukarıda özetlediğimiz gibi takipteki krediler bankalar için birçok maliyet ve dezavantaja neden olmaktadır. Bu nedenle sorunlu kredilerin VYŞ'lere devredilmesi bankalara birçok fayda sağlayabilir. Bu faydalar şu şekilde özetlenebilir (Çan, 2014, s. 10):

- Bankaların varlıklarındaki takipteki kredi miktarı azalacağından, satışların büyüklüğüyle orantılı olarak takipteki kredi faiz oranlarında da rahatlama yaşanacaktır,
- Takipteki kredilerin azalması nedeniyle zorunlu sermaye miktarında azalma yaşanacaktır,
- Bu süreçte, banka likit olmayan sorunlu kredileri satışa çıkararak, satışın büyüklüğü oranında likit fon elde etme imkanına sahip olacaktır,
- Aktif karlılığı olumlu etkilenebilir. Yukarıda da belirttiğimiz gibi takipteki kredilerin maliyetleri ve bunların VYŞ'lere devredilmesinin bankalara sağladığı faydalar bulunmaktadır.

Kredi devrinin VYŞ'lere yapılmasının bazı olumsuz etkileri vardır ve bu olumsuzluklar şu şekilde özetlenebilir (Mesutoğlu, 2001, s. 3):

- Takipteki kredilerin VYŞ'lere devredilmesi, bankaların borçlu ve borca ilişkin sahip oldukları kurumsal bilgileri kullanma kabiliyetlerini azaltmaktadır,
- Takipteki kredilerin VYŞ'lere devredilmesi, bankaların kredi sağlama ve izleme konusunda daha dikkatsiz davranmasına yol açabilecektir,
- Sorunlu kredi kullananların, yeni kredi alamama endişesi nedeniyle eski borçlarını gecikmeden ödeme motivasyonları düşebilmektedir,
- Kamu tarafındın kurulan ya da yönetilen VYŞ'ler iyi fiyatlandırma sağlayamayabilmekte ve daha az verimli çalışabilmektedir.

Takipteki kredilerin çözüm yolları aşağıda özetlenmiştir:

- Kredileri yeniden yapılandırarak müşteri ilişkilerini sürdürmek,
- Takipteki kredileri kontrol etmek ve teminatları nakde dönüştürmek,
- Takipteki kredilerin varlık yönetim şirketlerine devretmek.

Konvansiyonel Bankalarda Devir

Varlık yönetim şirketleri temel olarak bankaların takipteki varlıklarını devralan ve finans sektörünün takipteki alacaklarının tahsili, yapılandırılması ya da satışı ile ilgili görevleri üstlenen şirketlerdir (Babuşcu ve Hazar, 2013, s. 156). Alacaklarını gerçek değerinin altında tasfiye edilmek üzere VYŞ'lere devreden bankalar hem bilançolarını sorunlu varlıklardan arındırmakta hem de alacak tahsilatı için gereken operasyonel yükten kurtulmaktadır. Böylece kalitesiz varlıklarını nakde dönüştüren bankalar, sorunlu alacak

tahsilat yükünü üstlenmeden, asıl işlerine odaklanarak piyasaya kredi sağlamaya devam edebileceklerdir. Türkiye'de yaşanan Kasım 2000 ve Şubat 2001 krizlerinin ardından finans sektöründe ve reel sektörde yaşanan sorunların aşılması ve takipteki varlıkların üçüncü kişilere devredilmesiyle finans sektörünün toparlanma sürecine destek olmak amacıyla VYŞ'ler oluşturulmuştur (Selimler, 2006, s. 219).

Türkiye'deki finansal yeniden yapılandırmaya dair tüm uygulamaların hukuki temelini oluşturan belge, Mali Sektöre Olan Borçların Yeniden Yapılandırılması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'dur. Bu kanun aynı zamanda Varlık Yönetim Şirketlerinin oluşturulmasının temelini de atmıştır. VYŞ'lerin kuruluş ve faaliyet esasları ise "Varlık Yönetim Şirketlerinin Kuruluş ve Faaliyet Esasları Hakkında Yönetmelik" tarafından belirlenmiştir.

Bankacılık sisteminde şeffaflığın sağlanması, bankacılık sisteminin AB standartlarına yaklaştırılması ve finans sektörünün piyasa koşullarına uygun çalışmasının sağlanması için bankaların etkin çalışabilmesi gerekmektedir. Bu hedefe ulaşabilmek için bankaların sorunlu varlıklarından kurtulmaları ve faaliyetlerini sağlıklı bir şekilde sürdürmeleri gerekmektedir. Bu noktada VYŞ'lere söz konusu hedeflerin gerçekleştirilmesinde önemli bir rol düşmektedir. VYŞ modeli IMF'nin Türkiye'ye önerdiği bir modeldir (Ekim Kocaman ve diğerleri, 2018).

Katılım Bankalarında Devir

Takipteki kredilerin VYŞ'lere aktarılması, takipteki kredilerin satışı, değersiz bir varlıktan gelir elde edilmesi, birçok finansal oranın iyileştirilmesi ve bilançonun temizlenmesi açısından hem banka yönetimleri hem de düzenleyici otoriteler tarafından memnuniyetle karşılanmaktadır (Kartal ve Demir, 2017).

Katılım bankalarının takipteki kredilerinin VYŞ'lere devrine ilişkin mevzuat ve fikhî düzenlemelerde yasaklayıcı hükümler bulunmadığından bu uygulamanın hayata geçirilebileceği düşünülmektedir (Kartal ve Demir, 2017, s. 107).

3. BÖLÜM: BANKACILIK SEKTÖRÜNDE KREDİ RİSKİ, YÖNETİMİ VE TURLERİ

Risk kavramı, çeşitli alanlarda kullanılsa da özellikle finansal piyasalarda ve bankacılık sektöründe büyük bir öneme sahiptir. Bankacılık sektöründe, ana varlık genellikle para olduğu için risk yönetimi büyük bir öncelik arz etmektedir. Bankalar, fon ihtiyacı olan ekonomik birimlere kaynak sağlayarak temel işlevlerini yerine getirirler ve bu, ekonomide kaynakların etkin kullanımını sağlama açısından kritiktir. Ancak bu fon transferi işlemleri sırasında, farklı derecelerde ve sayıda riskle karşı karşıya kalabilirler, bu da bankaları diğer sektörlerle göre daha yüksek bir risk altında çalışmalarına neden olmaktadır (Altuntaş, 2021, s. 37). Bu bilgiler ışığında, bu bölümde kredi riski kavramı, kredi risk yönetimi ve süreci, kredi riskinin özellikleri ve türleri, kredi riskine etki eden faktörler, kredi riskini azaltmaya yönelik politikalar, risk ölçüm yöntemleri, kredi riski yönetimi araçları ve konvansiyonel/katılım bankalarındaki risk türleri sırasıyla incelenecektir.

3.1. Kredi Riski Kavramı

İnsanlık tarihini incelediğimizde, her dönemin faaliyetlerine bağlı olarak riskin her zaman mevcut olduğunu görebiliriz. Örneğin, tarım öncesi toplumlarda yetersiz yiyeceğe ulaşma riski bulunmaktaydı. Tarım toplumlarında ise iklim değişiklikleri, ticaret toplumlarında fiyat dalgalanmaları ve lojistik sorunlar gibi farklı riskler ön plana çıkmıştır. Finansal piyasaların gelişmesiyle birlikte, yatırımcı kararları ve ekonomik krizler gibi yeni risk boyutları da ortaya çıkmıştır. Bu nedenle risk, insanlık tarihinin her döneminde farklı şekillerde karşımıza çıkan bir olgu olmuştur (Altuntaş, 2021, s. 38).

Bireylerden işletmelere, kurumlardan sektörlerle ve olaylara kadar birçok değişken, risk kavramının farklı tanımlamalarının yapılmasına olanak sağlamaktadır. Risk kelimesinin bir durumun meydana gelme ihtimali nedeniyle kayıplara uğrama ve olumsuz sonuçlarla karşılaşma olasılığı ile günlük yaşamda yer edinmesinde Türk Dil Kurumu (TDK)'nın risk tanımı etkili olmuştur (Fırat, 2022, s. 2). Türk Dil Kurumu'na göre risk, "zarara uğrama tehlikesi" olarak tanımlanır (Türk Dil Kurumu, 2023). Bu tanımda yer alan "tehlike," aslında "olumsuz olasılık" anlamına gelir, bu nedenle risk, "zarara uğrama olasılığı" olarak da ifade edilebilir. Risk, genellikle belirsizlik durumlarında ortaya çıkar, çünkü olasılıkların net olarak tahmin edilemediği durumlarda risk daha belirgin hale gelir.

Bu belirsizlik risk yaratırken, risk kavramı aslında hem olumlu hem de olumsuz sonuçları içermektedir. Olumsuz gelişmeler tehlike olarak tanımlanıp zararlı sonuçlanırken, olumlu gelişmeler ise fırsat olarak tanımlanıp karlı sonuçlanmaktadır (Yaşar, 2021, s. 40).

Risk kelimesinin kökeni Latinceye dayanmaktadır. İtalyanca'da "risiko", Almanca'da "risiko", Fransızca'da "risque", İngilizce'de "risk" olarak telaffuz edilen bu kavram, dilimizde ilk olarak "riziko" olarak kullanılmış, daha sonra "risk" olarak yerleşmiştir. Hasara veya kayba yol açabilecek bir olayın meydana gelme olasılığı anlamına gelmektedir. Tehlike ile eş anlamlı olan ve gelecekte gerçekleşmesi beklenen ancak gerçekleşip gerçekleşmeyeceği kesin olarak bilinmeyen durumlar için kullanılmaktadır. Risk, geleceğe ilişkin bir kavram olarak kullanılmaktadır. Pek çok dilde kullanılan risk kavramı, kelimenin tam anlamıyla kayıp veya hasara yol açabilecek bir durumun olasılığı olarak tanımlanmaktadır. Risk gelecekle ilişkilendirilen bir kavramdır ve oluşabilecek ya da olmayabilecek durumlarda kullanılmaktadır (Varlık, 2010, s. 75).

BDDK tarafından yayımlanan 2014 tarihli ve 29057 sayılı Resmî Gazete 'de risk tanımı yapılmıştır. Buna göre risk; Bankaların İç Sistemleri ve İçsel Sermaye Yeterliliği Değerlendirme Süreci Hakkında Yönetmeliğin 3. maddesinde risk kavramı, "Bir işleme ya da faaliyete ilişkin bir parasal kaybın ortaya çıkması veya bir giderin ya da zararın oluşması halinde ekonomik faydanın azalması ihtimali" şeklinde tanımlanmıştır (BDDK, 2015, s. 1).

Basel Bankacılık Denetimi Komitesi, kredi riskini, bir bankanın borçlusunun veya karşı tarafının, mutabık kalınan şartlara uygun olarak yükümlülüklerini yerine getirememesi potansiyeli olarak tanımlamıştır (Basel Committee, 2006).

Bankacılık açısından risk kavramı çeşitli tanımlamalarla ele alınmıştır. Bunlar:

- Bankacılık açısından risk, bankanın zarara uğrama ihtimalidir. İşletmelere benzer şekilde bankalar da kâr amacı gütmektedirler. Varlıklarının finansal ürünlerden oluşması, bankaları işletmelerden ayıran en temel özelliktir. Bu tür ürünler, ekonomik koşullara göre fiyatlandırılmaktadır. Örneğin, ekonomide tüketici kredilerine uygulanan faiz oranlarının artması bekleniyorsa, işletmelerin ve bireylerin kredi kullanma eğilimi azalabilmekte ve bu da bankaların faaliyet kârlarının azalmasına neden olabilmektedir. (Ürkmez, 2013, s. 2).

- Risk, bankacılık terimleri bakımından, piyasa veya ekonomik koşullarda veya iş ilişkilerinde gerçekleşen değişimlerin sonucunda, zarar oluşması veya elde edilen getirinin beklenenden düşük olması durumları olarak tanımlanabilir; bu durumlar, bankanın kârlılığı veya sermayesi üzerinde etki yaratabilmektedir (Öcal, 2022, s. 9).
- Bankacılıkta risk, aracılık faaliyetleri sırasında zarara uğrama ihtimalidir. Özellikle son yıllarda küreselleşmeyle birlikte banka portföyleri çeşitlenmiş ve artan yatırım alternatifleriyle birlikte yeni riskleri de beraberinde getirmeye başlamıştır. Bankaların çeşitli enstrümanları kullanmaları ve bu durumun yol açtığı belirsizlikler, piyasa fiyatlarında önceki yıllara kıyasla ani iniş çıkışlara neden olmuştur. Bu tür piyasa oynaklığı ve belirsizlik, finansal riskin sebeplerinden biri olarak öne çıkmaktadır (Aşık, 2020, s. 4).
- Bankacılık riski, çeşitli belirsizlik durumlarının kârlılığı olumsuz etkilemesi olarak ifade edilmektedir. Bankacılık sektörünün doğası gereği çok sayıda risk faktörüyle karşı karşıya kalmaktadır. Bu risklerin ölçülmesi, sağlıklı çalışmaların yapılabilmesi için öncelikle bunların belirlenip tanımlanması gerekmektedir (Bessis, 2015, s. 11).
- Bankacılık sektörü için risk, tarafların kabul ettiği karşılıklı yükümlülüklerin yerine getirilmemesi veya gelecekte istenmeyen bir durumun ortaya çıkması nedeniyle zarar etme olasılığıdır. Başka bir ifadeyle bankacılık sektöründe risk, ileriye yönelik beklentiler ile fiili durum arasında olumlu veya olumsuz bir fark oluşması ihtimali olarak tanımlanmaktadır (Serdar, 2018).

Bankacılık sektöründe risk kavramı olumsuz durumlara odaklanmaktadır. Bankaların risklerini doğru ölçmeleri ve zararlar sonuçlanabilecek gelişmelere karşı yeterli sermaye bulundurmaları beklenmektedir. Bu süreç, risklerin doğru bir şekilde tanımlanmasıyla başlar ve her risk türü için doğru ölçümlerin yapılması, ardından oluşturulacak iç sistemlerle risklerin izlenmesi, azaltılması ve etkin bir şekilde yönetilmesini amaçlamaktadır (Yaşar, 2021, s. 40).

Bankaların doğası gereği iki temel özelliği vardır. Birincisi, bilanço büyüklüğünün sermaye büyüklüğünden daha küçük olmasıdır. İkinci özellik ise borçların çoğunun talep edilmesi halinde sahibine ödenmek zorunda olmasıdır. Bu sebeplerle bankalar likidite ve iflas riskine maruz kalmaktadırlar. Bu bağlamda, bankalar, tasarrufları toplayarak yatırıma yönlendiren önemli finansal araçlardır. Fakat yatırımcılar genellikle banka kaynaklarının vadesinden daha uzun süren fonlara ihtiyaç duyarlar ve bu tür kaynaklara

erişim arayışı içerisindeyler. Bu bağlamda bankalar iki ana tür risk grubuna maruz kalmaktadırlar. Bunlar (Penza ve Bansal, 2001, s. 20):

- Yatırımcıları bankalara olan borçlarını ödeyememe riski
- Bankaların mevduat sahiplerine ödeme gerçekleştirememesi riski

Ulusal ve uluslararası ölçeklerde yazılan pek çok yayında risk kavramının farklı şekillerde ele alındığı bilinmektedir. Risk kavramının pek çok farklı alanda kullanılması ve belirsizlik, olasılık, volatilité gibi yakından ilişkili kavramların çokluğu birçok risk tanımının ortaya çıkmasında etkili olmuştur (Altuntaş, 2021, s. 38). Risk kavramı için yapılan tanımlardan bazıları şunlardır:

- Risk, gelecekteki sonuçlar hakkında belirsizliğin varlığını ifade eder ve ekonomik hayatta en önemli faktörlerden biridir. Bu çünkü işletmeler, gelecekte oluşacak nakit akışlarını finanse etmek, yatırım yapmak, ürün geliştirmek, makine ve teçhizat satın almak, üretim tesislerini inşa etmek ve insan kaynağına yatırım yapmak gibi kararlar almak zorundadır. Ancak bu yatırımların beklenen getiriyi sağlamaması durumunda, mali taahhütler değer kaybedebilir ve bu da büyük ekonomik riskler doğurabilmektedir (Kimball, 2000, s. 4).
- Ekonomide fazla fonlara sahip olanlar ile fon ihtiyacı olanlar arasında aracılık yaparak finansal sistemde önemli bir rol üstlenen bankalar, bu süreçte birçok riskle karşı karşıya gelmektedirler. Temelde risk, bankanın işlemleri nedeniyle zarara uğrama olasılığını ifade etmektedir (Bolgün ve Akçay, 2016).
- Kredi riski, temel olarak borçlu bir kişi veya kuruluşun, anlaşma şartlarına uygun olarak taahhüt ettikleri borçlarını tam veya zamanında yerine getirememesi olasılığını ifade etmektedir (Oktay ve Temel, 2007, s. 166).
- Risk, belli bir dönem içinde ve farklı senaryolar dikkate alınarak yapılan bir yatırımın gelecekteki getirisi hakkındaki belirsizliği ölçen bir kavramdır. Bu bağlamda risk, sayısal olarak ifade edilebilen bir ölçüdür, gelecekteki belirsizliklere dayanır ve yatırımın gelecekteki bilinmeyen getirisi ile ilişkilidir (Parasız, 2000, s. 217).
- Risk, temel olarak planların başarısızlıkla sonuçlanma olasılığı, hatalı kararlar alma ihtimali, zararlı sonuçlanma veya kazanç elde edememe gibi durumlar olarak tanımlanmaktadır (Bolak, 2016, s. 3).

- Risk kavramı, genellikle iş hayatında sıkça karşılaşılan ve işletmenin iç veya dış faktörlere bağlı olarak değer kaybetme olasılığına dayanan bir kavramdır. İşletmenin değerindeki azalma, bu risklerin sonucunda meydana gelmektedir (Pyle, 1999, s. 3).
- Risk, belirli bir zaman diliminde hedeflenen sonucun gerçekleşmemesi, zarar görmesi veya kayıpların oluşma olasılığına ve bu olasılığın gerçekleşmesi durumunda meydana gelebilecek olumsuz etkinin derecesine işaret etmektedir (Fıkırkoca, 2003, s. 25).
- Risk, bir işlemin ekonomik anlamdaki değerinin belirsizliği veya bir işlemle ilişkilendirilen maddi kaybın veya zararın ortaya çıkma olasılığı ve bu olasılığın gerçekleşmesi halinde iktisadi faydanın düzeyinin azalma ihtimalini ifade etmektedir (Ergül, 2004, s. 9).
- Her ekonomik faaliyet, önceden belirlenen hedeflere ulaşmayı amaçlar. Ancak gerçekleşen sonuçlar ile planlananlar arasındaki farka "risk" adı verilmektedir (Uzunoğlu, 2003, s. 40).
- Risk, tüm kapsamı içine alacak olursak, belirsizlikle başa çıkma yeteneğinin eksik olduğu durumu ifade etmektedir (Holton, 2004).
- Risk, elde edilen gelirler ile öngörülen gelirler arasındaki farkın olası zarara yol açma ihtimali olarak açıklanabilir. Bu tanıma göre, risk istenmeyen bir olayın meydana gelme olasılığıdır (Babuşcu, 1997, s. 60).
- Risk, gelecekte tahmin edilemeyen bir durumun sonucunda beklenmeyen veya istenmeyen bir etkinin meydana gelme ihtimalini ifade etmektedir (Afşar & Afşar, 2010).
- Risk, temelde herhangi bir işlem sonucunda ekonomik kaybın oluşma ihtimalini ifade eder. Başka bir tanımla, risk gelecekte meydana gelebilecek sorunları ve tehlikeleri gösteren bir kavramdır. Riskin en önemli özellikleri arasında tam olarak önceden bilinmemesi, farklı dönemlere göre değişkenlik gösterebilmesi, olumsuz sonuçlara yol açabilmesi ve çeşitli düzeylerde yönetilebilir olma özelliği bulunmaktadır (Babuşcu, 2005, s. 4).
- Risk, temelde beklenen değerden sapma olarak tanımlanır ve sıklıkla olumsuz senaryoları, zararı veya getiri kayıplarını ifade etmektedir (Aydeniz, 2008, s. 4).

Kredi riski ile ilgili de çeşitli tanımlamalar mevcuttur. Bunlar:

- Kredi riski, bir yatırımın veya verilen kredinin gerçek getirisinin beklenenden sapma olasılığıdır (Cornford, 2000).
- Kredi riski, bir borçlunun ödeme taahhütlerini yerine getirememesi nedeniyle bir bankanın varlık portföyünün değerinde meydana gelen değişiktir (Mbuccho ve Senaji, 2015).
- Kredi riski, yükümlülüklerin geri ödenmesinde temerrüde düşme veya gecikmeden kaynaklanan ve krediler, menkul kıymetler ve öz sermaye faizleri dahil olmak üzere kredi kuruluşlarının elinde bulunan çoğu varlığı etkileyen risk olarak tanımlamıştır (Gizaw ve diğerleri, 2015).

Kredi riski, özellikle bankacılık sektörünün karşı karşıya kaldığı en önemli finansal risklerden biridir. Günümüzde kredi riski yalnızca bankalar tarafından verilen krediler ile sınırlı olmayıp aynı zamanda bankanın faaliyetleriyle ilgili menkul kıymet işlemleri, taahhütleri ve kullanılan türev enstrümanlar gibi bir dizi unsuru da içermektedir. Kamu perspektifinden bakıldığında kredi riski, borç-alacak ilişkisi meydana getiren tüm işlemleri ve devletin koşullu sorumluluklarını içermektedir. Kredi riskinin meydana gelmesinin kamu mali pozisyonlarına ve kamu nakit yönetimi ile borç yönetimi politikalarına doğrudan etkileri bulunmaktadır (Ülgentürk, 2017, s. 5).

Belirli bir pazar içinde faaliyet gösteren gerçek veya tüzel iktisadi karar birimleri, belirli bir hedefi gerçekleştirmek amacıyla katma değer oluşturma çabasında bulunmaktadır. Ancak üretim faaliyetleri sırasında planlanan hedeflere ulaşamama gibi durumlar risk yaratabilmektedir. Bu nedenle, her işlemde beklenen sonuçların gerçekleşmemesi olasılığı gibi faktörler, risk, olasılık, belirsizlik ve dalgalanma gibi terimlerin önemli hale gelmesine yol açmıştır. Dolayısıyla, belirsizlik, olasılık ve dalgalanma kavramları sıkça risk kavramıyla ilişkilendirilen terimlerdir (Altuntaş, 2021, s. 37).

Risk kavramının finans literatüründeki tanımları incelendiğinde, bu kavramın değişkenlik veya belirsizlik kavramlarıyla yakından ilişkisi olduğu söylenebilmektedir. Dolayısıyla risk, tarafların kabul ettiği ya da talep ettiği yükümlülüklerin yerine getirilmemesi, beklenen olayların gerçekleşmemesi veya beklenmeyen durumların ortaya çıkması nedeniyle zarara uğrama ihtimali olarak tanımlanabilmektedir (Alkin ve diğerleri, 2001, s. 105).

Risk kavramı doğası gereği belirsizlik içermektedir. Bu durumda, risk gelecekte olumsuz bir gelişme beklentisini ifade eder. Belirsizlik ve risk kavramlarının sonuçları kesin olarak bilinmediğinden iki kavram çoğu zaman birbiriyle karıştırılmakla birlikte istatistiksel sonuçları açısından birbirlerinden farklı olmaktadır. Risk durumunda ileriye dönük beklentilerin çeşitli sonuçlarının ortaya çıkması mümkünken, belirsizlik durumunda ileriye dönük beklentilerin alternatif bir sonucu yoktur ve herhangi bir olasılık dağılımından söz edilememektedir (Torun, 2017). Başka bir ifadeyle, risk olası sonuçlar hakkında objektif bir olasılık dağılımının belirlenebildiği durumu temsil eder. Belirsizlik durumunda, gelecekte ortaya çıkabilecek sonuçlar kesinlik arz etmese de, olası sonuçlar çerçevesinde objektif bir olasılık dağılımı bulunmaktadır (Altay, 2014, s. 41).

Belirsizlik ve risk arasındaki temel fark şu şekilde açıklanabilir: Belirsizlik, bilinmeyen, kontrol edilemeyen ve planlanmayan olayları ifade etmekte; risk, güncel veriler kullanılarak ölçülebilir durumları ifade etmektedir. Başka bir deyişle risk, belirsizliğe dayalı durumların veya yapıların ölçülen, objektif ve niceliksel değerleridir. Özetle, günlük hayatta genellikle eşanlamlı olarak algılanan belirsizlik subjektif, risk ise objektiftir (Fıkırkoca, 2003, s. 29). Olasılık ise bir durumun meydana gelebileceği, olailite, ihtimal ve bir olayın gerçekleşmesinin beklendiği ancak birebir kesinliğin bulunmadığı durumdur. Bu çerçeveden bakıldığında bir olay birçok şekilde sonuçlanabilir ve bu sonuçların tümü olasılıktır (Seyidoğlu, 2002, s. 280).

İstenilen bir sonuca ulaşmak için belirli bir derecede risk almanın önemini vurgulayan öğretiler, riskin olumlu yönlerini anlamamıza yardımcı olmaktadır. Çünkü ekonomik aktivitelerde alınan risk genellikle bir tarafın kazancını diğer tarafın kaybıyla sonuçlanmaktadır. Bu nedenle, bir taraf için olumlu beklenti gerçekleşirken, diğer taraf için olumsuz beklenti ihtimali doğmaktadır (Altuntaş, 2021, s. 39).

Oynaklık, piyasada meydana gelen olumlu veya olumsuz değişiklikleri ifade etmekle birlikte aynı zamanda dalgalanma, değişkenlik ve volatilité olarak da ifade edilmektedir. Volatilitenin artması riskleri de artırmakta ve dolayısıyla volatiliteden kaynaklanan riskler yatırım kârlarında daha fazla dikkate alınmaktadır. Bu bakımdan oynaklık, riskin tanımlanmasında ve yönetilmesinde önemli bir faktördür (Yarız, 2011, s. 9).

Risk kavramını içeren çalışmalarda belirsizlik, olasılık ve oynaklık kavramlarının yanı sıra değişkenlik, fırsat, karmaşıklık, şans ve tehlike gibi kavramlar da kullanılabilmektedir. İlgili kavramlar risk kavramıyla ilgili olan ancak risk kavramını

temsil etmeyen kavramlardır. Bu nedenle konuyu ele alırken kullanılan kavramın iyi bir şekilde analiz edilmesi, risk kavramının doğru yorumlanmasında oldukça önemlidir (Altuntaş, 2021, s. 42).

Tanımlardan anlaşılacağı üzere risk, istenmeyen veya beklenmeyen bir sonuçla karşılaşma olasılığı olarak değerlendirilmekte ve çoğunlukla olumsuz yönü vurgulanmaktadır. Genellikle olumsuz yönü tartışma konusu olan risk kavramı, bilimsel gelişmeler ve ihtiyaçların farklılaşmasıyla ortaya çıkan yeni anlayışlar doğrultusunda değişmeye başlamış, fırsat yönü de çalışmalara konu olmuştur (Altuntaş, 2021, s. 40).

Sonuç olarak tüm dünyada olduğu gibi Türk bankacılık sektörü de risk kavramına büyük önem vermektedir. Ancak risk faktörünü ortaya çıkaran nedenlerin derinlemesine analiz edilmemesi ve risk yönetimi önlem ve uygulamalarının geliştirilmemesi durumunda finans ve bankacılık sektörü açısından ciddi kayıplara yol açacağı da gözden kaçırılmamalıdır (Aşık, 2020, s. 4).

Çok sayıda risk tanımı olmasına rağmen, genel kabul gören birkaç tanıma aynı anda yer veren genel bir tanım yapacak olursak, risk; gelecekteki belirsizlik nedeniyle ekonomik karar birimlerinin, mevcut dönemde gerçekleştirdikleri işlemlerde veya sözleşmelerde gelecekteki koşulların değişme olasılığına bağlı olarak zarar etme ihtimalidir. Ayrıca nakit akışlarında beklenmedik dalgalanmaların meydana gelmesi ve bu dalgalanma sonucu ödeme sorunları yaşama veya beklentilerin ötesinde borçlanma zorunluluğuyla karşılaşma risklerinin aynı anda gerçekleşmesi sonucu oluşan ve zamanında ve tam olarak borçlarını yerine getirememe tehlikesiyle de açıklanabilir (Şakar, 2002, s. 8).

Dünyadaki sosyoekonomik gelişmelerin ekonomideki tüm birimleri etkilemesi, bankacılık faaliyetlerinden kaynaklanabilecek olası risklerin mümkün olduğunca ölçülmesi ve kontrol edilmesi ihtiyacını artırmıştır. Bankaların etkilendikleri risklerin etkin bir şekilde ölçülebilmesi, kontrol edilebilmesi ve yönetilebilmesi için bu risklerin tespit edilmesi, tanımlanması ve sınıflandırılması gerekmektedir (Ürkmez, 2013, s. 2).

Katılım bankaları risk esasına göre faaliyet göstermektedir. İnsanın ve doğanın tabiatında olan risk unsurunun ekonomide, finansal sistemde ve bankacılıkta da mevcut olması gerekir. Dolayısıyla hem girişim sermayesi kurumlarının hem de benzer sistemle çalışan katılım bankalarının "doğaya ve doğala" daha uyumlu olması önemli bir konudur. Katılım bankalarında hesap sahibine sabit bir gelir ödenmeyeceği gibi anaparanın geri ödeneceğine dair bir garanti de bulunmamaktadır. Bu uygulama risk bazlıdır. Ancak, bu

durum katılım bankasının müşterilere karşı herhangi bir yükümlülüğü olmadığı anlamına gelmemektedir. Bankanın çalışma prensibini gösterir. Çünkü bankanın, "birim değer" ve "hesap değeri"ni kullanarak tutarı hesap sahibine ödeme yükümlülüğü bulunmaktadır (TKBB, 2009, s. 237).

Ekonomilerin omurgasını oluşturan ve İslam'ın "rıızın onda dokuzu" olarak tanımladığı ticaret de riske dayanmaktadır. Risk alan işletmeler zarar edebilir ama eleştirilerini doğru yaparsa kayıp oranı ciddi oranda düşmektedir. Riske dayalı katılım bankacılığı teorik olarak üstün bir sistem olarak değerlendirilmelidir (TKBB, 2009, s. 238).

3.2. Kredi Risk Yönetimi ve Süreci

Banka Risk Yönetimi teorisi California Üniversitesi'nden David Pyle tarafından geliştirilmiştir ve risk yönetiminin neden gerekli olduğunu incelemek için kullanılmaktadır. Piyasa ve kredi risklerine vurgu yaparak çağdaş banka risk yönetiminin bazı teorik temellerini ana hatlarıyla belirtmektedir. Bu teori, kredi ve piyasa riskleri yönetiminin bankaların hayatta kalması üzerinde doğrudan veya dolaylı olarak bir etkisi olduğunu göstermektedir. Ayrıca, bir bankanın finansal risklerini kontrol etmek için uygulamaya koyduğu süreci de tanımlamaktadır. Teori, kredi riski yönetiminin bankanın kârlılığını etkilediğini savunur çünkü etkili ve verimli kredi riski yönetimi olmadan banka kârlılığı, likidite ve borç ödeme gücü düşünülemez (Pyle, 1999). Ayrıca teori, risk tanımlama, risk analizi ve değerlendirmesi, risk izleme ve risk işleme/kontrolünün temel adımlarını içeren risk yönetimi sürecini desteklemektedir (Bikker ve Metzmakers, 2005). Bu teoriye göre, iyi bir risk yönetimi, bankalar için sadece bir savunma mekanizması değil, aynı zamanda bir saldırı silahıdır ve bu, büyük ölçüde liderlik ve yönetişim kalitesine bağlıdır (Jorion, 2009). Dolayısıyla, gelecekteki finansal krizleri önlemek için, borç alanların finansal okuryazarlığını, borç verenlerin şeffaflık sürecini iyileştirmek ve kredi ürününün satın alınabilirliğini ve uygunluğunu daha iyi değerlendirmek gerekmektedir (Pyle, 1999).

Finansal piyasalardaki karmaşık ve değişken işlemlerin artması, 1980'li ve 1990'lı yıllarda belirsizliği artırmış ve aynı zamanda rekabetin yükselmesiyle birlikte oyuncuların büyük finansal risklere maruz kalmasına neden olmuştur. Bu durumun birçok sebebi bulunmaktadır. İlk olarak, finansal piyasaların küreselleşmesi bu sürecin ana nedenlerindendir. Sermayenin serbest dolaşımının önündeki engeller kaldırılmış,

sermaye hareketleri yerini çeşitli finansal araçlara bırakmış ve piyasalar birbiriyle bütünleşmiştir. İkinci neden ise piyasalardaki dalgalanmadır. Fiyatların dalgalı seyri piyasa katılımcılarını belirsizlik ve risklerle karşı karşıya bırakmıştır. Bir diğer neden ise uluslararası piyasalarda yeni yatırım seçeneklerinin ortaya çıkmasıyla ortaya çıkan çeşitliliktir. Riskten korunma amaçlı kullanılan türev ürünler de çeşitliliğin artmasıyla birlikte gelişmiştir. Finansal piyasalarda riskleri azaltmak amacıyla türev ürünler kullanılırken, bu kullanımdan kaynaklanan kayıpların da aynı oranda artması, kredi riski yönetiminin önemini de vurgulamaktadır (Aşık, 2020, s. 25).

Bankalar açısından risk yönetimi denildiğinde, likidite dengesinin sağlanması, kârın maksimize edilmesi ve faaliyetlerin sürdürülebilirliğinin sağlanması bağlamında maruz kalınan risklerin en düşük seviyeye indirilmesi ya da kontrol altına alınması amacıyla uygulanan politikalar toplamı olarak tanımlanmaktadır (Kaval, 2000, s. 24).

Kredilere yönelik stratejilerin, politikaların ve prosedürlerin belirlenmesi, tanıtılması, tahsis edilmesi, kredi kaynaklı risklerin ölçülmesi, izlenmesi, denetlenmesi, raporlanması ve belirlenen oranlarda karşılık ayrılması gibi süreçler kredi yönetimi oluşturmaktadır (Ramoğlu, 2018, s. 6).

Bankaların temel faaliyetleri çerçevesinde en yüksek riskle karşılaştığı alan, kredi tahsisi ile başlayıp ana para ve faizlerin tamamen ödenmesine kadar olan süreçte gerekli tüm önlemlerin alınmasını ifade eden kredi riskinin yönetimidir (Çerçi, 2008, s. 64).

İstisnai bankalar dışında, banka bilançolarındaki aktif kalemler içinde krediler hala bankaların en büyük yatırım alanını oluşturmaktadır. Bu nedenle, bankaların maruz kaldığı en önemli risk kredi riskidir. Kredi riski yönetimi, banka kaynaklarının kredilere aktarılma oranından, hangi kredi türlerine odaklanılacağına, ülke, sektör ve risk gruplarına göre dağılımlardan, krediye özgü riskin izlenmesine kadar oldukça geniş bir sorumluluk alanını kapsamaktadır (Öcal, 2022, s. 19).

Fon fazlası olan müşterilerden fonları toplayıp fon ihtiyacı olan kesimlere kredi olarak kullandırmakta olan bankalar finansal aracılık işlemlerini ifa etmektedirler. Bankaların en önemli getiri kaleminin başında kredilerden alınan faiz ve kâr payı olsa da kredi işlemlerinde kredi tutarlarının ödenmeme riski her zaman mevcuttur. Bu sebepten ötürü, bankalar kredi riskini yönetebilmek için müşterilerinden teminat, rehin, kefalet ve ipotek talep etmektedirler (Öcal, 2022, s. 16).

BK 50'nci maddesinde yer alan risk grubu ve üyelerine kredi kullandırma şartları dikkate alınarak, bankanın dahil olduğu risk grubunda yer alan gerçek ve tüzel kişilere kredi açılması halinde gerekli kararlar bir komisyon tarafından alınmaktadır. Yönetim kurulu üye tam sayısının üçte iki çoğunluğu ve kendilerine sağlanan kredi koşulları borçlunun lehinedir. Diğer kişi ve gruplara sunulanlardan ve piyasa koşullarından farklı olmaması öngörülmektedir (5411 Sayılı Bankacılık Kanunu, 2005).

Bankacılık sektöründe risk yönetim süreci, dört aşamadan oluşmaktadır. Bankaların İç Sistemleri ve İçsel Sermaye Yeterliliği Değerlendirme Süreci Hakkında Yönetmelik'in 37'nci maddesinde de risk yönetimi süreci "zamanında ve kapsamlı olarak tanımlanması, ölçümü, izlenmesi, kontrolü ve raporlanması" faaliyetlerinden oluşmaktadır (BDDK, 2015).

Risk yönetiminde kabul edilen üç temel ilke vardır (Babuşçu ve diğerleri, 2006, s. 122):

- Risk yönetiminin odak noktası, her bir işlemin oluşturduğu riskten ziyade, tüm işlemlerin neden olduğu risk olmalıdır.
- Farklı risk türleri birbirini tetikleyerek daha hızlı bir şekilde büyüyebilir. Toplam risk, bankanın toplam zarar potansiyelini aşmamalı ve belirlenen kabul edilebilir risk seviyesinde tutulmalıdır.
- Kabul edilebilir risk seviyesini belirlemede özsermaye ve likit kaynaklar gibi kriterler temel alınmalı, bu faktörlerin ışığında en fazla alınabilecek risk miktarı belirlenmelidir.

Risk yönetiminin başarılı olabilmesi için iç denetim ve dış denetimin yasal düzenlemelerle eşgüdüm içinde yürütülmesi, yetkili denetim ve gözetim otoritelerine ve kamuya sunulan bilgilerin kamuya şeffaf bir şekilde açıklanması gerekmektedir. Basel Komitesi'nin kredi riskinin yönetimine yönelik yayınladığı "Kredi Riski Yönetimine İlişkin Esaslar" başlıklı tavsiye belgesinde bankaların krediler, döviz işlemleri, bankalar arası işlemler, tahviller, finansal vadeli işlemler, hisse senetleri, türev yükümlülükler ve taahhütler, swaplar dışında çeşitli finansal araçlara sahip olduğu belirtilmektedir. Şirketin yükümlülükleri nedeniyle giderek artan kredi riskine (veya karşı taraf riskine) maruz kaldığı belirtilmiştir (Aşık, 2020, s. 26).

Banka kaynaklarının risk ve getiri dengesinin en üst düzeyde olduğu ülke, sektör, tür, ürün ve müşterilere tahsis edilmesini sağlamak, kredi riski yönetiminin en genel amacıdır. Bu optimum denge arayışında, elbette yasal sorumluluklar da göz önünde

bulundurulmalıdır. Bankalar, her bir müşteri ve kredi için olduğu gibi kredi portföyünün tamamı için en uygun kredi riski yönetim tekniklerini kullanmalıdırlar. Kredi riski yönetiminde önemli bir nokta, bu riskin kaynağının nasıl meydana geldiğidir. Kredi riski, kredinin tahsis edildiği andan itibaren var olan risk ve sonradan ortaya çıkan risk olmak üzere iki ana başlıkta incelenmektedir. Başlangıç aşamasından itibaren var olan kredi riski, bankaların kredi tahsis sürecindeki bazı aksaklıklar ve yanlış değerlendirmeler sebebiyle ortaya çıkmaktadır (Öcal, 2022, s. 19).

Dünya genelinde yaşanan bankacılık krizlerinin kökenleri incelendiğinde, döviz kuru riski, faiz riski, kredi riski gibi çeşitli risklerin etkili bir şekilde yönetilememesi ve bankalar arasında vade uyumsuzluklarının görülmesi gibi çeşitli risk faktörlerinin rol oynadığı görülmektedir. Bu krizlerin nedenlerinin başlıca, bankaların aktif ve pasif yönetiminde varlık ve yükümlülüklerin yeterince dikkate alınmaması, denetim ve iç kontrol mekanizmalarının yetersiz olması gibi faktörlerden kaynaklandığı anlaşılmaktadır (Aşık, 2020, s. 15).

Kredi riski yönetim faaliyetlerinin etkin bir şekilde yürütülmesi için bankalar, kredi portföyü büyüklüğü ve faaliyetlerinin karmaşıklık düzeyini göz önünde bulundurarak kredi riskinin yönetiminden sorumlu bir birim veya komite oluşturmaktadır. Bu oluşturulan birim veya komite, kredi riskinin yönetimine dair süreçleri ve işleyişi denetleme yetkisine sahip bir yapıda organize edilmektedir. Bu bağlamda, komitenin en azından şu sorumluluk alanlarına sahip olması gerekmektedir (Tekay, 2018, ss. 77–78):

- Banka yönetim kurulu tarafından onaylanan kredi riski yönetimine dair strateji ve politikaların uygulanması,
- Kredi riskinin izlenmesi bağlamında yönetim kurulunun onayladığı limitlere uyumun takip edilmesi ve bu uyumun sağlanması,
- Kredi tahsisine yönelik verilecek onaylarda, kar marjları göz önünde bulundurularak politika ve strateji önerilerinde bulunulması,
- Kredi teminatı, portföy yönetimi, kredi izleme ve gözden geçirme, risk konsantrasyonu, kredi fiyatlama ve yasal uyum konularında bankada kredi tahsis yetkisi bulunan tüm birimlere limit önerisinde bulunulması.

Bankacılık sektöründe, kredi riskinin etkin bir şekilde yönetimi, üst düzey yönetimin özel bir ilgisini gerektiren kritik bir meseledir. Kredi riski yönetim süreci, aşağıdaki faktörleri içermelidir (Karaaslan, 2019, s. 14):

- Risk fiyatlaması, bilimsel bir temele dayanmalıdır.
- Riskin ölçümü kredi derecelendirme sonuçlarına dayandırılmalıdır.
- Sayısal değerlerle ifade edilen risk, tahmini kredi kayıplarına göre hesaplanmalıdır.
- Portföy yönetimi ve kontrolü, etkin bir kredi inceleme sürecini içermelidir.

Katılım sektöründe riskten korunma, riski ortaklar arasında sermaye paylarıyla orantılı olarak dağıtmayı amaçlar. Riskten korunma araçları Şeriata uygun olmalıdır. Murabaha'yı riskten korunma olarak kullanırken aşağıdakilere dikkat edilmelidir (Al-Jarhi, 2021, s. 308):

- Emtianın fiili veya zımni mülkiyeti, her meta alım veya satımının gerçek amacı, hedefi ve nihai sonucu olmalıdır. Başka amaçların hayali olarak kamufle edilmesine hiçbir durumda izin verilmemelidir.
- Satılan mallar, fiili teslimi mümkün kılacak şekilde satıcının fiili veya zımni mülkiyetinde olmalıdır. Teslimat her satışı sonuçlandırmalıdır. Satıcı, fiili veya zımni mülkiyetinde olmayan bir şeyi asla satmaya teşebbüs etmemelidir.
- Murabaha emtialarının finans sağlayıcılar ve kullanıcılar tarafından satın alınması ve müteakip satışı doğrudan ele alınmalı ve asla orijinal tedarikçi de dahil olmak üzere üçüncü bir tarafın yetkilendirilmesi yoluyla yapılmamalıdır.
- Alıcı, orijinal emtia tedarikçisi olmamalı ve ilgili emtianın yarısından fazlasına sahip olmamalıdır.
- Döviz kuru riskinden kaçınmak için gelecekteki yükümlülükler yatırım para biriminden farklı para birimlerinde yapılmamalıdır.
- Riskten korunmada kullanılan çoklu sözleşmeler birbiriyle ilişkilendirilmemeli veya birbirine bağlı hale getirilmemelidir. Bağımsız olmalarına özen gösterilmelidir. Sözleşme bağımsızlığı, her birinin kendi başına geçerli kalmasını sağlar. Bununla birlikte, bağımlı sözleşmeler, bunlardan birinin izin verilmediği tespit edildiğinde geçersiz olacaktır.
- Taahhüdünü yerine getirmeyen taahhüt eden, varlığın üçüncü bir kişiye daha düşük bir bedelle satılmasından doğan tüm fiili masraf ve zararlardan sorumlu olacaktır.

Katılım bankalarının sorunlarından biri risk yönetimi noktasındadır. Konvansiyonel bankalarca kullanılan teknik ve araçları kullanamayacakları için (faiz, kuram ve spekülasyon nedeni ile) farklı çözümler bulmak durumundadırlar. Bank Negara Malaysia, International Islamic Rattting Agency IIRA, IFSB ve diğer kurumlar risk yönetimi,

sermaye yeterliliği ve kurumsal yönetim noktasında çözümler bulmak için gayret etmektedirler (Khan ve Bhatti, 2008, ss. 47–48). Sabit ve pozitif bir getiri oranının olmadığı durumlarda katılım bankalarının varlıklarının değerinin azalacağı düşünülmektedir. Ayrıca sigorta sisteminin de bulunmaması katılım bankalarını istikrarsız ve likidite krizlerine açık bırakacaktır. Teorik olarak faizsiz bankalar iki farklı riske muhataptır. Birincisi ödünç alanın kayba maruz kaldığını beyan ederek dürüst davranmaması yani moral risk, diğeri ise beklenmeyen piyasa davranışları sonucu oluşacak iş riskidir (TKBB, 2009, ss. 102–103).

Faizsiz finansal enstrümanların tabiatı gereği katılım bankaları sadece geleneksel ticari kredi riskine değil aynı zamanda kullandıkları enstrümanlarla ilgili risklere de maruz kalmaktadırlar. Kâr zarar hisseleri için piyasa riski veya leasing finansmanında varlıkları kullananın zarar talepleri örnek verilebilir (Alomar, 2008, ss. 13–14).

Kredi tahsis politikalarının belirlenmemesi ya da bu politikaların etkili bir şekilde uygulanmaması, kredi talebinde bulunan müşterinin ödeme kabiliyetine yönelik yeterli araştırmanın yapılmaması, müşterinin finansal kayıtlarının yeterince incelenmemesi ve gerekli kefalet veya teminatın alınmaması gibi faktörler, yanlış kredilendirme kararlarına yol açarak kredi riskini tetiklemiş ve başlangıçta oluşmasına neden olmuş olacaktır. Buna ek olarak kredinin ödenmeme riskiyle uyumlu bir fiyatlandırma da gerçekleştirilmemiş olacaktır (Nalbantoğlu, 2001, s. 138).

Kredi riski yönetimindeki önemli konulardan biri, kredi tahsis yetkisine sahip birimler ve personel ile bu yetkilendirmenin sınırlarının belirlenmesidir. Etkin bir kredi riski yönetimi için kredi tahsis yetkisinin verilmesi aşamasında, yetkilendirilen personelin deneyimi ve yetenekleri göz önünde bulundurulmalıdır. Ayrıca, kredi tahsis yetkisinin mutlaka üst bir yetkili veya farklı bir personelin onayından geçmesi sağlanmalıdır. Bu durum çift onay mekanizması olarak adlandırılabilir. Tahsis yetkisine sahip personel ve birimlerin bu yetkileri belirli periyotlarda gözden geçirilmeli ve mevcut şartlara göre yetkiler azaltılmalı veya artırılmalıdır (Bessis, 2015, s. 21).

Risk Yönetiminin Temel İlkeleri

Bankalar, kâr elde etmek amacıyla faaliyetlerini sürdürürken diğer işletmelerden farklı olarak bilinçli bir şekilde risk almaktadır. Bankacılık sektöründe risklerin varlığı kaçınılmaz bir gerçektir ve bu nedenle bankaların etkin bir şekilde faaliyet gösterebilmesi

için risk yönetim sistemleri oluşturulmalıdır. Bu sistemler, olası risklerin tanımlanması, analiz edilmesi, en uygun risk yönetimi stratejisinin belirlenmesi ve bu stratejinin performansının izlenmesini içeren sistematik bir süreci içermelidir (Crouhy ve diğerkleri, 2006, s. 125).

Risk Yönetiminin Amacı ve nemi

Risklerin tespiti, ölçümü, analizi, izlenmesi ve raporlanması, bankaların st düzey yönetimi ve risk yönetimi birimleri tarafından etkin bir şekilde yönetilen süreçlerdir. Bu süreçler, bankaların karar alma süreçlerini güçlendirmek ve finansal istikrarlarını korumak için hayati önem taşıtmaktadır. Bu şekilde, banka yönetimi, kurumun güncel risk profilini izleyerek ve risklerin etkili bir şekilde kontrol edildiğinden emin olarak hareket edebilmektedir. Risk yönetimi ve analizi, sürekli değışen ve dinamik bir süreçtir. Risk yönetimi sürecinin her aşamasında veri toplama, organizasyon, bilimsel yöntemlerin kullanımı, dokümantasyon sistemi oluşturma ve arşivleme gibi faaliyetler, kurumsal yapıyı oluşturarak gelişmesine katkı sağlamaktadır (Ansell ve Wharton, 1992, ss. 4–6). Risk yönetiminin hedeflerinden biri, işletmede ve çalışanlar arasında risk konusunda birleşmiş bir değerk sistemi oluşturarak bireylerin kişisel düzeyde önemli kazanımlar elde etmelerini sağlamaktır. Bu kazanımlar şu şekildedir (Eken, 2006, ss. 59–65):

- Karar verme yeteneğini güçlendirme, özellikle zor zamanlarda etkili kararlar alabilme kabiliyetini artırma,
- Zihinsel ve sosyal gelişimi teşvik etme, çalışanların kişisel ve mesleki gelişimini destekleme,
- llebilir risklere karşı daha bilinçli ve cesur davranışlar sergileme, risklerle daha etkili bir şekilde başa çıkabilme yeteneğini geliştirme,
- Alternatif çözümler geliştirme ve sürekli öğrenme yeteneğini artırma, değışen koşullara uyum sağlama becerisini destekleme,
- Sistem düzeyinde düşünmeyi teşvik etme, işletmenin bütünsel bir şekilde yönetilmesine katkı sağlama,
- İşletme içinde bilgi akışını sağlama, çalışanlar arasında iletişimi artırma ve bilgi paylaşımını kolaylaştırmadır.

Bireysel nitelikler, işletme ortamında geliştirilip uygulandığında, kurumsal kalitenin artmasına ve kurum düzeyinde ortak bir kültürün oluşmasına katkı sağlayarak, ülke ekonomisine önemli faydalar sunmaktadır.

Riskin Tanımlanması

Bankaların maruz kaldığı risklerin tanımlanması ve özelliklerinin tespit edilmesi, risk yönetim sürecinin başlangıç aşamasıdır (Altıntaş, 2006, s. 4). Riskin tanımlanması, sürdürülen faaliyetler neticesinde karşılaşılabilecek muhtemel risk türlerinin tespit edilmesi, riskin doğası ve niteliklerinin belirlenmesi anlamına gelmektedir. Riskin tanımlanması aşamasında bankalar, maruz kalınan riskin özelliklerini saptayarak, ilgili birimlerin bu konuda bilgi sahibi olmasını sağlamaktadır (Babuşçu, 2005, s. 12).

Bankaların İç Sistemleri Hakkında Yönetmeliğin 5. maddesine göre bankaların taşıdığı risklerin önlenmesi ve yönetilmesi, bu risklerin tanımlanması ve tahmin edilmesi ile ilişkilidir. Gelecek ile ilgili alınan kararlarda, sonuçların beklenenden farklı olmasına neden olacak risklerin önceden tespit edilmesi gerekmektedir. Eksik tanımlanan veya tanımlanamayan riskler yönetilemeyip büyük kayıplara sebep olmaktadır. Bu sebeple risklerin etkin yönetimi ve alınacak önlemlerin belirlenmesi ancak risklerin doğru tanımlanmasıyla gerçekleştirilebilir. Riskler tanımlanmadan risklerin olası etkileri ölçülememektedir. Risklerin tanımlanması, risk unsuruna karşı alınacak önlemlerin, risk yönetimi stratejilerinin, risk yönetimi politikalarının ve uygulama esaslarının, hangi risk yönetimi tekniğinin kullanılacağına belirlenmesinde de önemlidir. Böylelikle bankalar, gelir ve giderlerini önemli ölçüde etkileyen olası riskleri tespit edip izlemekte ve bu riskleri yönetmek için alınacak önlemleri önceden belirlemektedir (BDDK, 2015).

Riskin Ölçülmesi

Riskin ölçüm, risk yönetimi sürecinin ikinci aşamasıdır. Risklerin ölçümü, maruz kalınan risklerin mümkün olduğu kadar rakamsal olarak ifade edilmesi ve bu verilere dayalı olarak risk düzeyinin belirlenmesidir. Ancak rakamsal olarak ifade edilemeyen risk türleri için, nitel ölçüm yöntemleri kullanılarak risk düzeyi belirlenmektedir (Öcal, 2022, s. 17). Risklerin belirlenmesi ve etkilerinin anlaşılabilmesi için, bankaların uygun yöntemler ve metotlar kullanarak riskleri ölçmeleri gerekmektedir. Bankalar ayrıca, sayısallaştırılabilen riskleri ölçmek ve sayısallaştırılamayan riskleri izlemek için etkili

sistemler oluşturmalıdır. Risk ölçümünde kullanacakları yöntemler ve modelleri seçerken, aşağıdaki faktörleri göz önünde bulundurmalıdırlar (Aşık, 2020, s. 19). Bankalar tarafından risk ölçümünde farklı yöntemlerin kullanılması mümkündür. Bununla birlikte “Bankaların İç Sistemleri ve İçsel Sermaye Yeterliliğı Değerlendirme Süreci Hakkında Yönetmelik” kapsamında riskin ölçümünde kullanılacak yöntemler ve modeller tespit edilirken aşağıdaki hususlar dikkate alınmalıdır (BDDK, 2015):

- Faaliyetlerin doğası, büyüklüğü ve karmaşıklığı
- Model veya yöntemin gerekliliğı
- Yöntemin veya modelin temel varsayımları
- Kullanılabilir verinin erişilebilirliğı
- Bilgi sistemlerinin uygunluğu
- Personelin deneyimi

Maruz kalınan riskin ölçümünde en uygun yöntemin seçiminin yanında, riskin zamanında ve doğru olarak ölçülmesi de önem arz eden hususlar arasındadır (M. T. Özsoy, 2012, s. 178).

Risk ölçümünün amacı, karşılaşılan riskin büyüklüğü hakkında bilgi elde etmektir. Buna göre bankalar, faaliyetlerinin yapısını, karmaşıklığını, hacmini ve bilgi sistemlerinin kullanılabilirliğini dikkate alarak risk yönetimi ölçüm modellerini oluşturmakla yükümlüdür. Risk ölçüm yönteminin ya da modelinin doğruluğı ve güvenilirliğı, ortaya çıkan sonuçlar dikkate alınarak geriye dönük testlerin yapılması yardımıyla belirlenmektedir. Risk ölçüm yöntemleri/modelleri değışen piyasa koşulları dikkate alınarak periyodik olarak güncellenmektedir (BDDK, 2015).

Bankacılığın temelinde yer alan risk unsuru, bankanın varlık ve faaliyetlerini sağlıklı bir şekilde yürütebilmesi için sistematik olarak yönetilmesi gereken en önemli unsurdur. Ayrıca risk unsurunun doğru tanımlanması ve ölçülmesi, onu yönetebilmek için en önemli husustur. Türkiye'nin bankacılık sistemi düzenleyici ve denetleyici kurumu olan BDDK, ilgili yönetmeliğın 42. maddesinde risk ölçümü ve tüm süreci aşağıdaki şekilde tanımlamaktadır (BDDK, 2015):

- Bankalar, karşılaştıkları ölçülebilir riskleri ölçmek ve ölçülemeyen riskleri değerlendirmek için güvenilir ve dürüst bir şekilde uygulanabilecek bir sistem kullanmalı, ürün tipleri ve faaliyet alanlarıyla uyumlu, yapılandırılabilir, etkin sistemlere sahip olmalıdır.

- Bankalar, risk ölçüm sistemi tarafından üretilen sonuçların doğru bir şekilde yorumlanabilmesi için gerekli olan tüm önlemleri almalıdır. Buna ek olarak, risk ölçüm sistemi sonuçlarının karar alma süreçlerine entegre edilmesi aşamasında olası hata ve eksikliklerden kaynaklanabilecek yorumlama hatalarına karşı gereken önlemler alınmalıdır.
- Bankalar, risk ölçüm sisteminin ürettiği sonuçların doğru bir şekilde yorumlanması için gerekli önlemleri almalıdır. Bu sistemin sonuçlarının karar alma süreçlerine doğru bir şekilde dahil edilmesini sağlamak amacıyla, bankalar, yorum hatalarından kaynaklanabilecek hata ve eksikliklere karşı gereken tüm tedbirleri almakla yükümlüdürler.
- Bankalar, risk analizi ve değerlendirmelerinin bankanın risk profilini doğru yansıtacak yöntemlerle yapılmasını, risk profilinin doğru bir şekilde izlenmesini ve kontrol edilmesini sağlamaktadırlar.

İlgili yönetmeliğin 47. maddesine göre, yönetim kurulu veya ilgili iç sistemler sorumlusu ve üst düzey yönetimin, kullanılan modelin varsayımlarını ve sınırlamalarını, veri kaynaklarının ve başvuru prosedürlerinin yeterliliği ve uygunluğunu, riskleri ölçmek için kullanılan temel varsayımları değerlendirmek zorundadırlar. Risk Ölçüm yönteminin/modelinin doğruluğu ve güvenilirliği, fiili sonuçlar kullanılarak geriye dönük testlerle belirlenmektedir. Risk ölçüm yöntemleri/modelleri, değişen piyasa koşullarını yansıtacak şekilde periyodik güncellemelere tabidir. Banka bünyesinde risk ölçüm sistemlerinin işleyişine ilişkin yazılı politika ve uygulama prosedürleri oluşturulmuş olup, bu politika ve uygulama prosedürlerine uyumun izlenmesine yönelik yöntemler geliştirilmektedir. Veri yönetimi süreci, risk ölçüm sistemlerinin işleyişine ilişkin yazılı politikalarda ve uygulama yöntemlerinde de düzenlenmektedir (BDDK, 2015).

Riskin Uygulanması (İzlenmesi ve Raporlanması)

Riskin belirlenmesi ve ölçümünün ardından, riskin kontrol altına alınması için sürekli izleme faaliyeti yürütme zorunluluğu vardır. Ölçülen riskin azaltılması ve riskin olası kayıplarının en aza indirilmesi amacıyla farklı politikalar geliştirilmekte ve uygulanmaktadır. Bu politikalar arasında riskten kaçınma, risk azaltma teknikleri ve riskin transferi bulunmaktadır. Bu şekilde, risk kontrol altına alınmakta ve bankanın işlemlerini güvenli bir şekilde yürütmesi sağlanmaktadır. Ayrıca, gerekli önlemlerin

alınması ve riskin üstlenilmesi de risk izleme faaliyetleri kapsamında yer almaktadır. Bu önlemler arasında, koruma düzeyi ve koruma maliyeti göz önünde bulundurularak en uygun yöntem tercih edilmektedir (Altıntaş, 2006, s. 4).

Bankalar, nicel olarak ifade edilebilen ve ölçülebilen risk türleri için farklı limitler belirlemektedir. Risk izleme sürecinde, bu limitlerin kullanım düzeyi takip edilmekte ve aşılmamasına özen gösterilmektedir. Ayrıca, çeşitli limitlerin toplu olarak izlenmesi ve bu limitler dahilinde hareket edilmesi de izleme faaliyetleri arasında yer almaktadır (Altıntaş, 2006, s. 5).

Risk raporlanması, risk ölçüm ve izleme faaliyetlerine ilişkin sonuçların ilgili sorumlu birimlere iletilmesini ifade etmektedir. Bu bağlamda, bankalarda bu bilgileri alması gereken sorumlu birimler arasında yönetim kurulu, üst düzey yönetim ve iç sistemler sorumluları yer almaktadır. Raporlar, ilgili yönetmelik hükümlerine göre hazırlanmakta ve içermesi gereken unsurlar aşağıda belirtilmektedir (BDDK, 2015):

- Risk miktarının ve kayıp olasılıklarının nasıl geliştiği,
- İlgili risk türleri ve banka geneli için yapılan stres testleri ve senaryo analizlerinin sonuçları,
- Belirlenen risk sınırlarına herhangi bir aşımın olup olmadığı,
- Risk değerlendirmesi sürecinde kullanılan varsayımlar, parametreler ve model kısıtları ile bunlardaki değişiklikler,
- Risk azaltma yöntemleri ve risk transfer stratejileri,
- Ürün analizleri,
- Risk değerlendirmesi çerçevesinde stratejik plan değişiklikleri önerileri gibi faktörler.

Banka yönetim kurulu, risk izleme faaliyetlerinin bir sonucu olan raporlama sonuçlarına göre, riskin düzeyi, yönetimi ve banka faaliyetleri açısından doğurması olası kayıplar da dikkate alınarak bazı risklerin tasfiyesine karar verme hakkına sahiptir. Ayrıca risk yönetiminin yetersiz kaldığına kanaat getirilmesi durumunda ilgili birimden tedbirlerin artırılması talep edilebilmektedir (Altıntaş, 2006, s. 5).

Madde 21'e göre, bankacılık sektöründe risk yönetimi faaliyetlerinin izlenmesi ve risk yönetimi sonuçlarının banka yönetimine raporlanması, iç denetim birimi tarafından gerçekleştirilmektedir. İç denetim biriminin bankacılık sektöründeki rolü, banka faaliyetlerinin ilgili mevzuata, kurum içi strateji, politika, ilke ve hedeflere uygun bir şekilde yürütüldüğünü denetlemek ve bankanın iç kontrol ve risk yönetimi sistemlerinin

etkinliği ve yeterliliği konusunda üst düzey yönetim tarafına güvence sağlamaktır (BDDK, 2015).

Madde 25'e göre iç denetim birimi, bankaların operasyonlarını, denetim politikalarını, programları, süreçleri ve uygulamaları izler ve yönetmektedir. Bu şekilde, gözden geçirilen aktivitelerle ilgili objektif analizler, değerlendirmeler, öneriler ve yorumlar sağlayarak tüm yönetim kademesine etkin bir şekilde sorumluluklarını yerine getirme konusunda yardımcı olmaktadır (BDDK, 2015).

Riskin Değerlendirilmesi

Madde 38'e göre risklerin değerlendirilmesindeki amaç, risklerin kontrol edilebilirlik dağılımının belirlenmesidir. Banka, maruz kaldığı riskler için bilginin kabul edilebilirlik düzeyi dahilinde bu risklerin ne ölçüde azaltılabileceğine ilişkin bir değerlendirme yaparak risk yaratma kararının azaltılmasına ya da sonlandırılmasına izin vermektedir. Risk ölçümleri ve değerlendirmeleri için tüm operasyonlar, hizmetler ve ürün çeşitliliği modeli dahil edilmelidir. Böylece bankanın kazanç sağladığı risk unsurlarının toplanması için gerekli kriterler belirlenmekte, banka faaliyetlerinin yürütölmesi sırasında karşılaşılabilecek risklerin banka itibarı üzerindeki etkisi analiz edilmekte ve gerekli önlemler alınmaktadır (BDDK, 2015).

3.3. Kredi Riskinin Özellikleri ve Çeşitleri

Bankaların kredi işlemlerinden dolayı yaşadıkları zararlar sonucunda sermaye kaliteleri bozulmakta ve karlılıkları olumsuz etkilenmektedir. Ayrıca takipteki kredilerin varlığı mevduat sahiplerini tedirgin edecek, mevduatlarını çekmelerine neden olacak ve bankanın faaliyet akışını aksatacaktır (Aşık, 2020, s. 23).

Borçlunun krediyi ödememesi durumunda kredi değeri riski mevcutken, borçlunun borcunu ödeyip devredememesi durumunda ülke riski bulunmaktadır (Sonbul İskender, 2014, s. 72).

Kredi riskinin özellikleri aşağıdaki gibidir;

Özellikle temerrüt durumu olduğunda kredi riski, tek bir firma için nadiren ortaya çıkmaktadır. Kredi riski asimetriktir ve kredi tutarının tamamı kaybolabilir veya hiç zarar oluşmayabilir ve ara durumlar genellikle meydana gelmez. Kayıplar ve maliyetler her kredi için ayrı ayrı sebep içermektedir. Kredi riski, kredi kapatılana kadar uzun süre

devam etmektedir. Kredi riskinin izlenmesinde, ödeme olasılıkları, geri kazanım oranları ve değerleri, derece değerleri ve bu değerlerdeki değişiklikler büyük öneme sahiptir. Bu faktörler, kredi portföyündeki risk seviyesini değerlendirmek ve etkin bir risk yönetim stratejisi oluşturmak için temel bilgiler sunmaktadır. Kredi riski transferi ya da riskten korunma kabiliyetleri sınırlıdır. Kredi riskinin işlem düzeyinde bir zarar limiti vardır ve büyük miktarda karşılık gerektirmektedir. Kredi riski piyasa riski karşılığında ortaya çıkmaktadır. Finansal düzenlemelerin kontrol ve izlenmesinde piyasa riskinden daha katı yaptırımlar bulunmaktadır (Mirza, 2006, s. 12).

Riskin bazı karakteristik özellikleri ise aşağıdaki gibidir (Fıkırkoca, 2003, s. 25):

- Belirsiz olması,
- Zamanla değişkenlik göstermesi,
- Yönetilebilir bir olgu olması,
- Sonuç üzerinde olumsuz bir etkisinin bulunması.

Bankalar, tasarrufların yatırım için fon ihtiyacı olan birimlere aktarılmasını sağlayan önemli finansal aracı kurumlardan biridir. Ancak yatırımcılar genel olarak banka kaynaklarının vadesinden daha uzun vadeli fonlara ihtiyaç duymaktadır. Bundan dolayı, bankalar bu gerçeğe ilgili risklerle başa çıkmak zorundadır. Bu bağlamda, bankalar temel olarak aşağıdaki iki risk kategorisine maruz kalmaktadırlar (Aşık, 2020, s. 15):

- Yatırımcıların borçlarını ödeyememe riski,
- Bankaların mevduat sahiplerine ödeme yapamama riski.

Bankacılık sektöründe risklerin zaman içinde artması ve çeşitlenmesi, risk yönetiminin önemini artırmış ve risklerin etkin bir şekilde kontrol edilmesi ihtiyacını gündeme getirmiştir. Risk yönetimi, belirsizliğe maruz kalmanın neden olduğu olumsuz etkileri minimumda tutmayı hedefleyen bir yönetim sistemidir. Bu sistem, bankaların finansal performansını geliştirmekte ve olası kayıp ve zararları engellemede etkin bir rol oynamaktadır (Eken, 2006, ss. 59–65).

3.3.1. Temerrüde Düşme Riski

Bankacılık portföyünün varlıkları kredi riskinden, kaynakları ise faiz riskinden etkilenmektedir. Çok az sayıda müşterinin borcunu ödeyememesi veya geciktirmesi büyük kayıplara yol açabilmekte ve bankayı iflas sürecine getirebilmektedir. Borç alanların yükümlülüklerini yerine getirirken devamlı gecikmeler olması veya

kredibilitelerinde önemli düzeyde bozulmalar gerçekleşmesi sebebiyle borçlarının yeniden yapılandırılması veya haklarında tasfiye ve iflas işlemlerinin başlatılması borçlunun temerrüte düşmesine örnek olarak gösterilebilir (Bessis, 2015, s. 13).

Bankalar, teminat miktarının ve zararın yüksek olduğu durumlarda, karşı tarafından teminat ya da garanti talep ederek zarar riskini azaltmaya çalışırlar. Banka, temerrüt halinde bu teminatları kullanarak alacaklarını tahsil etmeye çalışır. Bu noktada teminatın nakde çevrilip çevrilemeyeceği önemli bir husustur. Ancak borçlunun sağlam bir kefilin garantisi altında olması daha iyi koruma sağlayacaktır (Özgür, 2019, ss. 24–29).

3.3.2. Kredi Değerliliği Riski

Üstlenilen borca karşılık teminatın niteliği, borçlunun kredi değeri ile birlikte risk düzeyini belirleyen faktörlerden biri olmaktadır. Bankalar, kredi değeri çok yüksek ve daha güçlü sayılabilecek nakit ve benzeri teminatlarla çalışarak yeterince küçük düzeyde kredi riski üstlenebilmektedir. Fakat her zaman bankaların kredi riskini olabildiğince azaltmaya çalışmaları ya da kredi riski almamaları bankanın fonksiyonlarına uygun olmayabilir (Altıntaş, 2006, ss. 22–31).

Bankadan kredi talebinde bulunmak için kabul edilebilir ekonomik bir sebep olmadığı sürece, banka tarafından daha fazla uzatmadan talebin reddedilmesi gerekir, aksi halde kredibilite riski artabilir ya da kredinin verilmesinde sonradan gecikmeler yaşanabilir. Bu durum neticesinde bankanın bilançoları üzerindeki sonuçları daha kötü sonuçlara neden olabilir (Aşık, 2020, s. 25).

3.4. Kredi Riskine Sebep Olan Faktörler

Kredi riskini etkileyen faktörler, iç ve dış faktörler olarak iki ana grupta değerlendirilebilir. İç faktörler, bankanın kredi analizi yapma yeteneği, kredi riskini yönetme stratejileri ve müşteri ilişkileri gibi bankaya özgü faktörlere dayanırken, dış faktörler bankanın veya müşterinin kontrolü dışındaki politik, ekonomik, sosyal, doğal ve teknolojik risk unsurlarını içermektedir (Altıntaş, 2006, s. 58; Sonbul İskender, 2014)

Kredi riski çerçevesinde değerlendirilebilecek diğer risk çeşitleri şunlardır (Aşık, 2020, s. 28):

- **İşlemin Neticelendirilememesi Riski:** Bu risk özellikle vadeli işlemlerde yaygındır. Belirlenen süre sonunda karşı tarafın sorumluluğunu yerine getirmemesi sonucunda

bankanın sözleşme konusu fon, döviz veya benzeri finansal varlığı zamanında alamama ihtimali olarak tanımlanmaktadır.

- **İşlemin Neticelendirilmesi Öncesi Oluşan Risk:** İşlem devam ederken karşı tarafın sözleşmedeki yükümlülüklerini yerine getiremeyeceğinin anlaşılması sebebiyle, işlemin sonuçlanmasından önce karşılaşılan zarar olarak tanımlanmaktadır. İşlemin bir kısmının veya tamamının tamamlanmadığı risklere de uzlaşma riski adı verilmektedir (Alkin ve diğerleri, 2001b, s. 103).
- **Ülke Riski:** Uluslararası bir kredi faaliyetinde krediyi kullanan kişi veya kurumun bulunduğu ülkedeki siyasi, hukuki ve ekonomik ortamdan kaynaklanmaktadır. Söz konusu ülkede siyasi düzenin değişmesi, yasal kısıtlamaların getirilmesi, ambargo uygulanması, buhran dönemi, savaş, darbe, karışıklık veya felaket gibi olaylar ülke riskleri yaratabilmektedir (Akgüç, 2007, ss. 11–12).
- **Transfer Riski:** Kredi kullanan kişi veya kurumun, bulunduğu ülkenin finansal durumu ve hukuki yapısı nedeniyle döviz borcunu benzer türde veya başka bir para birimine çevrilebilir dövizle ödeyememe ihtimali transfer riskine sebep olmaktadır (Altıntaş, 2006, s. 5).
- **Yoğunlaşma (Temerküz) Riski:** Bankaların kredi portföylerini sektör, müşteri segmenti ve bölge bazında çeşitlendirmeleri ve farklı büyüklükteki çok sayıda kredi müşterisi arasında uygun dağılımı sağlamaları gerekmektedir. Birçok bankacılık başarısızlığı tek bir sektöre ya da bölgeye odaklanmaktan kaynaklanmaktadır. Konut piyasasındaki fiyat balonlarının inmasından kaynaklı inşaat ve konut sektörlerinde yaşanan durgunluk ve bunun sonucunda ağırlıklı olarak gayrimenkul projelerine odaklanan bankalarda yaşanan sorunlar bunun bir örneğidir (Şakar , 2002a, s. 59).
- **Spesifik Risk:** Spesifik risk, bankaların portföylerinde yer alan varlıklarla veya piyasa beklentileriyle ilgili olmayıp, finansal varlığın tarafı veya garantörü olarak ödeme yükümlülüğünü üstlenen tarafların mali durumlarından kaynaklanan sorunlardan dolayı zarar etme olasılığı anlamına gelmektedir. Ödeme gücünde yaşanan sorunlar bankanın kârlılığının erimesine, faiz oranlarının ani yükselmesine, reel sektörün yavaşlamasına ve takipteki kredilerin artmasına neden olacaktır. Bunun sonucunda banka krediyi zamanında tahsil edemeyecek ve kredi riskinde artış meydana gelecektir (Yılmaz, 2010, ss. 72–80).

- **Kredilerin takibe düşme riski:** Bankanın kredi riskini ve buna bağlı olarak kredi kalitesini belirlemede etkili olan temel faktörlerden biri, banka bilançosunda bulunan vadesi geçmiş takipteki alacaklar kalemidir. Vadesi geçmiş alacakların toplam kredilere oranının artması, olumsuz nakit akışı yaratacak ve bir yandan aktif kalitesinin bozulmasına yol açacak, diğer yandan bankanın karlılığını olumsuz etkileyecektir. Bu nedenle bankada ödeme zorluğu problemi yaşanmaktadır. Sonuç olarak vadesi geçmiş alacak sayısının artması bankanın iflas olasılığını artırmaktadır (Şakar , 2002a, ss. 62–66).

3.5. Kredi Riskini Azaltmaya Yönelik Politikalar

Kredi riski yönetiminde önemli noktalarla ilgili strateji ve politikaların oluşturulmasında çeşitli faktörler dikkate alınmaktadır. Bu faktörler; bankanın risk iştahı, başka bir deyişle kabul etmeye hazır olduğu risk düzeyi, öz sermaye hacmi ve yeterliliği, kredi riski yönetiminden sorumlu birim ve personelin bilgi ve yetenekleridir (TBB, 1999).

Kredi riski yönetimine ilişkin politikaların oluşturulması aşağıdaki hususlarla ilgilidir (Aksel, 2001):

- Mevcut kredilerin karakteristik özellikleri, kredi türü, vade ve teminat yapısı, bireysel/ticari kredi müşterilerinin yapısı,
- Kredi portföyünün yapısı,
- Kredi riski ölçümünde ve değerlendirilmesinde kullanılan uygulamalar,
- Kredi riski yönetimi kapsamında belirlenen limitler,
- Konuya ilişkin üst yönetime sunulacak raporlar ve bu raporlarda yer alması gerekli olan bilgiler.

Basel II kriterleri bağlamında diğer risk türlerindeki benzer şekilde kredi riskine yönelik banka yönetim kurulu tarafından onaylanmış ve açıklanmış bir stratejinin bulunması gerekmektedir. Bahsedilen strateji genel hatlarıyla bankanın kabul edebileceği risk düzeyi ve maruz kalınan kredi riski karşısında bankanın elde etmeyi beklediği kârı içermelidir. Ayrıca bankaların, kredi tahsis koşullarını net bir şekilde belirleyen kredi politikaları oluşturması gerekmektedir. Bu politikalar, makroekonomik faktörler, bankanın mevcut kredi portföyünün durumu ve mevcut kredi riskini göz önünde bulundurarak belirli aralıklarla güncellenmektedir. Politikaların amaçlarına uygun bir şekilde uygulanması için şube, bölüm ve personel düzeyinde eğitimler düzenlenmesi ve

politikalara uygun hareket edilip edilmediğinin denetlenmesi oldukça önemlidir (Öcal, 2022, s. 23).

Kredi riski yönetimi çerçevesinde belirlenen politikalar, bankanın piyasayı kredilendirme konusundaki tercihlerini yansıtmaktadır. Risk iştahı düşük olan bankalar, genellikle daha temkinli tahsis politikaları oluşturarak sıkı prosedürler uygulamaktadır. Bu nedenle, bu bankalarda kredi taleplerinin onay oranı, risk iştahı yüksek bankalarla karşılaştırıldığında daha düşük olabilmektedir. Diğer yandan, belirlenen politikalardan önemli ölçüde sapma olması durumunda, bu durumun kredi riskinden sorumlu birime veya komiteye iletilmesi ve üst yönetime raporlanması önemlidir. Bu tür sapmaların raporlanması, kredi riskini yeniden kontrol altına almak ve gerekli düzeltici önlemleri almak için gereklidir.

Stres testi kapsamında bankaların analiz etmesi gereken alanlar şunlardır:

- Ekonomik veya sektörel gerilemeler;
- Piyasa riski ve
- Likidite koşulları.

Stres testinin sonuçları üst yönetim tarafından periyodik olarak gözden geçirilmeli ve sonuçlar, daha önce belirlenen limitleri aştığı durumlarda uygun önlemler alınmalıdır.

Kredi riskinden kaynaklanabilecek zararları azaltmak için bankalar, çeşitli teknikler kullanmaktadırlar. Kredi riski için alınan teminatların nispeten daha güvenilir olmasının tercih edilmesi ya da teminat olarak üçüncü şahıs kefaleti alınabilmesi örnek verilebilir. Kredi riskini dengelemenin başka bir yolu da kredi türevlerinin satın alınmasıdır. Kredi riski azaltımı, yasal sermaye zorunluluğu bağlamında risk yönetimi açısından önemli bir araçtır (Aşık, 2020, s. 33).

Katılım bankalarına yatırım hesapları ve hissedarlık emanet etmek Mudaraba ve Wakala sözleşmeleri kapsamındaki fonlar aracılığı ile kendiliğinden meşrudur. Ancak bu tür fonlardan elde edilen kârın meşruiyeti, İslami bankaların faaliyetlerinin meşruluğuna bağlıdır. "Eina, Tawarruq, uluslararası Murabaha" ve benzeri yarı geleneksel operasyonlar gibi hilelere bulaşan İslami bankalar, tahakkuk eden kârlarına izin verilememektedir. Şirket hisselerinin iktisap edilmesi, alım satımının yapılması ve bunlarla yatırım hesabı açılması şer-i hükümlere uygun olmayacaktır (Al-Jarhi, 2021, s. 306).

Yatırım hesapları fonlarının miktarı genellikle hissedarlık fonlarının katı olduğundan, İslami bankaların yatırımlarında manevi tehlike olasılığı önemlidir. Yatırım hesabı

sahipleri, İslami bankaların yönetim kurullarında fonları oranında temsil edilmelidir. Böyle bir düzenleme, İslami finasta ahlaki tehlike olasılığını azaltacaktır. İslami bankaların paradigmalarını dürüstçe ve hilesiz bir şekilde uygulamaya karar vermeleri oldukça önemlidir. Yatırım hesabı sahiplerinin parasıyla çok fazla risk alınmasına karşı koruma sağlayacak ve İslami bankaların operasyonlarını rasyonelleştirecektir (Al-Jarhi, 2021, s. 306).

3.5.1. Riskin Yansıtılması

Riskin yansıtılması, kredilerin güvenlik esasları dahilinde kullanılması ve kredilerin maksimum düzeyde güvence altına alınarak problemsiz geri dönüşünün sağlanması bankalar açısından önemlidir. Banka verdiği krediler için teminat almazsa, kredinin takip edilmesi durumunda alacaklarının tahsili zorlaşacaktır. Krediler vadeli işlemler olduğundan ancak vade sonunda tahsil edilebilmektedir. Kredinin verildiği tarihte şirketin mali durumu iyi olabilir. Ancak, şirketin gelecekteki mali durumunu kesin olarak önceden tahmin etmek zor olduğundan, kredi verilen şirketlerden teminat alınması önemlidir. Bankaların teminat talebinin temel sebebi, bankanın borçlunun ödeme gücüne tam olarak güvenememesidir. Teminatların bankalar tarafından nakde çevrilebilme olasılığı, borçluları kredi koşullarına uymaya zorlayan bir önlemdir (Berk, 2001, ss. 108–112).

3.5.2. Riskin Sınırlandırılması

Bankaların gerçek veya tüzel kişilere veya bir risk grubuna kullandırabileceği kredilerin toplamı özsermayenin yüzde yirmi beşini geçemez. Hâkim ortak veya nitelikli hissedar olmasına bakılmaksızın, banka sermayesinin yüzde bir veya daha fazlasına sahip olan, pay defterinde kayıtlı tüm ortaklara ve bu ortaklara bankaların kullandıracağı kredilerin toplamı kendileriyle birlikte risk grubu oluşturanların payı özsermayenin yüzde ellisini aşamaz. Bir birey, şirket veya risk grubuna özkaynaklarının yüzde on ve daha fazlası oranında kredi kullandırıldığında bu durum büyük bir kredi olarak kabul edilmektedir, ancak bu tür kredilerin toplamı özkaynağın sekiz katını aşamaz (Çetin, 2020, ss. 153–156).

Bir borçlunun kredi riski miktarı, risk altında bulunan tutara eşdeğerdir. Risk altındaki tutar kredinin nasıl yapılandırıldığı ile ilişkilidir. Sözleşmelerde belirtilen koşullar kredi riskini azaltabilmektedir ve buna göre müşteriye kredi limiti belirlenmektedir. Bu limitler

belirlenmeden bankaların yüksek limitli kredilere karşı temerrüt oranı kayıplarından korunması mümkün değildir. Kredi limitlerinin belirlenmesinde başlangıç noktası, müşterilerle sorunsuz iş akışının sağlanması için gerekli kredi tutarının belirlenmesidir. Bu miktara işin hedef ve planları hakkında bilgi sahibi olan banka uzmanları ve işletme yetkilileri birlikte karar verebilirler. Kredi talebinin aşırı olduğu durumlarda banka alternatif kaynak kullanımlarını göz ardı edemez ve firmanın talebinin karşılanması durumunda kredi işleminin en azından yeterli teminata dayandırılması gerekmektedir (Berk, 2001, s. 114).

3.5.3. Riskin Paylaştırılması

Risk paylaşımı, kredi katılımı ve menkul kıymetleştirme olmak üzere iki ana yöntemle gerçekleştirilebilir. Menkul kıymetleştirme süreci, benzer varlıkların nakit akışlarına dayalı bir havuzun oluşturulması ve bu havuzun ayrı bir tüzel kişilikteki özel amaçlı bir araca devredilmesi veya doğrudan gerçek veya tüzel kişilere satılması şeklinde gerçekleşmektedir. Bu tür finansal ürünler, bankaların fonlama ihtiyaçlarını karşılamalarına, yani likidite sağlamalarına yardımcı olur (Strahan, 2008, s. 18).

3.5.4. Kredi Temerrüt Takası (Swapı) (CDS)

CDS, belirli bir prim karşılığında kredi riskini korumak isteyen ve kefil olmayı kabul eden taraflar arasında yapılan finansal anlaşmalar olarak tanımlanır. Bu anlaşmalar, finansal varlıkların kredi riskini transfer etmeyi amaçlamaktadır (Öner, 2012). CDS, belirli bir ülke ya da kurum tarafından ihraç edilen finansal varlıklar ve bu varlıklardan oluşan bir portföy üzerinden gerçekleştirilen finansal araçlardan biri olan kredi türevi işlemidir. CDS işlemleri, söz konusu referans varlıkların temerrüde düşmesine karşı bir tür sigorta görevi görerek yatırımcılara kredi riskini daha etkin bir şekilde yönetme imkânı sunmaktadır (Miyakawa ve Watanabe, 2012). CDS, sözleşme sahibinin tahvil ihraççısının temerrüde düşmesine karşı kendisini sigortaladığı ikili bir sözleşmedir. Burada yatırımcı, CDS satın alarak temerrüt riskinden kendisini koruduğu için koruma alıcısı; karşı taraf, temerrüt halinde CDS alıcısının zararını karşılamayı taahhüt ettiği için koruma satıcısıdır (Brunnermeier, 2009, ss. 77–100).

Kredi temerrüt takası, iflas, temerrüt, kredi notunun düşmesi gibi durumlarda yatırımcıların zararlarının transfer edilmesi amacıyla kullanılan bir sözleşme türüdür.

CDS temelde, borçlunun ödeme yapma riskine karşı alacaklının belirli bir prim ödeyerek bu riski üçüncü bir kişi veya kurum üzerinden sigortalatmasını amaçlamaktadır. Bu şekilde, alacaklı, olası temerrüt durumunda belirli bir tutardaki zararını sigorta şirketine transfer edebilir. Bu sayede alacaklı, borçlunun temerrüde düşmesi durumunda kayıplarını minimize etmeyi hedeflemektedir (Aşık, 2020, s. 34).

CDS'lerde kredi olayı olması durumunda iki farklı ödeme yöntemi belirlenebilir (Strahan, 2008, s. 22):

- İlk yöntem fiziksel ödeme yöntemidir. Diğer bir ifadeyle, koruma alıcısı dayanak varlığı koruma satıcısına teminat göstermekte ve bu varlığı nominal değeri üzerinden satın almaktadır. Fiziksel ödeme yöntemi kullanıldığında, ödeme işlem bazında gerçekleşir ve koruma alıcısı, koruma satıcısına teslim ettiği referans varlığa karşılık nominal değeri ödemektedir.
- İkincisi, nakit ödeme yöntemidir. Koruma alıcısı, koruma satıcısından ödeme tutarı olarak “Nominal Değer x (1 - Geri Kazanım Oranı)” tutarında ödeme talep etmektedir. Temerrüt durumu gerçekleştiğinde, nakit ödemeler sırasında satışı koruyan taraf, sözleşme konusu referans varlığın değeri ile piyasa değeri arasındaki farkı ödemekle yükümlüdür. Bu durumda, temerrüt sonrası piyasa değeri farkının belirlenmesinde piyasadaki kotasyonlar dikkate alınmaktadır.

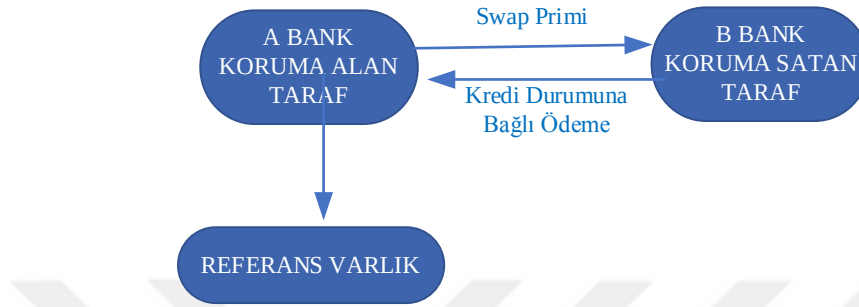
Nakit teslimi gerektiren sözleşmelerde, kredi olayının gerçekleşmesi durumunda, referans borcun nominal değeri ile cari değeri arasındaki farkın, kredi olayının meydana geldiği günden itibaren 5 gün içerisinde koruma alıcısına ödenmesi gerekmektedir (Wagner, 2008, s. 5).

Fiziksel uzlaşmada koruma satıcısı, referans varlığın daha sonra değer kazanması durumunda getiri elde edebilmektedir. Piyasa yapıcı bankalar fiziki teslimat yerine nakit teslimatı tercih etmektedirler. Bunun sebebi, nakit teslimatın fiziki teslimattan daha kolay değiş tokuş edilmesidir (Aşık, 2020, s. 36).

CDS sözleşmesinde CDS alıcısı, referans varlığın temerrüde düşmesi durumunda oluşacak zararı telafi etmek amacıyla CDS satıcısına üçer aylık dönemlerde CDS primi adı verilen periyodik ödemeler yapmaktadır (Aizenman ve diğerleri, 2013, s. 37). CDS primi, referans varlığın veya varlık ihraççısının borçlarını ödeyememe riskini temsil eder. Bu nedenle, ödeme yapamama olasılığı arttıkça CDS primi de artma eğilimindedir.

Özetle, temerrüt riski arttıkça CDS primi yükselmektedir (Servigny ve Renault, 2004, s. 72).

Kredi temerrüt takaslarını daha iyi anlayabilmek için, CDS'nin işleyişi aşağıdaki şekilde gösterilmektedir.

Şekil 5: CDS İşlemi

Kaynak: (Lindgren, 2015)

CDS, referans varlıkların temerrüde düşmesine karşı bir sigorta işlevi görmesinin yanı sıra son yıllarda spekülasyon amaçlarıyla da kullanılmaktadır (Miyakawa ve Watanabe, 2012, s. 37). CDS piyasasının gelişimi sadece ilgili referans varlık için değil, piyasanın tamamı için bir gösterge niteliğindedir. Herhangi bir finansal araca ilişkin aktif bir CDS sözleşmesi bulunmasa dahi piyasalardaki CDS göstergeleri düşük düzeyli borçlar için referans teşkil etmektedir (Calamos, 1995).

CDS sözleşmesi, belirli bir kredi riskini belirli bir prim karşılığında takas etmeyi sağlayan finansal bir araçtır. Bu sözleşme, kredi riskinden korunmak veya bu riski ticaret yapmak amacıyla kullanılmaktadır (Chan ve Marsden, 2014). Bu sözleşmede CDS satıcısı, CDS alıcısına, referans varlığın borcu ödeyememesi durumunda karşılaşılabilecek kaybın karşılanmasını sigortalamaktadır (Križanić ve Oplotnik, 2015).

CDS sözleşmesinin süresi boyunca CDS alıcısı, referans varlığın belirli bir yüzdesine karşılık gelen periyodik şekilde prim ödemektedir. CDS satıcısı ise referans varlıkta herhangi bir kredi olayı yaşanmadığı sürece ödenen primlerin tahsili dışında herhangi bir işlemde bulunmamaktadır. Bu durum sözleşme bitimine kadar devam etmektedir. Öte yandan, CDS sözleşmesinde belirtilen kredi olaylarından birinin gerçekleşmesi, yani referans varlığın temerrüde düşmesi durumunda CDS alıcısı dönemsel ödemelerini derhal

durdurmaktadır. CDS satıcısı, yaptırım şartlarını göz önünde bulundurarak CDS alıcısına gerekli ödemeyi yapmaktadır. Fiziki teslim söz konusu olduğunda, referans varlık karşılığında varsayılan referans varlığın nominal değerinin tamamı CDS alıcısına ödenmektedir. Yaptırım şeklinin nakit uzlaşma olması durumunda, temerrüde düşen referans varlığın nominal değeri ile piyasa değeri arasındaki fark CDS alıcısına ödenecek tutar olarak hesaplanmaktadır. CDS alıcısının zararı karşılandığında CDS sözleşmesi feshedilmektedir (Križanič ve Oplotnik, 2015, s. 22). Anlatılan çalışma mekanizması sayesinde, sigorta işlevi gören CDS sözleşmesinde, dolaylı olarak koruma satıcısının temerrüde konu olamayacağı varsayılmaktadır.

Koruma satıcısının borcunu ödeyememesi durumunda, koruma işlemini değersiz hale getirecektir. Bu sebeple CDS satıcılarının yüksek kredi notuna sahip olması ve referans varlığı ihraç eden kuruluşla düşük korelasyona sahip olması arzu edilmektedir. Mali açıdan bir bankanın kendi borcu üzerinden koruma satması anlamlı olmayacaktır (Servigny ve Renault, 2004, s. 353).

CDS işlemlerinde, koruma satıcısına ödenen periyodik ödemelere swap primi denir ve bu ödemeler, satın alınan koruma karşılığında koruma alıcısı tarafından yapılan ödemeleri ifade eder. Tahvil ihracı ya da şirketin ödeme gecikmesi durumunda varlığı elinde bulunduran tarafın CDS satıcılarına yıllık olarak ödediği primlerdir. Swap primi hesaplanırken, satın alınan toplam koruma miktarının ya da sözleşmedeki değerin belirlenen yüzdesi baz alınmaktadır (Aşık, 2020, s. 39).

CDS işlemlerini tanımlayan dört kavram vardır (Gümrah, 2009):

- **Kredi faktörü:** Referans varlığın kredi riskine endekslenmesi ile CDS sözleşmeleri yapılmaktadır. Kredi verilmesi ya da alınması durumunda koruma satıcısı tarafından CDS sözleşmesinde belirlenen çerçevede yükümlülükler yerine getirilmekte ve referans varlık tasfiye edilmektedir.
- **Nominal Tutar:** Sözleşmede, koruma alıcısı ile koruma satıcısı arasında mutabakata varılarak transfer edilen kredi riski tutarını gösteren değerdir.
- **Prim:** Koruma alıcısı, koruma satıcısına belirli aralıklarla, düzenli olarak ödeme yapmaktadır. Koruma sağlayıcısı, kredi riski yüksek olan referans varlık için yüksek CDS primi talep etmektedir. Bu ödemelere swap primi adı verilmektedir. Ödemeler genel olarak 3 aylık dönemler halinde yapılmakta olup her ay, 6 ayda bir ya da yıllık olabilmektedir.

- **Vade:** Genellikle, bu tür sözleşmeler Mart, Haziran, Eylül ve Aralık aylarının 20'nci gününde sona ermektedir. Vadeleri genellikle 1-10 yıl arasında değişmektedir, ancak 5 yıl vadeli sözleşmeler en yaygın olanıdır. Swap sözleşmelerinin vadesi, referans varlıkla aynı vadeye sahip olabilir veya daha kısa olabilir, ancak daha uzun olamaz.

Sözleşme süresi sona erdikten sonra CDS primi ödemesi yapılması gerekmemektedir. Ülkeler, bankalar ya da şirketler tarafından ihraç edilebilmekte olan CDS'ler, ülke CDS'leri ilgili ülkeye ait eurobond veya tahvillere dayanmaktadır. Şirketler tarafından ihraç edilen CDS'ler şirketin kredilerine veya tahvillerine dayanmaktadır. Bankaların CDS kullanma amaçları arasında kredi riskini azaltmak ve portföylerini çeşitlendirmek yer almaktadır. Bankalar tarafından sermaye yeterlilik oranlarının düşürülmesi amacıyla da kullanılmaktadır (Turguttopbaş, 2013).

CDS'ler, bankaların referans varlık için ayırdığı karşılıkların ve sermaye yükümlülüklerinin azaltılmasına katkıda bulunmaktadır. Bu durum, bankalar için bilanço yönetimi ve sermaye yeterliliği açısından avantaj sağlayarak, CDS sözleşmesine konu olan kredi olayının gerçekleşmesi durumunda banka varlıklarının korunmasına katkıda bulunmaktadır (Aşık, 2020, s. 41).

Tarafların CDS kullanma nedenleri şu şekilde sıralanabilir (Scott, 2003, s. 6):

- Portföyün çeşitlendirilmesi yoluyla kredi riskinin aktarılması,
- Belirli bir müşterinin kredi limitinin artırılması,
- Kredi riski alınması veya ek gelir artışı yaratılması şeklindedir.

Belirli bir kredinin ya da kredi portföyünün kredi riskini azaltmaya ya da ortadan kaldırmaya çalışan bankaların yanı sıra sınırlı sayıda büyük müşteriye bağımlı olan imalat işletmeleri, müşterilerinin sorumluluklarını yerine getirememesi riskini devretmek isteyen firmalar ve riskli menkul kıymet satmak istemeyen yatırımcılar gibi çeşitli paydaşlar, CDS'leri kullanarak temerrüt riskinden korunmayı tercih edebilmektedirler.

Koruma Alıcısı	Koruma Satıcısı
Referans varlık kredi kalitesindeki bozulmaya karşı koruma,	Getiri olanağını artırmak,
Tahvil ve CDS prim arbitraj avantajından yararlanmak,	İhraççısı ile doğrudan ilişkisi olmayan kredilere erişim,
Likidite sıkıntısı çekilen ürünler için koruma sağlanması,	Kaldıraçlı kredi riski başarıımı,
Kredi limitlerinde esneklik kazandırması,	Yapılandırılmış kredi riskinden korunma,
Kredi riski çeşitlendirmesi yoluyla konsantrasyon risklerini azaltmak ve risk / getiri oranını artırmak,	
Mevcut kredi limitlerinin ve ekonomik / düzenleyici sermayenin tahsisini optimize etmek,	

Tablo 2: CDS Koruma Alıcısı ve Koruma Satıcısının Kullanım Amaçları

Kaynak: (Aşık, 2020, s. 42)

CDS'lerin ana kullanıcıları genellikle bankalardır ve bu finansal araçları kredi riskini azaltmak, kredi portföylerini çeşitlendirmek, prim geliri elde etmek ve sermaye yeterlilik oranını düşürmek gibi amaçlarla tercih etmektedirler. Bankalar, mevcut Basel standartlarına göre sağladıkları kredi tutarının en az yüzde 8'i kadar sermayeye sahip olmalıdır. Ayrıca, CDS'ler nötr çeşitlendirme geliri sağlamak amacıyla da kullanılmaktadır, böylece kredi portföyünün riskini azaltmak beklenen getiriyi düşürmeden gerçekleştirilebilmektedir (Andrew, 1999, s. 37).

Kredi verenlerin kredi risklerini yönetmelerine yönelik bir risk yönetimi çözümü sunmaları CDS'lerin temel mantığıdır. Bazı mekanizmalar CDS'lerden önce de mevcuttu ancak bunların maliyetli doğası, erişim zorluğu ve verimsizlikleri kredi riskinin yönetilmesini zorlaştırmaktaydı. Kurum ve devletlerle borç-alacak ilişkisi içinde olan yatırımcılar, risklerini yönetmek için ya varlıklarını satarlar ya da repo anlaşması yapıp ardından ters repo işlemi ve forward sözleşmesi yaparak risklerini yönetmeye çalışırlardı. Bu durumda yatırımcı kaçınılmaz olarak karşı tarafa bağımlı kalmaktaydı. Bu anlamda CDS'ler koruma alıcıları için daha likit ve daha erişilebilirdir (Andrew, 1999, s. 81).

CDS'lerin kullanıcılarına sağladığı faydalar şunlar şekildedir;

- Kredi riski transferi
- Borçlanılabilir fon artışı sağlama
- Sentetik tahvil yatırımı yapabilme olanağı sunma
- Fiyat keşfi ve bilgi toplama teşviki

CDS'lerin riskleri aşağıdaki şekilde sıralanabilir (Özyurt, 2003, ss. 2–7):

- Kredi riski koruması alan taraf için en önemli risklerden biri, karşı taraf riskidir. Temerrüt durumunda, koruma satıcısının sözleşmeden kaynaklanan yükümlülüklerini yerine getirememesi riskini ifade etmektedir. Eğer koruma satıcısı bu yükümlülükleri yerine getiremezse, korunan taraf zarar görebilir. Dolayısıyla, kredi riski koruması alan taraf için kredi riski tamamen ortadan kaldırılamaz. Bu sebeple, denetleyici ve düzenleyici otoriteler karşı taraf riskinin yönetimine özellikle dikkat etmektedir, çünkü bu risk sistematik riski artırabilir ve bu durumda ek önlemler alınmalıdır.
- Kredi türevleri için ikincil piyasaların bulunmaması, temerrüt swaplarının diğer kredi türevleriyle korunmasını engellemektedir. Bu sebeple bu konumu sürdürmek ya da önceki bir sözleşmeye uymak zor olmaktadır. Bu durumda likidite riski çok yüksek olmaktadır. Ayrıca, sözleşmenin temerrüt nedeniyle erken feshedilmesinin finansman etkisi de dikkate alınmalıdır. Bu sebeple koruma satan bankaların bu enstrümanların likidite riskini değerlendirmeleri ve gerekiyorsa ihtiyati karşılık ayırmaları gerekmektedir.
- CDS'lere ilişkin mevzuatta bazı belirsizliklerin bulunması bu işlemlerden doğabilecek zarar olasılığını artırmaktadır. Hasar ihtimali, sözleşmenin uygulanmamasından, bir yasa ya da yönetmeliğin beklenmedik şekilde uygulanmasından, geçersiz sözleşme belgelerinden ya da ulusal yasal standartlara uyulmamasından kaynaklanabilmektedir. Bu durumda sözleşmelerin uygulanabilirliğinin tamamı ya da bir kısmı kaybolabilir. Dolayısıyla temerrüt oluştuğunda karşılaşılan riskler daha da artabilir.

3.6. Kredi Riski Yönetimi Araçları

Kredi riski yönetiminde bankalar tarafından kullanılan çeşitli araçlar, kredi süreçlerinin oluşturulması, risk bazlı fiyatlama, kredi skortlama ve derecelendirme, teminatlandırma işlemleri, kredi limitlerinin sınırlandırılması ve erken uyarı sistemleridir. Aşağıda bu araçlar kısaca açıklanmıştır.

3.6.1. Risk Bazlı Fiyatlama

Bankalar, farklı risk düzeyine sahip müşteriler için risk primini belirleyerek bu doğrultuda kredi fiyatlamasını gerçekleştirmektedir. Zira daha yüksek riske katlanmanın karşılığında daha fazla getiri elde edilmesi gerekmektedir. Bankaların risk primini belirlemedeki diğer

bir amacı, mevcut kredilerin sorunlu kredi niteliğine dönüşmesini ve alacakların takibe düşmesi bankayı finansal açıdan etkilemesini engellemektir. Risk priminin tespiti üç adımdan oluşmaktadır (Temel, 2006):

- Kredi portföyüne ilişkin olası riskler tespit edilir ve krediler risk düzeyine göre sınıflandırılır.
- Risk düzeyine göre gruplanmış kredileri kapsayan bir raporlama düzeni dizayn edilir.
- Risk yapısı tespit edilmiş kredilerin fiyatlama işlemi gerçekleştirilir.

Kredi borçlusunun ödeme kabiliyetini etkileyen faktörler göz önünde bulundurularak, risk primi hesaplanmaktadır. Ödeme kabiliyeti açısından en güçlü müşteriler ilk kategoride yer alırken, her kredi borçlusu ilgili kategoriye göre gruplandırılmaktadır. Kredi tahsis sürecinde belirlenen bu kategoriler, kredi izleme aşamasında düzenli olarak güncellenmelidir. Çünkü kredi vadesi boyunca kredi borçlusunun ödeme gücünde değişiklikler meydana gelebilir. Bu nedenle, referans faiz oranına eklenen risk primi de güncel verilere dayalı olarak değiştirilmelidir (Temel, 2006, s. 77).

3.6.2. Kredi Skorlama ve Derecelendirme

Kredi derecelendirme, spesifik bir borçlunun kredibilitesinin ve geri ödeme kabiliyetinin değerlendirilmesidir. Kredi tahsis ve izleme sürecinde kredi risk yönetimi bakımından en fazla önem arz eden araçlardan biri de kredi skorlama ve derecelendirme faaliyetleridir. Uluslararası üç büyük derecelendirme kuruluşu¹ arasında yer alan Moodys'e göre, derecelendirme faaliyeti sonucunda, kredi borçlusunun borcunun süresi boyunca anapara ve faiz ödemelerini zamanında yerine getirebilme kabiliyeti gösterilmektedir. Bir diğer derecelendirme kuruluşu S&P ise daha genel bir tanımlama yapmış ve derecelendirmeyi, belirli yükümlülüklerin zamanında yerine getirilmesinin ve borçlunun güvenilirliğinin ölçüsü şeklinde tanımlamıştır. Bu nedenle, kredi derecelendirme, hem kredi talebinin onay veya reddi kararlarında tahsis sürecinde etkili olmakta, hem de onay verildikten sonraki süreçte kredi riskine yönelik aksiyonların alınmasında önemli bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda, kredi derecelendirme faaliyetinin finansal sistem içindeki işlevi şu şekilde açıklanmaktadır (Öcal, 2022, s. 29):

1. Kredi borçlusunun ödeme kabiliyetini net bir şekilde göstermektedir.

¹ Moody's, S&P ve Fitch

2. Kredi borçlusunun yol açtığı kredi riskinin belirlenmesinde önemli bir referans noktasıdır.
3. Kredi riskini ifade etmek için bir standart sunmaktadır.
4. Kredi riskini belirterek doğru fiyatlandırmanın gerçekleştirilmesine olanak tanımaktadır.

Kredi derecelendirme faaliyetlerinin önemini artıran bir dizi faktör bulunmaktadır. Finansal piyasaların küreselleşmesi, farklı piyasalardan fon sağlama olasılıklarını artırmıştır. Ancak uluslararası piyasalarda sermaye sağlama süreci, fon talep eden tarafların güvenilirliklerini ispatlamalarına bağlıdır. Bu noktada, tarafsız ve uzman kuruluşlar olarak kabul edilen kredi derecelendirme ajansları, fon sağlayıcılarına bilgi sunarak ve yatırım kararlarını destekleyerek önemli bir rol oynamaktadır. Özellikle küçük ölçekli veya uluslararası finansal piyasalarda geçmiş deneyime sahip olmayan ve bu nedenle yatırımcıların bilgi eksikliği yaşadığı işletmelerin kaynak ihtiyaçlarının değerlendirilmesi, derecelendirme faaliyetleri sayesinde mümkün olmaktadır (Öker, 2007).

Kredi derecelendirme yöntemleri içsel ve dışsal derecelendirme olmak üzere iki farklı şekilde sınıflandırılmaktadır (İltaş, 2021, s. 521).

- İçsel derecelendirme, bankaların borç talep edenlere kredi verirken kullandığı içsel değerlendirme kriterlerine dayanarak belirlediği kredi notlarıdır. Bu notlar, borç alanların kredi değerliliği ve risk seviyesini göstermeye yönelik değerlendirmelerdir. Bankalar, Basel Uzlaşılarında yer verilen içsel derecelendirme süreçlerine ilişkin standartlara uymak zorundadır (İltaş, 2021, s. 521).
- Dışsal derecelendirme, derecelendirme kuruluşları, büyük ölçekli firmaların sermaye piyasalarından borçlanmasını sağlamak amacıyla gösterge niteliğindeki kredi notlarını belirleme sürecini yönetirler. Bu süreç, firmaların kredi değerliliğini ve borçlanma riskini değerlendirerek kredi notları verme işlemlerini içermektedir (İltaş, 2021, s. 521).

Kredi notları, istatistiksel yöntemlerle oluşturulmuş bir temerrüt olasılığına doğrudan işaret etmemektedir. Bununla birlikte, kredi notları sadece kredi derecelendirme kuruluşunun görüşünü yansıttığı için tavsiye niteliği taşımamaktadır (Aydın ve diğerleri, 2018; İltaş, 2021, s. 521). Kredi notları, piyasalarda ortak bir kredi riski dili

oluşturulabilmesi ve daha kolay anlaşılabilmesi açısından sembollere dönüştürülmüş ve Ek 18’de detaylı olarak verilmiştir.

Derecelendirme modelinde, verilen krediler özel olarak tanımlanmış çeşitli kategorilerde değerlendirilip, kredi kuruluşunun faaliyetlerini sürdürebilmesi için ve öngörülme yen kayıplara karşı bünyesinde bulundurması gereken sermaye rezervleri mevcuttur. Kredilerin sürekli izlenmesi ve değerlendirilmesi uluslararası alanda yaygın bir uygulamadır. Bankacılık sisteminin en eski derecelendirme yöntemlerinden biri de ABD’de faaliyet gösteren ABD’dir. Office of the Comptroller of the Currency (OCC) tarafından geliştirilen ve daha sonra dünyanın birçok ülkesinde kullanılan bir provizyon sistemidir. Günümüzün yaygın derecelendirme sisteminin temelini OCC modelindeki yaklaşım oluşturmaktadır (Karaaslan, 2019, s. 32).

Kredi skortlama modelinde, kredi talebinde bulunan firmanın bilançosundaki tüm varlıklar, risk kriterlerine göre oluşturulan bir listeye göre puanlandırılmaktadır. Belirlenen puanın altında puana sahip kredi talepleri onaylanmayacaktır. Bu modelde kredi riski, temerrüde düşen şirketlerin geçmiş verileri kullanılarak ekonometrik bir model yardımıyla belirlenmektedir. Geliştirilen bu model, kredi müşterilerinin çeşitli özelliklerinin temerrüt olasılığı üzerindeki etkisinin doğrusal regresyon modeli kullanılarak tahmin edilmesi ile yapılmaktadır. Ekonometrik modelde tahmin edilen katsayılar, potansiyel kredi müşterilerinin temerrüt olasılıklarının tahmin edilmesinde kullanılmaktadır. Kredi verilmesine ilişkin nihai kararda tüm başvurular için bir puan belirlenmekte ve belirlenen puanın üzerindeki talepler krediye uygun olarak değerlendirilmektedir (Altıntaş, 2006, s. 449).

3.6.3. Teminatlandırma İşlemleri

Teminat, olası bir temerrüt durumunda veya kredi zararı karşısında bankanın kayıplarını karşılamak için kredi borçlusundan talep edilen varlıkları ifade etmektedir. Bankalar, talep ettikleri teminatın nakde çevrilebilmesi durumunda oluşabilecek zararları karşılayabilecek düzeyde olmasını beklemektedirler. Ancak her kredi müşterisinden, anapara, faiz ve diğer tüm maliyetleri kapsayacak kadar teminat talep etmek mümkün değildir. Bu durum, bankaların rekabet gücünü zayıflatabilir, çünkü kredi müşterileri daha az teminat talep eden bankaları tercih edebilmektedir. Bu nedenle, bankaların özellikle tahsis aşamasında her müşterinin kredi riskini doğru bir şekilde değerlendirmesi

ve ödeme kabiliyetiyle uyumlu teminat talep etmesi önemlidir. Aynı zamanda, kredi tahsis aşamasında kredinin teminatlandırılması, borçlu açısından temerrüt durumunda caydırıcı bir görev de üstlenmektedir (Şakar, 2002b).

Bankalar tarafından kredi borçlusunun ödeme gücüne bağlı olarak veya kredi borçlusunun ödeme gücünden tamamen bağımsız olarak teminat talebinde bulunulmasının sebepleri aşağıda belirtilmiştir (Öker, 2007):

- Kredi borçlusunun ödeme gücüne yönelik belirsizliklerin bulunması,
- Kredi borçlusunun finansal açıdan sorunlar yaşaması veya borç yükünün optimum seviyenin üzerinde olması,
- Geçmiş dönemde kredi ödeme performansında sorunlar yaşanması,
- Kredi borçlusunun fon temin etme kabiliyetinin zayıf olması,
- Ticari krediler açısından işletme yönetiminde başarısızlıkların mevcut olması,
- Kredi borçlusunun ödeme isteğinin artırılması ve teminatların bu konuda caydırıcı bir fonksiyonunun bulunması,
- Kredi borçlusunun ödeme gücünden tamamen bağımsız olarak, tahsis edilen kredinin özellikleri bakımından teminat talep etmenin gerekli bulunması, diğer bir ifadeyle teminat talebinin bir teamül haline gelmesi, (Örneğin konut kredilerinde gayrimenkul rehni alınması, taşıt kredilerinde ise taşıt rehni alınması vb.),
- Kredi kayıplarının asgari seviyeye indirilmesi, kredi portföyü ve aktif kalitesinin bozulmasının önlenmesi.

Teminat talebinde bulunma, bankanın tahsis aşamasında izleyeceği bir yöntem olabileceği gibi kredi izleme aşamasında da mümkündür. Kredi borçlusunun finansal durumu ve ödeme gücü, tahsis aşamasında teminat talebini gerektirmese de kredi vadesi içerisinde yaşanacak bozulmalar, teminat talebini gerekli kılabilir. Aksi halde geri ödemede yaşanan sıkıntılar ve kredinin kanuni takip sürecine alınması, bankanın kredi zararına sebep olacaktır. Bu bağlamda, bankalar tarafından optimum ölçüde teminat talebinde bulunulması, kredi riskinin yönetimi açısından önemlidir (Takan, 2001).

Teminatlandırma işlemlerinde, teminatın değerinin sürekli olarak izlenmesi kritik bir öneme sahiptir. Teminatlar, kredi tahsis aşamasında veya alındığı aşamada olası kredi zararını karşılama kapasitesine sahip olsa bile, ilerleyen dönemlerde teminatlarda değer düşüklüğü yaşanması mümkündür. Bu nedenle bankalar, teminat değerini sürekli olarak

gözlemlemeli ve teminat açığı oluşması durumunda borçludan ilave teminat talep etmelidir (Temel, 2006).

3.6.4. Kredi Limitlerinin Sınırlanması

Kredi riskinin artması ve yoğunlaşması durumunda, bankalar genellikle kredi bazında değil, kredi portföyünün genelinde önlemler almaktadır. Bu durum, kredi tahsis politika ve stratejilerinde değişiklik gerektirir ve genellikle kredi limitlerinin sınırlandırılmasını içermektedir. Diğer bir deyişle, bankalar, tahsis edilecek kredi limitlerine üst sınırlar koyarak ve kredi hacminin hızlı artışı engelleyerek kredi riskini kontrol altına almaya çalışmaktadırlar. Bu yaklaşım, bankanın risk iştahına bağlı olarak şekillenmektedir. Risk iştahının düşük olması durumunda kredi limitleri daha düşük bir seviyede belirlenmektedir. Bu sayede, kredi riskinin kontrollü bir şekilde artması sağlanmış olmaktadır (Kaval, 2000).

Kredi limitlerinin sınırlandırılması, kredi portföyünün geneline ek olarak belirli bir grup kredilere de uygulanabilmektedir. Belirli bir sektörde, belli bir coğrafi bölgede veya ülkede faaliyet gösteren, ekonomik açıdan birbirine bağlı risk gruplarındaki işletmelere sağlanan kredilere üst sınır getirilebilmesi örnek verilebilir. Bu uygulama aynı zamanda kredi portföyündeki konsantrasyon riskini azaltarak, belirli kredilerden kaynaklanan kredi riskini belirli bir sınırın altında tutmayı amaçlamaktadır (Babuşçu, 2005).

3.7. Konvansiyonel Bankacılıkta Risk Türleri

Kâr odaklı her işte olduğu gibi bankaların da temel amacı kârı maksimize etmektir. Ancak bankacılık sektörünün karşı karşıya olduğu riskler diğer sektörlerle göre çok daha fazladır. Fon fazlası olan ortamlardan fon ihtiyacı olan ortamlara fon aktaran bankaların bu aracılık işlemlerinin ürün ve müşteri yelpazesinin oldukça geniş olması ve uluslararası yükümlülüklerinin büyük olabilmesi bankaların risk yükünün ağır olduğunu ortaya koymaktadır (Altuntaş, 2021, s. 46).

Beklentiler, finansal piyasalarda faaliyet gösteren yatırımcılar için en önemli noktalardan biridir. Finansal piyasaların temel ekonomik karar alma birimleri olan bankalar, varlıklarını ve özellikle yükümlülüklerini gelecek dönemlere ilişkin beklentilerine göre planlamaktadırlar. Bu bağlamda vade yapısı, finansal araç çeşitliliği ve kredi/mevduat yapısı gibi noktalarda beklentilerin etkisi büyük olmaktadır. Beklentilere dayalı olarak

alınan pozisyonlar, bu beklentilerin gerçekleşmesi durumunda bankalara önemli kazançlar sağlayabilir, fakat beklentilerin planlar doğrultusunda gerçekleşmemesi birçok risk faktörünü ortaya çıkararak bankaların ciddi sorunlarla karşı karşıya kalmasına neden olabilmektedir (Altuntaş, 2021, s. 46).

Bankacılık sektörü yapısı gereği bünyesinde birçok risk bulundurmaktadır. Bankanın zarar etme ihtimali bankacılık açısından riski temsil etmektedir (Bolgün & Akçay, 2016, s. 287). Genel çerçeve olarak bankalar makro risklerle veya mikro risklerle karşı karşıyadırlar (Allen ve Santomero, 1998, s. 15). Bankalar, fon arz eden ve fon talep eden kesimler arasında finansal aracılık yaparak temel risk olarak kredi riskini üstlenirler. Bunun dışında, piyasa riski, operasyonel risk ve likidite riski gibi diğer önemli riskler de bankacılık sektöründe karşılaşılabilecek riskler arasında bulunmaktadır (Karaaslan, 2019, s. 4).

Fon sağlayıcılar ile fon talep edenler arasında üstlenilen finansal aracılık işlevi nedeniyle bankaların maruz kaldığı en temel risk kredi riskidir. Aslında bankaların karşılaşılabileceği riskleri piyasa riski, kredi riski ve operasyonel riskler şeklinde sınıflandırmak mümkündür. Aşağıda bankacılık sektörünün karşılaşılabileceği temel riskler anlatılmaktadır (Karaaslan, 2019, s. 4).

Basel kriterleri çerçevesinde bankacılık sektöründe karşılaşılan riskler, Tablo 1.1'de görüldüğü gibi üç ana grupta ele alınmıştır (Altuntaş, 2021, s. 46; Fırat, 2022, s. 4).

Piyasa Riski	Kredi Riski	Operasyonel Riskler
Emtia Fiyatı Değişim Riski		
Döviz Kuru Riski		
Faiz Oranı Riski		
Menkul Kıymet Riski		
Likidite Riski		
Yasal Risk		
İtibar Riski		

Tablo 3: Bankacılık Sektöründe Temel Riskler

Kaynak: (Bessis, 2002)

- **Piyasa Riski**

Piyasa riski, bankaların bilanço içi ve bilanço dışı tüm pozisyonlarda piyasa fiyatlarındaki hareketlerden dolayı zarara uğrama riskidir (Goyal ve Agrawal, 2010, s. 103). Başka bir

tanıma göre, temel ekonomik faktörlerdeki değişimler sonucunda net varlık değerinde meydana gelen olumsuz değişimdir (Pyle, 1999). Basel Komitesi'ne göre ise, bankaların bilanço içi ve bilanço dışı hesaplarında tuttıkları pozisyonların piyasa fiyatlarındaki değişikliklerden dolayı zarar etme riski şeklinde tanımlamıştır (BIS, 2006, s. 157). Başka bir deyişle, finansal piyasalarda tahvil, emtia veya hisse senedi fiyatlarında meydana gelen dalgalanmalardan veya faiz oranları veya döviz kurlarındaki değişikliklerden kaynaklanan risklerdir ve bankalar hem bilançoları hem de satış faaliyetleri nedeniyle piyasa riskine yatkın olduklarını belirtilmektedir. Bu açıdan yorumlandığında bankacılık sektörünün karşı karşıya olduğu risklerin en kapsamlısı piyasa riski denilebilir (Tapiero, 2004, s. 14).

Bankaların İç Denetim ve Risk Yönetimi Sistemleri Hakkında Yönetmelik'te piyasa riski, bankaların bilanço içinde ve bilanço dışında bulunan pozisyonlarında, finansal piyasalardaki dalgalanmaların neden olduğu faiz, döviz kuru ve hisse senedi fiyatlarındaki değişikliklere bağlı olarak ortaya çıkabilen faiz oranı riski, hisse senedi pozisyonu riski ve döviz kuru riski gibi faktörlere bağlı olarak zarar etme olasılığıdır (BDDK, 2012).

Çalışmamızda piyasa riskinin en genel sınıflandırması emtia fiyatı değişim riski, döviz kuru riski, faiz oranı riski, menkul kıymet riski, likidite riski, yasal risk ve itibar riski olarak yapılacaktır.

Bu bağlamda bankaların cari fiyatlarla veya döviz kurlarıyla değerlendirilmesi ve bilançolarında cari piyasa değerleri üzerinden gösterilmesi gerekmektedir. Bunlar aşağıdaki şekildedir (Aktan, 2007, s. 23):

- Alım/satım hesapları veya portföylerdeki pozisyonlardan kaynaklanan riskleri azaltmak veya korunmak amacıyla faize dayalı veya güncel değeri faiz oranı değişimlerine duyarlı türev sözleşmeler ve opsiyonlar,
- Alım/satım konusu olan hisse senetleri, yatırım fonu katılma belgeleri, tahviller ve bonolar gibi finansal enstrümanlar,
- Her para birimi için, bankaların net kısa ve uzun pozisyonlarının hem bilanço içi hem de bilanço dışı döviz işlemleri,
- Alım/satım konusu olan altın ve diğer kıymetli madenler, piyasa riskine tabi varlıklar arasında yer alır ve değerlerinde piyasa dalgalanmalarına bağlı olarak değişiklikler yaşanabilir.

Bankacılık sektöründe, varlıkların vadesi ile fiyat hareketlerinden etkilenme olasılığı arasında doğru bir ilişki bulunmaktadır. Yani, varlık vadeleri uzadıkça, fiyat hareketlerinden etkilenme olasılığı artmaktadır. Bu nedenle, kısa vadeli varlıklar genellikle uzun vadeli varlıklara göre daha düşük piyasa riskine maruz kalmaktadır (Şimşek, 2016).

Özellikle bankalar, kendi hesaplarına menkul kıymet alım satımı yaparken veya büyük miktarda menkul kıymet bulundurduklarında, fiyat dalgalanmalarına karşı duyarlı hale gelmektedirler. Fiyat düşüşleri ekonomik zarara yol açabilir ve bu da net varlıkların değerini olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Bu nedenle, piyasa riski dikkatle değerlendirilmeli ve bu tür risklere karşı uygun önlemler alınmalıdır (Türker, 2001, s. 45).

Emtia Fiyatı Değişim Riski: Bankanın emtia ve emtiaya dayalı türev finansal araçlara ilişkin pozisyonuna bağlı olarak emtia fiyatlarındaki hareketlerden dolayı uğrayabileceği zarar olasılığıdır (BDDK, 2012).

Emtialar, tarım ürünleri, kıymetli madenler ve değerli metaller ülke ekonomileri için çok önemlidir. Müşterilerine ikincil piyasalarda alım satım hizmeti vermek veya emtia fiyat hareketlerine dayalı olarak kar elde etmek isteyen bankalar, çeşitli emtiaları bilançolarında bulundururlar. Emtia fiyatlarında öngörülemeyen değişimler karşısında bankalar, emtia pozisyonlarına bağlı olarak zarara uğrayabilmektedir (Crouhy ve diğerleri, 2006, s. 42; Fırat, 2022, s. 7).

Piyasadaki arza bağlı olarak belirlenen emtia fiyatı değişim riskinde, arzın oynaklığı fiyatı belirleyen temel faktördür. Bu yönüyle emtia fiyat değişim riski diğer risk türlerinden farklılık göstermekte ve bu nedenle emtia fiyatları genel olarak diğer finansal varlıklara göre daha fazla oynaklığa sahip olmaktadır (Uzunoğlu, 2003, s. 27).

Döviz Kuru Riski: Bankaların tüm yabancı para varlık ve yükümlülükleri nedeniyle döviz kurlarındaki değişimler sonucunda uğrayabilecekleri zarar ihtimalidir (BDDK, 2012).

Küresel ekonomik dünyada bankaların uluslararası döviz işlem hacimleri artma eğiliminde olup, müşterilerine sundukları döviz hizmetleri de her geçen gün çeşitlenmektedir. Dolayısıyla bankaların kur riskine duyarlılığı döviz pozisyonlarına bağlı olarak artmaktadır (Arslan, 2005, ss. 81–86; Babuşçu, 2005, s. 45; Fırat, 2022, s. 6).

Döviz kurlarında öngörülemeyen artış veya azalışlar nedeniyle şirketin varlık ve yükümlülüklerinde, nakit akışlarında, net kârlılığında ve buna bağlı olarak borsa değerlerinde oluşabilecek zararlar kur riski olarak tanımlanmaktadır. Küreselleşmenin ve ithalat/ihracatın hızla arttığı bir dünyada şirketlerin faaliyetleri boyunca döviz kuru riskine maruz kalmaları muhtemeldir. Bu süreçte şirketlerin kur riskinden korunmak veya korunmanın mümkün olmadığı durumlarda riskin etkisini ortadan kaldırmak için çeşitli “hedging” işlemleri uygulamaları ve uygun finansal araçlara erişim sağlamaları gerekmektedir (Papaioannou, 2006, s. 4).

Sermaye yeterliliği mevzuatında kur riski piyasa riskinin hesaplanmasında bir alt kalem olarak yer almakta ve bu risk için de bankalar açısından ilave sermaye yükümlülüğü getirilmektedir. Aynı zaman da BDDK tarafından düzenlenen ilgili yönetmelik hükümleri gereği bankaların yabancı para türünden varlık ve yükümlülükleri arasındaki fark özkaynağa oranlanarak kur riski kontrol altına alınmaya çalışılmaktadır (Öcal, 2022, s. 12).

Ulusal para biriminin yabancı para karşısında değer kazanması halinde, aktifinde döviz fazlası bulunan banka, aynı döviz karşılığında daha az ulusal para elde edeceği için zarara uğrayacak, pasiflerinde döviz fazlası olan bir banka, aynı borcu ulusal para birimiyle daha az ödeyerek ödeyeceği için kâr elde edecektir. Bankalar üç tür döviz kuru riskiyle karşı karşıya kalabilirler. Bu riskler (Kaval, 2000, s. 85):

- Açık pozisyon ya da uzun pozisyon olarak da ifade edilen bu risk çeşidi, bankanın belirli bir paradaki döviz taahhütlerinin varlıklarından daha yüksek olduğu gerçeği olarak tanımlanabilir.
- Kapalı pozisyon ya da kısa pozisyon, bankanın yabancı para varlıkları ile taahhütlerinin birbirine eşit olması durumudur.
- Bankaların bilançolarında birden fazla döviz türünün bulunmasından kaynaklanan ve döviz kurlarındaki değişikliklerden doğan risk olarak tanımlanabilir.

Faiz Oranı Riski: Finansal araçların faiz oranlarındaki değişikliklerden etkilenen ticaret hesaplarındaki konumu nedeniyle bankanın genel piyasa riskine ve özel riske maruz kalabileceği hasar olasılığıdır (BDDK, 2012).

Faiz riski hem bankanın geliri hem de bilanço ve denge dışı kalemlerin ekonomik değerleri üzerinde etkili olmaktadır. Bankalar pasif hesaplarında sabit faiz ve uzun vadeli fonlara sahiptir. Bu nedenle, piyasa faiz oranlarında yaşanan düşüşlerde, banka

maliyetleri piyasa faiz oranlarının altında kalır ve faiz oranları arttığında, bankanın aktiflerinden elde ettiği gelirler piyasa değerinin üstünde gerçekleşmektedir. Bununla birlikte, faiz oranlarındaki değişimler faiz dışı gelirleri de etkilemektedir. Dolayısıyla, faiz riski hesaplanırken faiz dışı gelir de göz önünde bulundurulmalıdır. Faiz oranlarındaki dalgalanmalar, bankaların gelirleri, nakit akışları ve kaynakları üzerinde önemli etkiler yaratabilir. Kısa vadeli mevduat ve uzun vadeli sabit faiz oranlı finansman kullanan bir banka, faiz oranları yükseldiğinde faiz oranı riskiyle karşılaşabilir ve bu da gelecekteki gelirlerde azalmaya neden olabilmektedir (Şakar , 2002, s. 256; Yavuz, 2022, ss. 42–48).

Faiz riski hem faiz oranlarındaki hareketlerden hem de banka bilançosundaki aktif ve pasif kalemlerdeki vade uyumsuzluklarından kaynaklanmaktadır. Bankalar, farklı dönemlerde bilançodaki varlıklarının ve yükümlülüklerinin faiz oranlarını yeniden düzenlemektedirler. Bu durum, bankaların net faiz gelirlerinin piyasa faiz oranlarındaki değişikliklerden etkilenmesine yol açmaktadır (Yavuz, 2002, s. 41). Bankacılık sektörü genellikle kısa vadeli kaynakları uzun vadeli kredilere yönlendirerek işlemektedir. Bankalar için kritik olan, kredilerden alınan faiz gelirinin, tasarruf sahiplerine ödenen faiz miktarından daha fazla olmasıdır. Piyasa faiz oranları yükseldiğinde, bankalar kaynaklarını sürdürmek için kısa vadeli kaynaklardan alınan faiz oranını artırabilir, fakat uzun vadeli kredi faiz oranlarını kolaylıkla değiştirememektedirler. Piyasa faiz oranındaki azalış sonucu, bankalar, uygulanan faiz oranını piyasadan topladığı kaynaklara derhal uyarlayacak, ancak uzun vadeli kredilerin vadesi nedeniyle faiz oranı sabit kalacaktır. Böylelikle, kısa vadeli kaynakların faiz oranına duyarlılığı uzun vadeli kredilerden daha büyük olacaktır (Çiftçi, 2016).

Bankanın pasif hesaplarında uzun vadeli ve sabit faiz fonlarının varlığı nedeniyle faiz oranlarındaki düşüş sonucunda, banka maliyetleri piyasa faiz oranlarının üzerine çıkmaktadır. Faiz oranlarındaki artış sonucunda, sabit faiz oranlarının aktif hesaplarına getirisi piyasa değerinin altında kalacaktır (Leblebici Teker, 2006, s. 75).

Net faiz gelirin ek olarak, faiz oranlarındaki değişiklikler bilanço içi ve dışında bankaların diğer faize duyarlı gelirlerini etkilemektedir. Çünkü faiz oranındaki değişiklik gelecekteki nakit alımlarının mevcut değerini ve hatta bazı koşullarda nakit akışının kendisini değiştirmektedir (TBB, 2006). Bu bağlamda, belirli sınırlar içindeki bankaların faiz oranlarını belirli limitler dahilinde sınırlandırmak, faiz oranı riskine duyarlılığı

azaltmak, karlılığı artırmak ve bankacılık faaliyetlerinin sürekliliğini devam ettirmek için etkili bir risk yönetimidir (Fırat, 2022, s. 8).

Bankaların ve işletmelerin bu riski başkalarına aktarmasına izin veren türev faiz oranı sözleşmeleri ile faiz riski yönetimi daha kolaylaşmıştır. Bu ürünler maliyeti yüksek ürünler olduğundan, fayda maliyet analizi dikkatle yapılmalıdır (Sayılır, 2010, s. 12).

Menkul Kıymet Riski: Bankanın alım-satım hesaplarının, hisse senedi pozisyon durumuna bağlı olarak genel piyasa riski nedeniyle belirli bir spesifik riskten dolayı maruz kalabileceği zarar ihtimalidir (BDDK, 2012).

Sahiplerine ortaklık hakkı ve ortaklık hakkına bağlı olarak kâr temettüleri gibi gelir sağlayan menkul kıymetlerin fiyatlarındaki değişiklikler yatırımcılar için risk unsurudur. Bilançolarında çeşitli menkul kıymetler içeren bankaların, bu menkul kıymetlerin ve menkul kıymet pozisyonlarının fiyatlarındaki öngörülemez düşüşe göre zarar etmesi muhtemeldir (Fırat, 2022, s. 8).

Menkul kıymet portföyünde yer alan hisse senetleri, yatırım fonları, gelir ortaklığı sertifikaları, iştirakler, bağlı ortaklıklar gibi menkul kıymetler, işletmenin dağıttığı kâr payları veya benzeri gelirlerin azalması veya genel ekonomik dalgalanmalardan kaynaklanan olumsuz gelişmeler nedeniyle fiyat düşüşleri yaşayabilir. Bu durum, menkul kıymet sahiplerinin zarar etme riskini ifade etmektedir ve işletmeye ortaklık veya işletmeye ortak olma riski olarak da adlandırılabilir (Babuşçu, 2005, s. 72).

Likidite Riski: Bankalar, ekonomik birimler arasında fon transferini sağlayarak, fon fazlası olan ekonomik birimlerin faiz getirisi elde etmek istedikleri kaynakları fon ihtiyacı olan ekonomik birimlere aktaran kuruluşlardır. Bu nedenle hem mikro ölçekteki bankaların hem de makro ölçekteki ekonominin etkin bir şekilde yönetilmesi açısından, bankaların optimal kredi ve mevduat planlaması yapmaları büyük öneme sahiptir. Bir bankanın piyasadaki ağırlığı ve başarısı, piyasa taleplerini ve yükümlülüklerini karşılayabilmesiyle şekillenmektedir ve bu, ülke ekonomileri için kritik bir rol oynamaktadır (Altuntaş, 2021, s. 48).

Likidite, bankalarda meydana gelen nakit fazlasını, bankanın yükümlülüklerini ya da gerektiğinde düşük maliyetle müşterilerinin çeşitli taleplerini karşılama yeteneği olarak ifade edilebilir (Aloğlu, 2005, s. 22). Likidite riski; varlık ve yükümlülükler açısından ortaya çıkabilecek vade uyumsuzluğu, tahsilatı yapılamayan alacakların artışı, batık krediler dışındaki donuk varlıkların artış göstermesi ya da donuk nitelik göstermeyen

varlıkların donuk hale dönüşmesi durumlarıdır. Bununla yanısıra faiz tahsilatlarındaki düşüşlere bağlı olarak meydana gelen kâr azalışları, hızlı ve beklenmeyen nitelikteki mevduat çekilişleri ve ulusal/uluslararası kriz dönemlerinde nakit talebindeki hızlı artış sebepleriyle bankaların nakit ödemelerini ve taahhütlerini yerine getirememeleri tehlikesidir (Şakar, 2002b, s. 209). Bankaların ödeme yükümlülüklerini zamanında yerine getirememesi veya uygun maliyetle finansman sağlayamaması durumu likidite riski olarak adlandırılmaktadır. Bu durum, bankaların vadesi gelen borçları karşılamak için yeterli likiditeye sahip olmamaları anlamına gelmektedir (Bonner ve diğerleri, 2013). Likidite riski, bankaların nakit akışlarını zamanında ve etkili bir şekilde karşılayamama riskidir. Bu risk, hem piyasa koşullarındaki değişikliklerden kaynaklanan piyasa likiditesi hem de bankanın kendisini finanse etme sürecinden kaynaklanan finansal likidite olmak üzere iki ana kategoride incelenebilmektedir (Aşık, 2020, s. 10).

Likidite, finansal kurumların finansman taleplerini zamanında ve sorunsuz bir şekilde karşılayabilme yeteneği anlamına gelir ve bu, finansal kurumlar için son derece kritik bir öneme sahiptir (Kaya ve diğerleri, 2012, s. 369). Likiditenin iyi olarak tanımlanabilmesi için herhangi bir ticari işletmenin, tüm ödeme ve yükümlülüklerini tam ve vadesinde yerine getirmesi gerekmektedir. Başka bir deyişle, likidite, işletmeler için, vadesi gelen borçlarını ödeme yapmaya hazır olma durumudur. Bir işletmenin sürekliliğini tehdit eden risklerden biri kârlılık, diğeri ve karlılık kadar hayati öneme sahip olan likiditedir (Coşkun, 2010, s. 117).

Bankalar, fonlama riski ve piyasa likidite riski olmak üzere iki farklı likidite riski türü ile karşılaşmaktadırlar. Fonlama riski, bankanın beklenen veya beklenmedik nakit satış noktalarıyla kendi yükümlülüklerini yerine getirmede etkili bir şekilde baş edememesi olarak tanımlanmaktadır. Likidite uyumsuzluğu riski, finansal kurumların nakit akışlarını yönetme zorluğuyla ilgilidir ve bu risk, beklenmeyen nakit çıkışları, yüksek teminat çağrılar veya piyasa dalgalanmaları gibi durumlarla ilişkilendirilmektedir (Scannella, 2016, s. 5).

Bankaların likidite riskine maruz kalmasının temel nedenleri;

Bankaların likidite riskine maruz kalmasının temel nedenleri arasında, bilançolarında gözlenen aktif ve pasif kalemlerdeki uyumsuzluklar ve değişen piyasa koşullarına uyum sağlayamama yer almaktadır. Örneğin, takipteki kredilerdeki artış veya ani mevduat çıkışları gibi durumlar, varlık kalitesinin veya pasif kalemlerin bozulmasıyla

sonuçlanabilir, bu da bankaların likidite riskine karşı hassasiyetini artırabilir. Bu durumlar, bankaların günlük nakit ihtiyaçlarını karşılayabilme yeteneğini etkileyebilmekte ve likidite riskini artırabilmektedir (Fırat, 2022, s. 7).

Bankalar alternatif maliyet nedeniyle kaynaklarını likidite yerine gelir sağlayacak ürünlere yönlendirmek isterler. Öte yandan, öngörülemeyen bir mevduat çıkışı olması durumunda, likidite sorunu, bankanın güvenilirliğini derinden etkileyerek mevduat çıkışını hızlandıracaktır. Bu durumda, bankaların likiditeye maruz kalmamak için likidite ve gelir arasında etkili ve dengeli bir konumda bulunması gerekmektedir (Fırat, 2022, s. 7).

Yasal Risk: Yasal risk, alacakların mevzuatta yer alan kurallara aykırı, eksik ya da hatalı yasal bilgi ve bildirimler sebebiyle değer kaybederek geri dönmesi, yasalarda belirtilen kurallara aykırı bildirimler, yükümlülüklerin beklentinin üzerinde gerçekleşmesi ya da bazı yaptırımlara maruz kalmasıdır (Bolak, 2016, s. 12; Bolgün ve Akçay, 2016, s. 200).

Mevcut yasalar, banka ile ilgili hukuki sorunların çözülmesinde eksik olabilir veya bankanın özel durumu ile ilgili mahkeme kararı bankacılık sektöründen kısmen ya da tamamen olumsuz etkileyebilmektedir. Ayrıca, bankaların hukuki risklere karşı hassasiyeti, bankacılık sektörünü ve diğer ticari işletmeleri etkileyen yasal düzenlemelerin değişkenliğiyle bağlantılıdır. Özellikle mevcut işlemlerin yasal zemini değiştiğinde veya işleme dahil tarafların hukuki statüsü belirsiz olduğunda, bankalar yasal risklere karşı çok dikkatli olmak zorundadırlar (Bolgün ve Akçay, 2016, s. 294).

İtibar Riski: İtibar riski, bankanın yaptığı işlemlerindeki hatalardan dolayı veya mevcut yasal düzenlemelere uyumlu davranılmaması nedeniyle ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle yasal riskle de bağlantılıdır ve hatta bu iki risk birlikte değerlendirilmektedir. Müşterilerin ve piyasa katılımcılarının güvenini sağlamak ve korumak, bankalar için hayati bir öneme sahiptir. Bu nedenle, itibar riski bankalar açısından ciddi zararlara neden olabilmektedir. Bankaların itibarlarının zedelenmesi, müşteri kaybına, hukuki sorunlara, düşen pazar paylarına ve finansal kayıplara yol açabilir. Bu durumun önlenmesi ve yönetilmesi, bankaların sürdürülebilirliği ve rekabet gücü açısından kritik bir konudur (Bolgün ve Akçay, 2016, s. 200).

- **Kredi Riski**

Kredi kullanıcısının çeşitli özelliklerle bireysel ya da ticari krediler açarken, geri ödeme noktasında göstereceği inancın yüksek ve güçlü olması bankalar açısından oldukça önemlidir. Bu noktada müşterinin ödeme niyeti, geçmiş dönemlerle ilgili bankalarla ilişkinin seyri, piyasadaki itibarı, banka ile yapılacak faaliyetler ve makroekonomik ortam gibi konular iyicir araştırılmaktadır. Araştırmaların sonucunda, olumlu görüş elde edildiyse müşteriye kredi kullanırılır. Bununla birlikte, makroekonomik yapıdan ya da müşteri özelindeki gelişmelerden ötürü kredinin geri ödenmemesi ya da taahhüt edilen plan dâhilinde ödenmemesi durumları meydana gelebilecektir (Altuntaş, 2021, s. 48).

Kredi riski, kredi kullanan birimlerin kredi sözleşmeleri altındaki koşullara uymamaları ve vade tarihinde sorumluluklarını, anapara ve faiz ödemelerini, geri ödeme yapma olasılığını yerine getirmeme durumlarıdır (Akgüç, 2007, s. 8; Donaldson, 1989, s. 14; Goyal ve Agrawal, 2010, s. 103; Leblebici, Teker ve Ülengin, 2005, s. 46; Öcal, 2022, s. 13). Ancak burada ifade edilen risk kavramı, kredilerin geri ödenmemesi nedeniyle kredinin sorunlu hale geldiği seviyeyi ifade etmemektedir (Selimler, 2015, s. 138).

Bu risk, sadece bankaların kredi hesaplarından kaynaklanan bir risk değil, aynı zamanda nakit nitelikli fonların izlendiği hesaplara ek olarak; menkul kıymetler portföyü, ters bakiyeyi gösteren mevduat hesapları, diğer finansal kurumlar tarafından tutulan değerler, diğer gayrinakdi krediler ve türev sözleşmeleri nedeniyle ortaya çıkabilecek risk kalemleri de bu riskin bir parçasını oluşturmaktadır (Kavcıoğlu, 2011, s. 12).

Kredi riskinin temel kaynağı, kredi ilişkisinde tarafların anlaşmaya uygun şekilde yükümlülüklerini yerine getirmemesidir. Ancak ekonomik, siyasi ve sosyal değişiklikler nedeniyle, yabancı ülkelerdeki borçluların ödeme yapmaması veya ülke genelinde yaşanan ekonomik sorunlar nedeniyle ülke riski de kredi riskini etkileyebilmektedir. Özellikle yabancı ülkelerde siyasi karmaşa, ödemelerin durması, borcun reddedilmesi veya kamulaştırma gibi faktörler, ülke riski nedeniyle kredi riskini artırabilmektedir. Buna ek olarak, kredilerin belirli bir sektörde veya sınırlı sayıda müşteri portföyünde yoğunlaştığı durumlarda, sektörün kredi kalitesindeki düşüşler ve sınırlı sayıda müşteri nedeniyle bankaların kredi riskine maruz kalması muhtemeldir (Fırat, 2022, ss. 11–12). Krediler, bankalarda sorun çıkması durumunda ödeme güçlerini tehdit eden ve muhtemelen sermayenin aşınmasına neden olan ve banka kârlılığını ve üretkenliğini azaltmaya neden olan varlıklardan biridir. Faiz oranlarındaki ani artış, reel sektörde

yaşanan durgunluk, doğal afet, olumsuz bir iklim gelişimi, siyasi istikrarsızlıktan kaynaklanan panik ve ahlaki usulsüzlükler, bankaların takipteki kredi oranlarının artmasına neden olabilmektedir (Bielecki ve Rutkowski, 2002, s. 51).

Kredi riski, kaynakları açısından temerrüt riski, iflas riski, derece düşüş riski ve uzlaşma riski olmak üzere dört sınıfta incelenebilir. Temerrüt riski, kuruluşun yükümlülüğünü belirlenen zaman içerisinde yerine getirmede yeterli geri ödeme gücüne veya istekliliğine sahip olmamasından kaynaklanan risktir (İşkender, 2014, s.6). İflas riski, hissedarları açısından temerrüde düşen borçlu kuruluşun teminatlandırılan varlıklarının gerçekten devralınmasından kaynaklanmaktadır. Derece düşüş riski, borçlu kuruluşun veya karşı tarafın kredi notunun aşağı yönlü değişmesi riskidir. Uzlaşma riski ise özellikle farklı taraflarla yüksek oranda takas işlemleri yapan finansal kuruluşların maruz kaldığı bir risktir. Bu risk, farklı saat dilimlerinde ve farklı para biriminden ödemelerin gerçekleştirilmesi nedeniyle kuruluşun nakit akışlarının bozulmasıyla ortaya çıkmaktadır (Crouhy ve diğerleri, 2006, s. 30).

Kredi riskinin kaynaklarına dair başka bir sınıflandırma, sistematik ve spesifik risk olarak yapılmaktadır. Sistematik risk, finansal piyasalardaki ve makroekonomik koşullardaki beklenmeyen değişikliklerin borçlunun ödeme performansına olan etkisini yansıtmaktadır. Spesifik risk ise borçluya özgü olan ve borçlunun ödeme performansını etkileyen riski ifade etmektedir (İşkender, 2014, s.6). Kredi kaybı tanımında diğer önemli bir sınıflandırma, temerrüt tarzı ve piyasa yaklaşımı olarak yapılmaktadır. Temerrüt tarzı yaklaşımında, kredi kayıplarının sadece temerrüt (borcun ödenmemesi) nedeniyle meydana geldiği varsayımı benimsenmektedir. Öte yandan, piyasaya uygun değerlendirme yaklaşımında, kredi derecelerindeki aşağı yönlü kaymalar ve kredi marjı değişimleri gibi faktörler de kayıpların tanımına dahil edilmektedir (L. Allen ve diğerleri, 2003, s. 128).

Kredilerin geri ödenmesi sırasında herhangi bir sorundan kaçınmak için, müşterinin mevcut borç durumu, ödeme alışkanlığı, kredi geçmişi, ahlak bilgisi, gelir durumu, meslek, mülkiyetindeki taşınmazlar birçok değişkeni kullanarak müşterinin kredibilitesi hakkında çeşitli analizler yapmaktadırlar. Analizlerin ana amacı müşteriye tanımaya ve kredi riskine maruz kalma olasılığını azaltmaya çalışmaktır. Ancak kredilendirme sürecinin ilk aşamasında, kredi sürecinin müşterinin kredisi ne kadar iyi olursa olsun, kredi döneminde çeşitli nedenlerden dolayı kredi azalması olabilir ve bankalar hasar

olasılığı ile karşılaşabilmektedirler. Bu bağlamda sistematik risk türlerinden biri olan kredi riskini tam olarak korumak mümkün olmamaktadır (Fırat, 2022, ss. 11–12).

Bankaların, kredi işlemleri hariç işletim süreçlerine bağlı olarak bilanço içi ve bilanço dışı faktörlere bağlı olarak kredi riskine maruz kalması muhtemeldir. Bankalararası işlemler, dönem işlemleri, tahviller, döviz işlemleri, kabuller, takas işlemleri, opsiyonlar, ticaret finansmanı, garantiler ve kefaletler örnek gösterilebilir (Mirza, 2006).

Kredi portföyü riski, içerdiği risklerden ve yoğunlaşma riskinden etkilenmektedir. Bankalar tarafından kullanım için sunulan fonlardan oluşan portföyün kredi riski, iç ve dış faktörlere bağlıdır. İç faktörler, bankaların kredi politikalarının eksiklikleri, gerçekçi olmayan ve yetersiz tanımlanmış kredi limitlerinin belirlenmemesi, kredi komitesi tarafından yetersiz değerlendirilmiş kredi başvuruları, riskin doğru bir şekilde fiyatlandırılmaması ve kullanılan kredilerin düzenli olarak gözden geçirilmemesi gibi unsurları içermektedir. Dış faktörler ise fiyat dalgalanmaları, faiz oranları, döviz kuru dalgalanmaları, ticaret kısıtlamaları, genel ekonomik durum ve hükümet politikaları gibi çeşitli dış etkenleri kapsamaktadır (Hatiboğlu, 1996, s. 57).

Kredi risklerinin neden olduğu kayıpların dağılımında beklenen kayıp, bankaların tahsis ettikleri rezervlerle, beklenmeyen kayıplar ise provizyon ve özkaynaklarla karşılanacaktır (Altıntaş, 2011, s. 18).

Kredi riski, karşı tarafın sorumluluklarını yerine getirmek zorunda kalmasından ya da isteksiz olup borcunu yerine getirememesinden kaynaklanmaktadır. Bununla birlikte, temerrüt riskinin çoğunluğu sistematik riskten kaynaklandığından, bu riski korumak ya da riskten kaçınmak zordur (F. Allen ve Santomero, 1998, s. 38).

Kredi riskleri, temel olarak dört ana bileşeni içermektedir. Bu bileşenler şunlardır (Karaaslan, 2019, s. 15):

- Kredinin miktarı,
- Borcu ödeyecek gerçek veya tüzel kişinin sahip olduğu varlıklar,
- Varsayılan ödeme tarihleri
- Ödenmiş veya ödenmemiş borç bakiyeleri olarak sıralanabilir.

Kredi riski hem kredi ürünlerinden hem de finansal ürünlerden kaynaklanabilmektedir. 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 48. maddesinde kredi riski taşıyan işlemler şu şekilde belirtilmiştir (Takan ve Boyacıoğlu Acar, 2011, ss. 573–574):

- Bankalar tarafından verilen nakdi krediler,

- Teminat mektupları, kontgarantiler, kefaletler, aval, ciro, kabul gibi gayrinakdi krediler ve bu tür taahhütler,
- Satın alınan tahvil ve benzeri sermaye piyasası araçları,
- Ödünç verme işlemleri, vadeli satışlardan doğan alacaklar, gecikmiş nakdi krediler,
- Varlıkların vadeli satışından doğan alacaklar,
- Vadesi geçmiş nakdi krediler,
- Tahakkuk etmiş ancak tahsil edilmemiş faizler,
- Gayrinakdi kredilerin nakde çevrilen bedelleri,
- Ters repo işlemlerinden kaynaklanan alacaklar,
- Vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri gibi diğer sözleşmelerden kaynaklanan riskler,
- Ortaklık paylarıdır.

Kredilerin doğru fiyatlandırılması, bankalar tarafından kredi riski konusunda dikkate alınması gereken en önemli noktadır. Bankalar tarafından sunulan kredilerde hem kazanç hem de riskle karşı karşıya gelinebilir. Kredi kullanım sürecinde bankalar hem karlılık hem risk/getiri hesaplamaları yapmalıdırlar. Bu yönde, açık ve örtülü tüm maliyetler hesaplamalara dahil edilmeli ve optimal fiyatlandırma yapılmalıdır. Buna ek olarak kredi kullandırma sürecinde hem banka hem de müşteri için en kötü senaryolar planlanarak riskler doğru bir şekilde açıklanmalıdır (TBB, 1999, s. 10).

Kredi riski bağlamında, kredileri yeniden yapılandırma talepleri toplanmakta ve kısa vadeli alacaklar uzun vadeli alacaklara dönüştürülebilmektedir. Bankaların likidite problemi yaşamasına sebep olabilecek düzenlemeler, maliyetlerin artmasına, özkaynakların azalmasına, banka hisse senetlerinde değer kaybı yaşanmasına, bankanın ticari itibarının olumsuz etkisine ve sonuç olarak varlıklar ve kaynaklar dengesinin bozulmasına yol açabilmektedir. Bu nedenle, kredi riskini proaktif politikalarla kontrol etmek oldukça önemli olmaktadır (Altıntaş, 2021, s. 48).

Hisse senedi portföyünde olduğu gibi kredi portföyünde de çeşitlilikteki ve müşteri sayısındaki artış başka bir deyişle konsantrasyondan kaçınılması kredi riskini azaltabilecektir. Bununla birlikte, sistematik ve spesifik risk unsurları arasındaki geçiş nedeniyle, modern portföy teorisinin kredi portföyü için sistematik risk çeşitliliği yoluyla stok portföyünde azaltılamayacağı varsayımını önermek doğru olmayabilir. Kredi portföyünde yoğunlaşmadan kaçınmak, sistematik faktörlerin etkisinden tamamen kaçınmasa bile zararı azaltmaya yardımcı olabilmektedir (Altıntaş, 2011, s. 20).

- **Operasyonel Riskler**

Piyasa koşullarındaki değişiklikler ve teknolojik ilerleme nedeniyle, bankacılık sistemi tarafından sunulan ürün ve hizmetler her geçen gün artmaktadır. Sektördeki gelişmeler ve ilerlemeler, bankaların operasyon süreçlerini önemli ölçüde etkilemektedir, ancak iş akışındaki aksamalar operasyonel risklere maruz kalma olasılığını arttırmaktadır. Operasyonel riskler, bankacılık sektöründe yaşanan en eski risk çeşitidir (Acar Boyacıoğlu, 2002; Altay, 2015).

Her ne kadar finansal kuruluşlar kredi ve piyasa risklerini yönetme konusunda deneyim ve uzmanlığa sahip olsalar da operasyonel risk kavramını sistematik olarak yalnızca birkaç kurum ele almıştır. Operasyonel risk, kredi ve piyasa riski yaklaşımlarıyla entegre edilmelidir. Uygulama hataları, yönetim hataları, bilgisayar ve ağ arızaları, hizmet veya ürün kalitesi farklılıkları, dolandırıcılık, ilgili mevzuata veya şirket politikalarına uyulmaması gibi özelliklerle karakterize edilebilecek operasyonel riskler, her zaman yeterince tanımlanamamakta veya en azından açıkça ifade edilememektedir. Operasyonel risk, kredi ve piyasa risklerine göre daha kapsamlıdır çünkü süreçler daha net ve kesin bir şekilde tanımlanabilir ve veri tabanı uyumlu bilgi sistemleri ile desteklenebilmektedir (Bolgün ve Akçay, 2016, s. 298).

Operasyonel risk, banka kontrol ve denetimlerinin sağlıklı ve düzenli olarak yürütülememesinden kaynaklı yaşanan sorunlar sonucu, operasyon sürecini yöneten personel veya yöneticilerin eğitim eksikliği ve kendilerine verilen görevleri kötüye kullanmaları, hatalar ve usulsüzlükler meydana gelmesi, banka sistemlerinin veya personelinin gelişen bilgi teknolojilerine uyum sağlayamaması veya sistemsal hataları ve doğal afetler gibi dış faktörlerin de etkisiyle bankaların zarara uğrama olasılığı olarak tanımlanabilir (Aloğlu, 2005). Bir bir deyişle, piyasa riski ve kredi riski dışındaki tüm riskleri kapsayan bir risk çeşitidir (Çiftçi, 2016; Leblebici Teker, 2006). iç kontrollerdeki gecikmeler ve banka yönetimi ile personelinin zaman ve şartlara uygun şekilde hareket etmemesi nedeniyle gözden kaçırılan hatalar ve usulsüzlüklerden kaynaklanabilecek olası zararı ifade etmektedir (Aşık, 2020, s. 10). Basel Komitesi operasyonel riski, uygun olmayan veya işlemeyen iç süreçler, kişiler, sistemler veya dış etkenler nedeniyle ortaya çıkabilecek zarar riski olarak ifade etmiştir (Kaya, 2012, s. 373).

Operasyonel risklerden korunmak veya riskten kaçınmanın mümkün olmadığı durumlarda riskin etkisini azaltmak için bankaların ilk olarak riskin kaynağını ve kontrol

sürecindeki eksiklikleri belirlemesi gerekmektedir. İkinci olarak risk ölçülmelidir. Zararın gerçekleşme olasılığını belirlemek çok zor olduğundan operasyonel riskin sayısallaştırılması ve hasarın boyutunun net olarak ölçülmesi süreci oldukça zordur (Acar Boyacıoğlu, 2002). Üçüncü aşama, veri setinin toplanmasına ve raporlanmasına yönelik sistemlerin işlem hacmi, personel devir hızı gibi performans kriterlerine göre incelendiği risk izleme aşamasıdır. Bu aşamada risk yönetimi politikaları ve süreçteki aksaklıklar belirlenerek gerekli düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. Son aşama, iç denetim ve iç kontrol mekanizmalarının yardımıyla risk kontrol aşamasıdır. Risk kontrolü aşamasında bankaların etkin bir risk kontrol mekanizması kurması gerekmektedir. Bankalar risk kontrol mekanizmalarını oluştururken, organizasyon sürecinde gerekli düzenlemeler yapılmalı, bilgi ve iletişim sistemlerindeki eksiklikler giderilip uygun sistemler kurulmalı, sorumluluklar açıkça belirtilmeli, operasyonu gerçekleştiren ön ofis personeli ile idari ya da destek işlerini yürüten arka ofis birbirinden ayrılmalı, riskler dikkate alınarak teşvik ve limit sistemleri geliştirilmelidir (Keck ve Jovic, 1999, s. 968). Basel komitesi operasyonel riskleri; personel riski, sistem riski, süreç riski ve dış faktörler riski olmak üzere sınıflandırmıştır (Fırat, 2022, ss. 8–9).

Bazı durumlarda, operasyonel riskler diğer risk türlerinin temelini oluşturur ve bu riskler diğer risk türlerini tetikleyebilmektedir. Örneğin, bir kredinin vadesinde ödenmemesi kredi riski olarak değerlendirilirken, personelin prosedürlere uygun olmayan bir krediyi onaylaması ve bu durumun kayba yol açması operasyonel risk olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle, operasyonel risk yönetimi, bankaların maruz kaldığı diğer risklerin etkin bir şekilde yönetilmesi açısından kritik bir öneme sahiptir (Can, 2003, s. 1).

Basel Bankacılık Gözetim ve Denetim Komitesi (BCBS) operasyonel risk doğuran işlem işlemleri aşağıdaki başlıklar altında ele almıştır (Akgüç, 2011, s. 9):

- İç yolsuzluk eylemleri: Banka personelinin zimmete para geçirme, hırsızlık, sahtecilik, dolandırıcılık gibi suçlarından ya da kanun, yönetmelik ve banka politikasına aykırı eylemlerinden kaynaklanan zararlar,
- Dış yolsuzluk eylemleri: Üçüncü kişiler tarafından işlenen dolandırıcılık, hırsızlık ve sahtecilik gibi suçlardan dolayı bankanın zarara uğraması,
- Çalışma uygulamaları ve işyeri koşul ve ortamı: İşe, işyeri güvenliğine, sağlık koşullarına ya da sözleşmelere aykırı uygulamalardan kaynaklanan tazminat talepleri ile bedensel yaralanmalar da dahil olmak üzere kayıplar için tazminat ödenmesi,

- Müşteriler, ürünler ve iş uygulamaları: Müşterilere karşı üstlenilen yükümlülüklerin bilgisizlik veya ihmal nedeniyle yerine getirilmemesinden veya sunulan hizmet, ürünün niteliği ve kalitesinden kaynaklanan zararlar,
- Varlıklarda fiziksel hasarlar ve kayıplar: Terör veya doğal afetler, toplu gösteriler gibi olaylar sonucu maddi hasar veya banka varlıklarının kaybindan kaynaklanan zararlar,
- İşin kesintiye uğraması ve sistem arızaları: Bilgi teknolojileri sistem arızalarından, işin sekteye uğramasından kaynaklanan zararlar
- İşlemler, teslim ve yönetim: Yanlış veya talimatlara aykırı yapılan işlemlerden, alım-satım işlemlerinden, yönetim hatalarından, müşteri ve satıcılarla ilişkilerden kaynaklanan zararlar.

3.8. Katılım Bankacılığında Risk Türleri (Riskin Sınıflandırılması)

Muhasebe ve Denetim Kuruluşu Kurumlar (AAOIFI) İslami Finans Garantiler ve Sermaye ve Yatırım Koruması olmak üzere iki adet riskten korunma Şeriat standardı yayınlamıştır. Ayrıca, İslami Finansal Hizmetler Kurulu (IFSB), Şeri kurallara uygun korunma ile ilgili atıflarda bulunmaktadır. İslami bankalara yapılan yatırımlar risk konusunu içermektedir. Risk, beklenmeyen ve planlanmamış olaylardan kaynaklanan olası kayıplara maruz kalma durumudur. Maruz kalma, maddi ve manevi kayıplara karşı savunmasız olmaktır. Bazen risk, önceden bilinen ve kişinin yüzleşmeye hazır olduğu olası kayıplara yol açan olaylara maruz kalmak anlamına gelir. Risk, beklenmeyen ve değerlendirilmemiş kayıplara yol açan olaylara maruz kalma anlamına gelebilir ve böylece gerçekleşmeden önce bunlarla karşılaşıldığı zaman hiçbir önlem alınamaz. İşletmeler, beklenen olası riskleri önlemek veya azaltmak için gerekli önlemleri almayı içeren risk yönetimine başvurmalıdır. Risk yönetimi, risklerin nasıl azaltılacağını belirlemek için risk analizi, ölçüm, değerlendirme ve bu amaçla stratejiler geliştirmeyi içermektedir (Al-Jarhi, 2021, s. 299).

Riskten korunma, risklerden korunma veya korunmadır, yani serveti kayıptan, azalmadan ve hasardan koruyarak korumaktır (Al-Jarhi, 2021, s. 299).

İslami bankalar ve finans kurumlarında riskten korunma ihtiyacı serveti korumak da dahil olmak üzere Şeri kuralların genel amaçlarına bağlı kalma taahhütlerinden kaynaklanmaktadır. İslami bankaların ve finansal kurumların yönetimi, yatırım yapmak ve kabul edilebilir bir getiri elde etmek için hissedarlara ve yatırım hesabı sahiplerinin

kaynaklarına emanet edilmiştir. Bu tür kaynakları korumak için riskten korunma gerekli olacaktır ve bu tür kaynakların hayır kurumlarına veya getirisi olmayan yerleşimlere kanallize edilmesinin bir etkisi olmamaktadır. Bu kurumların yöneticileri, Wakala veya Mudaraba sözleşmeleri yoluyla hem hissedarların hem de yatırım fonu yöneticilerinin fonlarını kâr elde etmek için alırlar. Ayrıca, fonların yönetimi güven esasına göre yürütülmektedir. Bu nedenle, kusur, ihmal veya yatırım sözleşmesine aykırılık halleri dışında, varsa zarardan fon yöneticileri sorumlu tutulamaz (Al-Jarhi, 2021, s. 300).

Genel olarak, ilgili risklerin işlemlerin niteliğinden kaynaklanmaması koşuluyla riskten korunmaya izin verilir. Başka bir deyişle, bazı işlemler doğası gereği risklidir. Risklerini azaltmak mantıklı olmaz. Örneğin kumar oynamak doğası gereği risklidir. Bu risk ancak kumardan vazgeçilerek ortadan kaldırılabilir. İşlemin niteliği risk oluşturmadığında, bu tür riskler ortadan kaldırılabilir veya ilgili varlıklarından izole edilebilir ve nihayetinde risk ticareti için kullanılan finansal ürünlere dönüştürülebilir (Al-Jarhi, 2021, s. 301).

Ticari işlemlerde göreceli risklerin varlığı, bu işlemlerin meşruiyeti için vazgeçilmezdir. Bu nedenle, bu tür ticari işlemlerin kabul edilebilir olması için ticari risk gereklidir. Bu bağlamda ilgili iki fıkıh kuralı vardır. Birincisi, “kâr ve risk alma birbirine bağlıdır” (al-kharaj bi-al-daman). Bu nedenle, bir işlemle ilişkili zarar riskini üstlenen kişi, potansiyel kârını elde eder. İkincisi, “kâr, zarar riskinin yanındadır” (el-ghunm bi'l-gurm). Bu iki düstur, ekonomik faaliyetlerde şeriatın temel ilkelerinden birini, yani kişinin meşru kazanç elde etmek için kaybetme riskini kabul etmesi gerektiğini belirler (Al-Jarhi, 2021, s. 301).

Piyasa kapitalizminin şu anda baskın olan biçimi ekonomik sistemin kendisi ve dış şoklar nedeniyle krizlere eğilimlidir. Ekonomik riskler, başka bir ülkedeki yerel olarak yerleştirilmiş yabancı yatırımdaki yerli yatırımı çevreleyen genel ekonomik koşullardaki değişikliklerle ilişkilidir. Döviz kurundaki ani ve beklenmedik dalgalanmalar, yasal ve düzenleyici kurallardaki değişiklikler ve siyasi çalkantılar buna örnek olarak gösterilebilir. Bunların hafifletilmesi, çok boyutlu yatırım çeşitlendirme politikaları gerektirmektedir. Piyasa kapitalizmini İslami ekonomi kuralları doğrultusunda reforme etmek, bu riskleri azaltmada yardımcı olacaktır (Al-Jarhi, 2021, s. 305).

Risk, yatırımların gelecekteki getirileri ile ilgili belirsizliktir. Bu anlamda, belirsizlik arttıkça risk artacaktır. Katılım finansman piyasası, konvansiyonel finans piyasaları ile

kâr  ılaştırıldığında çok daha fazla risklidir. Katılım finansman piyasasının riskini arttıran faktörleri dört grupta toplamak mümkündür (Bulut ve Er, 2012, s. 316):

- Girişim işletmesinin yeni oluşuyla ilgili riskler
- Girişim işletmesinin küçük oluşuyla ilgili riskler
- Katılım finansmanı yatırımları için likidite yetersizliği
- Katılım finansmanı piyasasında olası aracı yetersizliği

Kredi Riski

Kredi alma riskleri, yatırılan fonların, gelirlerinin, maliyetlerinin ve kârlarının, kurum hissedarlarının yatırım hesabı sahiplerine k r  ı sorumlulukları ile orantılı bir şekilde tespit edilmesi için uygun temellerin atılmaması risklerini ifade eder. Bu tür riskler, yatırım hesaplarının getirilerini destekleme ihtiyacı nedeniyle “taşınabilir riskler” olarak da adlandırılır. Yatırım hesabı sahiplerinin bankaların yönetiminde temsil edilmesi bu tür riskleri tamamen ortadan kaldıracaktır (Al-Jarhi, 2021, s. 305).

Ticari işletmeler borçlarını alacaklarıyla eşleştirmek için mümkün olan her şeyi yapmalıdır. İşletme tüm ödemelerini zamanında ve gecikmeden yapmalıdır. Borçların alacaklarla eşleşmemesi, mali taahhüdün zamanında yerine getirilmeme olasılığını arttırmaktadır. İflas durumlarında borç geri ödemesinde gecikmeye neden olabilir. Bir ticari işletme, bazı alacakların beklenmedik gecikmelerle düşmesi ve bazı borçların zamanında  denememesine yol a ması durumunda, borçlar ve alacaklar arasında senkronizasyon yaparken rahat bir marj bırakmalıdır. Bu gibi durumlarda yükümlülükleri yerine getirmek için bir rezerv, bu tür risklerin azaltılmasına yardımcı olmaktadır (Al-Jarhi, 2021, s. 303).

Piyasa Riski

Piyasa riskleri, özellikle deflasyon ve enflasyon olmak üzere fiyat dalgalanmalarından kaynaklanabilir. Diğer bir piyasa riski türü, özellikle finansal piyasalarda işlem gören varlıklarda ortaya çıkan döviz kuru dalgalanmalarından kaynaklanmaktadır. Piyasa riskleri, sözleşmelerde bırakılan boşluklardan da doğar ve kayıplara yol açar. Bazen, Mudaraba veya yatırım acentesi durumlarında, banka ile müşteri arasındaki bilgi asimetrisi gibi sözleşmenin özellikleri ile ilişkilendirilirler. Ayrıca, satış veya kiralama sözleşmelerinde, kiralanan veya satılan varlıkların geri ödemeyi garanti altına almak için

teminat olarak geçerli olması gerekir. Aksi takdirde alternatif düzenlemeler yapılmalıdır (Al-Jarhi, 2021, s. 303).

Her yatırım, bazı riskli iş girişimlerine sermaye koymayı içerir. Sermaye yatırım riski, risk yönetimi, uygun değerlendirme ve gerektiğinde yatırımdan çıkış için uygun stratejilerin benimsenmemesi ve doğru önlemlerin uygulanamamasından kaynaklanmaktadır (Al-Jarhi, 2021, s. 304).

Likidite Riski

Likidite riski, bankanın murabaha alacaklarını üçüncü kişilere satmasını engelleyen murabaha sözleşmesinin yapısından kaynaklanmaktadır. Bu durum bankanın likiditesini etkileyerek risk oluşturmaktadır. Ayrıca şirketin ödemeleri zamanında yapmaması durumunda kredi riski ortaya çıkmakta, bu da bankanın finansör olarak likidite riskini artırmaktadır. Murabaha finansmanında finansçının üstlendiği bir diğer risk ise borca dayalı murabaha alacaklarıdır. Fıkıh ilkelerine göre alacakların eşit ve aynı fiyattan satılması gerektiğinden, bu alacakların farklı bir tarafa daha yüksek veya daha düşük fiyattan satılması mümkün değildir. Bu nedenle murabaha alacaklarının katılım bankaları tarafından farklı fiyattan satılmasıyla likiditeye ulaşmak zordur (Rosly, 2005).

Ticari işletmeler, fonlarını tutmak veya arttırmak için finansal araçlar tutar ve bazen ihraç ederler. Bu tür araçlar, sukuk, fon sertifikaları, hisse senetleri ve yatırım sertifikalarıdır. Bu tür araçların her birinin kendine özgü risk-getiri profili bulunmaktadır. Finansal riskler, her bir finansman aracının içerdiği riskin ölçülmesine yönelik uygun yöntemlerin benimsenmemesi ve bunları azaltmak için gerekli önlemlerin alınmamasından kaynaklanmaktadır (Al-Jarhi, 2021, s. 304).

Risk-paylaşımına dayalı bir finansal yapıda, İslami bankaların varlık ve yükümlülüklerinin birbirleriyle uyumlu şekilde hareket etmesi sonucunda likidite riskinin oldukça düşük seviyelerde gerçekleşmesi beklenmektedir. Küresel İslami bankacılık büyük ölçüde vade uyumsuzluğu ortaya çıkaran bir iş modeli benimsediğinden, likidite riski yönetimi konvansiyonel bankalar gibi İslami bankaların da önemli faaliyet alanlarından bir tanesidir. Öte yandan, İslami finans sözleşmelerinin yapısı ve İslami bankacılığın büyük oranda konvansiyonel finans sisteminde faaliyet gösteriyor olması gibi yapısal problemler, likidite riskini ve bu riskin yönetimini İslami bankalar açısından daha önemli hâle getirmektedir. Konvansiyonel bir sistemde İslami finansa özgü

faaliyetler yürütmek, İslami bankaları ek likidite risklerine maruz bırakmaktadır (Cumhurbaşkanlığı Finans Ofisi, 2022, s. 111).

İslami bankacılığa özgü likidite riski nedenleri aşağıda sıralanmaktadır (Cumhurbaşkanlığı Finans Ofisi, 2022, s. 112):

- **İslami finans sözleşmelerinin yapısı:** Fıkḥî açıdan, faize dayalı finansal ürünlerin yasaklanması ve finansal borçların satışına büyük ölçüde izin verilmemesi gibi sebeplerle İslami bankaların likidite risk yönetimi araçları konvansiyonel bankalara göre oldukça kısıtlıdır. Örneğin, murabaha ve selem gibi sözleşmelere dayalı likidite risk yönetimi finansal araçlarının uygulanmasına birçok ülkede izin verilmemektedir.
- **Fıkḥî uyumlu para piyasalarının eksikliği:** Konvansiyonel para piyasalarının faizli finansal ürünlere dayalı olarak çalışması sebebiyle İslami bankalar bu piyasaları kullanamamaktadır. Öte yandan, dünyada birkaç ülke hariç, derin, gelişmiş ve etkin olarak hizmet veren ve fıkḥî olarak uyumlu para piyasaları bulunmamaktadır. İslami finansa yönelik para piyasalarının geliştirilmesi, İslami bankaların konvansiyonel bankalara karşı rekabet gücünü önemli ölçüde arttıracaktır.
- **Fiyat keşfi mekanizmasının eksikliği:** Fıkḥî uyumlu para piyasalarının gelişmemesinin bir sonucu olarak, para ve sermaye piyasalarından finansal ürünlerin doğru fiyatlandırılmasında oldukça önemli olan fiyat keşfi (price discovery) mekanizmaları oluşmamıştır. Reel sektör aktivitesi ve getiri oranlarına dayalı fiyat keşfi mekanizmalarının oluşturulması, İslami bankaların sunduğu getiri oranlarının reel ekonomik aktivitenin getiri oranlarına yakınsaması açısından oldukça önemlidir.
- **Riskten koruma mekanizmalarının eksikliği:** Konvansiyonel finasta kullanılan riskten korunmaya (hedging) yönelik finansal ürünlerin tamamına yakını İslami bankalar tarafından fıkḥî sebeplerle kullanılamamaktadır. İslami finasta riskten korunmaya yönelik mekanizmaların oluşturulamaması İslami bankaların fonlama maliyetlerini ve sistemik risk ortaya çıkartabilecek yükümlülüklerini artırmaktadır.
- **Son Başvuru Mercii eksikliği:** İslami finansın geliştiği birçok ülkede, sistemik risk ortaya çıkması durumunda İslami bankaların likidite ihtiyaçlarını karşılayacak bir fıkḥî uyumlu Son Başvuru Mercii (Lender of Last Resort: LOLR) bulunmamaktadır. Fıkḥî uyumlu LOLR mekanizmalarının da bulunmaması nedeniyle İslami bankaların likit varlıklarının toplam varlıkları içindeki ağırlığı konvansiyonel bankalara göre genellikle daha yüksektir.

İslami bankaların likiditeye erişime ilişkin mevcut kısıtlarına ve yapısal problemlerine ek olarak, Basel III standartlarının İslami bankalara getirmiş olduğu Likidite Karşılama Oranı ve Net İstikrarlı Fonlama Oranı gibi yeni yükümlülükler bulunmaktadır. Söz konusu yeni yükümlülükler bankaların likidite risk yönetiminde yeni finansal ürünlerin kullanımını zorunlu kılmıştır. Konvansiyonel bankalar, repo piyasaları yoluyla Basel III standartlarının getirdiği yeni yükümlülüklerle daha kolay uyum sağlamıştır. İslami bankaların konvansiyonel repo piyasalarına erişimi bulunmaması sebebiyle, İslami bankalar bankalararası murabaha ve İslami repo gibi etkinliği düşük ve fikhî olarak tartışmalı ürünlere yönelmişlerdir. Basel III standartları çerçevesinde, İslami bankaların likidite riski yönetimine yönelik kullanacakları fikhî uyumlu finansal ürünlerin düşük kredi ve piyasa riski, düşük fiyat dalgalanması, gelişmiş ikincil piyasasının bulunması gibi şartları taşıması gerekmektedir. Diğer taraftan, mevcut İslami finans piyasalarında bu özellikleri taşıyan finansal ürünler oldukça sınırlıdır. 2010 yılında, İslami bankaların likidite riski yönetimini kolaylaştırmak amacıyla Uluslararası İslami Likidite Yönetimi Kurulu (IILM) kurulmuştur. Ancak, IILM tarafından likidite riski yönetimine yönelik sukuk ihraçlarının hacmi, çeşitli nedenlerle, İslami bankalarının ihtiyaç duyduğu miktardan çok altında kalmaktadır (Cumhurbaşkanlığı Finans Ofisi, 2022, s. 112).

Operasyonel Risk

Operasyonel riskler, yetersiz veya zayıf yönetimden kaynaklanabilmektedir. Şeri kurallara uyumsuzluk riskine yol açtığından, müşterilerin cesaretini kırdığında, kurumun itibarını zedelediğinde ve İslami finans sektörü hakkında şüphecilik yaydığından operasyonel riskler ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, Şeri kuralları göz ardı etmekten, Şeri kuralları denetleme kurulunun talimatlarına uymamaktan veya Şeri kurulunun Uluslararası Fıkıh Akademisi tarafından ifade edildiği şekliyle Şeriat alimlerinin fikir birliğini dikkate almamasından kaynaklanmaktadır. Çoğu zaman sözleşmelerin geçersiz olmasına ve kazanılan kârın hayır kurumlarına kanalize edilerek elden çıkâr ilmasına yol açar. Şeri kurallar yönetişimi, Şeri kurallar uyumsuzluğunun birincil nedeni olarak önemli bir rol oynamaktadır (Al-Jarhi, 2021, s. 304).

Şer'i Uyumsuzluk Risk

İslami finansın faaliyet gösterdiği yasal ortam, farklı ülkelerde pek çok unsurdan yoksundur. İslami finans uygulayanlar, kendilerini ya imkân vermeyen ve hatta düşmanca bir yasal ortamla çevrili bulabilirler. İslami ekonomik faaliyetlerin kapsamını daraltan veya genişleten yasal değişiklikler ile vergilendirmedeki değişikliklerden kaynaklanan riskler, yasal risklerin temel kaynaklarıdır. İslami finansa kâr şı daha misafirperver hale gelmek için yasal ortamın reforme edilmesi, bu risklerin azaltılmasına yönelik uzun bir yol kat etmektedir (Al-Jarhi, 2021, s. 305).

Kur Riski

Döviz kuru riskleri, harekete geçirilen veya yatırım için kullanılan fonlardan farklı para birimlerine dayalı varlıklara yapılan yatırımlarla ilişkilendirilmektedir. Döviz kuru riskleri genellikle gelirlerin, maliyetlerin, borçların ve başkalarından alacakların, geri ödeme döneminde yabancı para cinsinden alınması veya teslim edilmesi durumundaki değeri ile ilgilidir. Borca dayalı parasal ve finansal rejimlerde, para birimleri pozitif ticaret dengeleri ve sermaye ve finansal dengelerle güçlenme eğilimindedir. Parasal ve finansal sistem, para birimi zayıflıklarına daha az maruz kalmaya izin verecek şekilde yatırım bazında yeniden yapılandırılabilir. Ancak, borca dayalı parasal ve finansal yapının mevcut statüko olduğu ve değişme ihtimali olmadığı düşünülürse, olası kur zayıflıkları ile başa çıkmak ve dolayısıyla kur risklerini kâr şılamaya hazır olunmalıdır (Al-Jarhi, 2021, s. 302).

Manevi Tehlike Riski (Moral Hazard)

Banka ile finans kullanıcısı arasında bilgi asimetrisi içeren sözleşmelerde varlıklar başkaları adına yatırıldığında, yatırım ahlaki tehlike riskinden zarar görebilir. Mudaraba ve yatırım Wakala'daki yatırım yöneticisi, varlık sahibinin kabul edebileceğinin ötesinde, yatırımda gereğinden fazla yüksek risk alabilir (Al-Jarhi, 2021, s. 303).

Mudarib veya yatırım acentesi, finans sağlayıcıların varlıklarını beklentilerinin aksine riske attığında, güvenilmez hale gelir. Bu riskin hafifletilmesi, kısıtlı Mudaraba kullanımı ve bilgi asimetrisini azaltmak için özel yönergeler belirlemek yoluyla bulunabilir. Ayrıca Mudaraba, yatırım hesabı sahiplerini İslami bankaların yönetim kurullarında fonlarının her bir banka tarafından yönetilen toplam fonlara oranında temsil edilmesiyle bilgi asimetrisine karşı korunabilir (Al-Jarhi, 2021, s. 303).

4. BÖLÜM: TAKİPTEKİ KREDİLERİN BELİRLEYİCİLERİ – KANTİL REGRESYON ANALİZİ

4.1. Literatür İncelemesi

Bankacılık sektöründeki takipteki kredi oranlarıyla ilgili, uluslararası ve ulusal düzeyde birçok makroekonomik ve bankalara özgü değişken arasındaki ilişkinin analiz edildiği araştırmalar yapılmıştır. Bu çalışmalardan bazıları bu bölümde özetlenmiştir.

Konvansiyonel Alanda Takipteki Krediler İle İlgili Yapılan Uluslararası ve Ulusal Amprik Çalışmalar

Clair (1992) çalışmasında 1976-1990 döneminde Teksas bankalarında çoklu regresyon analizi yaparak takipteki kredi oranı ve zarar yazma oranı ile iç kredi büyümesi, banka birleşmesi yoluyla kredi büyümesi, başarısız bankaların satın alınması yoluyla kredi büyümesi, toplam varlıklar, toplam kredilerin yüzdesi olarak işletme kredileri, toplam kredilerin yüzdesi olarak gayrimenkul kredileri, Teksas tarım dışı istihdam büyüme oranı, toplam varlıkların yüzdesi olarak toplam öz sermaye arasındaki ilişkiyi ele almıştır. Hızlı kredi büyümesinin kredi kalitesini bozduğu tespit edilmiştir.

Berger ve DeYoung (1997) çalışmalarında Granger Nedensellik testini kullanarak takipteki krediler ile kısa vadeli maliyet etkinliği, öz sermaye oranı, risk ağırlıklı varlık oranı arasındaki ilişkiyi analiz etmiştir. Çalışmada 1985-1994 döneminde yıllık verileri kullanılarak Amerika Birleşik Devletleri'nde faaliyet gösteren ticari bankalar ele alınmıştır. Maliyet etkinliğindeki düşüşlerin takipteki kredilerdeki arttırdığı, yüksek sorunlu kredi düzeylerinin, bankaların izleme harcamalarını artırmasına neden olduğu, nispeten düşük sermayeli bankaların ahlaki tehlike teşviklerine kredi portföyünün riskliliğini artırarak daha yüksek sorunlu kredilere neden olacağını tespit etmişlerdir.

Shu (2002) çalışmasında 1995-2002 dönemine ait Hong Kong verilerini kullanarak makroekonomik gelişmelerin (reel ekonomik büyüme, TÜFE enflasyonu, işsizlik oranı, emlak fiyatlarındaki % değişim, özkaynak fiyatlarındaki % değişim, nominal faiz oranları, kişisel ve ticari iflaslardaki % değişim) bankacılık sektörünün aktif kalitesi üzerindeki etkisini incelemektedir. Faiz oranındaki artışın takipteki krediler üzerinde pozitif etkiye sahip olduğunu, TÜFE, reel GSYİH ve emlak fiyatlarındaki artışın takipteki

alacaklar üzerinde negatif etkiye sahip olduğunu, hisse senedi fiyatları performansının ve işsizliğin takipteki krediler üzerindeki etkisinin önemsiz olduğunu öne sürmüştür.

Salas ve Saurina (2002) çalışmalarında 1985-1997 döneminde İspanya’da faaliyet gösteren 597 ticari banka ve 784 tasarruf bankasının verileri ile dinamik panel veri analizi kullanarak hem makroekonomik hem de bireysel banka düzeyi değişkenlerini analiz etmişlerdir. Sorunlu krediler ile GSYİH büyüme oranı, firmaların ve ailelerin borçluluk oranı, geçmişteki kredi büyüme hızı ve şube büyüme hızı, verimsizlik, bireysel borç-özsermaye oranı, teminatsız krediler, varlıkların toplam varlık büyüklüğüne oranı, net faiz marjı, büyüklük, sermaye oranı (sermaye/toplam varlıklar), piyasa gücü ve risk primi arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Çalışmalar, takip edilen krediler üzerinde etkili olan faktörlerin reel GSYH büyüme oranı, banka büyüklüğü, piyasa gücü ve kredi genişlemesi olduğunu göstermektedir.

Ranjan ve Dhal (2003) çalışmalarında 1990-2003 yılları arasında Hindistan’da ticari bankalar için panel regresyon modeli kullanarak ticari bankaların takipteki kredilerini etkileyen faktörleri ele almışlardır. Takipteki kredi oranları ile faiz oranları arasında pozitif bir ilişki, banka büyüklüğü, uygun kredi vadesi, yüksek kredi kültürü ve uygun makroekonomik ve iş koşulları ile negatif ilişkiler belirlenmiştir.

Hu, Li ve Chiu (2004) çalışmalarında 1996-1999 döneminde Tayvan’da faaliyet gösteren 40 ticari banka için panel veri analizi ile takipteki kredi oranları ve sahiplik yapısı arasındaki ilişkiyi ele almışlardır. Araştırmalar, kamu sermayeli bankalarda TK oranlarının daha düşük olduğunu göstermektedir. BB ile takipteki kredi oranları arasında negatif bir ilişki tespit edilmiş, çalışma dönemi boyunca bankaların takipteki kredi oranlarının arttığı belirlenmiştir. Aynı zamanda, serbestleşme öncesi kurulan bankaların, serbestleşme sonrasında kurulan bankalara göre daha yüksek TK oranlarına sahip olduğu belirlenmiştir.

Fofack (2005) çalışmasında 1990’lı yıllarda Sahra Altı Afrika Ülkeleri için panel veri tekniği ve nedensellik testini kullanarak sorunlu kredileri etkileyen bankaya özgü (özkaynak, varlık getirisi, toplam mevduat, toplam mevduat, özkaynak kârlılığı, net faiz marjı, net gelir) ve makroekonomik (reel GSYİH büyüme oranı, kişi başına reel GSYİH, GSYİH’nın yüzdesi olarak M2, TÜFE enflasyon oranı, GSYİH deflatörü enflasyon oranı, bankalar tarafından sağlanan yurt içi kredi, reel faiz oranı, faiz oranı farkı) değişkenleri ele almıştır. Çalışmalar, GSYİH ve net faiz marjı ile sorunlu kredi oranları arasında

negatif bir ilişki olduğunu, aynı zamanda reel faiz oranı, M2 para arzı, bankalar arası krediler ve reel efektif döviz kuru değişiklikleri ile sorunlu kredi oranları arasında pozitif bir ilişki olduğunu belirtmektedir. Ek olarak, ekonominin durgunluk ve gerileme dönemlerinde sorunlu kredi oranlarında artış yaşandığı tespit edilmiştir.

Rinaldi ve Arellona (2006) çalışmalarında 1989-2004 yılları arasındaki dönem için Euro bölgesi ülkeleri (Belçika, Fransa, Finlandiya, İrlanda, İtalya, Portekiz ve İspanya) üzerinde çeyreklik veriler kullanılarak yatay kesit ve zaman serisi yaklaşımı ile takipteki kredileri etkileyen faktörler incelenmiştir. Analiz sonucunda hanehalkı takipteki krediler ve enflasyon arasında eşbütünleştirici bir ilişkinin varlığı tespit edilmiştir. Kötüleşen mali durumun enflasyon oranının ve borç verme faiz oranının artmasından kaynaklanabileceği ifade edilmiştir. Takipteki krediler ile işsizlik ve borç verme oranı arasında negatif ilişki bulunmuştur.

Das ve Ghosh (2007) çalışmalarında 1994-2005 yıllarını kapsayan verileri kullanarak Hindistan devlet bankaları için panel veri analiz yöntemi kullanarak sorunlu kredileri etkileyen faktörleri ele almışlardır. Analiz sonuçlarına göre, GSYİH'daki büyüme, banka seviyesi, reel kredi büyümesi, faaliyet giderleri ve banka büyüklüğünün TK üzerinde belirgin bir etkisi olduğu tespit edilmiştir.

Boudriga, Taktak ve Jellouli (2010) çalışmalarında, 2002-2006 yıllarını içeren dönemde 12 farklı Ortadoğu ve Kuzey Afrika ülkesinde faaliyet gösteren 46 bankayı inceleyerek regresyon modelini kullanmışlar ve takipteki kredileri etkileyen faktörleri analiz etmişlerdir. Araştırma, gelişmiş ülkelere gelen yabancı yatırımın, yüksek kredi büyümesinin ve karşılıkların takipteki kredi oranlarını düşürdüğünü belirlemiştir. Yolsuzluğun kontrol edilmesi, hukukun üstünlüğünün iyi uygulanması ve hesap verebilirlik takipteki alacakların azaltılmasında önemli bir rol oynamaktadır.

Espinoza ve Prasad (2010) çalışmalarında Körfez Arap Ülkeleri İş Birliği Konseyi (GCC) üyesi altı ülkede faaliyet gösteren 80 banka üzerinde 1995-2008 yıllarına ait veriler ile OLS, GMM ve Arelano Bond panel modellerini kullanarak takipteki kredileri belirleyen faktörleri analiz etmişlerdir. Reel GSYİH ile TK arasında ters yönlü bir ilişki, toplam maliyetlerin ortalama aktif içindeki payı ve bilançonun geçmiş dönem sorunlu kredi oranları ile TK arasında ise olumlu bir ilişki bulunmaktadır.

Bofondi ve Roplele (2011) çalışmalarında İtalya bankacılık sistemindeki bankaları 1990-2010 yıllarını kapsayan dönemde çeyreklik veriler ile tek denklemlili zaman serileri

regresyon analizi tekniği kullanılarak takipteki kredileri etkileyen makroekonomik değişkenler ele alınmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre, hanehalkı kredilerinde GSYİH, M3, ev fiyat endeksi ve sabit tüketimdeki artışların sorunlu kredi oranlarını azaltıcı bir etkisi olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, faiz oranlarının ve işsizlik seviyelerinin artışının sorunlu kredi oranlarını artırdığı gözlemlenmiştir. Firma kredileri açısından ise, işsizlik ve faiz oranlarındaki yükselişin sorunlu kredi oranlarını artırdığı, aynı zamanda net faiz harcamalarının brüt faaliyet gelirleri içindeki payının ve kaldıraç oranının artmasının sorunlu kredi oranlarını olumsuz yönde etkilediği bulunmuştur.

Vogizas ve Nikolaidou (2011) çalışmalarında Romanya bankacılık sektöründeki 2001-2010 yılları arasında aylık veriler ile takipteki kredilerin belirleyicilerini zaman serisi modeli kullanarak analiz etmişlerdir. Analiz sonucuna göre Romanya'nın sorunlu kredileri, Yunanistan'daki ikiz krizlerden kaynaklanan risklerden olumsuz etkilenmiştir. De Bock ve Demyanets (2012) çalışmalarında takipteki kredileri etkileyen faktörleri panel regresyon analizi ile ele almıştır. Reel GSYİH daralması, ABD doları karşısında para biriminin değer kaybı, zayıflayan ticaret hadleri ve portföy borcu ile banka kredileri çıkışları, bankacılık sektörünün toplam takipteki alacaklarını arttırmaktadır. Düşük ekonomik büyüme, döviz kurundaki değer kaybı, zayıflayan ticaret hadleri ve borç yaratan sermaye girişlerindeki düşüş, kredi kalitesini düşürürken kredi büyümesini azaltmaktadır. GSYİH büyümesi TK ve kredi daralması ile negatif ilişkilidir.

Farhan vd. (2012) çalışmasında 2006-2011 yıllarını kapsayan en iyi 10 Pakistan bankası için takipteki kredilere neden olan makroekonomik faktörleri korelasyon ve regresyon analizi yaparak ele almıştır. Analiz sonuçlarına göre, takibe düşen krediler üzerinde enerji krizi, faiz oranı, enflasyon, işsizlik ve döviz kuru gibi faktörlerin anlamlı ve pozitif bir etki oluşturduğu, aynı zamanda büyüme oranının ise anlamlı ve negatif bir etkiye sahip olduğu belirlenmiştir.

Louzis, Vouldis ve Metaxas (2012) çalışmalarında Yunanistan'daki 9 ticari bankanın 2003-2009 dönemi için bankaya özgü ve makroekonomik değişkenlerin TK üzerindeki etkilerini dinamik GMM modelini kullanarak analiz etmişlerdir. Çalışma sonuçlarına göre, takipteki kredi oranları içinde ipotekli konut kredilerinin takip oranlarının, makroekonomik koşullardaki değişiklere karşı en düşük hassasiyetle tepki gösterdiği belirlenmiştir.

Park ve Zhang (2012) çalışmalarında ABD bankacılık sektöründeki analiz, iki ayrı dönemi kapsayan finansal kriz öncesi (2002-2006) ve kriz dönemi (2007-2010) olarak iki farklı zaman dilimini Sıradan En Küçük Kareler tahmin metoduyla incelemişlerdir. Araştırma sonuçlarına göre, finansal kriz öncesi dönemde GSYİH büyüme hızı ile takipteki kredi oranları arasında anlamlı ve negatif bir ilişki tespit edilmiştir. Ayrıca işsizlik oranlarının ve reel faiz oranlarının artışının tüketici kredileri hariç takipteki kredi oranlarını olumsuz etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Finansal kriz öncesi dönemde özsermaye karlılığı ile TK arasında negatif bir ilişki, faiz dışı gelir ile pozitif ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Ancak, banka büyüklüğü ile TK arasında herhangi bir ilişki belirlenememiştir. Kriz sürecine odaklanılan analizde ise, GSYİH büyüme oranı, işsizlik oranı ve özsermaye getirisi ile TK arasında ters bir ilişki bulunmuş; federal kredi faiz oranları ile TK arasında anlamlı bir ilişki saptanamamıştır.

Ahmad ve Bashir (2013) çalışmalarında 1990-2011 yıllarını kapsayan dönemde Pakistan bankacılık sektörü için Sıradan En Küçük Kareler Yöntemi kullanarak takipteki kredileri etkileyen makroekonomik ve bankalara özgü değişkenleri incelemiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, GSYİH büyüme oranı, faiz oranı, enflasyon oranı, tüketici fiyat endeksi, ihracat ve sanayi üretimi ile sorunlu kredi oranları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ancak, işsizlik oranı, reel efektif döviz kuru ve kredi derinlik indeksi arasında anlamlı bir ilişki belirlenememiştir.

Ali Shingjergji (2013) çalışmasında Arnavutluk bankacılık sektöründe 2005-2012 yıllarını kapsayan dönem için takipteki kredileri etkileyen faktörleri analiz ederken OLS tahmin metodunu kullanmıştır. Araştırma sonuçları, GSYİH büyüme oranı ile sorunlu kredi oranı arasında uluslararası çalışmalara göre beklenmedik şekilde pozitif bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Enflasyon ile TK oranları arasındaki negatif ilişki ise dikkat çekicidir; bu durum, enflasyon oranlarının arttığı dönemlerde takipteki kredi oranlarının azaldığına işaret etmektedir.

Badar ve Javid (2013) çalışmalarında Pakistan bankacılık sistemindeki 2002-2011 yıllarını kapsayan dönem için TK ile makroekonomik değişkenler arasındaki uzun ve kısa vadeli dinamikleri Johansen ve Juselius çok değişkenli eş bütünleşme ve Granger Nedensellik testi kullanarak ele almıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre, sorunlu kredi oranları ile enflasyon oranı ve döviz kuru arasında zayıf bir ilişki mevcuttur. Ülke parasının dolar karşısında değer kaybetmesi (döviz kuru artışı), takipteki kredi oranlarını

artırmakta ve bu nedenle döviz kuru ile sorunlu kredi oranları arasında pozitif bir ilişki saptanmıştır. Ayrıca, enflasyon oranı, faiz oranı ve para arzı (M2) ile sorunlu kredi oranları arasında da pozitif bir ilişki belirlenmiş, fakat GSYİH büyüme oranı ile sorunlu kredi oranları arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu gözlemlenmiştir.

Jakubik ve Reininger (2013) çalışmalarında 2004-2012 yıllarına ait çeyrek dönemlik veri kullanarak Bulgaristan, Hırvatistan, Çek Cumhuriyeti, Macaristan, Polonya, Romanya, Rusya, Slovakya ve Ukrayna'dan oluşan 9 Orta, Doğu ve Güneydoğu Avrupa (CESEE) ülkesinde takipteki kredilerin belirleyicilerini GMM panel veri analizi ile incelemektedirler. Analiz sonuçlarına göre, reel GSYİH'deki büyüme ve ulusal borsa endeksi, TK oranlarını azaltmaya katkı sağlamıştır. Bununla birlikte, ulusal döviz kuru, bireysel kredilerin GSYİH'ye oranı ve geçmişteki takipteki kredi oranları, mevcut takipteki kredi oranlarını artırmıştır.

Klein (2013) araştırmasında, 1998-2011 yıllarını kapsayan dönemde merkezi, doğu ve güneydoğu Avrupa'da faaliyet gösteren 16 ülkenin en büyük 10 bankasının TK oranları ile makroekonomik ve bankalara özgü değişkenler arasındaki ilişkiyi panel VAR tahmin metodu kullanarak analiz etmiştir. Çalışma sonuçlarına göre, özkaynaklar/aktif oranı ile TK arasında negatif bir ilişki tespit edilmiş, yani daha yüksek özkaynak oranlarının sorunlu kredi oranlarını azaltıcı etkisi olduğu belirlenmiştir. Aynı şekilde, özkaynak karlılığı ile TK oranları arasında da negatif bir ilişki gözlemlenmiş, yüksek özkaynak karlılığına sahip bankaların sorunlu kredi oranlarının daha düşük olduğu anlaşılmıştır. Bu durum, etkin risk yönetimi yapan bankaların daha sağlam varlıklara sahip olduğunu göstermektedir. Ayrıca, kredilerin aktiflere oranının yüksek olmasının, sorunlu kredi oranlarını artırdığı ve benzer bir şekilde kredi büyümesi ile TK arasında da benzer bir ilişkinin bulunduğu belirlenmiştir. Araştırmada ayrıca, işsizlik oranlarının artmasının sorunlu kredi oranlarını yükselttiği, enflasyon ile sorunlu krediler arasındaki ilişkinin negatif olduğu, döviz kuru düşüşlerinin TK oranlarını artırdığı ve GSYİH'deki daralmanın firmaların borç ödeme kapasitesini azalttığı ve bu nedenle sorunlu kredileri artırdığı tespit edilmiştir. Dış kaynak sıkıntısı yaşayan bankaların kredi arzını azalttığı ve bu da reel sektöre verilen kredilerin azalmasına neden olduğu, bu durumun da geri besleme etkisine yol açtığı sonucuna varılmıştır.

Messai ve Jouini (2013) çalışmalarında, 2004-2008 yıllarını içeren dönemde, 2008 yılındaki mortgage krizi sonrasında İtalya, İspanya ve Yunanistan'daki 85 bankanın

finansal sorunlarla karşılaştığı durumu incelemek için makroekonomik ve bankalara özgü değişkenler kullanılarak regresyon analizi yapılmıştır. Analiz sonuçlarına göre, GSYİH büyüme oranı ile aktif kârlılık arasında sorunlu kredi oranları ile negatif bir ilişki tespit edilmiştir. Bununla birlikte, işsizlik oranı, reel faiz oranı ve kredi zarar karşılıkları/toplam krediler oranı ile TK oranları arasında pozitif bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

Skarica (2014) çalışmasında 2007-2012 yıllarını kapsayan dönemde Orta ve Doğu Avrupa ülkeleri olan Bulgaristan, Hırvatistan, Macaristan, Letonya, Romanya ve Slovakya'da takibe düşen kredilerin belirleyicileri incelenmiştir. Sabit etkili panel veri analizi yöntemi kullanılarak yapılan çalışmanın sonuçlarına göre, işsizlik ve enflasyon oranlarının artışının TK oranları ile pozitif bir ilişkisi olduğu ve bu değişkenlerin takipteki kredileri artırdığı, ayrıca reel ekonomik büyümenin TK oranlarını azalttığı ve bu azalmanın istatistiksel olarak anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Ghosh (2015) çalışmasında 1984-2013 yılları arasını kapsayan dönemde 50 ABD eyaleti ve Columbia Bölgesi için sorunlu kredilerin bankacılık sektörüne özgü ve bölgesel ekonomik belirleyicilerini sabit etkiler ve dinamik GMM tahminleri kullanarak analiz etmiştir. Yapılan analizde daha büyük aktifleştirme oranının, likidite riskinin, düşük kredi kalitesi, yüksek kredi maliyeti ve bankacılık sektörü boyutunun istatistiki olarak anlamlı bir şekilde TK oranını artırırken banka kârlılığındaki büyümenin TK oranını azalttığı tespit edilmiştir. Diğer yandan, yüksek reel GSYİH, bireysel reel satın alma gücünde artış ve eyalet konut fiyat endeksindeki değişiklikler takipteki alacakları azaltırken enflasyon, işsizlik oranı ve kamu borç stokundaki artışın TK oranını artırdığını tespit etmiştir.

Ghosh (2017) çalışmasında 1992 - 2016 yıllarını kapsayan dönemde çeyreklik veriler kullanılarak ABD'deki en büyük 100 ticari bankanın TK ile makroekonomik ve bankaya özgü değişkenler arasındaki ilişkiyi ele almaktadır. Reel GSYİH büyümesi ile takipteki alacaklar arasında negatif bir ilişki beklerken, işsizlik oranlarındaki artışların takipteki alacakları artırması beklenmektedir. Konut fiyat endeksindeki değişikliklerin, özellikle gayrimenkul sektöründe TK'yı azaltması beklenmektedir. Belirli bir nominal faiz oranı için enflasyon, borcun gerçek değerini düşürür ve borç servisini kolaylaştırır. Bu da takipteki kredileri düşürmektedir.

Mazreku vd. (2018) çalışmalarında 2006-2016 yılları arasındaki dönemde Avrupa'da EURO geçişini yapmış ülkeler (Arnavutluk, Ermenistan, Bosna Hersek, Bulgaristan,

Hırvatistan, Macaristan, Kosova, Makedonya ve Romanya) üzerinde ticari bankacılık sektöründeki takipteki alacakların seviyesini incelemişlerdir.

Dinamik panel veri yöntemiyle gerçekleştirilen analiz, GSYİH büyümesi ve enflasyonun takipteki alacaklar üzerinde olumsuz ve istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi olduğunu, işsizliğin ise takipteki alacaklar üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu göstermektedir. Ayrıca, ihracat büyümesinin takipteki alacaklar üzerinde belirgin bir etkisi olmadığı ve takipteki alacakların dış ekonomik şoklardan ziyade iç koşullardan etkilendiği sonucuna varılmıştır.

Ghosh, Sen ve Riva (2020) çalışmalarında 2010-2019 yıllarını kapsayan dönemde Bangladeş bankacılık sektörü için en küçük kareler yolu modellemesi ile analiz yapmışlardır. Analiz, ahlaki tehlike sorununun, yeterli izleme eksikliğinin, yetersiz teminatın ve kayırmacılığın takipteki kredilerin artışı üzerinde belirgin ve olumlu bir etkisinin olduğunu göstermektedir. Ayrıca, borç verme faiz oranının takipteki alacaklar üzerinde önemli bir pozitif etkisi olduğunu vurgulamaktadır. Dolayısıyla bu çalışmada yurt içi borç verme faiz oranının yeterince düşük olmadığı ve çift haneli faiz oranının kredi geri ödemelerini olumsuz etkilediği sonucuna varılmıştır.

Alnabulsi, Kozarevic, Hakimi (2022) çalışmalarında 2005–2020 yıllarını kapsayan dönemde 11 MENA ülkesine (Orta Doğu ve Kuzey Afrika bölgesindeki) ait 74 banka için sorunlu kredilerin bankaya özgü ve makroekonomik belirleyicilerini iki aşamalı sistem genelleştirilmiş moment tahmincisi yöntemini kullanarak ele almışlardır. Analiz sonucu TK seviyesinin makroekonomik faktörlerden çok banka özelliklerine duyarlı olduğunu göstermektedir. Makroekonomik faktörler söz konusu olduğunda kurumsal kalite, TK düzeyini önemli ölçüde etkilemektedir. Bununla birlikte, COVID-19 pandemisinin etkisi ile ilgili olarak anlamlı bir etki tespit edilmemiştir.

Anita, Tasnova, Nawar (2022) çalışmalarında 2008-2019 yıllarını kapsayan dönemde yıllık veriler kullanarak takipteki alacakların makroekonomik belirleyicilerini OLS panel veri modeli ile ele almıştır. Ampirik bulgular, hükümet bütçe dengesi ile önemli bir pozitif ilişki ve GSYİH, devlet borcu, enflasyon oranı ve para arzı ile negatif ilişki bulunmaktadır.

Diğer uluslararası çalışmalardan bazıları; Nkusu (2011) TK ile makroekonomik değişkenler arasındaki ilişki panel veriler kullanarak regresyon analizi metoduyla, Bonilla (2012) sorunlu kredilerin belirleyicilerini OLS tahmin metodu ile, Zeng (2012) takipteki

kredilere etki eden makroekonomik ve mikroekonomik faktörleri optimal kontrol teorisine dayalı bir panel modeli kullanarak, Saba, Kouser ve Azeem (2012) takipteki alacakların belirleyicilerini Pearson korelasyon analizi ve Olağan En Küçük Kâr eler (OLS) analizleri kullanarak, Clichici ve Colesnicova (2013) takipteki kredileri etkileyen makroekonomik verileri çok değişkenli doğrusal regresyon analizi kullanarak, Curak, Pepur ve Poposki (2013) sorunlu kredilerin belirleyicilerini dinamik panel veri yöntemi kullanarak, Ahmad (2013) panel veriler kullanarak OLS tahmin metodu ile, Beck, Jakubik ve PiloIU, (2013) panel veri analizi yöntemi kullanılarak takipteki alacakların makroekonomik belirleyicilerini, Abid, Ouertani ve Zouari-Ghorel (2014) takipteki kredileri etkileyen faktörleri dinamik panel veri analizi ile, Gezu (2014) sorunlu kredilerin belirleyicilerini Sabit Etkiler Modeli (Fixed Effect Model) kullanarak, Makri, Tsagkanos ve Bellas (2014) sorunlu kredi oranlarını etkileyen makroekonomik ve bankalara özgü değişkenler dinamik panel veri yöntemi kullanılarak GMM tahmin metodu ile, Turan ve Koskija (2014) takipteki kredileri etkileyen bankalara özgü ve makroekonomik değişkenleri Johansen çok değişkenli eş bütünleşme testi ile, Zaib, Farid ve Khan (2014) sorunlu kredileri etkileyen makroekonomik ve banka kaynaklı değişkenleri panel veri analizi kullanarak Sabit Etkiler Modeli ile, EMNN, AA (2015) takipteki kredileri etkileyen makroekonomik koşulları ve bankalara özgü faktörleri sabit etkili panel regresyon modeli ile, Tanasković ve Jandrić (2015) takipteki alacakları etkileyen değişkenleri statik panel model yaklaşımı ile, San vd. (2015) takipteki kredileri etkileyebilecek makroekonomik değişkenleri Olağan En Küçük Kâr eler regresyon yöntemi ile, Suryanto (2015) tahsili gecikmiş alacakları analiz etmeyi ve bunu etkileyebilecek faktörleri Rastgele Etkiler Modeli panel veri analizi yöntemi çoklu regresyon analitik teknik ile, Konstantakis vd. (2016) takipteki kredileri etkileyen makroekonomik ve finansal faktörleri gerçek zamanlı Vektör Otoregresif (VAR)—Vektör Hata Düzeltme (VEC) modelleri kullanarak, Morakinyo ve Sibanda (2016) takipteki krediler ile ekonomik değişkenler arasındaki ilişkiyi ARDL (Autoregressive Distributed Lag) modeli kullanarak, Al-Khazali ve Mirzaei (2017) dinamik GMM modeli uygulayarak, Christodoulou-volos, Hadjixenophontos (2017) takipteki kredilerin yüzdesiyle ifade edilen kredi riski düzeyini etkileyen makroekonomik ve kurumsal/mikroekonomik faktörleri doğrusal regresyon analizi ile, Zainol, Nor, Ibrahim, Daud (2018) takipteki kredilerini belirleyen makroekonomik faktörleri Otomatik

Regresif Dağıtılmış Gecikme (ARDL) yöntemi ile, Radivojevic vd. (2019) takipteki kredileri etkileyen makro ve mikro değişkenleri belirlemek amacıyla fark GMM'si ile sistem GMM'si ile, Kozaric, Dzelihodzic (2020) makroekonomik koşulların TK ve bankacılık sektörünün finansal istikrarı üzerindeki etkilerini Pearson korelasyon katsayısı ile, Ahmed, Majeed, Thalassinou, Thalassinou (2021) takipteki kredilerin makroekonomik ve bankaya özgü belirleyicilerini dinamik GMM tahmin metoduyla, Kepli, Bani, Rosland, Laila (2021) takipteki alacakların belirleyicilerini ARDL (Otoregresif Dağıtılmış Gecikme) eş bütünleşme yaklaşımını kullanarak, Mahyoub, Mohd Said (2021) TK oranını etkileyen bankaya özgü faktörler ve makroekonomik faktörleri panel veriler kullanarak, Yahaya, Musa, Jayeola (2021) takipteki kredilerinin bankaların performansı üzerindeki etkisini iki aşamalı sistem genelleştirilmiş moment yöntemi kullanarak, Zunic, Kozaric, Dzelihodzic (2021) takipteki kredi hareketindeki belirleyicileri ve COVID-19 salgınının bunlar üzerindeki etkisini bankacılık sektöründen ikincil veriler kullanarak çoklu regresyon analizi ile, Erdas, Ezanoglu (2022) takipteki kredi oranlarını etkileyen bankaya özgü ve makroekonomik faktörleri dinamik panel veri analizi ile, Sinay, Latupeirissa, Pelu, Tilukay (2022) bankaya özgü faktörlerin TK üzerindeki etkisini ARDL ile ve Syed, Kamal, Grima, Ullah (2022) finans sektörü gelişiminin takipteki alacakları ne yönde etkilediği yeni NARDL (Doğrusal Olmayan Otoregresif Dağıtım Gecikmesi) ve ARDL yaklaşımını kullanarak analiz etmişlerdir.

Koyuncu ve Saka (2011) çalışmalarında Türkiye'de 1986-2008 yıllarını inceleyerek yapılan çoklu regresyon analizi, takipteki kredilerin özel sektöre sağlanan krediler ve yatırımlar üzerindeki etkilerini değerlendirmiştir. Araştırma sonuçları, takipteki kredilerin özel sektöre verilen krediler üzerinde olumsuz bir etkisinin olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum, takipteki kredilerin artmasıyla özel sektöre verilen kredilerin ve yatırımların azaldığı anlamına gelmektedir.

Tanınmış Yücememiş ve Sözer (2011) çalışmalarında Türkiye'de 2003-2010 yıllarını kapsayan dönem için takipteki kredilerin belirleyicileri panel analiz OLS tahmin metodu ile ele alınmıştır. Analize göre TK oranı en çok geçmiş dönem performansından etkilenmekte, önceki dönemde takipteki kredilerini iyi yöneten bankalar bir sonraki dönemde ekonomideki bozulmadan sınırlı ölçüde etkilenmektedir. Ancak takipteki kredi oranı sanayi üretimi ve TL'nin değerinden bir dönem gecikmeyle etkilenmektedir. Modele göre, belirli bir dönemde üretimde yaşanan düşüş ya da TL'deki değer kaybının,

bir süre sonra takipteki kredi faiz oranını artırması, büyümeyle yüksek korelasyona sahip olan üretim düzeyindeki artışın ise artması beklenmektedir. Reel sektörün geliri ve dolayısıyla hanehalkının refah düzeyini de artırmaktadır. Bu sebeple aylık olarak yayınlanan ve modeli açıklayan en önemli değişkenlerden biri olan toplam sanayi üretimi verilerinin olduğu, TL değerinin enflasyonist baskıları içermesinin yanı sıra tüketici ve reel sektör güveniyle de yüksek korelasyon gösterdiği saptanmıştır.

Macit (2012) çalışmasında Türkiye'de faaliyet gösteren 15 ticari bankanın 2005-2010 yılları arasındaki verileriyle gerçekleştirilen dinamik panel veri analizi sonucunda özkaynak/toplam aktif oranı yüksek ve net faiz marjı yüksek olan bankaların takipteki kredi oranlarının da yüksek olduğu, net krediler/toplam aktifler oranındaki artış ise takipteki kredi oranlarını azaltmaktadır. GSYİH büyüme hızının ve ulusal para birimindeki değer kaybının ticari bankaların kredi portföylerini bozduğu ortaya çıkmıştır. Vatansever ve Hepşen (2013) çalışmalarında Türkiye bankacılık sektöründe 2007 – 2013 yıllarını kapsayan dönemde doğrusal regresyon ve eşbütünleşme analizi ile makroekonomik faktörler ile bankaya özgü faktörler ve TK oranı arasındaki ilişkiyi ele almışlardır. Çalışmanın sonuçlarına göre, borç oranı, kredi varlık oranı, reel sektör güven endeksi, tüketici fiyat endeksi, Euro/TL oranı, Dolar/Euro oranı ve para arzındaki değişikliklerin takibe düşen kredi oranını etkilemede belirgin bir etkisinin olmadığı belirlenmiştir. Diğer yandan TK oranları ile sanayi üretim endeksi, BIST 100 endeksi ve tüm bankaların verimsizlik oranları arasında negatif bir ilişki tespit edilmiştir. Ayrıca, işsizlik oranı, özkaynak karlılığı ve sermaye yeterlilik oranı ile pozitif bir ilişki gözlemlenmiştir.

Şahbaz ve İnkaya (2014) çalışmalarında, Türkiye'de 1998-2012 dönemine odaklanarak TK ile makroekonomik değişkenler arasındaki ilişkiyi Granger nedensellik testi ve VAR yöntemi ile incelemişlerdir. Eş-bütünleşme analizi, TK ile söz konusu makroekonomik değişkenler arasında uzun vadeli bir ilişki olduğunu göstermiştir. Granger nedensellik testleri, TK ile reel GSYİH, toplam özel tüketim harcamaları, bankacılık sektörü yurt içi kredi hacmi ve toplam özel sabit sermaye harcamaları arasında çift yönlü nedensellik ilişkisi bulunduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca, tüketim harcamalarından reel GSYİH ve bankacılık sektörü yurt içi kredi hacmine doğru tek yönlü, sabit sermaye harcamalarından bankacılık sektörü yurt içi kredi hacmine doğru tek yönlü nedensellik ilişkisi gözlemlenmiştir.

Göçmen Yağcılar ve Demir (2015) çalışmalarında Türkiye'de 2002-2013 dönemini kapsayan çeyreklik veriler üzerinde panel veri regresyon analizi kullanarak TK oranlarının makroekonomik ve banka düzeyindeki belirleyicilerini araştırmışlardır. Araştırma sonuçları, borsada işlem gören bankaların, ölçeklerinin büyüklüğünün, kredi/mevduat oranlarının, likiditenin ve aktif kârlılığının takipteki kredilerle negatif yönde ilişkili olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda GSYİH büyüme oranlarının, faiz oranlarının, yabancı bankaların varlığının ve sermaye yeterliliği rasyosunun takipteki kredilerle pozitif yönde ilişkilendirildiği tespit edilmiştir. Bununla birlikte, kredilere uygulanan faiz oranları, net faiz marjı ve enflasyon değişkenlerinin takipteki kredilere olan etkisinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmüştür. Analizin temel varsayımlarından biri olan durağanlığın test edilmesi için Levin-Lin-Chu ve ADF testleri uygulanarak birim köklerin varlığı incelenmiş ve ayrıca regresyon modelinin çözümünde kullanılacak model, Hausman testi ile belirlenmiştir.

İslamoğlu (2015) makroekonomik değişkenlerin (ticari kredi faiz oranları ve kamu borç stoku/GSYİH oranları) bankaların konsolide takipteki alacaklar oranına olan etkilerini Granger Nedensellik testi ve VAR modeli ile araştırmaktadır. Analizler, ticari kredi faiz oranlarında meydana gelen değişikliklerin TK oranlarını uzun dönemde olumsuz etkilediğini, ancak kamu borç stoku/GSYH oranının uzun dönemde olumlu etkisi olduğunu göstermektedir. Uzun dönemde ticari kredi faiz oranlarının düşüşü aşırı kredi büyümesine neden olabilirken, kamu borç stoku/GSYH oranındaki artışın TK oranlarını yükseltebileceği belirlenmiştir.

Yüksel (2016) çalışmasında 1988-2014 yıllarını kapsayan dönemde yıllık veriler kullanılarak Türkiye'deki bankaların TK oranını belirleyen faktörleri MARS yöntemi ile analiz etmiştir. Çalışmanın sonuçlarına göre, ABD Doları'nın değer kazanmasının bankaların TK oranını artırdığı, buna karşın faiz gelirlerindeki artış ve ülkenin genel büyüme oranının bu oranı azalttığı belirlenmiştir.

Genç ve Şaşmaz (2016) çalışmalarında Türkiye'de 2005-2015 dönemini kapsayan çeyreklik verilerle yapılan bu araştırmada, yapısal kırılmaları hesaba katan Hatemi-J (2008) eş bütünleşme testi kullanılarak takipteki ticari kredileri etkileyen makroekonomik faktörler ele alınmıştır. Eşbütünleşme katsayılarının tahmininde Dinamik En Küçük Kareler yöntemi tercih edilmiştir. Çalışmanın sonuçlarına göre, takipteki ticari kredilerin belirlenmesinde etkili olan makroekonomik faktörler arasında GSYİH, BİST-100

endeksi, ticari kredi faiz oranları ve reel döviz kuru tespit edilmiştir. BİST-100 endeksinin takipteki ticari kredi oranları üzerinde olumsuz bir etkisinin olduğu, reel döviz kurunun ise olumlu ve güçlü bir etkisinin bulunduğu sonucuna varılmıştır. Piyasa riskini yansıtan reel döviz kuru faktörünün TK miktarını olumlu ve güçlü bir şekilde etkilediği gözlemlenmiştir. Şirketlerin finansal durumunu temsil eden BİST-100 endeksinin takipteki ticari kredi oranlarını olumsuz etkilediği tespit edilmiştir. Ayrıca, şirketlerin aktiflerindeki artışın TK miktarını güçlü bir şekilde azalttığı görülmüştür. Ticari kredi maliyetini temsil eden ticari kredi faiz oranlarının TK miktarını zayıf ve olumsuz bir şekilde etkilediği saptanmıştır. Özellikle piyasa riski ve şirketlerin ekonomik durumunun takipteki ticari kredi oranlarını güçlü bir şekilde azalttığı bulunmuştur.

Aytekin ve Abdioğlu (2016) çalışmalarında Türkiye'deki kamusal sermayeli, özel sermayeli yerli ve yabancı sermayeli mevduat bankalarının 2002-2014 yılları arasında TK oranlarını etkileyen faktörleri Sistem GMM ve Fark GMM analiz yöntemleriyle araştırmışlardır. Yapılan analizler sonucunda bir önceki dönemdeki TK oranı, net faiz marjı, sermaye yeterliliği ve ödeme gücü oranının TK üzerinde olumsuz etkiler yarattığı tespit edilmiştir. Ayrıca, kredilere uygulanan faiz oranları, kredi/mevduat oranı, verimsizlik ve faaliyet etkinliği gibi değişkenler ile TK arasında olumlu ilişkiler bulunmuştur. Bu bulgular, ahlaki tehlike hipotezi ve kötü yönetim hipotezi ile uyumlu iken, çeşitlendirme hipotezi ile çelişmektedir.

Işık ve Bolat (2017) çalışmalarında 2006-2012 yılları arasında Türkiye'deki 20 mevduat bankası için takipteki kredilerini belirleyen faktörleri panel veri analizi yöntemiyle ampirik olarak ele almışlardır. BB, aktif kârlılığı (ROA), reel GSYİH, sermaye ve kredi zarar karşılıkları, karlılık ve gelir çeşitlendirmesi ile TK arasında negatif yönlü, enflasyon oranı, kredi verme oranı, kredi zararları karşılığı, işsizlik oranı ve faiz oranı arasında pozitif bir ilişki vardır.

Sevinç (2021) çalışmasında Türkiye'de 2005 – 2019 yıllarını kapsayan dönemde çeyreklik veriler için ARDL modeli kullanarak makroekonomik faktörlerin TK oranını nasıl etkilediğini araştırmaktadır. Tahmin sonuçlarına göre, ekonomik büyüme ve enflasyonun TK oranını azalttığı; ancak işsizlik ve döviz kuru gibi faktörlerin TK oranını artırdığı belirlenmiştir. Bu sonuçlar, literatürdeki diğer çalışmalardan ayrılarak, enflasyon ile TK arasındaki ilişkinin negatif olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda, işsizliğin TK üzerinde olumlu bir etkisi olduğu ve iki değişken arasında çift yönlü bir nedensellik

ilişkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, döviz kuru artışının ithal mal fiyatlarını yükseltmesi, makroekonomik faktörleri olumsuz etkileyerek işyerlerinin ve hane halkının harcamalarını artırması ve bu nedenle bankalardan alınan kredilerin geri ödenmesini zorlaştırmasıyla ilişkilendirilmiştir.

Diğer ulusal çalışmalar; Karahanoğlu ve Ercan (2015) çalışmalarında sorunlu krediler ile makroekonomik değişkenler arasındaki ilişki panel veri yöntemiyle, Polat (2018) çalışmasında bankacılık sektöründeki takipteki kredilerin makroekonomik belirleyicilerini karşılaştırmalı olarak beta regresyon analizi ile ele almışlardır.

Katılım Alanında Takipteki Krediler İle İlgili Yapılan Uluslararası ve Ulusal Amprik Çalışmalar

Bagaskara (2016) çalışmasında Endonezya’da 2012 – 2015 yıllarını kapsayan dönemde çeyreklik veriler için Veri Zarflama Analizi (DEA) kullanarak İslami Bankaların takipteki finansman ile maliyet etkinliği arasındaki zamanlararası ilişkilerini incelemektedir. Analiz sonucu İslami bankaların maliyetleri yönetmede hala yetersiz olduğunu göstermektedir. Bu sonuç “kötü yönetim” hipotezini desteklemektedir. GSYİH büyüme oranı, enflasyon, döviz kuru, operasyonel etkinlik oranı ve sermaye yeterlilik oranının takipteki finansman üzerinde negatif ve anlamlı bir etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Isaev ve Masih (2017) çalışmalarında 2010 - 2016 yıllarını kapsayan dönemde çeyreklik veri kullanarak Malezya'daki İslami bankaların takipteki kredileri etkileyen makroekonomik ve bankaya özgü değişkenlerin her bir finansman kategorisi (ipotek, işletme ve tüketici finansmanı) üzerindeki etkilerini dinamik OLS metoduyla ele almaktadır. Bulgular, makroekonomik değişkenlerin, özellikle işsizlik oranının, her bir finansman portföyü için takipteki finansman seviyesi üzerinde güçlü bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Etkin bir risk yönetimi politikasının benimsenmesi, makroekonomik değişikliklerden kaynaklanan sistematik risklerin azaltılmasını ve aktif kalite seviyesinin yükseltilmesini sağlayabilir.

Shaikh ve Suleman (2017) çalışmalarında Pakistan’daki İslami bankaların 2006 – 2016 yıllarını kapsayan dönemde çeyreklik veri kullanarak Vektör Hata Düzeltme Modeli (VECM) ile ekonomiye yönelik dış şokların ve uluslararası ham petrol fiyatına ve imalat üretimine yönelik şokların finansmanının takipteki kredileri nasıl etkilediğini analiz etmişlerdir. Bulgular, büyük ölçekli imalat endeksindeki bir şokun finansman ve

yatırımları artırıcı, döviz kurundaki bir şokun ise azaltıcı bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Ayrıca büyük ölçekli imalat endeksindeki bir şokun TK üzerinde yükseltici bir etkiye sahip olduğunu, ancak döviz kurundaki bir şokun takipteki kredileri çok fazla etkilemediğini ortaya koymaktadır.

Retnowati ve Jayanto (2020) çalışmalarında 2012-2015 yıllarında Endonezya'daki 13 İslam Ticaret Bankası için SmartPLS 3.0 analiz aracı ile Kısmi En Küçük Kareler ile Yapısal Eşitlik Modellemesi (YEM) kullanarak takipteki kredileri etkileyen faktörleri ele almaktadır. Enflasyon, GSYİH ve finansman/mevduat oranı değişkenlerinin takipteki kredileri önemli ölçüde etkilemediğini göstermektedir. Faaliyet geliri işletme maliyeti değişkeninin TK üzerinde olumlu ve anlamlı bir etkisi olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, sermaye yeterlilik oranı değişkeninin TK üzerinde olumsuz ve anlamlı bir etkisi bulunmaktadır.

Muhammad, Suluki ve Nugraheni (2020) çalışmalarında Endonezya'da İslami bankalar için panel veri regresyonu kullanarak bankaların iç faktörlerinin TK üzerindeki etkisini analiz etmeyi amaçlamaktadır. Analiz sonucu kırsal İslami bankalarda aktif karlılığı, sermaye yeterlilik oranı ve banka büyüklüğünün TK üzerinde negatif etkiye sahip olduğunu, finansman/mevduat oranı ve üçüncü taraf fonlarının ise herhangi bir etkisinin olmadığını göstermektedir.

Saw ve diğerleri (2022) çalışmalarında Malezya'da 26 konvansiyonel banka ve 16 İslami bankanın 2012 – 2020 yıllarını kapsayan dönem için Rastgele Etki modelini kullanarak takipteki kredileri arasındaki farkı ve mülkiyetin TK üzerindeki etkisini araştırmışlardır. Analiz sonucu geleneksel ve İslami bankaların TK için önemli bir farklılık olmadığını göstermiştir. Bu sonuç, İslami bankaların daha düşük acentelik maliyetlerinden fayda sağlayabilecek olmasına rağmen, bunun TK olasılığını önemli ölçüde azaltmadığı anlamına gelmektedir. Yabancı İslami bankalar yerli İslami bankalara kıyasla daha yüksek oranda TK göstermektedir. Ancak yabancı konvansiyonel bankalar ile yerli konvansiyonel bankalar arasında takipteki alacaklar açısından önemli bir fark bulunmamıştır.

Adebola, Wan Yusoff, & Dahalan (2011) çalışmalarında Malezya'daki İslami bankalarda 2007 – 2009 yıllarını kapsayan dönemde çeyreklik veriler için ARDL yöntemi uygulayarak sorunlu kredilerin belirleyicilerini açıklamayı amaçlamıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, TK üzerinde sanayi üretim endeksinin pozitif ancak önemsiz bir etkisi

olduğu, faiz oranının uzun dönemde pozitif etkisi bulunduğu, enflasyonun ise negatif etkisi olduğu ve kısa dönemde anlamlı sonuçlar elde edilmediği belirlenmiştir.

Macit ve Keçeli (2012) çalışmalarında 2005-2011 yılları arasında çeyrek dönemlik veri kullanarak Türkiye’de faaliyet gösteren 4 katılım bankası için regresyon ve korelasyon analizi ile TK oranını belirleyen mikro ve makro faktörleri almışlardır. Analizin bulgularına göre, net kredilerin toplam aktiflere oranı ile reel aktifler arasında TK oranı üzerinde belirgin ve olumsuz bir ilişki tespit edilmiştir. Ayrıca, aktif büyüklüğünün TK oranını olumsuz yönde etkilediği, GSYH büyüme oranındaki düşüşün ve işsizlik oranındaki artışın TK oranını artırdığı belirlenmiştir. Bununla birlikte, döviz kuru ve enflasyon oranı ile TK oranı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir.

Apan ve İslamoğlu (2019) çalışmalarında 2005-2018 yıllarını kapsayan dönemde çeyreklik veri kullanarak Türkiye’deki Katılım bankaları için Granger nedensellik testleri ve regresyon analizi yöntemlerini kullanarak Katılım bankalarındaki TK oranı ile gayri safi yurtiçi hasıla ve aktif büyüklüğü arasındaki ilişkiyi ele almışlardır. Yapılan eş bütünleşme testi, TK ile GSYİH ve aktif büyüklük arasında uzun dönemli bir bağlantı olduğunu göstermiştir. Granger nedensellik testinin sonuçlarına göre, takipteki kredilerin gayri safi yurtiçi hasılaya oranı ve aktif büyüklüğe tek yönlü bir nedensellik ilişkisi olduğunu, ancak TK ile aktif büyüklük arasında çifte yönlü bir nedensellik ilişkisi olduğunu göstermektedir. Ampirik analiz sonuçları, gayri safi yurtiçi hasıla ve aktif büyüklük ile TK arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler bulunduğunu göstermektedir. Bu bağlamda, TK ile gayri safi yurtiçi hasıla arasında negatif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Diğer yandan, katılım bankacılığı sektörünün aktif büyüklüğünün arttığı ve takipteki kredilerin de aynı yönde etkilendiği belirlenmiştir.

Katılım alanında yapılan diğer çalışmalardan bazıları Iqbal (2001), Ariss (2010) Beck (2013) Hanif (2014), Bilal (2015), Shamsudheen ve Masih (2015), Firmansyah (2015) ve Sukmana (2016) şeklindedir.

Firmansyah (2015) çalışmasında İslami bankaların büyüklüğünün ve etkinliğinin TK üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olmadığını bulmuştur. Ayrıca, ekonomik büyüme ve enflasyonun TK ile negatif ilişkisi olduğuna dikkat çekmektedir. Sukmana (2016) zaman serisi modelini kullanarak finansman oranının TK üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğuna dair kanıtlar bulmuştur. Shamsudheen ve Masih (2015), faiz

oranının TK oranı üzerindeki kısa ve uzun vadeli etkisini analiz etmektedir. Faiz oranının yalnızca kısa vadede etkili olduğunu ve uzun vadede önemsiz bir etki gösterdiğini bulmuştur.

4.2. Veri

Konvansiyonel ve Katılım bankalarının TK oranını belirleyen bankaya özgü ve makroekonomik değişkenlerin incelendiği bu çalışmada 2011Q4-2021Q2 yılları arasını kapsayan dönemde çeyreklik veri kullanılarak quantile regresyon yöntemi ile panel veri analizi yapılmıştır.

- Konvansiyonel bankalara ait veriler FitchConnect veri tabanı, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası EVDS veri tabanı, Cumhurbaşkanlığı Finans Ofisi veri tabanı, Türkiye Bankalar Birliği, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu ve bazı dönemlere ilişkin eksik veriler bankaların konsolide olmayan finansal tablolarından derlenmiştir.
- Katılım bankalarına ait veriler FitchConnect veri tabanı, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası (TCMB) EVDS veri tabanı, Cumhurbaşkanlığı Finans Ofisi veri tabanı, Türkiye Katılım Bankaları Birliği ve bazı dönemlere ilişkin eksik veriler bankaların konsolide olmayan finansal tablolarından derlenmiştir.
- Makroekonomik veriler, TÜİK ve Dünya Bankasına ait veri tabanından elde edilen bilgiler ile derlenmiştir.

Çalışmaya 3 katılım bankası ve 13 konvansiyonel banka olmak üzere toplamda 16 banka dahil edilmiştir. Türkiye’de faaliyet gösteren diğer mevduat bankaları eksik değerler ve tutarsız oranlar sebebiyle örnekleme dahil edilmemiştir. Kullanılan bankaların listesi aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Katılım Bankaları
Albaraka Türk Katılım Bankası A.Ş.
Kuveyt Türk Katılım Bankası A.Ş.
Türkiye Finans Katılım Bankası A.Ş.
Konvansiyonel Bankalar
Akbank T.A.Ş.
Anadolu Bank A.Ş.
Denizbank A.Ş.
FİBA Bank A.Ş.
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.
Türkiye Halk Bankası A.Ş.
ING Bank A.Ş.
Türkiye İş Bankası A.Ş.
QNB Finans Bank A.Ş.
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.
Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.

Tablo 4: Çalışmaya Dahil Edilen Bankaların Listesi

Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

Bağımlı Değişken: Takipteki Krediler

Takibe dönüşüm oranı, takipteki kredilerin toplam krediler içerisindeki oranı ile ifade edilmektedir.

Tarihteki ekonomik daralma ve genişleme dönemlerinde bankaların kurumsal durumları incelendiğinde kredi riskinin hem bankaya özgü hem de makroekonomik değişkenlerden etkilendiği gözlemlenmiştir (Clichici ve Colesnicova, 2013). TK, ülkedeki finansal istikrar için bakıldığında makroekonomik ölçekte, banka karlılığı açısından bakıldığında mikroekonomik ölçekte önemli değişkenlerdir (Polat, 2018).

Takipteki kredilerin miktarı arttığında bankacılık kurumlarının finansal performansı zarar görmektedir (Berger ve DeYoung, 1997).

Çalışmamızda bağımsız değişken olarak kullanılan TK ile bağımlı değişkenler arasındaki ilişki analiz edilmiştir. TK ile bankaya özgü değişkenlerden krediler, NK, krediler/GSYİH, krediler/mevduat, aktif kârlılığı ve özsermaye kârlılığı arasında negatif ilişki, BB ile arasında pozitif ilişki beklenmektedir. TK ile makroekonomik değişkenlerden konut faizi, ihtiyaç faizi, ticari faiz ve enflasyon oranı arasında negatif ilişki, mevduat faizi, GSYİH ve CDS arasında pozitif ilişki beklenmektedir.

Bağımsız Değişkenler: Bankaya Özgü ve Makroekonomik Değişkenler

Bankaya Özgü Değişkenler

Analizde kullanılan bankaya özgü değişkenler aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Değişkenin Adı	Sembol	Beklenen İşaret
Toplam Krediler	TK	+
Net Kâr	NK	-
Krediler/GSYİH	K/GSYİH	+
Krediler/Mevduat	K/M	+
Aktif Kârlılığı	ROA	-
Özsermaye Kârlılığı	ROE	-
Banka Büyüklüğü	BB	+
▪ Toplam Varlıklar		
▪ Toplam Özkaynak		
▪ Toplam Ağırlıklı Riskler		

Tablo 5: Bankaya Özgü Değişkenler

Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

Bankaya özgü özelliklerin takipteki kredilere etkisine ilişkin analiz birçok yazar tarafından da ele alınmıştır (Berger ve DeYoung, 1997; Louzis ve diğerleri, 2012; Podpiera ve Weill, 2007).

Toplam Krediler

Bankacılık sistemlerinde görülen sorunların ve finansal krizlerin temel sebeplerinden biri, bankaların portföylerindeki kredi kalitesinin bozulmasıdır. Artan TK, makroekonomik ve finansal şoklarla finansal istikrarsızlık riski arasındaki ilişkiyi göstermektedir. Bankacılık sektöründe aşırı kredi artışı, kredilerin dikkatsizce verildiğine dair önemli işaretler sunmaktadır. Rastgele ve düşünmeden kredi verme, geri ödenmeme riskini artırmakta ve artan kredi hacmiyle birlikte takipteki kredilerin artmasına neden olmaktadır (Messai ve Jouini, 2013, s. 852).

Net Kâr

Net kâr, elde edilen toplam gelirden giderler çıkarıldığında ne kadar kâr kaldığını gösterir. Diğer tüm değişkenler ile net kâr arasında bağlantı bulunmaktadır. Takipteki kredi oranı ile net kâr arasında negatif ilişki beklenmektedir. Takipteki kredi oranı arttıkça net kâr azalacak, azaldıkça NK artacaktır.

Krediler/GSYİH

GSYİH içerisindeki kredi oranları arttığında takipteki kredilerin de artması beklenmektedir. Yani krediler/GSYİH arttığında takipteki kredi oranı artar, bu oran azaldığında TK de azalmaktadır.

Krediler/Mevduat

Kredi/mevduat oranı, bir bankanın toplanan mevduatlardan kredilere aktardığı fonların seviyesini açıklar, mevduatın krediye dönüşümü noktasında bankanın etkinliğini ifade eder. Ayrıca, bir gelir kaynağı ölçüsü sağlar ve ayrıca bir krediye bağlı banka varlığının likiditesini ölçer (Makri ve diğerleri, 2014). Kredi mevduat oranı, bir bankanın cari dönem sonunda toplam kredilerinin toplam mevduatına oranını ifade eder ve bankanın likidite durumunu değerlendirmek ve kredilerin mevduatla ne kadar finanse edildiğini belirlemek için kullanılmaktadır (Özel, 2022a, s. 141). Çalışmada, bankaların kredi genişlemesi ile mevduatlarına oranla daha fazla risk aldıkları ve bu durumun sorunlu kredilere etkisini değerlendirmek için analiz edilmiştir. Aynı zamanda, bankaların likidite riskinin artmasının da sorunlu kredilere olan etkileri ölçülmüştür (F. Ahmad ve diğerleri, 2013; Serdar, 2018, s. 45; Torun, 2017, s. 166).

Bankanın topladığı mevduatların daha yüksek oranda krediye dönüşmesi ile bankaların gerektiğinde mevduatı geri ödemeleri söz konusu olduğunda, krediler tarafında sağlıklı bir nakit akışının olması gerekecektir. Faiz oranı yükseldiğinde, bankaların kredi verirken daha dikkatli davranması ve neticede takipteki kredi oranının düşmesi beklenmektedir (Göçmen Yağcılar ve Demir, 2015).

Oran, bir bankanın müşterilere kredi vermeye ne kadar hazır olduğunun bir göstergesidir. Bu çalışmada, bu oranın TK ile pozitif bir ilişki göstermesi beklenmektedir. Bu nedenle, yüksek kredi/mevduat oranı, takipteki alacaklarla pozitif olarak ilişkilidir (Berger ve DeYoung, 1997; Dimitrios ve diğerleri, 2016; Fofack, 2005; Louzis ve diğerleri, 2012; Oni, 2019, s. 19)

Ülke ekonomisi içerisinde bulunan bankacılık sistemindeki kredilendirme politikası, takipteki kredilerin miktarını doğrudan etkilemektedir. Kredilerin hızlı büyümesi, ülke ekonomisinde yatırımların teşvik edilmesi ve büyümenin sağlanması açısından iyi bir gösterge iken, ekonomide beklenmeyen makroekonomik şoklar meydana geldiğinde

ödenmeyen borçlar takipteki kredilere dönüşebilmektedir (Gökmen, 2007, s. 75; Roy, 2014, s. 70)

Aktif Kârlılığı

Aktif kârlılığı, bankaların performansı için bir göstergedir ve net kârın toplam varlığa oranı ile ölçülür (Oni, 2019, s. 20; Selçuk ve K. Batu, 2014, s. 125). Aktif kârlılığı toplam aktiflerin performansını değerlendirmekte kullanılmaktadır (Raharjo ve diğerleri, 2014:301). Bankaların performansını değerlendirmek ve finansal analizler yapmak için yaygın şekilde kullanılan bu oran, bankaların dönemsel faaliyet sonuçlarını anlamak için önemli bir araçtır. (Özel, 2022b, s. 141s; Yılmaz, 2021, s. 79) Kârlılık oranı yüksek olan bankaların gelirlerini daha fazla artırmak için riskli yatırımlar yapmalarına gerek kalmayacağı düşünülmektedir. Aktif kârlılığı yüksek olan bankaların, bu kârlılığı korumak için kredi verecekleri müşterilerin belirlenmesinde daha hassas ve seçici davranmaları, dolayısıyla TK oranı ile bu değişken arasında negatif bir ilişki olması beklenmektedir (Göçmen Yağcılar ve Demir, 2015, s. 223). Aktif kârlılık oranı ne kadar yüksekse kârlılık performansı o kadar iyi olmaktadır (Gezu, 2014, s. 35).

Takipteki kredilerin artışıyla birlikte bankaların aktif kalitesi de bozulmaktadır. Kredibilitesi azalan ticari bankaların likidite riski de meydana gelmektedir (Ayaydın ve diğerleri, 2021, s. 171).

Başka bir deyişle, bankaların karlılık durumu, aynı zamanda banka yöneticilerinin risk alma eğilimini de yansıtmaktadır. Karlı bankalar, gelirlerini artırmak için riskli kredilere veya projelere katılma ihtiyacı hissetmemektedirler. Bununla birlikte, etkisiz bankaların yüksek sorunlu kredi seviyeleri ile karşılaştığı gözlenmiştir (Boudriga ve Taktak, 2010, s. 5).

Takipteki kredilerin aktif kârlılığı ilişkisini inceleyen birçok çalışma bulunmaktadır (Ahmad ve diğerleri, 2013; Bhattarai, 2014; Ćurak ve diğerleri, 2013; Erol ve diğerleri, 2014; Fayed, 2013; Fofack, 2005; Gülhan ve Uzunlar, 2011; Hadriche, 2015; Isaev ve Masih, 2017; Khediri ve diğerleri, 2015; Makri ve diğerleri, 2014; Messai ve Jouini, 2013; Psailave diğerleri, 2019; Rosly ve Abu Bakar, 2003; Rozzani ve Rahman, 2014; Serdar, 2018; Stephen Kingu ve diğerleri, 2018a; Wasiuzzaman ve Gunasegavan, 2013).

Özsermaye Kârlılığı

Özsermaye kârlılığı, işletmeler için kritik bir performans ölçütüdür, çünkü bu oran, dönem kârının özsermaye içindeki payını ifade etmektedir (Selçuk ve Tunay, 2014, s. 125). Şirketler, yeterince yüksek özsermaye kârlılığına ulaşmak için bu oranın yüksek olmasını tercih ederler; çünkü kâr dağıtmak ve otofinansman yapmak için yeterli öz sermaye karlılığı gerekmektedir (Uluyol ve diğerleri, 2014, s. 72). Özsermaye kârlılığı, yatırımların geri dönüş hızı hakkında bilgi sağlamaktadır (Kırcalı, 2016, s. 98). Bu oran, işletmenin tahsis ettiği özkaynağın yarattığı kârı ve yönetimin bu kaynağı nasıl etkili bir şekilde kullandığını göstermektedir. Ayrıca, öz kaynak ve risk dağılımını yansıtarak varlıkların ne kadarının özkaynakla ne kadarının yabancı kaynakla finanse edildiğini göstermektedir. Bu oran aynı zamanda işletmelerin borçlanma kapasitesi hakkında bilgi sağlamaktadır. Öz sermaye çarpanı yüksekse, yüksek kaldıraç kullanımını; düşükse, düşük kaldıraç kullanımını ifade etmektedir (Sanalan Bilici, 2019, s. 43). Yüksek öz sermaye kârlılığı, yatırımcı güvenini artırır ve şirket yönetiminin hisse şeklinde sermaye çekmesini kolaylaştırmaktadır (Fadjar ve diğerleri, 2021, s. 718).

Bankanın sahip olduğu özkaynaklar, olası kayıplara karşı bir güvence sağlar ve muhtemel zararların borç verenleri etkilemeden karşılanabilmesini mümkün kılmaktadır. Dolayısıyla, güçlü sermaye yapısına sahip bir banka, daha yüksek getiri potansiyeline sahip olmak adına daha fazla risk alma eğiliminde olabilmektedir (Göçmen Yağcılar ve Demir, 2015).

Takipteki kredilerin artmasıyla özsermayenin azalacağı düşünülmektedir.

Özsermayenin bağımsız değişken olarak kullanıldığı birçok çalışma bulunmaktadır (Ahmad ve Bashir, 2013; Bejaoui ve Bouzgarrou, 2014; Gezu, 2014; Gülhan ve Uzunlar, 2011; Isik ve Bolat, 2017; Klein, 2013; Louzisve diğerleri, 2012; Makri ve diğerleri, 2014; Selimler, 2015; Stephen Kinguve diğerleri, 2018b; Toramanve diğerleri, 2015; Wasiuzzaman ve Gunasegavan, 2013; Yavuz, 2022).

Banka Büyüklüğü

Bankaların büyüklüğü, bankacılık sektöründe ne kadarlık bir paya sahip olduklarını ifade eder ve bu büyüklük, toplam varlıklar, toplam özkaynak ve toplam ağırlıklı risklere bakılarak belirlenmektedir. Bu büyüklük, bankaların sektör içindeki etkisini

göstermektedir ve aynı zamanda sorunlu kredilerin sektördeki dağılımında da önemli bir faktördür (Torun, 2017, s. 155).

BB, dolaylı olarak sorunlu kredi seviyelerini etkileyebilmektedir. Bir banka sektör içinde büyüdükçe, ölçek ekonomilerinden daha fazla faydalanma ve banka yöneticilerinin kredi analizi ve karar verme yeteneklerinin artma eğiliminde olması muhtemeldir. Bu gelişmeler, kredi kalitesinde iyileşme ve sonuç olarak sorunlu kredilerin azalmasıyla sonuçlanabilmektedir.

Banka büyüklüğünün bağımsız değişken olarak kullanıldığı birçok çalışma vardır (Godlewski, 2004; Hu ve diğerleri, 2004; Jiménez ve Saurina, 2006; Ranjan ve Dhal, 2003a; Salas ve Saurina, 2002; Torun, 2017).

Makroekonomik Değişkenler

Çalışmada takipteki kredi oranını etkileyen faktörler olarak gayri safi yurt içi hasıla (GSYİH), enflasyon oranı, faiz oranı, kâr payı oranı, büyüme oranı, döviz kuru, sanayi üretim endeksi ve kredi risk primi açıklayıcı bağımsız değişken olarak kullanılmıştır.

Analizde kullanılan makroekonomik değişkenler aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Değişkenin Adı	Sembol	Beklenen İşaret
Konut Faizi	KF	+
İhtiyaç Faizi	İF	+
Ticari Faiz	TF	+
Mevduat Faizi	MF	+
Gayri Safi Yurtiçi Hasıla	GSYİH	-
Enflasyon Oranı	EO	-
Kredi Risk Primi	CDS	+

Tablo 6: Makroekonomik Değişkenlere Ait Tanımlar

Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

Konut Faizi

Konut kredileri, bireylerin konut satın alma amacıyla aldıkları ve belirlenen vade ve koşullarda geri ödemeyi taahhüt ettikleri kredilerdir. Bu tür krediler, konut sahibi olma sürecinde finansal destek sağlamak amacıyla kullanılmaktadır. (Karaçelik, 2018, s. 107). Bu krediler kullandırılırken bankalar tarafından uygulanan faiz oranına da konut faizi denilmektedir. Konut faizi ile TK arasında pozitif yönlü ilişki beklenmektedir. Konut faiz oranı arttığında kredi maliyetleri artacak ve takipteki kredileri de arttıracaktır. Faiz

oranlarındaki artış, borçluların borç hacminde bir artışı göstermekte ve harcanan takipteki kredilerin bir sonucu olarak borç servisini daha pahalı ve zor hale getirmektedir (Boss ve diğerleri, 2009).

İhtiyaç Faizi

İhtiyaç kredisi, insanların beklenmedik mali ihtiyaçlarını veya kişisel tüketim amaçlarını karşılamak üzere sağlanan kısa veya orta vadeli kredi türüdür. Bu tür krediler, ev aletleri, eğitim, seyahat gibi dayanıklı mal veya hizmet satın almak için kullanılmakta ve ticari amaçlar için değil, bireylerin kişisel harcamalarını finanse etmelerine yardımcı olmaktadır (Karaçelik, 2018, s. 106). İhtiyaç faizi ile TK arasında pozitif yönlü ilişki beklenmektedir. İhtiyaç faiz oranı arttığında kredi maliyetleri artacak ve takipteki kredileri de arttıracaktır. Faiz oranları yükseldiğinde, kredi kullanan bireylerin geri ödemeleri zorlaşmaktadır çünkü bu durum kredilerin maliyetini artırır ve geri ödenmesi gereken tutarı yükseltmektedir (Ranjan ve Dhal, 2003b).

Ticari Faiz

Ticari kredi, işletme sahiplerinin gelir elde etmek veya işlerini büyütmek amacıyla bankalardan veya finansal kurumlardan aldıkları nakit veya gayrinakdi kredi türüdür. Bu tür krediler, küçük aile işletmelerinden büyük holdinglere kadar her türlü işletme tarafından kullanılmaktadır. İşletmeler, bu kredileri finansal kaynaklarını artırmak veya belirli bir süre içinde geri ödemek üzere kullanabilirler. (Karaçelik, 2018, s. 107). Bu krediler kullandırılırken bankalar tarafından uygulanan faiz oranına da ticari faiz denilmektedir. Ticari faiz ile TK arasında pozitif yönlü ilişki beklenmektedir. Ticari faiz oranı arttığında kredi maliyetleri artacak ve takipteki kredileri de arttıracaktır.

Yüksek faiz oranları, asimetrik bilgiye dayalı ahlaki tehlike ve ters seçim problemlerini tetikleyebilir. Bu durumda, yüksek faiz oranlarıyla birlikte kredi kullanmaktan kaçınan kesim büyürken, piyasada riskli müşterilerin talebi artabilmektedir (Ahmed ve diğerleri, 2021; Göçmen Yağcılar ve Demir, 2015; Ozili, 2018; Siddiqui ve diğerleri, 2012). Kredi fiyatlandırmasında genellikle faiz oranlarının kullanılması, özellikle ticari bankalarda yaygın bir uygulamadır (Badar ve Javid, 2013, s. 43).

Mevduat Faizi

Bankalar, tasarruf sahiplerinden topladıkları fonlar için vadeli hesaplara ödedikleri faize mevduat faizi adını verirler. Bu faiz, tasarruf sahiplerinin paralarını belli bir vade veya ihbar süresi sonunda çekmek üzere bankalara yatırdıkları vadeli mevduat hesapları için ödenmektedir. Bankalar, bu fonları biriktirir ve vade süresi sonunda kazanç elde etmektedirler; bu kazanç da mevduat faizi olarak adlandırılmaktadır (Karaçelik, 2018, s. 35). Mevduat faizi ile TK arasında pozitif yönlü ilişki vardır.

GSYİH

Ülke içerisinde belirli bir zaman diliminde, üretilen nihai ürünlerin tümünün piyasada yer alan değerinin ekonomik kâr şıllığına GSYİH denir (Dinç, 2022).

GSYİH'deki artışın daha yüksek gelir seviyelerine dönüştüğü ve borç alanların finansal kapasitelerini iyileştirdiği görülmektedir. Diğer yandan, ekonomi normal koşulların altında veya durgunlukta olduğunda, borç alanların borçlarını geri ödemede büyük zorluklarla karşılaşmasıyla, işsizliğin artması nedeniyle takipteki alacaklar seviyesinin artacağı tahmin edilmektedir. (Ahmed ve diğerleri, 2021; Beck ve diğerleri, 2013; Fofack, 2005; Jiménez ve Saurina, 2006; Khemraj ve Pasha, 2009; Louzis ve diğerleri, 2012; Mazreku ve diğerleri, 2018; Ranjan ve Dhal, 2003b; Salas ve Saurina, 2002; Zainol ve diğerleri, 2018).

Gelişmekte olan ülkelerin ekonomik büyüme hızının düşük olması, ekonominin durgun olduğu ve genellikle fiyatlar, istihdam düzeyi ve üretim çıktılarının istenilen seviyelerde olmadığı anlamına gelmektedir. Bu nedenle, ekonomik büyümeyi temsil etmek için genellikle GSYİH başvurulur ve amprik çalışmalarda ekonomik büyümeyi yansıtmak için kullanılmaktadır (Badar ve Javid, 2013, ss. 43–44).

Bir ülkenin büyüme hızı, borçlanma kapasitesi, kişi başına düşen gelir, işsizlik ve üretim verimliliği gibi faktörlerle sıkı bir ilişki içindedir. Bu nedenle, büyüme hızı, bir ülkenin ekonomik dinamikleri hakkında genel bir bakış sunarak, TK üzerinde azaltıcı bir etkisi olduğu sonucuna ulaşılabilir. Takipteki kredilerdeki artış ülke ekonomisinin büyümesini yavaşlatmaktadır. Yani ikisi arasında negatif yönlü ilişki vardır (Beck ve diğerleri, 2013; De Bock ve Demyanets, 2012; Dimitrios ve diğerleri, 2016; Ghosh, 2015, 2017; Klein, 2013; Messai ve Jouini, 2013; Ranjan ve Dhal, 2003b; Sevinç, 2021; Skarica, 2014)

GSYİH büyümesini ele alan çalışmalardan bazıları Beck ve Jakubik (2013), Espinoza ve Prasad (2010), Louzis ve diğerleri (2012), Macit (2012), Mileris (2014), Ranjan ve Dhal (2003b), Salas ve Saurina (2002) şeklindedir.

Enflasyon Oranı

Enflasyon genel tanımı ile fiyatlar genel düzeyinde yaşanan sürekli artışı ifade etmektedir. Enflasyon sıklıkla fiyat artışı ile karıştırılmaktadır. En temel ayırt edici özellikleri ise; enflasyonun fiyatlarda genel ve sürekli olarak artışı ön plandayken, fiyat artışı ise en az bir veya birkaç malda meydana gelen sürekli artması veyahut genel malların fiyatlarında bir kerelik yaşanan artış olarak tanımlanmaktadır (Dinç, 2022, s. 44). Yüksek enflasyon oranı da bankalar için kredi değerlendirmesini daha zor hale getirmektedir. Çünkü potansiyel borç alanların yaşanabilirliği, genel enflasyon oranındaki, bireysel bileşenlerindeki, döviz kurlarındaki ve faiz oranlarındaki öngörülemeyen gelişmelere bağlıdır. Ayrıca, varlık fiyatlarının da bu tür koşullar altında oldukça değişken olması muhtemeldir (Brownbrigde, 1998).

Tüketicilerin satın aldıkları ürünlerin ve hizmetlerin fiyatlarının belirli bir zaman dilimindeki değişimini gösteren tüketici enflasyonu, TÜFE üzerinden ölçülmektedir. TÜFE'deki artışlar, genel olarak tüketici fiyatlarının genel seviyesindeki yükselişleri temsil etmektedir (Özel, 2022, s. 144). TÜFE çeyrek dönem verileri kullanılarak bir önceki döneme göre fiyat değişimini gösteren enflasyon değişkeni analizde kullanılmıştır. Fiyatların artışı ve genel pahalılığın takip edilen kredi performansı üzerindeki etkisini araştırmak amacıyla bu değişken analize dahil edilmiştir. Veri, TCMB elektronik veri dağıtım sistemi üzerinden elde edilmiş ve yazar tarafından oransal değişim hesaplamaları yapılmıştır.

Enflasyonun yüksek olduğu dönemlerde geleceğe dair belirsizliğin yüksek olması sebebiyle kredi riski yüksek olacaktır. Yani TK ile enflasyon arasında pozitif ilişki olması beklenmektedir (Badar ve Javid, 2013; Göçmen Yağcılar ve Demir, 2015; Nkusu, 2011; Zainol ve diğerleri, 2018). Borçluların borçlarını geri ödeme gücü, enflasyon seviyesinden ve faiz oranının yüzdesinden etkilenebilir. Ülke yüksek bir enflasyonla karşı karşıyaysa, borç alanlar artan sermaye maliyeti nedeniyle borçlarını geri ödemekte zorlanırlar. Daha yüksek enflasyon seviyesinin borçlanmanın maliyetli olmasına yol açacağını ve nihayetinde kredi çeşitlendirmesinin kalitesini etkileyeceği düşünülmektedir

(Fofack, 2005). Daha yüksek enflasyon hane halkının gelirini azaltmakta ve borçluların borç ödeme kapasitesini etkilemektedir (Skarica, 2014).

Bunun aksine, yüksek enflasyon seviyesinin bankacılık sektöründeki takipteki kredileri azaltabileceği yani aralarında negatif ilişki olacağını belirtenler de vardır. Yüksek enflasyon seviyesi borcun değerini düşürecek ve yüksek enflasyon oranı kredilerin miktarını azaltabileceğinden kredi servisi kolaylaşacaktır. Bu nedenle, yüksek enflasyon seviyesi borçluların kredibilitesini artıracaktır (Shingjergji, 2013).

Enflasyon oranı ile ilgili yapılan bazı diğer çalışmalar (Abid ve diğerleri, 2014; Badar ve Javid, 2013; Espinoza ve Prasad, 2010; Farhan ve diğerleri, 2012; Ghosh, 2017; Klein, 2013; Konstantakis ve diğerleri, 2016; Messai ve Jouini, 2013; Oni, 2019; Skarica, 2014; Us, 2016; Vogiazas ve Nikolaidou, 2011) şeklindedir.

Kredi Risk Primi (CDS)

Kredi derecelendirme kuruluşları, risk notlarını belirlerken önemli bir faktör olarak CDS primlerini kullanmaktadır. CDS sözleşmeleri, temerrüt riskine karşı koruma sağlayan ve sigorta benzeri işlev gören sözleşmelerdir (Dragon ve Yan, 2013, s. 743).

CDS, bir finansal varlığın kredi riskini transfer etmek isteyen taraflar arasında yapılan ve belirli bir prim ödemesi karşılığında bir tarafın diğerine kredi riskini devrettiği finansal anlaşmalar olarak tanımlanmaktadır (Öner, 2012).

CDS, bir tahvil ihraççısının temerrüde düşmesi riskine karşı kendini sigortalatan iki taraf arasında yapılan iki taraflı bir sözleşmedir. Yatırımcı burada, CDS satın alarak temerrüt riskinden korunmak isteyen taraf olur ve bu nedenle koruma alıcısı olarak adlandırılır. Karşı taraf ise, temerrüt durumunda CDS alıcısının kayıplarını karşılamayı taahhüt ettiği için koruma satıcısı olarak bilinmektedir (Brunnermeier, 2009)

Özellikle Türkiye'de 2001 krizi sonrasında sorunlu kredilerin artması, bankaların sermayelerinde ciddi azalmalara neden olmuştur. Bu durum ülkenin mali ve ekonomik dengesini bozarak risk priminin yükselmesine yol açmıştır. Bu artış sonucunda, ülkelerin yatırım yapılabilirliğini ölçen CDS primleri de yükselmiştir (Aşık, 2020, s. 1).

CDS'lerin temel kullanıcıları bankalardır ve bu finansal araçları kullanarak kredi riskini azaltmak, prim geliri elde etmek, kredi portföylerini çeşitlendirmek, sermaye yeterliliği oranını iyileştirmek ve nötr çeşitlendirme geliri elde etmek gibi çeşitli hedeflere ulaşmayı

amaçlamaktadırlar. Bu bağlamda, CDS'ler sayesinde kredi portföyündeki riski düşürmeden beklenen getiriye optimize etmek hedeflenmektedir (Andrew, 1999, s. 37). CDS prim artışı oranı TK ile pozitif ilişki içerisinde. CDS primi arttıkça TK de artmaktadır.

4.3. Metodoloji

Çalışmada Türkiye'deki konvansiyonel bankalar ve katılım bankalarında takipteki kredileri etkileyen bankaya özgü ve makroekonomik değişkenlerin etkilerini ölçmek için kantil regresyon (QR) ve en küçük kareler regresyon modeli (OLS) kullanılmıştır. Finans, iktisat ve bankacılık alanında yapılan analizlerde sıklıkla kullanılan QR yöntemini ilk olarak Koenker ve Bassett (1978) ile Koenker ve Hallock (2001) geliştirmiştir. Ahmad (2013), Isaev ve Masih (2017), Simion (2013) ve Ahmad ve diğerleri (2013) OLS yöntemini, Batjargal (2019) ise hem QR hem OLS yöntemlerini çalışmalarında kullanmışlardır.

QR yöntemi bağımlı değişkenin seviyesinin kritik olduğu durumlarda kullanılırken OLS yöntemi, bağımsız değişkenler veri olarak alındığında bağımlı değişkenin koşullu ortalamasını incelememize yardımcı olmaktadır. QR yönteminde farklı quantillerde koşullu olan quantillerin incelenmesine imkan sağlarken, OLS yönteminde veri setindeki koşullu ortalamaya odaklanılmaktadır (Rejeb ve Arfaoui, 2016).

Çalışmada Türkiye'deki konvansiyonel bankalar ve katılım bankalarındaki takipteki kredileri etkileyen faktörleri bulmak için bankaya özgü değişkenler (toplam krediler, net kâr, krediler/GSYİH, krediler/mevduat, aktif kârlılığı, özsermaye kârlılığı ve BB) ve makroekonomik değişkenler (konut faizi, ihtiyaç faizi, ticari faiz, mevduat faizi, GSYİH, enflasyon oranı ve kredi risk primi) kullanılmaktadır. Kullanılan tüm değişkenler logaritmik değerleri alınarak analize dahil edilmiştir. Analizde OLS sonuçları daha az sağlam olarak nitelendirilmektedir ve gözlemlerdeki aykırı değerlerin varlıklarından etkilenmektedir (Greene, 2017).

Türkiye'deki konvansiyonel ve katılım bankaları için aşağıdaki model kullanılarak bankaya özgü ve makroekonomik değişkenlerin TK üzerine etkisi değerlendirilmektedir.

Konvansiyonel bankalar için:

$$R_t = \alpha_0 + \sum_{i=1}^n \beta_i GF_{it} + \varepsilon_t \quad (1)$$

Modelimizde “i” takipteki kredileri etkileyen bankaya özgü ve makroekonomik faktörleri ifade etmektedir. α_0 ve ε_t kesişme ve bozulmayı temsil eder. β_i , Türkiye’deki her bir konvansiyonel banka için bankaya özgü ve makroekonomik faktörlerin i’inci takipteki kredilere duyarlılığını gösterir.

Bu amaçla, her bir değişkeni aşağıdaki gibi tanımlarız:

Rt: t zamanında Türkiye’deki modele dahil edilen her bir konvansiyonel banka için bankaya özgü ve makroekonomik faktörleri

GFit: t zamanında konvansiyonel bankaları için i’inci takipteki kredilere etkisi

Katılım bankaları için:

$$R_t = \alpha_0 + \sum_{i=1}^N \beta_i GF_{it} + \varepsilon_t \quad (2)$$

Modelimizde “i” takipteki kredileri etkileyen bankaya özgü ve makroekonomik faktörleri ifade etmektedir. α_0 ve ε_t kesişme ve bozulmayı temsil eder. β_i , Türkiye’deki her bir katılım bankası için bankaya özgü ve makroekonomik faktörlerin i’inci takipteki kredilere duyarlılığını gösterir.

Bu amaçla, her bir değişkeni aşağıdaki gibi tanımlarız:

Rt: t zamanında Türkiye’deki modele dahil edilen her bir katılım bankası için bankaya özgü ve makroekonomik faktörleri

GFit: t zamanında konvansiyonel bankaları için i’inci takipteki kredilere etkisi

Sağlamlık kontrolünün yapılması için Wald testi uygulanmış ve dokuz quantil arasındaki parametre heterojenliği kontrol edilmiştir.

Konvansiyonel ve Katılım bankalarının takipteki kredi oranını belirleyen bankaya özgü ve makroekonomik değişkenlerin incelendiği bu çalışmada 2011Q4-2021Q2 yılları arasını kapsayan dönemde çeyreklik veri kullanılarak X yöntemi ile panel veri analizi yapılmıştır.

4.4. Ekonometrik Analiz

Çalışmanın bu bölümünde bankaya özgü ve makroekonomik değişkenlerin takipteki kredilere etkileri analiz edilecek olup katılım ve konvansiyonel bankalar karşılaştırılarak ele alınacaktır.

Kullanılan analiz verileri, bankaların takipteki kredilerini etkileyen değişkenlerin ve bu değişkenlerin quantile seviyelerinin belirli bir ekonomik bağlamda yorumlanması

amacıyla kullanılmıştır. Bankaların takipteki kredilerin etkileyen birçok faktör bulunmaktadır ve yapılan literatür çalışmasında ayrıca gösterilmiştir. Dolayısıyla sadece bu çalışmadaki veriler ile genel bir yorum yapılamamakta, yalnızca bu verilerin etkileri diğer tüm değişkenler sabitken ele alınmaktadır. Çalışmada yer alan değişkenler dışında net kâr, net faiz marjı, döviz kuru, faiz oranları, işsizlik oranları ve kâr payları gibi birçok sayılabilecek değişkenin yanı sıra ülkedeki regülasyonlar, sektördeki rekabet, piyasanın durumu ve politik durum gibi birçok sebep de bankaların takipteki kredilerini etkileyebilmektedir.

Bu nedenle, yapılan analiz verilerine dayanılarak ekonomik açıdan genel bir yorum yapmak yerine, daha kapsamlı bir analiz yapılması ve faktörler arası ilişkilerin incelenmesi yerinde olacaktır.

4.4.1. Tanımlayıcı İstatistikler

Çalışmanın tanımlayıcı istatistikleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Variable	Mean	Std.Dev	Max	Min	Kurtosis	Skewness	Jarque-Bera
Bankaya Özgü Değişkenler							
Krediler							
Katılım	10.38397	0.238831	10.93592	9.862546	2.592627	-0.055908	0.869970
Konvansiyonel	10.74982	0.553085	11.80057	9.323603	2.215856	-0.372004	26.58174
Net Kâr							
Katılım	8.263813	0.392419	9.146215	7.059374	3.812604	-0.495109	7.999177
Konvansiyonel	8.715268	0.698449	9.900964	6.716003	2.343986	-0.496078	32.18504
Krediler/GSYİH							
Katılım	1.536444	0.112928	1.802746	1.272976	2.433321	0.177431	2.179383
Konvansiyonel	1.906654	0.513436	2.717291	0.734033	1.870489	-0.519521	53.58541
Krediler/Mevduat							
Katılım	-0.004204	0.086700	0.184094	-0.222879	3.005485	-0.498167	4.839463
Konvansiyonel	-0.155177	0.037370	-0.551502	0.058809	10.20988	-0.933618	1261.917
Aktif Kâr lılığ							
Katılım	-0.012415	0.304702	0.359835	-1.522879	11.41335	-2.609348	477.8440
Konvansiyonel	0.064595	0.272575	0.484300	-1.522879	9.386844	-2.055511	1312.499
Özsermaye Kâr lılığ							
Katılım	1.064540	0.275173	1.395152	-0.327902	11.99506	-2.695584	536.1320
Konvansiyonel	1.070729	1.418798	-0.251812	0.225617	10.55745	-2.293182	1777.907
Banka Büyüklüğü							
Katılım	10.56935	0.274662	11.24951	10.01318	2.777535	0.136498	0.604587
Konvansiyonel	11.42044	1.324296	14.74066	9.395623	3.466804	1.202855	136.6217
Makroekonomik Değişkenler							
Konut Faizi							
Katılım	1.123572	0.114876	1.447158	0.919078	4.252146	1.031595	28.39503
Konvansiyonel	1.123572	0.114476	1.447158	0.919078	4.252146	1.031595	151.4402
İhtiyaç Faizi							
Katılım	1.253825	0.107541	1.585799	1.071145	4.210847	1.057043	28.93560
Konvansiyonel	1.253825	0.107166	1.585799	1.071145	4.210847	1.057043	154.3232
Ticari Faiz							
Katılım	1.181651	0.135618	1.558349	0.967080	3.135423	0.662939	8.659435
Konvansiyonel	1.113843	0.293738	1.558349	0.029848	9.333602	-2.401030	1642.532
Mevduat Faizi							
Katılım	1.013206	0.153532	1.345766	0.751279	2.917667	0.720596	10.15859
Konvansiyonel	1.013206	0.152998	1.345766	0.751279	2.917667	0.720596	54.17916
GSYİH							
Katılım	8.847522	0.184858	9.202196	8.526000	1.975675	0.205859	5.941428
Konvansiyonel	8.847522	0.184214	9.202196	8.526000	1.975675	0.205859	31.68762
Enflasyon							
Katılım	1.018640	0.149033	1.402089	0.787460	2.822567	0.745330	10.98606
Konvansiyonel	1.018640	0.148514	1.402089	0.787460	2.822567	0.745330	58.59231
CDS							
Katılım	2.411402	0.155891	2.732796	2.124309	2.342026	0.372492	4.816162
Konvansiyonel	2.411402	0.155348	2.732796	2.124309	2.342026	0.372492	25.68620

Tablo 7: Tanımlayıcı İstatistikler

Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

Not: *, ** ve *** sırasıyla %10, %5 ve %1'i ifade eder. Herhangi bir değişikliği hesaplamadan önceki veriler olan ham verileri kullanınız.

Yukarıdaki tabloda Katılım bankalarında bankaya özgü değişkenler arasında en yüksek ortalamaya (10.56935) “banka büyüklüğü” sahipken en düşük ortalamaya (-0.012415) aktif kâr lılığ oranı sahiptir. Konvansiyonel bankalarda bankaya özgü değişkenler arasında en yüksek ortalamaya (11.42044) “banka büyüklüğü” sahipken en düşük ortalamaya (-0.155177) “krediler/mevduat oranı” sahiptir. Katılım bankalarında makroekonomik değişkenler arasında en yüksek ortalamaya (8.847522) “GSYİH”

sahipken en düşük ortalamaya (1.013206) “mevduat faizi” sahiptir. Aynı şekilde konvansiyonel bankalarda da makroekonomik değişkenler arasında en yüksek ortalamaya (8.847522) “GSYİH” sahipken en düşük ortalamaya (1.013206) “mevduat faizi” sahiptir.

4.4.2. Bankaya Özgü Değişkenlerin Yorumlanması

Çalışmada verilen tablolarda bankaların değişkenlerine göre quantile seviyeleri ve OLS (Ortalama En Küçük Kareler) regresyon katsayıları yer almaktadır. Bankaya özgü değişkenler hem katılım hem de konvansiyonel bankalar için ayrı ayrı ele alınmıştır. Katılım bankaları için 3 banka, konvansiyonel bankalar için 13 banka üzerinde inceleme yapılmıştır.

Analizin anlamlılık düzeyini ölçerken üç farklı denklem denenmiş ve her denklem için farklı anlamlılık düzeyi elde edildiğinden hepsi çalışmaya dahil edilmiştir. 1. denklem için “krediler, net kâr ve banka büyüklüğü”, 2. denklem için “krediler/GSYİH, aktif kârlılığı ve banka büyüklüğü”, 3. denklem için “krediler/mevduat, özsermaye kârlılığı ve banka büyüklüğü” değişkenleri kullanılmıştır.

Tablo 1’den Tablo 6’ya kadar katılım bankaları ve konvansiyonel bankalarda üç farklı denklem grubunun OLS tahmininin ve niceliksel regresyonların sonuçları sunulmaktadır. Katılım bankalarında OLS tahmin sonuçlarına göre 1. denklemde kredilerde Kuveyt Türk ve Türkiye Finans’ta negatif ve anlamlı ilişki vardır. Krediler arttıkça TK azalmaktadır. NK yalnızca Albaraka Türk’te negatif ve anlamlıdır. NK arttıkça TK azalmakta, NK azaldıkça TK artmaktadır. BB ise Kuveyt Türk ve Türkiye Finans’ta pozitif ve anlamlıdır. BB arttıkça TK de artmaktadır.

Konvansiyonel bankalarda OLS tahmin sonuçlarına göre 1. denklemde Halk Bank, QNB Bank ve Vakıf Bank’ta tüm veriler tüm quantilelerde anlamsız çıkmıştır. Krediler Akbank, Deniz Bank, FİBA Bank, Garanti Bankası, ING Bank, İş bankası, TEB, Yapı Kredi ve Ziraat Bankası’nda negatif ve anlamlıdır. Krediler arttıkça TK azalmaktadır. NK ING Bank’ta pozitif ve anlamlıdır. NK arttıkça TK artmaktadır. BB Akbank, Anadolu Bank, Deniz Bank, FİBA Bank, Garanti bankası, ING Bank, İş Bankası, TEB, Yapı Kredi ve Ziraat de pozitif ve anlamlıdır. BB arttıkça TK artmaktadır.

Katılım bankalarında OLS tahmin sonuçlarına göre 2. denklemde krediler/GSYİH’de Kuveyt Türk ve Türkiye Finans’ta negatif ve anlamlı ilişki vardır. Krediler/GSYİH oranı arttıkça TK azalmaktadır. Aktif kârlılığı yalnızca Albaraka Türk’te negatif ve anlamlıdır.

Aktif kârlılığı arttıkça TK azalmaktadır. BB üç katılım bankasında da pozitif ve anlamlıdır. BB arttıkça TK de artmaktadır.

Konvansiyonel bankalarda OLS tahmin sonuçlarına göre 2. denklemde Halk Bank ve QNB Bank'ta tüm değişkenler tüm quantilelerde anlamsız çıkmıştır. Krediler/GSYİH Akbank, Anadolu Bank, Deniz Bank, FİBA Bank, Garanti Bankası, ING Bank, İş Bankası, TEB, Yapı Kredi ve Ziraat Bankası'nda negatif ve anlamlıdır. Krediler/GSYİH oranı arttıkça TK azalmaktadır. Aktif kârlılığı Akbank'ta negatif ve anlamlıdır. Aktif kârlılığı arttıkça TK azalmaktadır. Anadolu Bank, ING Bank ve İş Bankası'nda pozitif ve anlamlıdır. Aktif kârlılığı arttıkça TK de artmaktadır. BB Anadolu Bank, Deniz Bank, FİBA Bank, Garanti Bankası, ING Bank, İş Bankası, TEB, Vakıf Bank, Yapı Kredi ve Ziraat Bankası'nda pozitif ve anlamlıdır. BB arttıkça TK artmaktadır.

Katılım bankalarında OLS tahmin sonuçlarına göre 3. Denklemde krediler/mevduat oranı Albaraka Türk'te pozitif ve anlamlıdır. Krediler/mevduat oranı arttıkça TK de artmaktadır. Kuveyt Türk ve Türkiye Finans'ta krediler/mevduat oranı negatif ve anlamlıdır. Krediler/mevduat oranı arttıkça TK de azalmaktadır. Özsermaye kâr lılığı Albaraka Türk ve Türkiye Finans'ta negatif ve anlamlıdır. Özsermaye kârlılığı arttıkça TK azalmaktadır. BB pozitif ve anlamlıdır. BB arttıkça TK de artmaktadır.

Konvansiyonel bankalarda OLS tahmin sonuçlarına göre 3. denklemde QNB Bank'ta tüm değişkenler tüm quantilelerde anlamsız çıkmıştır. Krediler/mevduat oranı Deniz Bank, FİBA Bank, Garanti Bankası, ING, İş Bankası, Yapı Kredi ve Ziraat Bankası'nda negatif ve anlamlıdır. Krediler/mevduat oranı arttıkça TK düşmektedir. Özsermaye kârlılığı Akbank, Deniz Bank, Garanti Bankası ve TEB'de negatif ve anlamlıdır. Özsermaye kâr lılığı arttıkça takipteki krediler düşmektedir. Anadolu Bank ve ING Bank'ta pozitif ve anlamlıdır. Özsermaye kârlılığı arttıkça takipteki krediler artmaktadır. BB Akbank, Anadolu Bank, Deniz Bank, FİBA Bank, Garanti Bankası, Halk Bank, ING Bank, İş Bankası, TEB, Vakıf Bank, Yapı Kredi ve Ziraat Bankası'nda pozitif ve anlamlıdır. BB arttıkça takipteki krediler artmaktadır.

Banka	Değişken	Quantile Levels									OLS
		Q1	Q2	Q3	Q4	Q5	Q6	Q7	Q8	Q9	
ALBARAKA	C	-0.134889	-0.207306	-0.437925	-	-	-	-	-	-	-0.468397*
		(NA)	(0.6872)	(0.1152)	0.664268***	0.647044***	-0.606795**	0.465637***	0.559090***	-0.594932	(0.0046)
	LOG(K)	-0.049811	-0.043414	0.082027	0.119526	0.107092	0.050459	-0.048801	-0.056928	-0.052212	0.006123
		(NA)	(0.8160)	(0.4324)	(0.2252)	(0.2859)	(0.5610)	(0.5465)	(0.4519)	(NA)	(0.9131)
	LOG(NK)	-0.003227	-0.003440	-0.006246	-0.007390	-0.006831	-0.005727	-0.004286	-0.002972	-0.004588	-0.00498***
		(NA)	(0.5198)	(0.1793)	(0.1255)	(0.1767)	(0.2110)	(0.4073)	(0.5330)	(NA)	(0.0775)
KUVEYTTÜRK	LOG(BB)	0.058156	0.055095	-0.056258	-0.082602	-0.071481	-0.018145	0.072752	0.083732	0.081960	0.019007
		(NA)	(0.7372)	(0.5476)	(0.3505)	(0.4307)	(0.8194)	(0.3301)	(0.2308)	(NA)	(0.7046)
	C	0.071982	0.024936	0.018626	0.022207	0.020784	0.010925	-0.025145	-0.044238	-0.054958	0.004886
		(NA)	(0.3117)	(0.4802)	(0.4493)	(0.4821)	(0.7022)	(0.4918)	(0.2433)	(NA)	(0.8473)
	LOG(K)	-0.066485	-0.05245***	-0.05518***	-0.05487***	-0.06025***	-0.06069***	-0.04742***	-0.05298***	-0.06844	-0.05819***
		(NA)	(0.0000)	(0.0000)	(0.0000)	(0.0000)	(0.0000)	(0.0030)	(0.0069)	(NA)	(0.0000)
TÜRKİYEFINANS	LOG(NK)	-0.000542	-0.001411	-0.000396	-0.000262	2.89E-05	0.000158	5.31E-05	0.000250	0.001620	-0.000237
		(NA)	(0.2202)	(0.7446)	(0.8456)	(0.9822)	(0.8985)	(0.9654)	(0.8484)	(NA)	(0.8153)
	LOG(BB)	0.063605	0.052496***	0.054672***	0.054125***	0.059243***	0.059989***	0.048582***	0.054691***	0.069273	0.058095***
		(NA)	(0.018626)	(0.0000)	(0.0000)	(0.0000)	(0.0000)	(0.0010)	(0.0034)	(NA)	(0.0000)
	C	-0.045908	-0.347420	-0.328517	-0.430902**	-0.427089**	-0.421041	-0.372149	-0.286663	-0.385279	-0.295461*
		(NA)	(0.1354)	(0.1434)	(0.0466)	(0.0731)	(0.1104)	(0.1079)	(0.1702)	(NA)	(0.0862)
TÜRKİYEFINANS	LOG(K)	-0.107812	-0.044496	-0.036156	-0.004361	-0.029752	-0.035846	-0.075093	-0.106359**	-0.098162	-0.075649**
		(NA)	(0.3968)	(0.4962)	(0.9320)	(0.6130)	(0.6385)	(0.2335)	(0.0492)	(NA)	(0.0389)
	LOG(NK)	-0.000712	0.001237	0.001601	0.000130	0.001109	-0.001197	-0.000789	-0.001641	0.001479	0.001031
		(NA)	(0.7376)	(0.6932)	(0.9754)	(0.8063)	(0.8273)	(0.8997)	(0.7831)	(NA)	(0.7352)
	LOG(BB)	0.109868	0.058617	0.049456	0.023649	0.047820	0.055550	0.091983	0.119966***	0.113596	0.087640***
		(NA)	(0.1798)	(0.2674)	(0.5824)	(0.3392)	(0.4065)	(0.1018)	(0.0137)	(NA)	(0.0048)

Tablo 8: Bankaya Özgü Faktörlerin Katılım Bankalarındaki Takipteki Kredilere Etkisi (1. Denklem)

*** %1, ** %5 ve * %10 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlılıkları göstermektedir.

Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

Bankaya özgü değişkenlerin yer aldığı 1. denklemde:

Albaraka Türk'te toplam krediler, NK ve BB tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. OLS tahmin değeri için NK negatif ve anlamlıdır. NK arttıkça TK azalmakta, NK azaldıkça TK artmaktadır.

Albaraka Türk'ün ekonomik koşullar ve düzenleyici kısıtlamalardan daha fazla etkilendiği düşünülebilir. Net kârın negatif çıkması TK ve varlık kalitesi gibi kârlılık faktörleri ile mücadele ettiğini göstermektedir.

Kuveyt Türk'te toplam krediler, Q2'den Q8'e kadar olan dönemde negatif ve anlamlıdır. Toplam krediler arttıkça TK azalmakta, toplam krediler azaldıkça TK artmaktadır. NK, tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. BB, Q2'den Q8'e kadar olan dönemde pozitif ve anlamlıdır. BB arttıkça TK artmakta, azaldıkça azalmaktadır. OLS tahmin değeri için krediler ile TK arasında negatif ve anlamlı ilişki vardır. Krediler arttıkça TK azalmaktadır. BB ve TK arasında pozitif ve anlamlı ilişki vardır. BB arttıkça TK de artmaktadır.

Kuveyt Türk'ün mevcut verilerine göre bankadaki müşteri memnuniyeti, pazardaki payı ve maliyetlerindeki verimliliği ile TK açısından daha avantajlı olduğu düşünülebilir.

Türkiye Finans'ta toplam krediler yalnızca Q8'de negatif ve anlamlıdır. Krediler arttıkça TK azalmakta, krediler azaldıkça TK artmaktadır. NK, tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. BB, Q8'de pozitif ve anlamlıdır. BB arttıkça TK artmakta, azaldıkça azalmaktadır. OLS tahmin değeri için krediler ile TK arasında negatif ve anlamlı ilişki vardır. Krediler arttıkça TK azalmaktadır. BB ve TK arasında pozitif ve anlamlı ilişki vardır. BB arttıkça TK de artmaktadır.

Banka	Değişken	Quantile Levels									OLS
		Q1	Q2	Q3	Q4	Q5	Q6	Q7	Q8	Q9	
AKBANK	C	-0.560620 (NA)	-0.574876*** (0.0109)	-0.890403*** (0.0000)	-0.958436*** (0.0000)	-0.967557*** (0.0000)	-0.963331*** (0.0000)	-0.914456*** (0.0000)	-0.962619*** (0.0000)	-1.010427 (NA)	-0.938945*** (0.0000)
	LOG(K)	-0.069957 (NA)	-0.064353 (0.1741)	-0.134781*** (0.0026)	-0.144007*** (0.0000)	-0.141421*** (0.0001)	-0.165129*** (0.0001)	-0.197850*** (0.0002)	-0.213056*** (0.0000)	-0.205553 (NA)	-0.157170*** (0.0000)
	LOG(NK)	-0.000436 (NA)	-0.000844 (0.8015)	-0.000211 (0.9245)	0.001095 (0.6607)	0.000853 (0.7378)	0.002185 (0.4925)	0.004742 (0.2320)	0.005390 (0.1817)	0.006194 (NA)	0.003422 (0.2211)
	LOG(BB)	0.091042 (NA)	0.086450* (0.0932)	0.167079*** (0.0008)	0.177709*** (0.0000)	0.175731*** (0.0000)	0.197768*** (0.0000)	0.225969*** (0.0000)	0.242194*** (0.0000)	0.236098 (NA)	0.187972*** (0.0000)
ANADOLU	C	-1.054777 (NA)	-1.017917*** (0.0000)	-1.037100*** (0.0000)	-1.092201*** (0.0000)	-1.036588*** (0.0000)	-1.131724*** (0.0000)	-1.222211*** (0.0000)	-1.426126*** (0.0000)	-1.572330 (NA)	-1.203093*** (0.0000)
	LOG(K)	-0.151950 (NA)	-0.118370*** (0.0008)	-0.092300*** (0.0156)	-0.080989** (0.0571)	-0.084299** (0.0606)	-0.072038 (0.1740)	-0.033824 (0.6173)	0.046909 (0.5557)	0.102507 (NA)	-0.051920 (0.1781)
	LOG(NK)	0.002258 (NA)	0.004577 (0.3859)	0.005363 (0.3540)	0.006432 (0.3168)	0.004573 (0.4910)	0.009388 (0.1663)	0.016394** (0.0265)	0.017259*** (0.0235)	-0.000332 (NA)	0.012519** (0.0299)
	LOG(BB)	0.194151 (NA)	0.157966*** (0.0009)	0.132708*** (0.0050)	0.123249*** (0.0042)	0.125698*** (0.0050)	0.114196*** (0.0229)	0.075376 (0.2307)	0.004620 (0.9505)	-0.029101 (NA)	0.094999*** (0.0153)
DENİZ	C	-0.587257 (NA)	-0.463035*** (0.0000)	-0.450024*** (0.0000)	-0.420986*** (0.0000)	-0.467414*** (0.0000)	-0.494261*** (0.0000)	-0.516589*** (0.0000)	-0.515906*** (0.0000)	-0.512041 (NA)	-0.525016*** (0.0000)
	LOG(K)	-0.189947 (NA)	-0.199307*** (0.0000)	-0.203465*** (0.0002)	-0.243267*** (0.0000)	-0.296620*** (0.0000)	-0.291259*** (0.0000)	-0.323833*** (0.0000)	-0.323820*** (0.0000)	-0.281437 (NA)	-0.248370*** (0.0000)
	LOG(NK)	0.000720 (NA)	0.001999 (0.4316)	0.001482 (0.6108)	0.000658 (0.8403)	0.000214 (0.9487)	0.000747 (0.8156)	-0.000491 (0.8964)	-0.000523 (0.8743)	-0.006616 (NA)	-0.000354 (0.8967)
	LOG(BB)	0.210874 (NA)	0.214318*** (0.0000)	0.218343*** (0.0001)	0.257177*** (0.0000)	0.312005*** (0.0000)	0.307371*** (0.0000)	0.341409*** (0.0000)	0.341396*** (0.0000)	0.304629 (NA)	0.267173*** (0.0000)
FİBA	C	-0.011467 (NA)	-0.072349 (0.4846)	-0.027496 (0.7988)	-0.069683 (0.5013)	-0.102948 (0.3325)	-0.114157 (0.2548)	-0.123618 (0.1588)	-0.151206 (0.0739)**	-0.103064 (NA)	-0.085013 (0.1802)
	LOG(K)	-0.155700 (NA)	-0.121896*** (0.0018)	-0.134230*** (0.0007)	-0.118102*** (0.0016)	-0.112393*** (0.0018)	-0.102293*** (0.0042)	-0.121060*** (0.0002)	-0.100289*** (0.0016)	-0.134988 (NA)	-0.124404*** (0.0000)
	LOG(NK)	0.001724 (NA)	0.003142 (0.2945)	0.002652 (0.3773)	0.003151 (0.3163)	0.003345 (0.3149)	0.002246 (0.4564)	-0.001767 (0.6006)	0.000484 (0.8682)	0.001750 (NA)	0.001781 (0.3950)
	LOG(BB)	0.153648 (NA)	0.121881*** (0.0006)	0.132551*** (0.0002)	0.118132*** (0.0005)	0.113824*** (0.0005)	0.105251*** (0.0011)	0.127468*** (0.0000)	0.106523*** (0.0003)	0.137850 (NA)	0.126184*** (0.0000)
GARANTİ	C	-1.224732 (NA)	-1.511835*** (0.0018)	-1.620283*** (0.0054)	-2.018055*** (0.0100)	-3.085841*** (0.0000)	-2.948164*** (0.0000)	-2.907006*** (0.0000)	-3.522530*** (0.0000)	-3.959600 (NA)	-2.621299*** (0.0000)
	LOG(K)	-0.066836 (NA)	-0.086901** (0.0253)	-0.096706** (0.0363)	-0.122115** (0.0385)	-0.201581*** (0.0001)	-0.186320*** (0.0001)	-0.174914*** (0.0003)	-0.227171*** (0.0001)	-0.278838 (NA)	-0.170663*** (0.0000)
	LOG(NK)	-0.000916 (NA)	-0.000119 (0.9533)	0.000191 (0.9288)	0.001210 (0.5855)	0.001767 (0.4668)	0.002002 (0.3759)	0.000967 (0.6855)	0.001845 (0.5104)	0.002859 (NA)	0.001125 (0.6822)
	LOG(BB)	0.090200 (NA)	0.113977*** (0.0101)	0.124674*** (0.0186)	0.155794*** (0.0247)	0.249448*** (0.0000)	0.233312*** (0.0000)	0.223934*** (0.0000)	0.282591*** (0.0000)	0.335325 (NA)	0.211830*** (0.0000)

HALK	C	-0.009269 (NA)	-0.024648 (0.7823)	0.002983 (0.9749)	-0.048294 (0.4805)	-0.062381 (0.3127)	-0.074379 (0.1753)	-0.091896* (0.0920)	-0.103125 (0.1427)	-0.334127 (NA)	-0.121190** (0.0642)
	LOG(K)	-0.015536 (NA)	0.020515 (0.3673)	0.028233 (0.2170)	0.011120 (0.6107)	0.011090 (0.5994)	0.009424 (0.6266)	0.002964 (0.8798)	-0.008053 (0.7456)	-0.016944 (NA)	0.000426 (0.9858)
	LOG(NK)	-0.001596 (NA)	-0.000810 (0.4591)	-0.001064 (0.3605)	0.000144 (0.8883)	0.000168 (0.8638)	0.000417 (0.6426)	7.82E-05 (0.9391)	-0.001949 (0.5070)	0.001376 (NA)	0.000225 (0.8385)
	LOG(BB)	0.017985 (NA)	-0.017429 (0.4766)	-0.025856 (0.2961)	-0.007977 (0.7275)	-0.007403 (0.7361)	-0.005489 (0.7844)	0.001830 (0.9284)	0.014796 (0.5830)	0.029901 (NA)	0.005314 (0.8307)
ING	C	-0.187692 (NA)	-0.263688*** (0.0048)	-0.272468*** (0.0066)	-0.327192*** (0.0001)	-0.344722*** (0.0010)	-0.398907*** (0.0006)	-0.382797*** (0.0010)	-0.431746*** (0.0001)	-0.437341 (NA)	-0.332180*** (0.0088)
	LOG(K)	-0.084817 (NA)	-0.089415*** (0.0001)	-0.089610*** (0.0002)	-0.078239*** (0.0000)	-0.089984*** (0.0002)	-0.105835*** (0.0020)	-0.119909*** (0.0006)	-0.136521*** (0.0000)	-0.156113 (NA)	-0.108805*** (0.0000)
	LOG(NK)	0.000726 (NA)	0.002919 (0.1047)	0.003427* (0.0826)	0.003937*** (0.0158)	0.003451* (0.0844)	0.004176** (0.0564)	0.004422** (0.0448)	0.003738** (0.0457)	0.001843 (NA)	0.003457** (0.0409)
	LOG(BB)	0.091853 (NA)	0.097896*** (0.0000)	0.098070*** (0.0000)	0.088735*** (0.0000)	0.101474*** (0.0000)	0.118842*** (0.0006)	0.131974*** (0.0002)	0.150948*** (0.0000)	0.172164 (NA)	0.119548*** (0.0000)
İSBANK	C	-0.595268 (NA)	-0.726397*** (0.0000)	-0.744510*** (0.0000)	-0.690872*** (0.0000)	-0.755299*** (0.0000)	-0.821254*** (0.0000)	-0.868877*** (0.0000)	-0.953527*** (0.0000)	-0.789663 (NA)	-0.815947*** (0.0000)
	LOG(K)	-0.105823 (NA)	-0.126569*** (0.0000)	-0.119681*** (0.0000)	-0.124789*** (0.0000)	-0.142015*** (0.0000)	-0.162170*** (0.0002)	-0.183112*** (0.0003)	-0.247044*** (0.0002)	-0.308025 (NA)	-0.154899*** (0.0000)
	LOG(NK)	0.000564 (NA)	0.000689 (0.6987)	0.001392 (0.4931)	0.001472 (0.4579)	0.001397 (0.5268)	0.000673 (0.7749)	-0.000173 (0.9340)	0.001438 (0.5487)	0.000438 (NA)	0.000304 (0.8932)
	LOG(BB)	0.126924 (NA)	0.152230*** (0.0000)	0.145599*** (0.0000)	0.148564*** (0.0000)	0.168016*** (0.0000)	0.190962*** (0.0001)	0.214080*** (0.0001)	0.278887*** (0.0000)	0.333541 (NA)	0.183914*** (0.0000)
QNB	C	0.038691 (NA)	0.235498 (0.4688)	-0.254091 (0.5401)	-0.223213 (0.5921)	-0.434540 (0.2175)	-0.231361 (0.4793)	-0.257020 (0.4120)	-0.172462 (0.5543)	-0.010746 (NA)	-0.138170 (0.4249)
	LOG(K)	-0.015247 (NA)	0.009372 (0.8730)	-0.061615 (0.4374)	-0.055281 (0.4942)	-0.103680 (0.1820)	-0.047187 (0.5333)	-0.059377 (0.4377)	-0.028092 (0.7065)	0.010405 (NA)	-0.033405 (0.3769)
	LOG(NK)	-0.002589 (NA)	0.000592 (0.9133)	-0.002870 (0.4143)	-0.003354 (0.3394)	0.001569 (0.6725)	0.000638 (0.8270)	0.000125 (0.9634)	0.000274 (0.9059)	0.000395 (NA)	-0.000361 (0.8519)
	LOG(BB)	0.013922 (NA)	-0.013131 (0.8112)	0.059153 (0.4177)	0.053629 (0.4704)	0.094520 (0.1760)	0.045280 (0.5067)	0.055854 (0.4135)	0.029035 (0.6610)	-0.005738 (NA)	0.032291 (0.3464)
TEB	C	-0.206512 (NA)	-0.207171** (0.0411)	-0.203422** (0.0642)	-0.219281** (0.0512)	-0.348137*** (0.0109)	-0.400779*** (0.0004)	-0.391498*** (0.0001)	-0.423131*** (0.0003)	-0.453878 (NA)	-0.335931*** (0.0013)
	LOG(K)	-0.051728 (NA)	-0.058088*** (0.0065)	-0.055194*** (0.0168)	-0.050343** (0.0322)	-0.054198** (0.0520)	-0.104978*** (0.0209)	-0.111589*** (0.0057)	-0.145023*** (0.0005)	-0.122369 (NA)	-0.067075*** (0.0013)
	LOG(NK)	0.002491 (NA)	0.000954 (0.7195)	0.000936 (0.7524)	2.69E-05 (0.9930)	0.000875 (0.8028)	0.000158 (0.9540)	0.000987 (0.6861)	0.002582 (0.2650)	0.001326 (NA)	0.001225 (0.6351)
	LOG(BB)	0.058238 (NA)	0.065814*** (0.0008)	0.062854*** (0.0033)	0.059469*** (0.0070)	0.067833*** (0.0132)	0.120616*** (0.0086)	0.126136*** (0.0020)	0.159171*** (0.0003)	0.139269 (NA)	0.079793*** (0.0000)
VAKIF	C	0.020572 (NA)	0.005576 (0.8373)	0.008213 (0.8074)	-0.008137 (0.8295)	-0.004194 (0.9204)	-0.003041 (0.9511)	-0.013521 (0.8359)	-0.124072 (0.5499)	-0.289248 (NA)	-0.034351 (0.3570)
	LOG(K)	0.024077	0.017790	0.030809	0.031515	0.024945	0.029188	0.043818	-0.014764	-0.089633	0.037790

		(NA)	(0.2616)	(0.1020)	(0.1340)	(0.2653)	(0.2323)	(0.1789)	(0.8722)	(NA)	(0.1081)
	LOG(NK)	0.001529	0.001729	0.001700	0.001722	0.000568	-0.000493	-0.001335	4.58E-05	0.001073	0.000520
		(NA)	(0.1697)	(0.2628)	(0.3028)	(0.7483)	(0.7995)	(0.5509)	(0.9853)	(NA)	(0.7231)
	LOG(BB)	-0.024247	-0.017617	-0.030485	-0.030546	-0.023255	-0.026592	-0.039837	0.021017	0.100319	-0.034661
		(NA)	(0.2473)	(0.0951)	(0.1339)	(0.2889)	(0.2789)	(0.2338)	(0.8279)	(NA)	(0.1349)
YAPIKREDİ	C	-0.424066	-0.401239***	-0.408755***	-0.552291***	-0.575281***	-0.570005***	-0.607516***	-0.776836***	-0.663147	-0.563170***
		(NA)	(0.0007)	(0.0004)	(0.0000)	(0.0000)	(0.0000)	(0.0000)	(0.0000)	(NA)	(0.0000)
	LOG(K)	0.039021	-0.048577	-0.056859	-0.078467***	-0.077074***	-0.079898***	-0.059792**	-0.101799***	-0.114519	-0.081805***
		(NA)	(0.2485)	(0.1577)	(0.0183)	(0.0207)	(0.0114)	(0.0267)	(0.0010)	(NA)	(0.0015)
	LOG(NK)	-0.001097	-7.55E-05	0.001052	0.001252	0.001125	0.000595	0.001222	0.001796	0.002649	0.000405
		(NA)	(0.9789)	(0.7176)	(0.5991)	(0.6491)	(0.8109)	(0.5890)	(0.5397)	(NA)	(0.8619)
ZİRAAT	LOG(BB)	-0.019812	0.064746	0.072322*	0.099002***	0.098636***	0.101688***	0.082889***	0.130328***	0.137865	0.103402***
		(NA)	(0.1348)	(0.0775)	(0.0047)	(0.0051)	(0.0024)	(0.0041)	(0.0001)	(NA)	(0.0001)
	C	-0.274549	-0.259549***	-0.235271***	-0.236336***	-0.243280***	-0.229304***	-0.417356**	-0.411819***	-0.779781	-0.274704***
		(NA)	(0.0001)	(0.0004)	(0.0000)	(0.0000)	(0.0000)	(0.0646)	(0.0182)	(NA)	(0.0001)
	LOG(K)	-0.017131	-0.019617**	-0.031858*	-0.038934***	-0.041894***	-0.041619***	-0.057719***	-0.059834***	-0.094866	-0.032261***
		(NA)	(0.0626)	(0.1441)	(0.0001)	(0.0000)	(0.0000)	(0.0131)	(0.0016)	(NA)	(0.0005)
ZİRAAT	LOG(NK)	0.000146	0.000369	0.000505	0.000686	0.000827	0.000958	0.000889	-0.000203	0.001689	0.000590
		(NA)	(0.7840)	(0.7116)	(0.5594)	(0.3692)	(0.2336)	(0.4592)	(0.8656)	(NA)	(0.6265)
	LOG(BB)	0.027641	0.029373***	0.040419**	0.047282***	0.050342***	0.049456***	0.072427***	0.075226***	0.121949	0.042283***
		(NA)	(0.0116)	(0.0708)	(0.0000)	(0.0000)	(0.0000)	(0.0197)	(0.0023)	(NA)	(0.0001)

Tablo 9: Bankaya Özgü Faktörlerin Konvansiyonel Bankalardaki Takipteki Kredilere Etkisi (1. Denklem)

*** %1, ** %5 ve * %10 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlılıkları göstermektedir.

Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

Bankaya özgü değişkenlerin yer aldığı 1. denklemde:

Akbank'ta Q3, Q4, Q5, Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde krediler ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Krediler arttıkça TK azalmaktadır. NK tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. OLS tahmin değeri için krediler ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Krediler arttıkça TK azalmaktadır. Bankanın büyüklüğü arttıkça, Q2'den Q8'e kadar olan dönemde takipteki kredilerde belirgin bir artış görülmektedir. Bu dönemlerde BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Banka büyüklüğündeki artış, takipteki kredilerin yükselmesiyle ilişkilidir.

Anadolubank'ta Q2, Q3, Q4 ve Q5 çeyreklerde krediler ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Krediler arttıkça TK azalmaktadır. Q7 ve Q8 çeyreklerde NK ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Net kârın artmasıyla birlikte Q2'den Q6'ya kadar olan çeyreklerde takipteki kredilerde belirgin bir artış gözlemlenmiştir. Aynı dönemde BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Banka büyüklüğündeki artış, takipteki kredilerin artmasıyla doğru orantılıdır. Ayrıca, OLS tahmin değeri kullanılarak yapılan analizler neticesinde NK ile TK arasında da pozitif ve anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Net kârın artmasıyla birlikte takipteki kredilerde belirgin bir artış yaşanmaktadır. BB ile TK arasında da aynı dönemlerde pozitif ve anlamlı bir ilişki mevcuttur. Banka büyüklüğündeki artış, takipteki kredilerin yükselmesiyle paralellik göstermektedir.

Denizbank'ta Q2'den Q8'e kadar olan dönemde krediler ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Krediler arttıkça TK azalmaktadır. NK tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q2'den Q8'e kadar olan dönemde BB ile TK arasında gözlemlenen pozitif ve anlamlı ilişki belirgin bir şekildedir. Banka büyüklüğündeki artış, takipteki kredilerin artmasıyla doğru orantılıdır. Ayrıca, OLS tahmin değerleri incelendiğinde, krediler ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Kredilerin artması, takipteki kredilerin azalmasına neden olmaktadır. BB ile TK arasında ise pozitif ve anlamlı bir ilişki mevcuttur. Banka büyüklüğündeki artış, takipteki kredilerin yükselmesiyle paralellik göstermektedir.

Fibabanka'da Q2'den Q8'e kadar olan dönemde gözlemlenen durum, krediler ile TK arasında belirgin ve anlamlı bir negatif ilişki olduğudur. Krediler arttıkça TK azalmaktadır. NK tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q2'den Q8'e kadar olan dönemde BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. BB arttıkça TK artmaktadır. OLS

tahmin değeri için krediler ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Krediler arttıkça TK azalmaktadır. BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. BB arttıkça TK artmaktadır.

Garanti BBVA'da, Q2'den Q8'e kadar olan dönemde krediler ile TK arasında belirgin ve anlamlı bir negatif ilişki gözlemlenmektedir. Kredilerin artması, takipteki kredilerin azalmasına katkı sağlamaktadır. Aynı dönemlerde NK tüm çeyreklerde anlamsızdır. Bununla birlikte, Q2'den Q8'e kadar olan dönemde BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Banka büyüklüğündeki artış, takipteki kredilerin artmasına işaret etmektedir. Ayrıca, OLS tahmin değerleri kullanılarak yapılan analizlerde krediler ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Kredilerin artması, takipteki kredilerin azalmasına yol açmaktadır. BB ile TK arasında ise aynı dönemlerde pozitif ve anlamlı bir ilişki mevcuttur. Banka büyüklüğündeki artış, takipteki kredilerin yükselmesiyle paralellik göstermektedir.

Halkbank'ta krediler, NK, BB ve OLS tahmin değeri tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. ING Bank'ta Q2'den Q8'e kadar olan dönemde krediler ile TK arasında gözlemlenen negatif ve anlamlı ilişki, kredilerin artmasıyla takipteki kredilerin azalması şeklinde belirginleşmektedir. Ayrıca, Q3, Q4, Q5, Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerinde NK ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki gözlemlenmiştir. Net kârın artmasıyla birlikte takipteki kredilerde belirgin bir artış yaşanmaktadır. Bu dönemlerde aynı zamanda BB ile TK arasında da pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Banka büyüklüğündeki artış, takipteki kredilerin yükselmesiyle doğru orantılıdır. OLS tahmin değerleri incelendiğinde ise krediler ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Kredilerin artması, takipteki kredilerin azalmasına katkı sağlamaktadır. Aynı zamanda NK ile TK arasında da pozitif ve anlamlı bir ilişki mevcuttur. Net kârın artması, takipteki kredilerin yükselmesiyle bağlantılıdır. BB ile TK arasında ise aynı dönemlerde pozitif ve anlamlı bir ilişki mevcuttur. Banka büyüklüğündeki artış, takipteki kredilerin yükselmesiyle paralellik göstermektedir.

Türkiye İş Bankası'nda Q2'den Q8'e kadar olan dönemde krediler ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Krediler arttıkça TK azalmaktadır. NK tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q2'den Q8'e kadar olan dönemde BB ile TK arasında belirgin ve anlamlı bir pozitif ilişki gözlemlenmektedir. Banka büyüklüğündeki artış, takipteki kredilerin artmasına katkı sağlamaktadır. Ayrıca, OLS tahmin değerleri incelendiğinde,

krediler ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Krediler arttıkça TK azalmaktadır. BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. BB arttıkça TK artmaktadır.

QNB Finansbank'ta krediler, NK, BB ve OLS tahmin değeri tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır.

TEB'de Q2'den Q8'e kadar olan dönemde krediler ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Krediler arttıkça TK azalmaktadır. NK tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q2'den Q8'e kadar olan dönemde BB ile TK arasında belirgin ve anlamlı bir pozitif ilişki mevcuttur. Banka büyüklüğündeki artış, takipteki kredilerin artmasına önemli bir etken olarak görülmektedir. OLS tahmin değeri için krediler ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Krediler arttıkça TK azalmaktadır. BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. BB arttıkça TK artmaktadır.

Vakıf Bank'ta krediler, NK, BB ve OLS tahmin değeri tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır.

Yapı Kredi'de Q4, Q5, Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde krediler ile takipteki krediler arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Krediler arttıkça takipteki krediler azalmaktadır. NK tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q3'ten Q8'e kadar olan dönemde BB ile TK arasında belirgin ve anlamlı bir pozitif ilişki gözlemlenmektedir. Banka büyüklüğündeki artış, takipteki kredilerin artmasına önemli katkı sağlamaktadır. Ayrıca, OLS tahmin değerleri incelendiğinde, krediler ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Kredilerin artması, takipteki kredilerin azalmasına katkı sağlamaktadır. BB ile TK arasında ise aynı dönemlerde pozitif ve anlamlı bir ilişki mevcuttur. Banka büyüklüğündeki artış, takipteki kredilerin yükselmesiyle paralellik göstermektedir.

Ziraat Bankası'nda Q2'den Q8'e kadar olan dönemde krediler ile TK arasında belirgin ve anlamlı bir negatif ilişki gözlemlenmektedir. Krediler arttıkça TK azalmaktadır. NK tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q2'den Q8'e kadar olan dönemde BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. BB arttıkça TK artmaktadır. OLS tahmin değeri için krediler ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Krediler arttıkça TK azalmaktadır. BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. BB arttıkça TK artmaktadır.

Banka	Değişken	Quantile Levels									OLS
		Q1	Q2	Q3	Q4	Q5	Q6	Q7	Q8	Q9	
ALBARAKA	C	-0.37767 (NA)	-0.070563 (0.6972)	-0.11304 (0.5726)	-0.11175 (0.6118)	-0.496857 (0.2767)	-0.61149** (0.0562)	-0.80656*** (0.0023)	-0.65295*** (0.0165)	-0.62108 (NA)	-0.39384*** (0.0095)
	LOG(K_GSYIH)	-0.051041 (NA)	-0.022725 (0.2994)	-0.023042 (0.3355)	-0.021840 (0.4040)	-0.042039 (0.3016)	-0.034544 (0.3029)	-0.045981 (0.1216)	-0.020901 (0.5730)	-0.023013 (NA)	-0.020916 (0.2528)
	LOG(ROAA)	0.000316 (NA)	-0.01278*** (0.0124)	-0.012001** (0.0304)	-0.012026** (0.0467)	-0.007156 (0.4113)	-0.004520 (0.4574)	-0.001412 (0.7667)	-0.006065 (0.2720)	-0.006184 (NA)	-0.006588** (0.0612)
	LOG(BB)	0.023867 (NA)	0.007278 (0.4456)	0.009159 (0.3844)	0.008949 (0.4392)	0.028073 (0.2480)	0.032002** (0.0651)	0.041859*** (0.0040)	0.032127** (0.0395)	0.031196 (NA)	0.020893*** (0.0082)
KUVEYTTÜRK	C	-0.048195 (NA)	-0.150141 (0.2004)	-0.19497*** (0.0011)	-0.22571*** (0.0001)	-0.23627*** (0.0000)	-0.20929*** (0.0003)	-0.2256*** (0.0000)	-0.22477*** (0.0000)	-0.276413 (NA)	-0.22832*** (0.0000)
	LOG(K_GSYIH)	-0.013242 (NA)	-0.029191** (0.0684)	-0.03659*** (0.0010)	-0.03410*** (0.0024)	-0.02740*** (0.0150)	-0.013217 (0.2277)	-0.017846** (0.0623)	-0.02264*** (0.0095)	-0.035587 (NA)	-0.02807*** (0.0002)
	LOG(ROAA)	-0.002355 (NA)	-0.009828 (0.3738)	-0.010343 (0.3376)	-0.006094 (0.6202)	-0.001254 (0.9215)	0.006418 (0.4669)	0.003525 (0.6362)	0.003445 (0.5113)	0.001797 (NA)	-0.000133 (0.9808)
	LOG(BB)	0.004824 (NA)	0.011567* (0.1012)	0.014588*** (0.0001)	0.015454*** (0.0000)	0.014867*** (0.0000)	0.011586*** (0.0011)	0.012986*** (0.0001)	0.013754*** (0.0000)	0.017921 (NA)	0.014616*** (0.0000)
TÜRKİYE FİNANS	C	-0.31695 (NA)	-0.143198 (0.4771)	-0.216071 (0.2944)	-0.235900 (0.2663)	-0.220953 (0.2878)	-0.256633 (0.3120)	-0.58137*** (0.0039)	-0.53397*** (0.0038)	-0.57946 (NA)	-0.34806*** (0.0040)
	LOG(K_GSYIH)	-0.039503 (NA)	-0.04399*** (0.0019)	-0.04158*** (0.0056)	-0.04568*** (0.0019)	-0.04683*** (0.0009)	-0.04274*** (0.0034)	-0.04486*** (0.0005)	-0.03563*** (0.0087)	-0.029108 (NA)	-0.03748*** (0.0000)
	LOG(ROAA)	-0.004133 (NA)	-0.015428 (0.1234)	-0.013044 (0.2023)	-0.011908 (0.2328)	-0.013618 (0.1565)	-0.013902 (0.2072)	-0.002453 (0.7576)	-0.007171 (0.4029)	-0.004962 (NA)	-0.008027 (0.1575)
	LOG(BB)	0.020277 (NA)	0.013962** (0.0517)	0.016660** (0.0261)	0.018154*** (0.0241)	0.017735** (0.0264)	0.018762** (0.0609)	0.032575*** (0.0002)	0.029353*** (0.0006)	0.030418 (NA)	0.021674*** (0.0000)

Tablo 10: Bankaya Özgü Faktörlerin Katılım Bankalarındaki Takipteki Kredilere Etkisi (2. Denklem)

*** %1, ** %5 ve * %10 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlılıkları göstermektedir.

Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır

Bankaya özgü değişkenlerin yer aldığı 2. denklemde:

Albaraka Türk'te krediler/GSYİH oranı tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q2, Q3 ve Q4 çeyreklerde aktif kârlılığı ile TK arasında negatif ve anlamlı ilişki vardır. Aktif kârlılığı arttıkça TK azalmaktadır. Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. BB arttıkça TK da artmaktadır. OLS tahmin değeri kullanılarak yapılan analizlerde, aktif kârlılık ile TK arasında belirgin ve anlamlı bir negatif ilişki tespit edilmiştir. Aktif kârlılığının artması, takipteki kredilerin azalmasına katkı sağlamaktadır. Aynı zamanda BB ile TK arasında da pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Banka büyüklüğündeki artış, takipteki kredilerin yükselmesiyle doğru orantılıdır.

Kuveyt Türk'te Q2'den Q8'e kadar olan dönemde krediler/GSYİH ile TK arasında anlamlı ve negatif bir ilişki bulunmuştur. Krediler/GSYİH oranı arttıkça TK azalmaktadır. Aktif kârlılığı tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q2'den Q8'e kadar olan dönemde BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki gözlemlenmektedir. Banka büyüklüğündeki artış, takipteki kredilerin artmasına katkı sağlamaktadır. BB arttıkça TK da artmaktadır. OLS tahmin değeri için krediler / GSYİH oranı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Krediler/GSYİH oranı arttıkça TK azalmaktadır. BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. BB arttıkça TK da artmaktadır.

Türkiye Finans'ta Q2'den Q8'e kadar olan dönemde krediler/GSYİH oranı ile TK arasında anlamlı ve negatif bir ilişkinin varlığı tespit edilmektedir. Krediler/GSYİH oranı arttıkça TK azalmaktadır. Aktif kârlılığı tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q2'den Q8'e kadar olan dönemde BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. BB arttıkça TK da artmaktadır. OLS tahmin değeri için krediler / GSYİH oranı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Krediler/GSYİH oranı arttıkça TK azalmaktadır. BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. BB arttıkça TK da artmaktadır.

Banka	Değişken	Quantile Levels									OLS
		Q1	Q2	Q3	Q4	Q5	Q6	Q7	Q8	Q9	
AKBANK	C	-0.235765 (NA)	-0.360593** (0.0388)	-0.332620** (0.0578)	-0.392959** (0.0339)	-0.440475*** (0.0103)	-0.492664*** (0.0039)	-0.570213*** (0.0016)	-0.536672*** (0.0029)	-0.398068 (NA)	-0.425742*** (0.0051)
	LOG(K_GSYIH)	-0.054032 (NA)	-0.043732 (0.1280)	-0.063946*** (0.0028)	-0.070614*** (0.0000)	-0.068213*** (0.0000)	-0.067111*** (0.0000)	-0.065461*** (0.0000)	-0.069970*** (0.0000)	-0.089474 (NA)	-0.071300*** (0.0000)
	LOG(ROAA)	-0.011032 (NA)	-0.006985 (0.4836)	-0.016244 (0.1542)	-0.016080 (0.1425)	-0.024043 (0.0640)	-0.024298 (0.0828)	-0.013960 (0.3187)	-0.009899 (0.4733)	-0.005256 (NA)	-0.018059 (0.0426)
	LOG(BB)	0.021085 (NA)	0.023754*** (0.0021)	0.027080*** (0.0000)	0.030784*** (0.0000)	0.032358*** (0.0000)	0.034178*** (0.0000)	0.036663*** (0.0000)	0.036286*** (0.0000)	0.035125 (NA)	0.032323*** (0.0000)
	C	-0.990937 (NA)	-0.859436*** (0.0001)	-0.969116*** (0.0004)	-1.053776*** (0.0019)	-1.016007*** (0.0027)	-1.068147*** (0.0007)	-1.435335*** (0.0000)	-1.275409*** (0.0000)	-1.137416 (NA)	-1.209436*** (0.0000)
ANADOLU	LOG(K_GSYIH)	-0.090097 (NA)	-0.086284*** (0.0013)	-0.059405** (0.0524)	-0.051695 (0.1780)	-0.068760* (0.0791)	-0.068111 (0.1047)	-0.055276 (0.2232)	-0.054245 (0.1981)	-0.029496 (NA)	-0.060333*** (0.0099)
	LOG(ROAA)	0.007209 (NA)	0.002040 (0.8716)	0.016069 (0.2322)	0.022614 (0.1869)	0.024643 (0.1738)	0.030984** (0.0416)	0.040233*** (0.0010)	0.043966*** (0.0005)	0.058925 (NA)	0.033275*** (0.0002)
	LOG(BB)	0.053335 (NA)	0.047551*** (0.0000)	0.049418*** (0.0000)	0.052147*** (0.0000)	0.052373*** (0.0000)	0.054586*** (0.0000)	0.069101*** (0.0000)	0.062195*** (0.0000)	0.053547 (NA)	0.059688*** (0.0000)
	C	-0.435219 (NA)	-0.656529*** (0.0000)	-0.575582*** (0.0000)	-0.586679*** (0.0000)	-0.581418*** (0.0000)	-0.601529*** (0.0000)	-0.652032*** (0.0000)	-0.626611*** (0.0000)	-0.765895 (NA)	-0.646547*** (0.0000)
DENİZ	LOG(K_GSYIH)	-0.040799 (NA)	-0.068828*** (0.0000)	-0.072915*** (0.0000)	-0.064921*** (0.0000)	-0.062042*** (0.0000)	-0.052879*** (0.0001)	-0.058179*** (0.0000)	-0.067484*** (0.0000)	-0.024989 (NA)	-0.060727*** (0.0000)
	LOG(ROAA)	-0.007244 (NA)	-0.003955 (0.6593)	-0.004307 (0.5959)	-0.007101 (0.3718)	-0.007119 (0.3815)	-0.007906 (0.3228)	-0.007299 (0.3037)	-0.004025 (0.5355)	-0.008451 (NA)	-0.008079 (0.1607)
	LOG(BB)	0.026064 (NA)	0.040061*** (0.0000)	0.037733*** (0.0000)	0.036761*** (0.0000)	0.036047*** (0.0000)	0.035206*** (0.0000)	0.038229*** (0.0000)	0.039019*** (0.0000)	0.036863 (NA)	0.038402*** (0.0000)
	C	-0.330396 (NA)	-0.347022*** (0.0004)	-0.342144*** (0.0011)	-0.455148*** (0.0003)	-0.621226*** (0.0001)	-0.624747*** (0.0000)	-0.681902*** (0.0000)	-0.688184*** (0.0000)	-0.765230 (NA)	-0.540263*** (0.0000)
FİBA	LOG(K_GSYIH)	-0.010797 (NA)	-0.012760 (0.2466)	-0.011542 (0.3288)	-0.021493 (0.1030)	-0.038276*** (0.0148)	-0.039266*** (0.0069)	-0.045360*** (0.0001)	-0.039869*** (0.0004)	-0.053512 (NA)	-0.029599*** (0.0003)
	LOG(ROAA)	0.005222 (NA)	0.004472 (0.5328)	0.004131 (0.5720)	0.003292 (0.6127)	0.001189 (0.8005)	0.001782 (0.6871)	0.003073 (0.4759)	0.002229 (0.5325)	-0.008982 (NA)	0.001246 (0.8013)
	LOG(BB)	0.016264 (NA)	0.017218*** (0.0011)	0.016929*** (0.0028)	0.022952*** (0.0007)	0.032129*** (0.0001)	0.032401*** (0.0000)	0.035589*** (0.0000)	0.035405*** (0.0000)	0.040321 (NA)	0.027643*** (0.0000)
	C	-0.485192 (NA)	-0.526618*** (0.0003)	-0.580139*** (0.0010)	-0.597837*** (0.0022)	-0.581864*** (0.0022)	-0.821814*** (0.0023)	-0.815913*** (0.0034)	-1.137173*** (0.0005)	-1.450800 (NA)	-0.729592*** (0.0001)
GARANTI	LOG(K_GSYIH)	-0.026659 (NA)	-0.021043 (0.2651)	-0.042110** (0.0252)	-0.036240* (0.0650)	-0.033282* (0.0800)	-0.049187*** (0.0229)	-0.051467*** (0.0084)	-0.064894*** (0.0012)	-0.049952 (NA)	-0.050121*** (0.0008)
	LOG(ROAA)	0.000341 (NA)	-0.007396 (0.4205)	-0.004910 (0.5724)	-0.007102 (0.4643)	-0.006352 (0.5021)	-0.008413 (0.5582)	-0.008416 (0.5733)	-0.003946 (0.8457)	0.016479 (NA)	-0.011955 (0.2049)
	LOG(BB)	0.019762 (NA)	0.020271*** (0.0004)	0.025364*** (0.0000)	0.024995*** (0.0001)	0.024055*** (0.0001)	0.034077*** (0.0003)	0.034290*** (0.0002)	0.046258*** (0.0000)	0.052971 (NA)	0.031465*** (0.0000)
	C	0.040569	-0.053582	-0.004720	-0.052962	-0.063077	-0.104574	0.012121	-0.113871	-0.155607	-0.124281

		(NA)	(0.5081)	(0.9575)	(0.4674)	(0.4053)	(0.1927)	(0.9534)	(0.6779)	(NA)	(0.1520)
	LOG(K_GSYIH)	-0.000997	0.007463	0.007985	0.007481	0.006037	-6.14E-05	0.007745	-0.005082	-0.016715	-0.003729
		(NA)	(0.5577)	(0.4928)	(0.3941)	(0.5138)	(0.9950)	(0.4431)	(0.7782)	(NA)	(0.7229)
	LOG(ROAA)	-0.002304	-0.000281	-0.000609	0.000285	0.000400	0.000485	-0.003171	-0.002524	-0.007381	-0.000167
		(NA)	(0.7831)	(0.6041)	(0.7918)	(0.7299)	(0.7186)	(0.7087)	(0.7539)	(NA)	(0.9126)
	LOG(BB)	-0.000267	0.001670	-0.000267	0.001724	0.002414	0.005289	-0.000710	0.006788	0.010974	0.006799
		(NA)	(0.7417)	(0.9596)	(0.6859)	(0.5866)	(0.2594)	(0.9392)	(0.6223)	(NA)	(0.1815)
ING	C	-0.315331	-0.382619***	-0.407486***	-0.448791***	-0.434092***	-0.484138***	-0.625327***	-0.676696***	-0.633790	-0.466457***
		(NA)	(0.0000)	(0.0000)	(0.0000)	(0.0000)	(0.0000)	(0.0000)	(0.0000)	(NA)	(0.0000)
	LOG(K_GSYIH)	-0.026461	-0.026955***	-0.024794***	-0.022628***	-0.020695***	-0.029448**	-0.043139***	-0.045755***	-0.047371	-0.031149***
		(NA)	(0.0000)	(0.0000)	(0.0001)	(0.0001)	(0.0368)	(0.0000)	(0.0000)	(NA)	(0.0000)
	LOG(ROAA)	-0.000160	0.000743	0.002028	0.002063	0.002685	0.002945	0.001939	0.001539	0.000359	0.003582**
		(NA)	(0.6260)	(0.2771)	(0.2473)	(0.1237)	(0.1669)	(0.3373)	(0.4628)	(NA)	(0.0462)
	LOG(BB)	0.018195	0.021074***	0.021785***	0.023156***	0.022307***	0.025825***	0.033903***	0.036484***	0.035068	0.025363***
		(NA)	(0.0000)	(0.0000)	(0.0000)	(0.0000)	(0.0000)	(0.0000)	(0.0000)	(NA)	(0.0000)
İŞBANK	C	-0.226937	-0.287485**	-0.389886***	-0.382538**	-0.423017***	-0.324013	-0.469934*	-0.477358*	-0.466793	-0.393139***
		(NA)	(0.0344)	(0.0034)	(0.0261)	(0.0132)	(0.1049)	(0.0986)	(0.0907)	(NA)	(0.0092)
	LOG(K_GSYIH)	-0.069955	-0.063121***	-0.057272***	-0.063872***	-0.057377***	-0.059448***	-0.070470***	-0.072708***	-0.054366	-0.061406***
		(NA)	(0.0020)	(0.0004)	(0.0009)	(0.0014)	(0.0039)	(0.0012)	(0.0006)	(NA)	(0.0001)
	LOG(ROAA)	0.002314	0.007090	0.010518	0.001607	0.000480	-0.011635	-0.002695	-0.011481	-0.015739	-0.009843
		(NA)	(0.4582)	(0.2356)	(0.8969)	(0.9702)	(0.5754)	(0.8963)	(0.5945)	(NA)	(0.3085)
	LOG(BB)	0.024259	0.025068***	0.027712***	0.029048***	0.029270***	0.026241***	0.034148***	0.035159***	0.031113	0.029240***
		(NA)	(0.0000)	(0.0000)	(0.0000)	(0.0000)	(0.0002)	(0.0044)	(0.0048)	(NA)	(0.0000)
QNB	C	0.193612	0.186694	0.131906	0.092030	0.081359	-0.054300	-0.085449	-0.015189	-0.083677	0.007936
		(NA)	(0.2110)	(0.2936)	(0.5180)	(0.5062)	(0.6073)	(0.3947)	(0.8660)	(NA)	(0.9121)
	LOG(K_GSYIH)	0.001254	-0.006695	-0.017638	-0.033277	-0.001699	0.011645	0.006792	0.011103	0.012480	-0.003225
		(NA)	(0.8244)	(0.5045)	(0.2959)	(0.9453)	(0.6149)	(0.7575)	(0.5688)	(NA)	(0.8294)
	LOG(ROAA)	0.003805	-0.001540	-0.006184	0.003874	-0.003595	-0.001230	0.001893	0.002400	0.003963	0.000372
		(NA)	(0.8697)	(0.4049)	(0.7419)	(0.6075)	(0.8451)	(0.7445)	(0.6379)	(NA)	(0.9360)
	LOG(BB)	-0.004467	-0.003032	0.000324	0.003733	-0.000239	0.002139	0.003803	0.001057	0.003036	0.002200
		(NA)	(0.6362)	(0.9434)	(0.4758)	(0.9543)	(0.6041)	(0.3265)	(0.7532)	(NA)	(0.3950)
TEB	C	-0.081329	-0.105107	-0.122969	-0.111866	-0.197983	-0.250422	-0.404519***	-0.331909***	-0.348621	-0.183987
		(NA)	(0.3415)	(0.2943)	(0.4053)	(0.1612)	(0.1115)	(0.0132)	(0.0245)	(NA)	(0.1591)
	LOG(K_GSYIH)	-0.025686	-0.024524**	-0.026932***	-0.026043**	-0.031651***	-0.026249**	-0.046273***	-0.051288***	-0.049514	-0.035718***
		(NA)	(0.0256)	(0.0156)	(0.0361)	(0.0080)	(0.0446)	(0.0031)	(0.0003)	(NA)	(0.0022)
	LOG(ROAA)	0.009100	0.003950	0.003134	0.000577	0.000653	-0.000712	-0.002615	0.001323	0.000266	0.005432
		(NA)	(0.6410)	(0.7087)	(0.9429)	(0.9347)	(0.9312)	(0.7854)	(0.8746)	(NA)	(0.5050)
	LOG(BB)	0.008642	0.009474***	0.010645***	0.010094***	0.014578***	0.015824***	0.025674***	0.023630***	0.024011	0.014744***
		(NA)	(0.0127)	(0.0083)	(0.0234)	(0.0079)	(0.0107)	(0.0001)	(0.0000)	(NA)	(0.0004)
VAKIF	C	-0.051581	-0.047407	-0.025641	-0.003707	0.001960	-0.022462	-0.153730	-0.115701	-0.279932	-0.084020
		(NA)	(0.2931)	(0.6153)	(0.9474)	(0.9737)	(0.7618)	(0.1380)	(0.2845)	(NA)	(0.1420)
	LOG(K_GSYIH)	-0.008879	-0.005640	-0.007341	-0.000830	-9.74E-05	0.001281	-0.016860	-0.010281	-0.018921	-0.011972
		(NA)	(0.6309)	(0.5576)	(0.9394)	(0.9931)	(0.9177)	(0.1961)	(0.4681)	(NA)	(0.2723)
	LOG(ROAA)	0.003413	0.003500	0.003375	0.004215	0.004362	0.001893	-0.001783	-0.001607	0.002599	0.001071
		(NA)	(0.1607)	(0.2177)	(0.1134)	(0.1140)	(0.6790)	(0.6442)	(0.6647)	(NA)	(0.6896)

	LOG(BB)	0.005244 (NA)	0.004435 (0.2228)	0.003993 (0.3208)	0.001852 (0.6458)	0.001498 (0.7230)	0.002202 (0.6594)	0.011069 (0.0825)	0.008300 (0.2199)	0.016455 (NA)	0.007300** (0.0705)
YAPIKREDİ	C	-0.281482 (NA)	-0.412770*** (0.0004)	-0.444365*** (0.0011)	-0.457565*** (0.0009)	-0.594166*** (0.0001)	-0.622781*** (0.0001)	-0.624505*** (0.0001)	-0.696588*** (0.0001)	-0.729929 (NA)	-0.516907*** (0.0000)
	LOG(K_GSYIH)	-0.010956 (NA)	-0.011061 (0.5534)	-0.009581 (0.6158)	-0.018422 (0.2314)	-0.016227 (0.2632)	-0.020392 (0.2218)	-0.028768 (0.1226)	-0.041768*** (0.0190)	-0.053930 (NA)	-0.030799*** (0.0098)
	LOG(ROAA)	-9.91E-05 (NA)	0.004914 (0.4269)	0.004517 (0.5287)	0.003223 (0.6209)	0.005422 (0.4415)	0.002841 (0.7252)	0.002240 (0.7977)	-0.002756 (0.7686)	-0.001158 (NA)	-0.003979 (0.5205)
	LOG(BB)	0.014517 (NA)	0.019600*** (0.0004)	0.020553*** (0.0005)	0.022959*** (0.0000)	0.027822*** (0.0000)	0.029854*** (0.0000)	0.031719*** (0.0000)	0.037302*** (0.0000)	0.041161 (NA)	0.027954*** (0.0000)
	C	-0.135162 (NA)	-0.169002* (0.0906)	-0.119407 (0.2756)	-0.130460 (0.2222)	-0.101252 (0.2672)	-0.101407 (0.2594)	-0.099089 (0.2378)	-0.134523 (0.1186)	-0.501512 (NA)	-0.194776** (0.0276)
ZİRAAT	LOG(K_GSYIH)	-0.005269 (NA)	-0.010340 (0.4239)	-0.005356 (0.7047)	-0.017303 (0.1003)	-0.020089*** (0.0041)	-0.019717*** (0.0038)	-0.019500*** (0.0018)	-0.021256*** (0.0002)	-0.036667 (NA)	-0.019602*** (0.0104)
	LOG(ROAA)	-0.003750 (NA)	-0.002488 (0.3626)	-0.003081 (0.3160)	-0.002714 (0.3882)	-0.005526 (0.2066)	-0.005110 (0.2104)	-0.004658 (0.2048)	-0.002860 (0.4306)	0.008060 (NA)	-0.001488 (0.5847)
	LOG(BB)	0.006911 (NA)	0.009279 (0.1313)	0.006387 (0.3397)	0.009427* (0.0851)	0.009039** (0.0475)	0.008965** (0.0458)	0.008834** (0.0345)	0.010551*** (0.0120)	0.027647 (NA)	0.012362*** (0.0103)
	C	-0.135162 (NA)	-0.169002* (0.0906)	-0.119407 (0.2756)	-0.130460 (0.2222)	-0.101252 (0.2672)	-0.101407 (0.2594)	-0.099089 (0.2378)	-0.134523 (0.1186)	-0.501512 (NA)	-0.194776** (0.0276)

Tablo 11: Bankaya Özgü Faktörlerin Konvansiyonel Bankalardaki Takipteki Kredilere Etkisi (2. Denklem)

*** %1, ** %5 ve * %10 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlılıkları göstermektedir.

Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

Bankaya özgü değişkenlerin yer aldığı 2. denklemde:

Akbank'ta Q3'ten Q8'e kadar olan dönemde krediler/GSYİH oranı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Krediler/GSYİH oranı arttıkça TK azalmaktadır. Aynı zamanda Q5 ve Q6 çeyreklerinde aktif kârlılık ile TK arasında belirgin ve anlamlı bir negatif ilişki gözlemlenmektedir. Aktif kârlılığının artması, takipteki kredilerin azalmasına etki etmektedir. Bununla birlikte, Q2'den Q8'e kadar olan dönemde BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Banka büyüklüğündeki artış, takipteki kredilerin yükselmesine neden olmaktadır. OLS tahmin değeri için krediler/GSYİH oranı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Krediler/GSYİH oranı arttıkça TK azalmaktadır. Aktif kârlılığı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Aktif kârlılığı arttıkça TK azalmaktadır.

Anadolubank'ta Q2, Q3 ve Q5 çeyreklerde krediler/GSYİH oranı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Krediler/GSYİH oranı arttıkça TK azalmaktadır. Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde aktif kârlılığı ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Aktif kârlılığı arttıkça TK da artmaktadır. Q2'den Q8'e kadar olan dönemde BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. BB arttıkça TK artmaktadır. OLS tahmin değeri için krediler/GSYİH oranı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Krediler/GSYİH oranı arttıkça TK azalmaktadır. Aktif kârlılığı ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Aktif kârlılığının artması, takipteki kredilerin artmasına önemli katkı sağlamaktadır. Ayrıca, banka büyüklüğü ile TK arasında da pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Banka büyüklüğündeki artış, takipteki kredilerin yükselmesine etki etmektedir.

Denizbank'ta Q2'den Q8'e kadar olan dönemde krediler/GSYİH oranı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Krediler/GSYİH oranı arttıkça TK azalmaktadır. Aktif kârlılığı tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q2'den Q8'e kadar olan dönemde BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. BB arttıkça TK artmaktadır. OLS tahmin değeri için krediler/GSYİH oranı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Krediler/GSYİH oranı arttıkça TK azalmaktadır. BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. BB arttıkça TK artmaktadır.

FİBA Bank'ta Q5, Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde krediler/GSYİH oranı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Krediler/GSYİH oranı arttıkça TK azalmaktadır. Aktif kârlılığı tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q2'den Q8'e kadar olan dönemde banka

büyükülüğü ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. BB arttıkça TK artmaktadır. OLS tahmin değeri için krediler/GSYİH oranı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Krediler/GSYİH oranı arttıkça TK azalmaktadır. BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. BB arttıkça TK artmaktadır.

Garanti Bankası'nda Q3, Q4, Q5, Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde krediler/GSYİH oranı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Krediler/GSYİH oranı arttıkça TK azalmaktadır. Aktif kârlılığı tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q2'den Q8'e kadar olan dönemde BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. BB arttıkça TK artmaktadır. OLS tahmin değeri için krediler/GSYİH oranı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Krediler/GSYİH oranı arttıkça TK azalmaktadır. BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. BB arttıkça TK artmaktadır.

Halkbank'ta krediler/GSYİH oranı, aktif kârlılığı, BB ve OLS tahmin değeri için tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır.

ING Bank'ta Q2'den Q8'e kadar olan dönemde krediler/GSYİH oranı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Krediler/GSYİH oranı arttıkça TK azalmaktadır. Aktif kârlılığı tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q2'den Q8'e kadar olan dönemde BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. BB arttıkça TK artmaktadır. OLS tahmin değeri için krediler/GSYİH oranı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Krediler/GSYİH oranı arttıkça TK azalmaktadır. Aktif kârlılığı ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Aktif kârlılığı arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. BB arttıkça TK artmaktadır.

İş Bankası'nda Q2'den Q8'e kadar olan dönemde krediler/GSYİH oranı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Krediler/GSYİH oranı arttıkça TK azalmaktadır. Aktif kârlılığı tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q2'den Q8'e kadar olan dönemde BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. BB arttıkça TK artmaktadır. OLS tahmin değeri için krediler/GSYİH oranı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Krediler/GSYİH oranı arttıkça TK azalmaktadır. Aktif kârlılığı ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Aktif kârlılığı arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. Banka büyüklüğü ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. BB arttıkça TK artmaktadır. QNB Bank'ta krediler/GSYİH oranı, aktif kârlılığı, BB ve OLS tahmin değeri için tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır.

TEB’de Q2’den Q8’e kadar olan dönemde krediler/GSYİH oranı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Krediler/GSYİH oranı arttıkça TK azalmaktadır. Aktif kârlılığı tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q2’den Q8’e kadar olan dönemde BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. BB arttıkça TK artmaktadır. OLS tahmin değeri için krediler/GSYİH oranı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Krediler/GSYİH oranı arttıkça TK azalmaktadır. BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. BB arttıkça TK artmaktadır.

Vakıf Bank’ta krediler/GSYİH oranı, aktif kârlılığı ve BB tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. OLS tahmin değeri için BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. BB arttıkça TK artmaktadır.

Yapı Kredi’de Q8’de krediler/GSYİH oranı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Krediler/GSYİH oranı arttıkça TK azalmaktadır. Aktif kârlılığı tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q2’den Q8’e kadar olan dönemde BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. BB arttıkça TK artmaktadır. OLS tahmin değeri için krediler/GSYİH oranı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Krediler/GSYİH oranı arttıkça TK azalmaktadır. BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. BB arttıkça TK artmaktadır.

Ziraat Bankası’nda Q5, Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde krediler/GSYİH oranı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Krediler/GSYİH oranı arttıkça TK azalmaktadır. Aktif kârlılığı tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q2’den Q8’e kadar olan dönemde BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. BB arttıkça TK artmaktadır. OLS tahmin değeri için krediler/GSYİH oranı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Krediler/GSYİH oranı arttıkça TK azalmaktadır. BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. BB arttıkça TK artmaktadır.

Banka	Değişken	Quantile Levels									OLS
		Q1	Q2	Q3	Q4	Q5	Q6	Q7	Q8	Q9	
ALBARAKA	C	0.099606 (NA)	0.042412 (0.8315)	-0.175150 (0.2954)	-0.382161** (0.0275)	-0.298572** (0.0576)	-0.212036 (0.3478)	-0.319279 (0.1248)	-0.414263** (0.0322)	-0.502645*** (0.0021)	-0.369094*** (0.0021)
	LOG(K_M)	0.050836 (NA)	-0.009016 (0.8720)	0.036631 (0.3742)	0.065421* (0.0779)	0.060842* (0.0861)	0.059628** (0.0732)	0.062467* (0.0824)	0.083508** (0.0397)	0.103179*** (0.0092)	0.071989*** (0.0108)
	LOG(ROAE)	-0.014014 (NA)	-0.015691*** (0.0024)	-0.015679*** (0.0006)	-0.014782*** (0.0019)	-0.014206*** (0.0040)	-0.020291** (0.0596)	-0.018068* (0.0850)	-0.018217* (0.0822)	-0.018309*** (0.0094)	-0.014627*** (0.0001)
	LOG(BB)	-0.001716 (NA)	0.001028 (0.9024)	0.010251 (0.1420)	0.018957*** (0.0085)	0.015535*** (0.0167)	0.012588 (0.1464)	0.016974** (0.0333)	0.021100*** (0.0044)	0.024934*** (0.0002)	0.018501*** (0.0002)
	C	0.118511 (NA)	0.124659*** (0.0052)	0.123832*** (0.0138)	0.104599** (0.0727)	0.002525 (0.9844)	0.001961 (0.9877)	-0.027517 (0.8366)	-0.102783 (0.1031)	-0.161243 (NA)	0.050222 (0.3415)
	LOG(K_M)	-0.043749 (NA)	-0.044284*** (0.0000)	-0.044150*** (0.0001)	-0.039119*** (0.0017)	-0.021966 (0.3696)	-0.021274 (0.3764)	-0.016635 (0.5064)	-0.003694 (0.6823)	-0.002297 (NA)	-0.026960** (0.0005)
KUVEYTTÜRK		-0.000178	-0.003611	-0.005668	-0.005916	0.003821	0.002490	0.002803	0.009904	0.002013	0.001712
	LOG(ROAE)	(NA)	(0.5818)	(0.4609)	(0.4102)	(0.6643)	(0.7664)	(0.7431)	(0.0855)	(NA)	(0.7544)
		-0.004049	-0.003884***	-0.003593**	-0.002733	0.000424	0.000624	0.001827	0.004185*	0.007599	-0.001278
	LOG(BB)	(NA)	(0.0165)	(0.0563)	(0.1987)	(0.9257)	(0.8894)	(0.6981)	(0.0796)	(NA)	(0.5324)
	C	-0.077377 (NA)	-0.097668 (0.7160)	-0.188327 (0.4274)	-0.300334 (0.2622)	-0.385000 (0.2071)	-0.337023* (0.0920)	-0.336430** (0.0743)	-0.349260** (0.0384)	-0.311129 (NA)	-0.256130** (0.0633)
	LOG(K_M)	-0.039525 (NA)	-0.041746 (0.1021)	-0.038767 (0.1411)	-0.016903 (0.5407)	-0.024078 (0.5225)	-0.032001* (0.0940)	-0.028924 (0.1066)	-0.023742 (0.1379)	-0.038483 (NA)	-0.031980*** (0.0062)
TÜRKİYE FİNANS	LOG(ROAE)	-0.011632 (NA)	-0.013721 (0.3529)	-0.015202 (0.2665)	-0.010774 (0.5143)	-0.007311 (0.7265)	-0.018058 (0.1571)	-0.018403 (0.1325)	-0.020212** (0.0687)	-0.027116 (NA)	-0.016151** (0.0290)
	LOG(BB)	0.005847 (NA)	0.006971 (0.4770)	0.011019 (0.2043)	0.015229 (0.1119)	0.018508* (0.0814)	0.017878*** (0.0167)	0.017912*** (0.0109)	0.018660*** (0.0033)	0.017980 (NA)	0.014122*** (0.0079)

Tablo 12: Bankaya Özgü Faktörlerin Katılım Bankalarındaki Takipteki Kredilere Etkisi (3. Denklem)

*** %1, ** %5 ve * %10 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlılıkları göstermektedir.

Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

Bankaya özgü değişkenlerin yer aldığı 3. denklemde:

Albaraka Türk'te Q4'ten Q9'a kadar olan dönemde krediler/mevduat oranı ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki mevcuttur. Krediler/mevduat oranı arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. Q2'den Q9'a kadar olan dönemde özsermaye kârlılığı ile TK arasında belirgin ve anlamlı bir negatif ilişki gözlemlenmektedir. Özsermaye kârlılığının artması, takipteki kredilerin azalmasına etki etmektedir. Aynı zamanda Q4, Q5, Q7, Q8 ve Q9 çeyreklerinde BB ile TK arasında da pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. BB arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. OLS tahmin değeri için krediler/mevduat oranı ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Krediler/mevduat oranı arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. Özsermaye kârlılığı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Özsermaye kârlılığı arttıkça TK azalmaktadır. BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. BB arttıkça TK de artmaktadır.

Kuveyt Türk'te Q2, Q3 ve Q4 çeyreklerde krediler/mevduat oranı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Krediler/mevduat oranı arttıkça takipteki krediler de azalmaktadır. Q8'de özsermaye kârlılığı ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Özsermaye kârlılığı arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. Q2 ve Q3 çeyreklerde BB ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. BB arttıkça TK azalmaktadır. Q8'de BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. BB arttıkça TK artmaktadır. OLS tahmin değeri için krediler/mevduat oranı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Krediler/mevduat oranı arttıkça takipteki krediler de azalmaktadır.

Türkiye Finans'ta Q6'da krediler/mevduat oranı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Krediler/mevduat oranı arttıkça takipteki krediler de azalmaktadır. Q8'de özsermaye kârlılığı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Özsermaye kârlılığı arttıkça TK azalmaktadır. Q5, Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. BB arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. OLS tahmin değeri için krediler/mevduat oranı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Krediler/mevduat oranı arttıkça takipteki krediler de azalmaktadır. Özsermaye kârlılığı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Özsermaye kârlılığı arttıkça TK azalmaktadır. BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. BB arttıkça takipteki krediler de artmaktadır.

Banka	Değişken	Quantile Levels									OLS
		Q1	Q2	Q3	Q4	Q5	Q6	Q7	Q8	Q9	
AKBANK	C	-0.536395 (NA)	-0.623271* (0.0862)	-0.622408* (0.0832)	-1.028943*** (0.0001)	NA (NA)	-0.940643*** (0.0000)	-0.866217*** (0.0000)	-0.799625*** (0.0004)	-0.501496 (NA)	-1.018073*** (0.0000)
	LOG(K_M)	-0.053784 (NA)	-0.031883 (0.8269)	-0.027759 (0.7972)	0.022413 (0.4567)	NA (NA)	0.010943 (0.6885)	0.000499 (0.9840)	0.013368 (0.5885)	-0.019599 (NA)	0.015066 (0.5423)
	LOG(ROAE)	-0.006952 (NA)	-0.009324 (0.7107)	-0.013228 (0.5740)	-0.053784*** (0.0044)	NA (NA)	-0.059280*** (0.0007)	-0.064676*** (0.0001)	-0.069316*** (0.0001)	-0.093588 (NA)	-0.047921*** (0.0000)
	LOG(BB)	0.020965 (NA)	0.024958 (0.1554)	0.025439 (0.1206)	0.046201*** (0.0000)	NA (NA)	0.043246*** (0.0000)	0.040826*** (0.0000)	0.039097*** (0.0000)	0.029770 (NA)	0.045032*** (0.0000)
ANADOLU	C	-0.815851 (NA)	-1.069933*** (0.0002)	-1.206553*** (0.0007)	-1.360615*** (0.0002)	-1.410193*** (0.0001)	-1.375756*** (0.0000)	-1.615712*** (0.0000)	-1.646553*** (0.0000)	-1.773086 (NA)	-1.363065*** (0.0000)
	LOG(K_M)	-0.117788 (NA)	-0.090946 (0.2336)	-0.062231 (0.5012)	-0.007193 (0.8685)	0.000451 (0.9919)	0.001143 (0.9818)	0.050430 (0.2685)	0.073654 (0.1250)	0.126242 (NA)	0.001249 (0.9597)
	LOG(ROAE)	0.015263 (NA)	0.020373 (0.2313)	0.022831 (0.2719)	0.027956 (0.1258)	0.029744 (0.1112)	0.052316*** (0.0068)	0.050401*** (0.0050)	0.052413*** (0.0028)	0.029277 (NA)	0.039635*** (0.0016)
	LOG(BB)	0.032496 (NA)	0.043662*** (0.0003)	0.050011*** (0.0011)	0.057376*** (0.0002)	0.059510*** (0.0001)	0.055914*** (0.0001)	0.067707*** (0.0000)	0.069449*** (0.0000)	0.078826 (NA)	0.056552*** (0.0000)
DENİZ	C	-0.470069 (NA)	-0.460544*** (0.0171)	-0.377176*** (0.0000)	-0.380515*** (0.0000)	-0.397455*** (0.0000)	-0.425936*** (0.0000)	-0.434728*** (0.0000)	-0.481635*** (0.0000)	-0.213176 (NA)	-0.455345*** (0.0000)
	LOG(K_M)	-0.106000 (NA)	-0.143851 (0.2524)	-0.226527*** (0.0000)	-0.210398*** (0.0000)	-0.241716*** (0.0000)	-0.229592*** (0.0000)	-0.209706*** (0.0000)	-0.256209*** (0.0028)	-0.228548 (NA)	-0.202722*** (0.0000)
	LOG(ROAE)	-0.014448 (NA)	-0.012432 (0.5492)	-0.019962*** (0.0175)	-0.017005** (0.0635)	-0.013526 (0.1281)	-0.012954 (0.1187)	-0.013571** (0.0575)	-0.011905 (0.2151)	-0.024095 (NA)	-0.015385*** (0.0096)
	LOG(BB)	0.019970 (NA)	0.019016*** (0.0089)	0.015785*** (0.0000)	0.015840*** (0.0000)	0.015814*** (0.0000)	0.017056*** (0.0000)	0.017747*** (0.0000)	0.018942*** (0.0000)	0.010238 (NA)	0.018734*** (0.0000)
FİBA	C	-0.229798 (NA)	-0.257521*** (0.0000)	-0.274198*** (0.0000)	-0.292371*** (0.0000)	-0.300886*** (0.0000)	-0.307140*** (0.0000)	-0.314473*** (0.0000)	-0.248641** (0.0421)	-0.119054 (NA)	-0.278702*** (0.0000)
	LOG(K_M)	-0.049321 (NA)	-0.036612 (0.2452)	-0.044000 (0.1766)	-0.071162*** (0.0170)	-0.085611*** (0.0014)	-0.086619*** (0.0004)	-0.111869*** (0.0000)	-0.105138*** (0.0004)	-0.147779 (NA)	-0.091571*** (0.0000)
	LOG(ROAE)	0.007699 (NA)	0.008925 (0.3704)	0.008688 (0.4100)	0.003512 (0.7108)	0.003772 (0.6132)	0.002538 (0.6528)	0.002644 (0.5613)	0.004822 (0.4183)	0.015014 (NA)	0.004010 (0.3030)
	LOG(BB)	0.009392 (NA)	0.010661*** (0.0000)	0.011366*** (0.0000)	0.012507*** (0.0000)	0.012746*** (0.0000)	0.013166*** (0.0000)	0.013293*** (0.0000)	0.010406* (0.0797)	0.003445 (NA)	0.011725*** (0.0000)
GARANTİ	C	-0.861134 (NA)	-0.819069*** (0.0004)	-0.777423*** (0.0013)	-0.992899*** (0.0005)	-0.979546*** (0.0006)	-0.901809*** (0.0003)	-0.617889** (0.0528)	-1.055351 (0.1306)	-1.026732 (NA)	-1.113558*** (0.0000)
	LOG(K_M)	-0.015951 (NA)	-0.014833 (0.1132)	-0.011694 (0.2312)	-0.018197 (0.1306)	-0.017328 (0.1566)	-0.016106 (0.1524)	-0.011438 (0.3196)	-0.006042 (0.5965)	-0.010780 (NA)	-0.021507** (0.0357)
	LOG(ROAE)	-0.011114 (NA)	-0.015588 (0.2284)	-0.011361 (0.4274)	-0.019566 (0.2207)	-0.019219 (0.2357)	-0.027543* (0.0816)	-0.056270* (0.0947)	-0.027305 (0.6373)	-0.061157 (NA)	-0.028351*** (0.0135)
	LOG(BB)	0.027354 (NA)	0.026505*** (0.0004)	0.024972*** (0.0015)	0.032076*** (0.0003)	0.031669*** (0.0003)	0.030087*** (0.0001)	0.024165*** (0.0031)	0.035162** (0.0374)	0.037161 (NA)	0.036514*** (0.0000)
HALK	C	0.073623 (NA)	-0.051119 (0.4465)	-0.077594 (0.2382)	-0.097503** (0.0744)	-0.107290** (0.0626)	-0.120038** (0.0354)	-0.089135 (0.1584)	-0.068569 (0.6408)	-0.209278 (NA)	-0.105949** (0.0724)

	LOG(K_M)	0.013434 (NA)	0.019470** (0.0691)	0.019576 (0.1126)	0.014511 (0.2088)	0.006317 (0.6294)	0.006532 (0.6093)	0.003383 (0.7928)	0.002881 (0.8153)	0.005956 (NA)	0.008657 (0.6168)
	LOG(ROAE)	-0.003018 (NA)	-0.000785 (0.5239)	-0.000492 (0.7027)	0.000185 (0.8757)	0.000838 (0.5257)	0.001077 (0.4085)	-0.000269 (0.9065)	-0.003130 (0.6960)	-0.004014 (NA)	-0.000380 (0.8076)
	LOG(BB)	-0.001267 (NA)	0.003438 (0.1716)	0.004450** (0.0717)	0.005119*** (0.0128)	0.005370*** (0.0129)	0.005846*** (0.0064)	0.004774** (0.0378)	0.004323 (0.3770)	0.010032 (NA)	0.005480*** (0.0116)
C		-0.206652	-0.283814***	-0.319922***	-0.346091***	-0.319900***	-0.341561***	-0.328695***	-0.308097**	-0.555123	-0.316401***
ING		(NA)	(0.0045)	(0.0003)	(0.0000)	(0.0014)	(0.0037)	(0.0120)	(0.0362)	(NA)	(0.0180)
	LOG(K_M)	-0.046263 (NA)	-0.106566*** (0.0004)	-0.095778*** (0.0002)	-0.086738*** (0.0004)	-0.102986*** (0.0002)	-0.112237*** (0.0015)	-0.132565*** (0.0001)	-0.145386*** (0.0001)	-0.139721 (NA)	-0.130798*** (0.0000)
	LOG(ROAE)	0.003562 (NA)	0.004523** (0.0354)	0.005553*** (0.0040)	0.005584*** (0.0031)	0.006251*** (0.0053)	0.008022*** (0.0018)	0.008837*** (0.0002)	0.008088*** (0.0009)	0.005970 (NA)	0.006397*** (0.0078)
	LOG(BB)	0.008759 (NA)	0.011404*** (0.0066)	0.012918*** (0.0004)	0.014101*** (0.0001)	0.012874*** (0.0022)	0.013624*** (0.0056)	0.012894*** (0.0180)	0.012072** (0.0494)	0.022650 (NA)	0.012527*** (0.0249)
İŞBANK	C	-0.226937 (NA)	-0.287485** (0.0344)	-0.389886*** (0.0034)	-0.382538** (0.0261)	-0.423017*** (0.0132)	-0.324013* (0.1049)	-0.469934* (0.0986)	-0.477358* (0.0907)	-0.466793 (NA)	-0.393139*** (0.0092)
	LOG(K_M)	-0.069955 (NA)	-0.063121*** (0.0020)	-0.057272*** (0.0004)	-0.063872*** (0.0009)	-0.057377*** (0.0014)	-0.059448*** (0.0039)	-0.070470*** (0.0012)	-0.072708*** (0.0006)	-0.054366 (NA)	-0.061406*** (0.0001)
	LOG(ROAE)	0.002314 (NA)	0.007090 (0.4582)	0.010518 (0.2356)	0.001607 (0.8969)	0.000480 (0.9702)	-0.011635 (0.5754)	-0.002695 (0.8963)	-0.011481 (0.5945)	-0.015739 (NA)	-0.009843 (0.3085)
	LOG(BB)	0.024259 (NA)	0.025068*** (0.0000)	0.027712*** (0.0000)	0.029048*** (0.0000)	0.029270*** (0.0000)	0.026241*** (0.0044)	0.034148*** (0.0048)	0.035159*** (0.0048)	0.031113 (NA)	0.029240*** (0.0000)
QNB	C	0.229639 (NA)	0.175878 (0.3944)	0.125759 (0.3995)	0.089769 (0.5792)	0.063014 (0.6972)	-0.023428 (0.8902)	0.025555 (0.8986)	-0.088486 (0.6333)	-0.250708 (NA)	0.002987 (0.9801)
	LOG(K_M)	-0.003768 (NA)	0.010759 (0.7825)	-0.021998 (0.6695)	0.012630 (0.7662)	-0.004238 (0.9294)	-0.000574 (0.9895)	-0.017402 (0.6959)	0.012459 (0.7456)	0.039133 (NA)	0.000225 (0.9935)
	LOG(ROAE)	0.002838 (NA)	0.004368 (0.7470)	-0.005541 (0.4662)	-0.007303 (0.2994)	-0.004571 (0.5142)	-0.001419 (0.8330)	-0.001484 (0.8073)	0.000541 (0.9186)	0.002116 (NA)	-0.000181 (0.9710)
	LOG(BB)	-0.005650 (NA)	-0.003903 (0.5540)	-0.001830 (0.7107)	-0.000122 (0.9816)	0.000368 (0.9456)	0.002894 (0.6052)	0.001265 (0.8485)	0.005041 (0.4122)	0.010322 (NA)	0.001920 (0.6280)
TEB	C	-0.250751 (NA)	-0.380177*** (0.0011)	-0.426584*** (0.0013)	-0.404719*** (0.0021)	-0.339999*** (0.0118)	-0.488815*** (0.0058)	-0.520657*** (0.0028)	-0.684649*** (0.0000)	-0.737362 (NA)	-0.520537 (0.0000)
	LOG(K_M)	-0.020358 (NA)	0.002551 (0.8709)	-0.001977 (0.9082)	-0.003555 (0.8478)	-0.008053 (0.6605)	-0.012819 (0.6204)	-0.019223 (0.4806)	-0.032512 (0.1897)	0.001952 (NA)	-0.007924 (0.5987)
	LOG(ROAE)	-0.009703 (NA)	-0.014997*** (0.0119)	-0.016880*** (0.0112)	-0.013747** (0.0491)	-0.013811** (0.0727)	-0.017041 (0.1288)	-0.019590 (0.1219)	-0.026984*** (0.0080)	-0.039883 (NA)	-0.016375*** (0.0183)
	LOG(BB)	0.011766 (NA)	0.017815*** (0.0003)	0.019838*** (0.0004)	0.018655*** (0.0008)	0.016110*** (0.0048)	0.022457*** (0.0040)	0.023960*** (0.0023)	0.031245*** (0.0000)	0.035315 (NA)	0.023663*** (0.0000)
VAKIF	C	-0.034700 (NA)	0.001417 (0.9651)	0.011418 (0.7438)	0.026201 (0.4814)	0.018914 (0.6238)	-0.030836 (0.6605)	-0.073154 (0.3094)	-0.087796 (0.2716)	-0.183939 (NA)	-0.041665 (0.3236)
	LOG(K_M)	-0.006718 (NA)	-0.013888 (0.1412)	-0.011661 (0.2422)	-0.011579 (0.2988)	-0.012252 (0.2976)	-0.009695 (0.5116)	-0.011040 (0.3656)	-0.013993 (0.1973)	-0.013775 (NA)	0.000938 (0.9475)
	LOG(ROAE)	0.004757 (NA)	0.004295* (0.0979)	0.004029 (0.1701)	0.004002 (0.1986)	0.004802 (0.1388)	0.002448 (0.7694)	-0.002617 (0.5947)	-0.000792 (0.8593)	-0.000897 (NA)	-0.000136 (0.9630)

	LOG(BB)	0.002245 (NA)	0.000844 (0.4869)	0.000548 (0.6779)	9.96E-06 (0.9944)	0.000214 (0.8836)	0.002438 (0.4692)	0.004639 (0.1138)	0.005023 (0.1092)	0.008847 (NA)	0.003258** (0.0451)
	C	-0.463029 (NA)	-0.454078*** (0.0001)	-0.425252*** (0.0004)	-0.595174*** (0.0000)	-0.577394*** (0.0000)	-0.623806*** (0.0000)	-0.596031*** (0.0000)	-0.727170*** (0.0000)	-0.720802 (NA)	-0.518714*** (0.0000)
	LOG(K_M)	0.057207 (NA)	-0.016926 (0.7276)	-0.051608 (0.2998)	-0.085642*** (0.0156)	-0.087813*** (0.0182)	-0.066808** (0.0456)	-0.070054** (0.0256)	-0.109726*** (0.0008)	-0.106282 (NA)	-0.089029*** (0.0032)
	LOG(ROAE)	-0.000529 (NA)	0.008466 (0.1800)	0.004870 (0.5130)	0.004868 (0.4637)	0.003484 (0.6374)	0.004414 (0.5532)	0.002657 (0.7196)	0.001032 (0.9069)	-0.001904 (NA)	-0.005716 (0.3840)
	LOG(BB)	0.020084 (NA)	0.017895*** (0.0000)	0.016661*** (0.0002)	0.022749*** (0.0000)	0.022182*** (0.0000)	0.024251*** (0.0000)	0.023330*** (0.0000)	0.028010*** (0.0000)	0.028168 (NA)	0.020796*** (0.0000)
	C	-0.180909	-0.282818***	-0.276018***	-0.262239***	-0.236940***	-0.311116***	-0.322150***	-0.341490***	-0.364703	-0.251501***
		(NA)	(0.0000)	(0.0000)	(0.0000)	(0.0002)	(0.0016)	(0.0000)	(0.0000)	(NA)	(0.0013)
	LOG(K_M)	-0.024416 (NA)	-0.050983*** (0.0000)	-0.051064*** (0.0000)	-0.049602*** (0.0000)	-0.046563*** (0.0000)	-0.055087*** (0.0000)	-0.055217*** (0.0000)	-0.056899*** (0.0000)	-0.061415 (NA)	-0.039778*** (0.0000)
	LOG(ROAE)	-0.000483 (NA)	0.003914*** (0.0162)	0.003900*** (0.0223)	0.002811 (0.1612)	0.002262 (0.3144)	0.000372 (0.9275)	-0.000857 (0.7435)	-0.000672 (0.8010)	-0.005370 (NA)	0.000813 (0.7613)
	LOG(BB)	0.007146 (NA)	0.010148*** (0.0000)	0.009901*** (0.0000)	0.009528*** (0.0000)	0.008692*** (0.0001)	0.011583*** (0.0016)	0.012151*** (0.0000)	0.012851*** (0.0000)	0.014215 (NA)	0.009528*** (0.0003)

Tablo 13: Bankaya Özgü Faktörlerin Konvansiyonel Bankalardaki Takipteki Kredilere Etkisi (3. Denklem)

*** %1, ** %5 ve * %10 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlılıkları göstermektedir.

Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır

Bankaya özgü değişkenlerin yer aldığı 3. denklemde:

Akbank'ta krediler/mevduat oranı tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q4, Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerinde özsermaye kârlılığı ile TK arasında belirgin ve anlamlı bir negatif ilişki gözlemlenmektedir. Özsermaye kârlılığının artması, takipteki kredilerin azalmasına katkı sağlamaktadır. Özsermaye kârlılığı arttıkça TK düşmektedir. Q4, Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. BB arttıkça TK artmaktadır. OLS tahmin değerleri incelendiğinde, özsermaye kârlılığı ile TK arasında belirgin ve anlamlı bir negatif ilişkinin olduğu görülmektedir. Özsermaye kârlılığının artması, takipteki kredilerin azalmasına önemli katkı sağlamaktadır. Aynı zamanda, BB ile TK arasında da pozitif ve anlamlı bir ilişki mevcuttur. BB arttıkça TK artmaktadır.

Anadolubank'ta krediler/mevduat oranı tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde özsermaye kârlılığı ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Özsermaye kârlılığı arttıkça TK artmaktadır. Q2'den Q8'e kadar olan dönemde BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. BB arttıkça TK artmaktadır. OLS tahmin değerleri kullanılarak yapılan analizlerde, özsermaye kârlılığı ile TK arasında belirgin ve anlamlı bir pozitif ilişki tespit edilmiştir. Özsermaye kârlılığının artması ile takipteki krediler de yükselmektedir. Aynı zamanda, BB ile TK arasında da pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Banka büyüklüğündeki artış, takipteki kredileri arttırmaktadır.

Denizbank'ta Q3, Q4, Q5, Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde krediler/mevduat oranı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Krediler/mevduat oranı arttıkça TK düşmektedir. Q3, Q4 ve Q7 çeyreklerde özsermaye kârlılığı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Özsermaye kârlılığı arttıkça TK düşmektedir. Q2'den Q8'e kadar olan dönemde BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. BB arttıkça TK artmaktadır. OLS tahmin değeri için krediler/mevduat oranı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Krediler/mevduat oranı arttıkça TK düşmektedir. Özsermaye kârlılığı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Özsermaye kârlılığı arttıkça TK düşmektedir. BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. BB arttıkça TK artmaktadır. BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. BB arttıkça TK artmaktadır.

FİBA Bank'ta Q4, Q5, Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde krediler/mevduat oranı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Krediler/mevduat oranı arttıkça TK düşmektedir. Özsermaye kârlılığı tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q2'den Q8'e kadar olan dönemde

BB ile TK arasında belirgin ve anlamlı bir pozitif ilişki gözlemlenmektedir. Banka büyüklüğündeki artış, takipteki kredilerin artmasına neden olmaktadır. OLS tahmin değeri için krediler/mevduat oranı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Krediler/mevduat oranı arttıkça TK düşmektedir. BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. BB arttıkça TK artmaktadır.

Garanti BBVA’da krediler/mevduat oranı tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q6 ve Q7 çeyreklerde özsermaye kârlılığı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Özsermaye kârlılığı arttıkça TK düşmektedir. Q2’den Q8’e kadar olan dönemde BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. BB arttıkça TK artmaktadır. OLS tahmin değeri için krediler/mevduat oranı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Krediler/mevduat oranı arttıkça TK düşmektedir. Özsermaye kârlılığı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Özsermaye kârlılığı arttıkça TK düşmektedir. BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. BB arttıkça TK artmaktadır.

Halkbank’ta Q2’de krediler/mevduat oranı ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Krediler/mevduat oranı arttıkça TK artmaktadır. Özsermaye kârlılığı tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q3, Q4, Q5, Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. BB arttıkça TK artmaktadır. OLS tahmin değerleri kullanılarak yapılan analizlerde, BB ile TK arasında belirgin ve anlamlı bir pozitif ilişki tespit edilmiştir. Banka büyüklüğündeki artış, takipteki kredileri artırmaktadır.

ING Bank’ta Q2’den Q8’e kadar olan dönemde krediler/mevduat oranı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Krediler/mevduat oranı arttıkça TK düşmektedir. Q2’den Q8’e kadar olan dönemde özsermaye kârlılığı ile TK arasında belirgin ve anlamlı bir pozitif ilişki gözlemlenmektedir. Özsermaye kârlılığının artması, takipteki kredileri artırmaktadır. Aynı dönemde, BB ile TK arasında da pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Banka büyüklüğündeki artış, takipteki kredilerin yükselmesine neden olmaktadır. OLS tahmin değeri için krediler/mevduat oranı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Krediler/mevduat oranı arttıkça TK düşmektedir. Özsermaye kârlılığı ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Özsermaye kârlılığı arttıkça TK artmaktadır. BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. BB arttıkça TK artmaktadır.

İş Bankası'nda Q2'den Q8'e kadar olan dönemde krediler/mevduat oranı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Krediler/mevduat oranı arttıkça TK düşmektedir. Özsermaye kârlılığı tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q2'den Q8'e kadar olan dönemde BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. BB arttıkça TK artmaktadır. OLS tahmin değeri için krediler/mevduat oranı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Krediler/mevduat oranı arttıkça TK düşmektedir. BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. BB arttıkça TK artmaktadır.

QNB Bank'ta krediler/mevduat oranı, özsermaye kârlılığı, BB ve OLS tahmin değeri tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır.

TEB'de, krediler/mevduat oranı tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q2, Q3, Q4, Q5 ve Q8 çeyreklerde özsermaye kârlılığı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Özsermaye kârlılığı arttıkça TK azalmaktadır. Q2'den Q8'e kadar olan dönemde BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. BB arttıkça TK artmaktadır. OLS tahmin değeri için özsermaye kârlılığı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Özsermaye kârlılığı arttıkça TK azalmaktadır. BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. BB arttıkça TK artmaktadır.

Vakıfbank'ta krediler/mevduat oranı ve BB tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q2'de özsermaye kârlılığı ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Özsermaye kârlılığı arttıkça TK artmaktadır. OLS tahmin değeri BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. BB arttıkça TK artmaktadır.

Yapı Kredi'de Q4, Q5, Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde krediler/mevduat oranı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Krediler/mevduat oranı arttıkça TK düşmektedir. Özsermaye kârlılığı tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q2'den Q8'e kadar olan dönemde BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. BB arttıkça TK artmaktadır. OLS tahmin değeri için krediler/mevduat oranı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Krediler/mevduat oranı arttıkça TK düşmektedir. BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. BB arttıkça TK artmaktadır.

Ziraat Bankası'nda Q2'den Q8'e kadar olan dönemde krediler/mevduat oranı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Krediler/mevduat oranı arttıkça TK düşmektedir. Q2 ve Q3 çeyreklerde özsermaye kârlılığı ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Özsermaye kârlılığı arttıkça TK artmaktadır. Q2'den Q8'e kadar olan dönemde BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. BB arttıkça TK

artmaktadır. OLS tahmin değeri için krediler/mevduat oranı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Krediler/mevduat oranı arttıkça TK düşmektedir. BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. BB arttıkça TK artmaktadır.

4.4.3. Makroekonomik Değişkenlerin Yorumlanması

Çalışmada verilen tablolarda bankaların değişkenlerine göre quantile seviyeleri ve OLS regresyon katsayıları yer almaktadır. Makroekonomik değişkenler hem katılım hem de konvansiyonel bankalar için ayrı ayrı ele alınmıştır. Katılım bankaları için 3 banka, konvansiyonel bankalar için 13 banka üzerinde inceleme yapılmıştır.

Analizin anlamlılık düzeyini ölçerken üç farklı denklem denenmiş ve her denklem için farklı anlamlılık düzeyi elde edildiğinden hepsi çalışmaya dahil edilmiştir. 1. denklem için “konut faizi, GSYİH, enflasyon, mevduat faizi ve CDS”, 2. denklem için “ihtiyaç faizi, GSYİH, enflasyon, mevduat faizi ve CDS”, 3. denklem için “ticari faiz, GSYİH, enflasyon, mevduat faizi ve CDS” değişkenleri kullanılmıştır.

Tablo 7’den Tablo 12’ye kadar katılım bankaları ve konvansiyonel bankalarda üç farklı denklem grubunun OLS tahmininin ve niceliksel regresyonların sonuçları sunulmaktadır. Katılım bankalarında OLS tahmin sonuçlarına göre 1. denklemde konut faizi, Albaraka ve Kuveyt Türk’te negatif ve anlamlıdır. Konut faizi arttıkça TK azalmaktadır. GSYİH, üç bankada da pozitif ve anlamlıdır. GSYİH arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. Enflasyon oranı, üç katılım bankasında da tüm quantilelerde anlamsız çıkmıştır. Mevduat faizi, Albraka Türk ve Kuveyt Türk’te pozitif ve anlamlıdır. Mevduat faizi arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. CDS, Kuveyt Türk’te pozitif ve anlamlıdır. CDS arttıkça takipteki krediler de artmaktadır.

Konvansiyonel bankalarda OLS tahmin sonuçlarına göre 1. denklemde Garanti Bankası’nda tüm değerler tüm quantilelerde anlamsız çıkmıştır. Konut faizi, Anadolu Bank, FİBA Bank, ING Bank, İş Bankası, TEB, Vakıf Bank, Yapı Kredi ve Ziraat Bankası’nda negatif ve anlamlıdır. Konut faizi arttıkça TK azalmaktadır. GSYİH, Akbank, Anadolu Bank, Deniz Bank, FİBA Bank, Halk Bank, ING Bank, İş Bankası, TEB, Vakıf Bank, Yapı Kredi ve Ziraat Bankası’nda pozitif ve anlamlıdır. GSYİH arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. Enflasyon oranı, Halk Bank ve QNB’de negatif ve anlamlıdır. Enflasyon oranı arttıkça TK azalmaktadır. Mevduat faizi, Anadolu Bank, FİBA Bank, ING Bank ve Vakıf Bank’ta pozitif ve anlamlıdır. Mevduat faizi arttıkça TK

artmaktadır. CDS, Akbank, Anadolu Bank, Deniz Bank, Halk Bank, ING Bank, İş Bankası, QNB Bank, TEB ve Yapı Kredi’de pozitif ve anlamlıdır. CDS arttıkça takipteki krediler de artmaktadır.

Katılım bankalarında OLS tahmin sonuçlarına göre 2. denklemde ihtiyaç faizi, Kuveyt Türk’te negatif ve anlamlıdır. İhtiyaç faizi arttıkça TK azalmaktadır. GSYİH, Albaraka Türk, Kuveyt Türk ve Türkiye Finans’ta pozitif ve anlamlıdır. GSYİH arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. Enflasyon oranı, üç katılım bankasında da tüm quantilelerde anlamsız çıkmıştır. Mevduat faizi, Albaraka Türk ve Kuveyt Türk’te pozitif ve anlamlıdır. Mevduat faizi arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. CDS, üç katılım bankasında da tüm quantilelerde anlamsız çıkmıştır.

Konvansiyonel bankalarda OLS tahmin sonuçlarına göre 2. denklemde ihtiyaç faizi, Anadolu Bank, Deniz Bank, Garanti Bankası, Halk Bank, ING Bank, İş Bankası, QNB Bank, TEB, Vakıf Bank, Yapı Kredi ve Ziraat Bankası’nda negatif ve anlamlıdır. İhtiyaç faizi arttıkça TK azalmaktadır. GSYİH, Akbank, Anadolu Bank, Deniz Bank, FİBA Bank, Garanti Bankası, Halk Bankası, ING Bank, İş Bankası, TEB, Yapı Kredi ve Ziraat Bankası’nda pozitif ve anlamlıdır. GSYİH arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. Enflasyon oranı, tüm bankalarda tüm quantilelerde anlamsız çıkmıştır. Mevduat faizi, Anadolu Bank, FİBA Bank, Garanti Bankası, Halk Bankası, ING Bank, İş Bankası, QNB Bank ve Vakıf Bank’ta pozitif ve anlamlıdır. Mevduat faizi arttıkça TK artmaktadır. CDS, Akbank, Anadolu Bank, Deniz Bank, Garanti Bankası, Halk Bank, ING Bank, İş Bankası, QNB Bank, TEB ve Yapı Kredi’de pozitif ve anlamlıdır. CDS arttıkça takipteki krediler de artmaktadır.

Katılım bankalarında OLS tahmin sonuçlarına göre 3. denklemde ticari faiz, Kuveyt Türk’te negatif ve anlamlıdır. Ticari faiz arttıkça TK azalmaktadır. GSYİH, üç bankada da pozitif ve anlamlıdır. GSYİH arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. Enflasyon oranı, üç katılım bankasında da tüm quantilelerde anlamsız çıkmıştır. Mevduat faizi, Kuveyt Türk’te pozitif ve anlamlıdır. Mevduat faizi arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. CDS, üç katılım bankasında da tüm quantilelerde anlamsız çıkmıştır.

Konvansiyonel bankalarda OLS tahmin sonuçlarına göre 3. Denklemde ticari faiz, Akbank, Anadolu Bank, Garanti Bankası, ING Bank, İş Bankası, TEB, Vakıf Bank, Yapı Kredi ve Ziraat Bankası’nda negatif ve anlamlıdır. İhtiyaç faizi arttıkça TK azalmaktadır. GSYİH, Akbank, Anadolu Bank, Deniz Bank, FİBA Bank, Garanti Bankası, Halk

Bankası, ING Bank, İş Bankası, TEB, Vakıf Bank, Yapı Kredi ve Ziraat Bankası'nda pozitif ve anlamlıdır. GSYİH arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. Enflasyon oranı, tüm bankalarda tüm quantilelerde anlamsız çıkmıştır. Mevduat faizi, Akbank, Anadolu Bank, FİBA Bank, Garanti Bankası, ING Bank, Halk Bankası, İş Bankası, QNB Bank, TEB, Vakıf Bank, Yapı Kredi ve Ziraat Bankası'nda pozitif ve anlamlıdır. Mevduat faizi arttıkça TK artmaktadır. CDS, Akbank, Anadolu Bank, Deniz Bank, Garanti Bankası, ING Bank, İş Bankası, QNB Bank, TEB ve Yapı Kredi'de pozitif ve anlamlıdır. CDS arttıkça takipteki krediler de artmaktadır.

Banka	Değişken	Quantile Levels									OLS
		Q1	Q2	Q3	Q4	Q5	Q6	Q7	Q8	Q9	
ALBARAKA	C	0.066916 (NA)	-0.214037 (0.2632)	-0.212040 (0.3150)	-0.397069** (0.0620)	-0.407130** (0.0665)	-0.580389*** (0.0199)	-0.531986** (0.0342)	-0.588372** (0.0446)	-0.589540 (NA)	-0.410688*** (0.0017)
	LOG(KF)	-0.027637 (NA)	-0.033495* (0.0871)	-0.033182 (0.1433)	-0.030060 (0.2201)	-0.030908 (0.2144)	-0.043071** (0.0653)	-0.050341** (0.0676)	-0.049734 (0.1689)	-0.047571 (NA)	-0.046367*** (0.0033)
	LOG(GSYIH)	-0.004845 (NA)	0.009046 (0.4667)	0.009368 (0.4894)	0.023967** (0.0409)	0.024085** (0.0447)	0.033302*** (0.0062)	0.029411*** (0.0115)	0.034804*** (0.0084)	0.034950 (NA)	0.024527*** (0.0009)
	LOG(ENF)	0.002399 (NA)	0.020618 (0.2175)	0.015731 (0.3820)	0.004954 (0.7812)	0.006826 (0.7051)	0.008664 (0.5020)	0.016782 (0.1987)	0.014380 (0.2881)	0.013509 (NA)	0.007692 (0.4505)
	LOG(MF)	0.003840 (NA)	0.002658** (0.0696)	0.002865** (0.0746)	0.003369** (0.0410)	0.003133** (0.0627)	0.003060* (0.0773)	0.002804 (0.1401)	0.003068 (0.1956)	0.002939 (NA)	0.003366*** (0.0027)
	LOG(CDS)	0.015229 (NA)	0.013366 (0.4524)	0.013447 (0.4944)	-0.003799 (0.7884)	-0.002209 (0.8788)	0.001224 (0.8993)	0.007537 (0.4069)	-0.001022 (0.9139)	-0.001641 (NA)	0.003367 (0.6482)
	C	0.085154 (NA)	-0.017423 (0.8658)	-0.018704 (0.8692)	-0.100053 (0.2822)	-0.103385 (0.2933)	-0.184688** (0.0258)	-0.139602* (0.0823)	-0.170984*** (0.0237)	-0.200412 (NA)	-0.142737*** (0.0125)
KUVEYTTÜRK	LOG(KF)	-0.018766 (NA)	-0.022941*** (0.0058)	-0.021710*** (0.0173)	-0.013094 (0.1924)	-0.013011 (0.2188)	-0.006001 (0.5973)	-0.005765 (0.6391)	-0.011237 (0.2804)	-0.015096 (NA)	-0.015621*** (0.0235)
	LOG(GSYIH)	-0.002780 (NA)	0.001870 (0.7122)	0.001781 (0.7511)	0.005894 (0.2493)	0.006221 (0.25580.9941)	0.010758** (0.0333)	0.007946* (0.0960)	0.011199*** (0.0138)	0.013479 (NA)	0.008626*** (0.0074)
	LOG(ENF)	0.002563 (NA)	0.001927 (0.7414)	2.23E-05 (0.9972)	0.001458 (0.8528)	-6.32E-05 (0.9941)	0.001490 (0.8781)	-0.000285 (0.9781)	-0.010097 (0.2085)	-0.001458 (NA)	-0.003228 (0.4815)
	LOG(MF)	0.000979 (NA)	0.000906 (0.2241)	0.000925 (0.2655)	0.000493 (0.5802)	0.000544 (0.5701)	0.000171 (0.8433)	0.000414 (0.6128)	0.001151** (0.0426)	0.001169 (NA)	0.000833* (0.0832)
	LOG(CDS)	0.004453 (NA)	0.008435*** (0.0136)	0.009241*** (0.0158)	0.005445 (0.2335)	0.005405 (0.2765)	0.000636 (0.9087)	0.003131 (0.5656)	0.002307 (0.6481)	-0.002310 (NA)	0.005759* (0.0894)
	C	-0.559148 (NA)	-0.470962*** (0.0013)	-0.440697*** (0.0016)	-0.505296*** (0.0007)	-0.700122*** (0.0023)	-0.720233*** (0.0032)	-0.878436*** (0.0001)	-0.839350*** (0.0001)	-0.964430 (NA)	-0.652882*** (0.0000)
	LOG(KF)	0.013030 (NA)	0.000778 (0.9694)	-0.009974 (0.5875)	-0.007511 (0.6651)	-0.006677 (0.6924)	-0.004503 (0.7903)	0.000749 (0.9599)	-0.004869 (0.7001)	-0.005046 (NA)	-0.015209 (0.2102)
TÜRKİYEFINANS	LOG(GSYIH)	0.027587 (NA)	0.023971*** (0.0102)	0.024068*** (0.0050)	0.027498*** (0.0018)	0.037390*** (0.0014)	0.038665*** (0.0016)	0.046790*** (0.0001)	0.045779*** (0.0000)	0.048018 (NA)	0.036134*** (0.0000)
	LOG(ENF)	-0.021032 (NA)	-0.012243 (0.4776)	-0.001643 (0.9289)	-0.006567 (0.7007)	-0.012242 (0.3199)	-0.008010 (0.5214)	-0.015927 (0.1214)	-0.014837** (0.0710)	-0.003673 (NA)	-0.008091 (0.3313)
	LOG(MF)	0.001149 (NA)	0.001151 (0.3289)	0.000900 (0.4873)	0.000854 (0.5251)	0.000401 (0.7775)	0.000138 (0.9255)	-0.000140 (0.9067)	0.000148 (0.8847)	-0.001485 (NA)	0.000887 (0.3010)
	LOG(CDS)	0.006332 (NA)	0.006210 (0.6506)	0.001877 (0.8776)	0.002276 (0.8364)	0.004746 (0.5785)	0.001561 (0.8473)	0.002404 (0.7551)	0.000880 (0.8991)	0.014567 (NA)	0.001926 (0.7484)

Tablo 14: Makroekonomik Faktörlerin Katılım Bankalarındaki Takipteki Kredilere Etkisi (1. Denklem)

*** %1, ** %5 ve * %10 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlılıkları göstermektedir.

Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

Makroekonomik değişkenlerin yer aldığı 1. denklemde:

Albaraka Türk'te enflasyon oranı ve CDS tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q2, Q6 ve Q7 çeyreklerde konut faizi ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Konut faizi arttıkça TK azalmaktadır. Q4, Q5, Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. Q2, Q3, Q4, Q5 ve Q6 çeyreklerde mevduat faizi ile TK arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki mevcuttur. Mevduat faizi arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. OLS tahmin değeri için konut faizi ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Konut faizi arttıkça TK azalmaktadır. GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. GSYİH arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. Mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Mevduat faizi arttıkça takipteki krediler de artmaktadır.

Kuveyt Türk'te enflasyon oranı tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q3 ve Q4 çeyreklerde konut faizi ile TK arasında belirgin ve anlamlı bir negatif ilişki gözlemlenmektedir. Konut faizinin artması, takipteki kredilerin azalmasına önemli katkı sağlamaktadır. Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. Q8'de mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Mevduat faizi arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. Q2 ve Q3 çeyreklerde CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı ilişki vardır. CDS arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. OLS tahmin değeri için konut faizi ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Konut faizi arttıkça TK azalmaktadır. GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. Mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Mevduat faizi arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı ilişki vardır. CDS arttıkça takipteki krediler de artmaktadır.

Türkiye Finans'ta konut faizi, mevduat faizi ve CDS tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q2'den Q8'e kadar olan dönemde GSYİH ile TK arasında belirgin ve anlamlı bir pozitif ilişki gözlemlenmektedir. GSYİH artışı, takipteki kredileri artırmaktadır. Ayrıca, Q8'de enflasyon oranı ile TK arasında belirgin ve anlamlı bir negatif ilişki gözlemlenmektedir. Enflasyon oranının artması, TKin azalmasına önemli katkı sağlamaktadır. OLS tahmin değeri için GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH arttıkça takipteki krediler de artmaktadır.

Banka	Değişken	Quantile Levels									OLS
		Q1	Q2	Q3	Q4	Q5	Q6	Q7	Q8	Q9	
AKBANK	C	-0.380505 (NA)	-0.364369** (0.0598)	0.313969** (0.0673)	-0.354860 (0.1042)	-0.621387*** (0.0008)	-0.700819*** (0.0003)	-0.599892*** (0.0073)	-0.623637*** (0.0201)	-0.829678 (NA)	-0.749602*** (0.0000)
	LOG(KF)	-0.009538 (NA)	-0.013390 (0.3041)	-0.011224 (0.3278)	-0.005278 (0.7397)	-0.004168 (0.8440)	-0.005898 (0.7920)	-0.036752 (0.2433)	-0.037883 (0.2040)	-0.061921 (NA)	-0.013517 (0.3354)
	LOG(GSYIH)	0.017710 (NA)	0.016719* (0.0777)	0.013343* (0.0948)	0.014095 (0.1473)	0.024360*** (0.0098)	0.030801*** (0.0040)	0.027068*** (0.0164)	0.030405** (0.0476)	0.042347 (NA)	0.035075*** (0.0000)
	LOG(ENF)	-0.002995 (NA)	-0.005247 (0.6111)	-0.003280 (0.7134)	0.000826 (0.9439)	0.001841 (0.9021)	0.010543 (0.5261)	0.008026 (0.5975)	0.006243 (0.6944)	0.026264 (NA)	0.000435 (0.9639)
	LOG(MF)	0.001301 (NA)	0.001552 (0.2785)	0.001679 (0.1548)	0.001104 (0.4709)	-4.03E-05 (0.9777)	-0.000561 (0.7209)	0.001183 (0.5641)	0.001206 (0.5275)	0.000384 (NA)	0.000394 (0.6906)
	LOG(CDS)	0.011029 (NA)	0.014278*** (0.0181)	0.015656*** (0.0065)	0.017107** (0.0251)	0.029303*** (0.0233)	0.018772*** (0.1474)	0.026816** (0.0259)	0.020543** (0.2542)	0.019974 (NA)	0.017591*** (0.0159)
	LOG(CDS)	0.011029 (NA)	0.014278*** (0.0181)	0.015656*** (0.0065)	0.017107** (0.0251)	0.029303*** (0.0233)	0.018772*** (0.1474)	0.026816** (0.0259)	0.020543** (0.2542)	0.019974 (NA)	0.017591*** (0.0159)
ANADOLU	C	-0.096103 (NA)	-0.258524 (0.7166)	-0.460853 (0.2015)	-0.587399** (0.0461)	-0.706283*** (0.0071)	-0.534205** (0.0473)	-0.794814*** (0.0135)	-0.775127*** (0.0063)	-1.110968 (NA)	-0.780885*** (0.0001)
	LOG(KF)	-0.017490 (NA)	-0.036903 (0.3297)	-0.039361 (0.2555)	-0.038408 (0.2502)	-0.043838 (0.1198)	-0.054706* (0.0819)	-0.073579** (0.0531)	-0.072030** (0.0367)	-0.075692 (NA)	-0.042739** (0.0600)
	LOG(GSYIH)	0.003046 (NA)	0.011180 (0.6812)	0.016264 (0.3015)	0.021671 (0.1371)	0.026803** (0.0510)	0.018713 (0.1892)	0.043019** (0.0416)	0.041000*** (0.0272)	0.060214 (NA)	0.034335*** (0.0017)
	LOG(ENF)	0.001089 (NA)	-0.011201 (0.6575)	-0.003823 (0.8669)	-0.010444 (0.6288)	-0.008571 (0.7392)	-0.007236 (0.7493)	0.010055 (0.7139)	0.010700 (0.7139)	0.030046 (NA)	-0.006651 (0.6631)
	LOG(MF)	0.002915 (NA)	0.004367 (0.4246)	0.004033 (0.1443)	0.003760* (0.0833)	0.003199* (0.0873)	0.003069 (0.1232)	0.003784** (0.0522)	0.003511** (0.0413)	0.001921 (NA)	0.002652* (0.0979)
	LOG(CDS)	0.014272 (NA)	0.025616 (0.4608)	0.043284* (0.0916)	0.049544*** (0.0229)	0.055330*** (0.0008)	0.059414*** (0.0004)	0.019497 (0.4962)	0.023115 (0.3639)	0.011294 (NA)	0.041487*** (0.0006)
	LOG(CDS)	0.014272 (NA)	0.025616 (0.4608)	0.043284* (0.0916)	0.049544*** (0.0229)	0.055330*** (0.0008)	0.059414*** (0.0004)	0.019497 (0.4962)	0.023115 (0.3639)	0.011294 (NA)	0.041487*** (0.0006)
DENİZ	C	-0.277026 (NA)	-0.425658 (0.3544)	-0.504995** (0.0712)	-0.632248*** (0.0009)	-0.600027*** (0.0018)	-0.609991*** (0.0030)	-0.690199*** (0.0014)	-0.790072*** (0.0001)	-0.737964 (NA)	-0.724718*** (0.0000)
	LOG(KF)	-0.007806 (NA)	-0.005959 (0.7290)	-0.008664 (0.6259)	-0.007208 (0.6482)	-0.024002 (0.2755)	-0.024650 (0.2870)	-0.021592 (0.3206)	-0.022296 (0.5184)	-0.030740 (NA)	-0.010151 (0.3830)
	LOG(GSYIH)	0.013388 (NA)	0.019158 (0.2866)	0.022342** (0.0653)	0.027188*** (0.0064)	0.026445*** (0.0064)	0.028416*** (0.0076)	0.034265*** (0.0072)	0.040408*** (0.0001)	0.039185 (NA)	0.034047*** (0.0000)
	LOG(ENF)	0.001003 (NA)	-0.003678 (0.8152)	-0.004315 (0.7614)	-0.004156 (0.7647)	0.001855 (0.8643)	-0.006127 (0.5934)	-0.001348 (0.9162)	0.009913 (0.5531)	0.012058 (NA)	-0.000548 (0.9452)
	LOG(MF)	0.000378 (NA)	-5.17E-05 (0.9856)	-0.000227 (0.8997)	-0.000784 (0.5977)	0.000447 (0.7760)	0.000761 (0.6388)	0.000337 (0.8218)	-0.000749 (0.6766)	-0.000300 (NA)	-0.000694 (0.3999)
	LOG(CDS)	0.009074 (NA)	0.017004 (0.4290)	0.021737 (0.1518)	0.027480*** (0.0030)	0.027805*** (0.0019)	0.025860*** (0.0097)	0.016713 (0.2417)	0.010855 (0.3217)	0.008424 (NA)	0.019420*** (0.0019)
	LOG(CDS)	0.009074 (NA)	0.017004 (0.4290)	0.021737 (0.1518)	0.027480*** (0.0030)	0.027805*** (0.0019)	0.025860*** (0.0097)	0.016713 (0.2417)	0.010855 (0.3217)	0.008424 (NA)	0.019420*** (0.0019)
FİBA	C	-0.215222 (NA)	-0.196457 (0.1017)	-0.224376 (0.1234)	-0.338860 (0.1472)	-0.475843*** (0.0003)	-0.394843*** (0.0074)	-0.432926*** (0.0007)	-0.421867*** (0.0002)	-0.672338 (NA)	-0.449430*** (0.0000)
	LOG(KF)	-0.019979 (NA)	-0.019142 (0.2422)	-0.018655 (0.3295)	-0.013754 (0.3153)	-0.013054 (0.2617)	-0.033686** (0.0301)	-0.031165*** (0.0159)	-0.033931*** (0.0020)	-0.026509 (NA)	-0.023580** (0.0300)
	LOG(GSYIH)	0.012618 (NA)	0.011346** (0.0434)	0.012677** (0.0591)	0.018110** (0.0662)	0.024607*** (0.0006)	0.021114*** (0.0064)	0.023290*** (0.0006)	0.022989*** (0.0002)	0.036220 (NA)	0.024295*** (0.0000)

	LOG(ENF)	-0.006013 (NA)	-0.004416 (0.6153)	-0.006409 (0.5357)	-0.002319 (0.8167)	0.002276 (0.7780)	-0.005085 (0.4092)	-0.003263 (0.5634)	-0.002865 (0.5821)	0.005471 (NA)	-0.000969 (0.8933)
	LOG(MF)	0.002524 (NA)	0.002657*** (0.0121)	0.002621** (0.0362)	0.002043 (0.1418)	0.001466* (0.0757)	0.003217** (0.0256)	0.002951*** (0.0126)	0.003339*** (0.0008)	0.001594 (NA)	0.001983*** (0.0111)
	LOG(CDS)	0.002947 (NA)	0.003039 (0.7949)	0.003994 (0.7689)	0.002139 (0.8547)	0.002315 (0.7030)	0.010241 (0.1074)	0.007830 (0.1548)	0.007437 (0.1463)	0.001237 (NA)	0.004033 (0.4436)
GARANTİ	C	-0.242592 (NA)	-0.211312 (0.2258)	-0.238428 (0.2544)	-0.221667 (0.2840)	-0.399013*** (0.0193)	-0.388629*** (0.0044)	-0.437183*** (0.0003)	-0.466970*** (0.0014)	-0.481461 (NA)	-0.242592 (NA)
	LOG(KF)	-0.008376 (NA)	-0.018261 (0.1559)	-0.019747 (0.2032)	-0.021438 (0.1716)	-0.021146 (0.2072)	-0.018640 (0.2344)	-0.022474 (0.2863)	-0.040109 (0.1136)	-0.055518 (NA)	-0.008376 (NA)
	LOG(GSYIH)	0.011337 (NA)	0.010120 (0.1550)	0.011250 (0.1907)	0.011051 (0.2031)	0.017625** (0.0349)	0.015235** (0.0429)	0.018991*** (0.0050)	0.024506*** (0.0057)	0.026735 (NA)	0.011337 (NA)
	LOG(ENF)	-0.006534 (NA)	-0.004137 (0.6723)	-0.003635 (0.7498)	-0.008261 (0.4521)	-0.006272 (0.6249)	-0.006541 (0.6475)	0.001436 (0.9138)	-0.010630 (0.5710)	0.009460 (NA)	-0.006534 (NA)
	LOG(MF)	0.001396 (NA)	0.001992 (0.2206)	0.001922 (0.2947)	0.002368 (0.1575)	0.001523 (0.2742)	0.000835 (0.5131)	0.001317 (0.3763)	0.002280 (0.0375)	0.002551 (NA)	0.001396 (NA)
	LOG(CDS)	0.010983 (NA)	0.012439 (0.2226)	0.013869 (0.2647)	0.013612 (0.2856)	0.001523** (0.0382)	0.030297*** (0.0003)	0.023184*** (0.0053)	0.020279** (0.0748)	0.013513 (NA)	0.010983 (NA)
HALK	C	-0.191876 (NA)	-0.122233 (0.1103)	-0.116752 (0.1490)	-0.111901 (0.1110)	-0.069782 (0.2497)	-0.022837 (0.7331)	-0.017490 (0.7875)	-0.107105 (0.2851)	-0.172357 (NA)	-0.152759*** (0.0044)
	LOG(KF)	-0.003344 (NA)	-0.009179 (0.2064)	-0.008085 (0.3050)	-0.007976 (0.3180)	-0.006345 (0.4063)	-0.013872 (0.1581)	-0.018658 (0.0506)	-0.022756 (0.1493)	-0.022055 (NA)	-0.009135 (0.1427)
	LOG(GSYIH)	0.011733 (NA)	0.008230* (0.0989)	0.007821 (0.1318)	0.007243* (0.0820)	0.004517 (0.1677)	0.002766 (0.4035)	0.002588 (0.4156)	0.006656 (0.1475)	0.011329 (NA)	0.009381*** (0.0020)
	LOG(ENF)	-0.015867 (NA)	-0.008503 (0.2306)	-0.010065 (0.1942)	-0.008159 (0.2555)	-0.004280 (0.4874)	-0.007490 (0.1222)	-0.008197 (0.1018)	-0.000276 (0.9723)	0.002995 (NA)	-0.008337** (0.0551)
	LOG(MF)	0.000871 (NA)	0.000603 (0.3860)	0.000614 (0.4273)	0.000422 (0.5885)	7.92E-05 (0.9092)	0.001080 (0.1051)	0.001350*** (0.0170)	0.000816 (0.3754)	0.000562 (NA)	0.000435 (0.3211)
	LOG(CDS)	0.003290 (NA)	0.004041 (0.2286)	0.004746 (0.2170)	0.005619 (0.1525)	0.006519* (0.0782)	0.007629*** (0.0236)	0.009421*** (0.0054)	0.010631*** (0.0238)	0.004405 (NA)	0.006077** (0.0542)
ING	C	-0.500810 (NA)	-0.465862 (0.1080)	-0.484315*** (0.0004)	-0.573826*** (0.0000)	-0.533058*** (0.0000)	-0.495216*** (0.0000)	-0.484334*** (0.0001)	-0.559092*** (0.0000)	0.0006 (NA)	-0.587456*** (0.0000)
	LOG(KF)	-0.011372 (NA)	-0.019507 (0.5490)	-0.022582* (0.0793)	-0.020389 (0.1761)	-0.018569 (0.2135)	-0.018579 (0.2226)	-0.046200*** (0.0138)	-0.032730 (0.1092)	-0.049785 (NA)	-0.029877*** (0.0026)
	LOG(GSYIH)	0.027405 (NA)	0.026216** (0.0252)	0.026332*** (0.0000)	0.029183*** (0.0000)	0.026597*** (0.0000)	0.024646*** (0.0001)	0.026185*** (0.0001)	0.028801*** (0.0000)	0.026404 (NA)	0.030601*** (0.0000)
	LOG(ENF)	-0.003503 (NA)	-0.003529 (0.8027)	-0.002780 (0.7647)	-0.003864 (0.7172)	-0.003202 (0.7705)	-0.000500 (0.9654)	-0.010090 (0.3263)	-0.014445 (0.2772)	-0.001363 (NA)	-0.008091 (0.2098)
	LOG(MF)	0.000763 (NA)	0.001279 (0.7520)	0.001295 (0.3738)	0.000908 (0.4381)	0.000980 (0.3759)	0.000796 (0.4766)	0.002749*** (0.0206)	0.001969 (0.1019)	0.002535 (NA)	0.001476** (0.0300)
	LOG(CDS)	0.000223 (NA)	0.001232 (0.8637)	0.005568 (0.5076)	0.011789 (0.1409)	0.012847 (0.1157)	0.012585 (0.1240)	0.018667*** (0.0024)	0.019804*** (0.0006)	0.018158 (NA)	0.014429*** (0.0035)
İŞBANK	C	-0.268935 (NA)	-0.516179** (0.0264)	-0.544204** (0.0318)	-0.390138*** (0.0231)	-0.388797** (0.0268)	-0.354238** (0.0319)	-0.295327 (0.1369)	-0.504296*** (0.0064)	-0.446014 (NA)	-0.507346*** (0.0000)
	LOG(KF)	-0.001142 (NA)	-0.027142 (0.1520)	-0.029388 (0.1450)	-0.015918 (0.4200)	-0.015458 (0.4396)	-0.015341 (0.4363)	-0.038842 (0.1282)	-0.014437 (0.7069)	-0.074520 (NA)	-0.026138** (0.0467)

	LOG(GSYIH)	0.012269 (NA)	0.024472** (0.0733)	0.025672* (0.0934)	0.014930 (0.1291)	0.014883 (0.1395)	0.012905 (0.1687)	0.012916 (0.2203)	0.024121** (0.0493)	0.025986 (NA)	0.024132*** (0.0004)
	LOG(ENF)	0.003454 (NA)	-0.000765 (0.9644)	-0.005802 (0.7631)	0.006194 (0.7053)	0.003929 (0.8153)	0.006976 (0.6749)	-0.019477 (0.2470)	-0.014091 (0.6780)	0.019842 (NA)	-0.003020 (0.7289)
	LOG(MF)	0.000436 (NA)	0.001524 (0.3932)	0.001845 (0.3390)	0.000738 (0.6684)	0.000800 (0.6457)	0.000586 (0.7346)	0.003266** (0.0478)	0.001520 (0.2900)	0.002511 (NA)	0.001508 (0.1026)
	LOG(CDS)	0.005570 (NA)	0.017584** (0.0531)	0.020969*** (0.0231)	0.024139*** (0.0110)	0.024754*** (0.0112)	0.025005*** (0.0084)	0.031990*** (0.0018)	0.019330 (0.3668)	0.014638 (NA)	0.018968*** (0.0055)
QNB	C	0.057552 (NA)	0.098616 (0.4944)	0.126897 (0.1246)	0.179601** (0.0472)	0.154269* (0.0880)	0.125495 (0.2149)	0.044597 (0.6563)	0.050582 (0.6665)	-0.046546 (NA)	0.069131 (0.3072)
	LOG(KF)	0.003394 (NA)	-0.010687 (0.6297)	-0.016505 (0.0904)	-0.007404 (0.4911)	-0.011073 (0.2997)	-0.006328 (0.6028)	-0.002397 (0.8318)	-0.005320 (0.6158)	-0.014196 (NA)	-0.006119 (0.4560)
	LOG(GSYIH)	-0.002572 (NA)	-0.003842 (0.5717)	-0.005108 (0.2526)	-0.008574* (0.0817)	-0.006746 (0.1656)	-0.005382 (0.3236)	-0.000800 (0.8905)	0.000317 (0.9675)	0.008679 (NA)	-0.001700 (0.6512)
	LOG(ENF)	-0.004121 (NA)	-0.004539 (0.7403)	-0.010788 (0.1070)	-0.015968** (0.0269)	-0.015443** (0.0336)	-0.013495* (0.0977)	-0.009840 (0.2338)	-0.008984 (0.3654)	-0.004546 (NA)	-0.011056** (0.0564)
	LOG(MF)	-0.000496 (NA)	0.000347 (0.8944)	0.001390*** (0.0234)	0.001284** (0.0596)	0.001204* (0.0853)	0.000938 (0.2334)	0.000605 (0.4345)	0.000827 (0.2457)	0.000909 (NA)	0.000752 (0.2000)
	LOG(CDS)	0.010610 (NA)	0.013257* (0.0936)	0.016382*** (0.0005)	0.018153*** (0.0011)	0.017850*** (0.0010)	0.015719*** (0.0087)	0.011003 (0.1449)	0.006847 (0.5017)	-0.003715 (NA)	0.011414*** (0.0082)
TEB	C	-0.237903 (NA)	-0.229094 (0.4235)	-0.279407 (0.2334)	-0.224971 (0.1048)	-0.262326*** (0.0170)	-0.222784*** (0.0142)	-0.212430** (0.0388)	-0.177751* (0.0821)	-0.140899 (NA)	-0.281425*** (0.0009)
	LOG(KF)	0.001554 (NA)	0.001350 (0.9657)	-0.013599 (0.6070)	-0.009847 (0.5601)	-0.011572 (0.4275)	-0.014169 (0.2718)	-0.024101 (0.1142)	-0.025181 (0.1343)	-0.043712 (NA)	-0.019616** (0.0443)
	LOG(GSYIH)	0.012251 (NA)	0.011764 (0.3173)	0.015511 (0.1640)	0.010802 (0.1317)	0.011875** (0.0596)	0.009197** (0.0658)	0.009878** (0.0696)	0.008110 (0.1182)	0.008422 (NA)	0.014112*** (0.0025)
	LOG(ENF)	0.003249 (NA)	0.005569 (0.7591)	0.000613 (0.9729)	0.003610 (0.7721)	0.006709 (0.5895)	0.010572 (0.3425)	0.000744 (0.9454)	-0.001451 (0.8979)	0.003815 (NA)	-0.000134 (0.9836)
	LOG(MF)	-0.000173 (NA)	-0.000379 (0.9298)	0.000692 (0.8382)	0.000925 (0.4719)	0.000467 (0.7116)	0.000385 (0.7372)	0.001452 (0.1668)	0.001849* (0.0825)	0.002275 (NA)	0.000997 (0.1433)
	LOG(CDS)	0.000846 (NA)	0.000651 (0.9420)	0.003292 (0.7735)	0.007819 (0.4100)	0.011266** (0.0697)	0.013967*** (0.0106)	0.016550*** (0.0034)	0.017685*** (0.0010)	0.015996 (NA)	0.012094*** (0.0146)
YAKIF	C	-0.024897 (NA)	-0.010843 (0.8955)	0.011926 (0.8045)	0.035234 (0.4783)	0.020346 (0.6747)	0.023064 (0.6209)	-0.017693 (0.8279)	-0.112032 (0.4167)	-0.263126 (NA)	-0.040229 (0.4650)
	LOG(KF)	-0.006978 (NA)	-0.008987 (0.3923)	-0.009930 (0.2126)	-0.013309** (0.0362)	-0.014843*** (0.0166)	-0.016525*** (0.0068)	-0.017514** (0.0319)	-0.010517 (0.1972)	-0.011796 (NA)	-0.014069** (0.0412)
	LOG(GSYIH)	0.004942 (NA)	0.004098 (0.3423)	0.002908 (0.2463)	0.001808 (0.5087)	0.002522 (0.3394)	0.002776 (0.2563)	0.004550 (0.1914)	0.009360 (0.1630)	0.016969 (NA)	0.005510* (0.0792)
	LOG(ENF)	0.001992 (NA)	0.001654 (0.7962)	-0.005163 (0.3176)	-0.002807 (0.5876)	-0.003019 (0.5825)	-0.006698 (0.1626)	-0.008399 (0.1337)	-0.006511 (0.3463)	0.005493 (NA)	-0.003914 (0.3974)
	LOG(MF)	-0.000277 (NA)	4.63E-05 (0.9733)	0.001078** (0.0311)	0.001046** (0.0539)	0.000994* (0.0872)	0.001395*** (0.0019)	0.001372** (0.0350)	0.000807 (0.3159)	-4.81E-05 (NA)	0.000883** (0.0692)
	LOG(CDS)	-0.003770 (NA)	-0.002669 (0.5037)	-0.000776 (0.8416)	-0.000138 (0.9643)	0.000898 (0.7673)	0.001218 (0.6747)	0.003447 (0.4423)	0.000108 (0.9861)	-0.002842 (NA)	0.001202 (0.7192)
YAPIKREDİ	C	-0.589659 (NA)	-0.502312*** (0.0108)	-0.527568*** (0.0117)	-0.445651*** (0.0004)	-0.412888*** (0.0008)	-0.498443*** (0.0001)	-0.487085*** (0.0000)	-0.478015*** (0.0001)	-0.549564 (NA)	-0.514567*** (0.0000)

	LOG(KF)	0.004244 (NA)	-0.006026 (0.8361)	-0.007820 (0.8051)	-0.018405 (0.2149)	-0.005534 (0.7294)	-0.010282 (0.4808)	-0.007487 (0.5770)	-0.008260 (0.5965)	0.000294 (NA)	-0.018603** (0.0709)
	LOG(GSYIH)	0.029144 (NA)	0.024008*** (0.0198)	0.027294*** (0.0074)	0.022827*** (0.0008)	0.019047*** (0.0037)	0.022243*** (0.0004)	0.021420*** (0.0002)	0.021668*** (0.0003)	0.025817 (NA)	0.026068*** (0.0000)
	LOG(ENF)	-0.007032 (NA)	-0.004917 (0.7459)	-0.004201 (0.8021)	-0.009241 (0.3845)	-0.001304 (0.9161)	0.000572 (0.9552)	-0.002757 (0.7731)	-0.014180 (0.2719)	-0.015747 (NA)	-0.006796 (0.3298)
	LOG(MF)	-0.000972 (NA)	-0.000498 (0.8604)	-0.000553 (0.8756)	0.001182 (0.1905)	0.000361 (0.7279)	0.000345 (0.7602)	0.000235 (0.8138)	0.000702 (0.4503)	9.72E-05 (NA)	0.000677 (0.3453)
	LOG(CDS)	0.009692 (NA)	0.015876 (0.2370)	0.009432 (0.4150)	0.015274** (0.0553)	0.015766** (0.0700)	0.021216*** (0.0007)	0.022695*** (0.0002)	0.024797*** (0.0008)	0.020609 (NA)	0.016021*** (0.0029)
	C	-0.118057 (NA)	-0.088463 (0.2532)	-0.128109 (0.1102)	-0.119562 (0.1357)	-0.156524** (0.0308)	-0.174044*** (0.0112)	-0.145803** (0.0357)	-0.172792*** (0.0103)	-0.170789 (NA)	-0.115565** (0.0290)
	LOG(KF)	-0.003459 (NA)	-0.010590 (0.1413)	-0.010878 (0.1740)	-0.012101 (0.1450)	-0.011608 (0.1553)	-0.011559 (0.1344)	-0.010103 (0.1939)	-0.017644** (0.0425)	-0.008085 (NA)	-0.012042** (0.0591)
	LOG(GSYIH)	0.006252 (NA)	0.005265 (0.1613)	0.006824* (0.0931)	0.006976* (0.0933)	0.009890*** (0.0213)	0.011751*** (0.0151)	0.011058*** (0.0209)	0.014629*** (0.0015)	0.012501 (NA)	0.007855*** (0.0090)
ZİRAAT	LOG(ENF)	-0.004130 (NA)	-0.004118 (0.3289)	-0.003744 (0.4338)	-0.002410 (0.6324)	-0.000387 (0.9430)	0.001914 (0.7215)	0.000744 (0.9032)	-0.002707 (0.7819)	-0.010808 (NA)	-0.001048 (0.8066)
	LOG(MF)	8.68E-05 (NA)	0.000538 (0.2503)	0.000355 (0.4737)	0.000325 (0.5349)	0.000209 (0.6833)	9.87E-05 (0.8352)	4.71E-05 (0.9032)	0.000578 (0.3691)	8.56E-05 (NA)	0.000155 (0.7250)
	LOG(CDS)	0.004643 (NA)	0.005497 (0.1701)	0.007338** (0.0746)	0.005431 (0.2119)	0.000781 (0.8919)	-0.003442 (0.6726)	-0.005672 (0.4211)	-0.009603 (0.1218)	-0.001873 (NA)	0.001621 (0.6024)

Tablo 15: Makroekonomik Faktörlerin Konvansiyonel Bankalardaki Takipteki Kredilere Etkisi (1. Denklem)

*** %1, ** %5 ve * %10 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlılıkları göstermektedir.

Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

Makroekonomik değişkenlerin yer aldığı 1. denklemde:

Akbank'ta konut faizi, enflasyon oranı ve mevduat faizi tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q2, Q3, Q5, Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı ilişki bulunmaktadır. GSYİH arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. Q2'den Q8'e kadar olan dönemde CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. CDS arttıkça TK artmaktadır. OLS tahmin değeri için GSYİH ile takipteki krediler arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. CDS arttıkça TK artmaktadır. Anadolubank'ta enflasyon oranı tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde konut faizi ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Konut faizi arttıkça takipteki krediler azalmaktadır. Q5, Q7 ve Q8 çeyreklerde GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. Q4, Q5, Q7 ve Q8 çeyreklerde mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Mevduat faizi arttıkça TK artmaktadır. Q3, Q4, Q5 ve Q6 çeyreklerde CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. CDS arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. OLS tahmin değeri için konut faizi ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Konut faizi arttıkça TK azalmaktadır. GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. Mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Mevduat faizi arttıkça TK artmaktadır. CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki mevcuttur. CDS arttıkça takipteki krediler de artmaktadır.

Denizbank'ta konut faizi, enflasyon oranı ve mevduat faizi tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q3, Q4, Q5, Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. Q4, Q5 ve Q6 çeyreklerde CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. CDS arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. OLS tahmin değeri için GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. CDS arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. FİBA Bank'ta enflasyon oranı ve CDS tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde konut faizi ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Konut faizi arttıkça TK azalmaktadır. Q2'den Q8'e kadar olan dönemde GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. Q2,

Q3, Q5, Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Mevduat faizi arttıkça TK artmaktadır. OLS tahmin değeri için konut faizi ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Konut faizi arttıkça TK azalmaktadır. GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. Mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Mevduat faizi arttıkça TK artmaktadır.

Garanti Bankası'nda konut faizi, enflasyon oranı ve OLS tahmin değeri tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q5, Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. GSYİH arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. Q8'de mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Mevduat faizi arttıkça TK artmaktadır. Q5, Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki mevcuttur. CDS arttıkça takipteki krediler de artmaktadır.

Halkbank'ta konut faizi ve enflasyon oranı tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q2 ve Q4 çeyreklerde GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. GSYİH arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. Q7'de mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Mevduat faizi arttıkça TK artmaktadır. Q5, Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki mevcuttur. CDS arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. OLS tahmin değeri için GSYİH ile takipteki krediler arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. GSYİH arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. Enflasyon oranı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki mevcuttur. Enflasyon oranı arttıkça TK azalmaktadır. CDS ile takipteki krediler arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. CDS arttıkça takipteki krediler de artmaktadır.

ING Bank'ta enflasyon oranı tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q3'de konut faizi ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Konut faizi arttıkça TK azalmaktadır. Q2'den Q8'e kadar olan dönemde GSYİH ile TK arasında belirgin ve anlamlı bir pozitif ilişki gözlemlenmektedir. GSYİH arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. Q7'de mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Mevduat faizi arttıkça TK artmaktadır. Q7 ve Q8 çeyreklerde CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. CDS arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. OLS tahmin değeri için konut faizi ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Konut faizi arttıkça TK azalmaktadır. GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. Mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.

Mevduat faizi arttıkça TK artmaktadır. Q7 ve Q8 çeyreklerde CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. CDS arttıkça takipteki krediler de artmaktadır.

İş Bankası'nda konut faizi ve enflasyon oranı tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q2, Q3 ve Q8 çeyreklerde GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki mevcuttur. GSYİH arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. Q7'de mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Mevduat faizi arttıkça TK artmaktadır. Q2, Q3, Q4, Q5, Q6 ve Q7 çeyreklerde CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. CDS arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. OLS tahmin değeri için konut faizi ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Konut faizi arttıkça TK azalmaktadır. GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki mevcuttur. GSYİH arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. CDS arttıkça takipteki krediler de artmaktadır.

QNB Bank'ta konut faizi tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q4'te GSYİH ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. GSYİH arttıkça TK azalmaktadır. Q4, Q5 ve Q6 çeyreklerde enflasyon oranı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki mevcuttur. Enflasyon oranı arttıkça TK azalmaktadır. Q3, Q4 ve Q5 çeyreklerde mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Mevduat faizi arttıkça TK artmaktadır. Q2, Q3, Q4, Q5 ve Q6 çeyreklerde CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. CDS arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. OLS tahmin değeri için enflasyon oranı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Enflasyon oranı arttıkça TK azalmaktadır. CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. CDS arttıkça takipteki krediler de artmaktadır.

TEB'de konut faizi ve enflasyon oranı tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q5, Q6 ve Q7 çeyreklerde GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. GSYİH arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. Q8'de mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Mevduat faizi arttıkça TK artmaktadır. Q5, Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. CDS arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. OLS tahmin değeri için konut faizi ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Konut faizi arttıkça TK azalmaktadır. GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki mevcuttur. GSYİH arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. CDS arttıkça takipteki krediler de artmaktadır.

Vakıf Bank'ta GSYİH, enflasyon oranı ve CDS tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q4, Q5, Q6 ve Q7 çeyreklerde konut faizi ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Konut faizi arttıkça TK azalmaktadır. Q3, Q4, Q5, Q6 ve Q7 çeyreklerde mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Mevduat faizi arttıkça TK artmaktadır. OLS tahmin değeri için konut faizi ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Konut faizi arttıkça TK azalmaktadır. GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. Mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Mevduat faizi arttıkça TK artmaktadır.

Yapı Kredi'de konut faizi, enflasyon oranı ve mevduat faizi tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q2'den Q8'e kadar olan dönemde GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. GSYİH arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. Q4, Q5, Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. CDS arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. OLS tahmin değeri için konut faizi ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Konut faizi arttıkça TK azalmaktadır. GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. CDS ile takipteki krediler arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. CDS arttıkça takipteki krediler de artmaktadır.

Ziraat Bankası'nda enflasyon oranı ve mevduat faizi tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q8'de konut faizi ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Konut faizi arttıkça TK azalmaktadır. Q3, Q4, Q5, Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. Q3'de CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. CDS arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. OLS tahmin değeri için konut faizi ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Konut faizi arttıkça TK azalmaktadır. GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. GSYİH arttıkça takipteki krediler de artmaktadır.

Banka	Değişken	Quantile Levels									OLS
		Q1	Q2	Q3	Q4	Q5	Q6	Q7	Q8	Q9	
ALBARAKA	C	-0.440013 (NA)	-0.284182 (0.4092)	-0.335126 (0.1209)	-0.364055 (0.1203)	-0.454771** (0.0633)	-0.593487*** (0.0237)	-0.696508*** (0.0066)	-0.687595*** (0.0031)	-0.402043 (NA)	-0.419621*** (0.0062)
	LOG(IF)	0.039599 (NA)	0.016343 (0.7710)	-0.010699 (0.7855)	-0.024766 (0.4334)	-0.024528 (0.3237)	-0.027599 (0.2937)	-0.024547 (0.3574)	-0.023987 (0.3184)	-0.071840 (NA)	-0.033353 (0.1035)
	LOG(GSYIH)	0.019235 (NA)	0.012625 (0.4239)	0.017460 (0.1210)	0.022286* (0.0867)	0.024781** (0.0501)	0.031947*** (0.0093)	0.037640*** (0.0016)	0.037494*** (0.0005)	0.029883 (NA)	0.024442*** (0.0025)
	LOG(ENF)	-0.000154 (NA)	0.004826 (0.8435)	0.023247 (0.3312)	0.012156 (0.5986)	0.018387 (0.3309)	0.022004 (0.2131)	0.002524 (0.8774)	0.003365 (0.8192)	0.013398 (NA)	0.011451 (0.3362)
	LOG(MF)	-0.000867 (NA)	0.001019 (0.8151)	0.001033 (0.6926)	0.003016 (0.0639)	0.002047 (0.2080)	0.001346 (0.4302)	0.001819 (0.2663)	0.001733 (0.2341)	0.004098 (NA)	0.002453** (0.0438)
	LOG(CDS)	-0.004765 (NA)	-0.002022 (0.9134)	-0.003372 (0.8134)	-0.007019 (0.6174)	-0.000204 (0.9864)	0.000608 (0.9527)	0.004494 (0.6758)	0.003122 (0.7432)	-0.003527 (NA)	0.001250 (0.8770)
	C	-0.048986 (NA)	-0.036509 (0.7558)	-0.079856 (0.5692)	-0.110108 (0.3164)	-0.053998 (0.5696)	-0.173899** (0.0580)	-0.144000 (0.1045)	-0.177182** (0.0286)	-0.177127 (NA)	-0.093110* (0.0998)
KUVEYTTÜRK	LOG(IF)	-0.035268 (NA)	-0.025650*** (0.0069)	-0.026832*** (0.0223)	-0.021416** (0.0563)	-0.019669** (0.0695)	-0.008480 (0.5291)	-0.008860 (0.5148)	-0.010796 (0.4041)	-0.011967 (NA)	-0.025667*** (0.0020)
	LOG(GSYIH)	0.005946 (NA)	0.003673 (0.5655)	0.006817 (0.4055)	0.007754 (0.2418)	0.004727 (0.3510)	0.010537** (0.0385)	0.008804** (0.0653)	0.011842*** (0.0078)	0.012320 (NA)	0.007459*** (0.0137)
	LOG(ENF)	0.002260 (NA)	0.005615 (0.3661)	0.005227 (0.4903)	0.006033 (0.4240)	0.004296 (0.5778)	0.002515 (0.7803)	-0.001021 (0.9216)	-0.011179 (0.2314)	-0.005837 (NA)	0.001003 (0.8248)
	LOG(MF)	0.001338 (NA)	0.000820 (0.2501)	0.000876 (0.3192)	0.000599 (0.4702)	0.000558 (0.4854)	0.000218 (0.7855)	0.000549 (0.4468)	0.001071* (0.0887)	0.001190 (NA)	0.001147*** (0.0153)
	LOG(CDS)	0.005653 (NA)	0.006538* (0.0785)	0.003576 (0.4035)	0.003151 (0.4590)	0.004298 (0.3303)	0.000542 (0.9181)	0.002715 (0.5871)	0.002139 (0.6805)	-0.001251 (NA)	0.004762 (0.1305)
	C	-0.585446 (NA)	-0.516013*** (0.0008)	-0.500933*** (0.0012)	-0.654586*** (0.0031)	-0.749652*** (0.0032)	-0.782750*** (0.0010)	-0.878057*** (0.0001)	-0.813674*** (0.0001)	-0.791227 (NA)	-0.679874*** (0.0000)
	LOG(IF)	0.014375 (NA)	0.007131 (0.7612)	0.011074 (0.6482)	0.000441 (0.9833)	-0.000367 (0.9863)	0.002233 (0.9122)	0.002078 (0.9097)	-0.008473 (0.6454)	-0.023863 (NA)	-0.004344 (0.7759)
TÜRKİYE FİNANS	LOG(GSYIH)	0.029197 (NA)	0.026423*** (0.0037)	0.026228*** (0.0033)	0.034599*** (0.0020)	0.039011*** (0.0025)	0.040867*** (0.0007)	0.046345*** (0.0000)	0.045012*** (0.0000)	0.042673 (NA)	0.036627*** (0.0000)
	LOG(ENF)	-0.024260 (NA)	-0.013748 (0.5044)	-0.015276 (0.4298)	-0.000264 (0.9887)	-0.003226 (0.8414)	-0.010975 (0.3816)	-0.017299 (0.1177)	-0.013584 (0.1514)	-0.002343 (NA)	-0.008214 (0.3636)
	LOG(MF)	0.001203 (NA)	0.000832 (0.4565)	0.000768 (0.5331)	7.04E-05 (0.9578)	-0.000218 (0.8775)	-1.49E-05 (0.9909)	-0.000103 (0.9300)	0.000237 (0.8295)	-0.000258 (NA)	0.000304 (0.7348)
	LOG(CDS)	0.005164 (NA)	0.003225 (0.7894)	0.000327 (0.9782)	-0.001326 (0.8969)	0.002203 (0.8063)	0.003108 (0.7143)	0.003670 (0.6439)	0.000527 (0.9418)	0.010101 (NA)	0.001362 (0.8244)

Tablo 16: Makroekonomik Faktörlerin Katılım Bankalarındaki Takipteki Kredilere Etkisi (2. Denklem)

*** %1, ** %5 ve * %10 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlılıkları göstermektedir.

Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

Makroekonomik değişkenlerin yer aldığı 2. denklemde:

Albaraka Türk'te ihtiyaç faizi, enflasyon oranı, mevduat faizi ve CDS tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q4, Q5, Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. OLS tahmin değeri için GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. Mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Mevduat faizi arttıkça takipteki krediler de artmaktadır.

Kuveyt Türk'te enflasyon oranı tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q2, Q3, Q4 ve Q5 çeyreklerde ihtiyaç faizi ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. İhtiyaç faizi arttıkça TK azalmaktadır. Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. Q8'de mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Mevduat faizi arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. Q2'de CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. CDS arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. OLS tahmin değeri için ihtiyaç faizi ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. İhtiyaç faizi arttıkça TK azalmaktadır. GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. Mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Mevduat faizi arttıkça takipteki krediler de artmaktadır.

Türkiye Finans'ta ihtiyaç faizi, enflasyon oranı, mevduat faizi ve CDS tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q2'den Q8'e kadar olan dönemde GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. GSYİH arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. OLS tahmin değeri için GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH arttıkça takipteki krediler de artmaktadır.

Banka	Değişken	Quantile Levels									OLS
		Q1	Q2	Q3	Q4	Q5	Q6	Q7	Q8	Q9	
AKBANK	C	-0.391347 (NA)	-0.355510 (0.1240)	-0.347702 (0.1530)	-0.373918* (0.0956)	-0.692697*** (0.0051)	-0.550953*** (0.0039)	-0.502710*** (0.0146)	-0.935183*** (0.0001)	-0.491930 (NA)	-0.682231*** (0.0000)
	LOG(IF)	-0.027187 (NA)	-0.022210 (0.1852)	-0.020480 (0.2491)	-0.008755 (0.6198)	-0.030196 (0.2489)	-0.031471 (0.2083)	-0.044624 (0.1603)	-0.003991 (0.8945)	-0.079502 (NA)	-0.028908 (0.0926)
	LOG(GSYIH)	0.019678 (NA)	0.017492 (0.1664)	0.016938 (0.1970)	0.015528 (0.1386)	0.031224** (0.0316)	0.023172*** (0.0177)	0.022004*** (0.0193)	0.044293*** (0.0003)	0.029483 (NA)	0.033537*** (0.0000)
	LOG(ENF)	0.004655 (NA)	-0.002737 (0.7976)	-0.003863 (0.7411)	0.001497 (0.9023)	-8.30E-05 (0.9959)	0.011024 (0.4773)	0.013640 (0.3599)	-0.016822 (0.5174)	0.023408 (NA)	0.005472 (0.5815)
	LOG(MF)	0.001896 (NA)	0.002036* (0.0772)	0.002028 (0.1026)	0.001102 (0.3997)	0.001235 (0.4330)	0.000728 (0.6257)	0.001254 (0.4762)	-0.000264 (0.8593)	0.003239 (NA)	0.000953 (0.3378)
	LOG(CDS)	0.011057 (NA)	0.013133** (0.0522)	0.013408** (0.0697)	0.017130** (0.0437)	0.029061*** (0.0139)	0.030582*** (0.0042)	0.031150*** (0.0012)	0.023335 (0.2644)	0.014384 (NA)	0.016597*** (0.0188)
ANADOLU	C	-0.191684 (NA)	-0.432733 (0.4593)	-0.520260 (0.3782)	-0.530676** (0.0639)	-0.520442** (0.0669)	-0.591106*** (0.0178)	-0.554597* (0.0927)	-0.571643** (0.0560)	-0.594134 (NA)	-0.611131*** (0.0020)
	LOG(IF)	-0.075149 (NA)	-0.077536** (0.0373)	-0.073890** (0.0554)	-0.040104 (0.3171)	-0.047556 (0.2154)	-0.064555** (0.0447)	-0.088815** (0.0532)	-0.101678*** (0.0175)	-0.121680 (NA)	-0.079541*** (0.0035)
	LOG(GSYIH)	0.013249 (NA)	0.024201 (0.3808)	0.026972 (0.3254)	0.019942 (0.1596)	0.020217 (0.1545)	0.024467** (0.0593)	0.032252* (0.0846)	0.034638** (0.0325)	0.038130 (NA)	0.030405*** (0.0030)
	LOG(ENF)	-0.002499 (NA)	-0.001420 (0.9523)	-0.007015 (0.7637)	-0.002971 (0.9042)	-0.001413 (0.9543)	0.003419 (0.8764)	0.014268 (0.6120)	0.007578 (0.7814)	0.024013 (NA)	0.006839 (0.6487)
	LOG(MF)	0.006734 (NA)	0.005996** (0.0461)	0.005634* (0.0751)	0.003654* (0.0872)	0.003643* (0.0839)	0.003179* (0.0830)	0.004043** (0.0698)	0.004292** (0.0318)	0.004429 (NA)	0.003910*** (0.0127)
	LOG(CDS)	0.019427 (NA)	0.025265 (0.3887)	0.032435 (0.3004)	0.045662** (0.0401)	0.046195** (0.0315)	0.051557*** (0.0009)	0.025358 (0.3061)	0.029358 (0.1515)	0.024376 (NA)	0.038578*** (0.0006)
DENİZ	C	-0.339928 (NA)	-0.486150 (0.1843)	-0.490934* (0.0986)	-0.619317*** (0.0013)	-0.557678*** (0.0020)	-0.527909*** (0.0035)	-0.674369*** (0.0016)	-0.728918** (0.0261)	-0.653850 (NA)	-0.667798*** (0.0000)
	LOG(IF)	-0.014868 (NA)	-0.010279 (0.6193)	-0.010745 (0.6392)	-0.034749 (0.1488)	-0.027553 (0.2846)	-0.032531 (0.1821)	-0.021211 (0.4254)	-0.022526 (0.6492)	-0.037676 (NA)	-0.023443 (0.0999)
	LOG(GSYIH)	0.016886 (NA)	0.022286 (0.1454)	0.022114* (0.0924)	0.029188*** (0.0046)	0.024909*** (0.0054)	0.024466*** (0.0062)	0.032699*** (0.0036)	0.037559*** (0.0052)	0.036363 (NA)	0.032754*** (0.0000)
	LOG(ENF)	0.005678 (NA)	-0.002261 (0.8851)	-0.000881 (0.9571)	0.003182 (0.7648)	0.007170 (0.5591)	-0.003467 (0.7452)	0.000961 (0.9315)	0.006067 (0.7029)	0.011527 (NA)	0.003592 (0.6626)
	LOG(MF)	0.000300 (NA)	-6.73E-05 (0.9709)	-0.000258 (0.8767)	0.000744 (0.5998)	0.000141 (0.9334)	0.000984 (0.4909)	0.000162 (0.9190)	-0.000505 (0.8415)	-6.84E-05 (NA)	-0.000200 (0.8076)
	LOG(CDS)	0.009943 (NA)	0.018520 (0.3261)	0.020153 (0.2127)	0.026679*** (0.0010)	0.027195*** (0.0012)	0.029208*** (0.0005)	0.019749* (0.0904)	0.012816 (0.2361)	0.008712 (NA)	0.018640*** (0.0021)
FİBA	C	-0.219269 (NA)	-0.195133 (0.1050)	-0.242172** (0.0604)	-0.322310 (0.2105)	-0.470643*** (0.0007)	-0.514160*** (0.0004)	-0.472024*** (0.0004)	-0.596806*** (0.0043)	-0.597734 (NA)	-0.432901*** (0.0001)
	LOG(IF)	-0.006754 (NA)	-0.015550 (0.4154)	-0.012560 (0.3333)	-0.010651 (0.3681)	-0.010559 (0.4446)	-0.009923 (0.4125)	-0.019515 (0.1105)	-0.018649 (0.3668)	-0.052818 (NA)	-0.022739 (0.0971)
	LOG(GSYIH)	0.011896 (NA)	0.011804** (0.0348)	0.013848*** (0.0158)	0.017476 (0.1080)	0.024547*** (0.0010)	0.025891*** (0.0007)	0.024634*** (0.0004)	0.033146*** (0.0015)	0.034223 (NA)	0.023796*** (0.0000)

	LOG(ENF)	-0.006767 (NA)	-0.002673 (0.7758)	-0.003613 (0.6889)	-3.58E-05 (0.9975)	0.002258 (0.8167)	0.001549 (0.8587)	0.003731 (0.6404)	0.007268 (0.5379)	0.019225 (NA)	0.002129 (0.7877)
	LOG(MF)	0.002191 (NA)	0.002338** (0.0370)	0.002449*** (0.0186)	0.002011* (0.1751)	0.001361* (0.0893)	0.001025* (0.1998)	0.001467** (0.0633)	0.001209 (0.3112)	0.001819 (NA)	0.001768** (0.0305)
	LOG(CDS)	0.001411 (NA)	4.07E-05 (0.9970)	-2.75E-05 (0.9976)	-0.000346 (0.9743)	0.001201 (0.8492)	0.005034 (0.3677)	0.005471 (0.2975)	-0.004177 (0.6353)	0.004749 (NA)	0.002843 (0.5991)
GARANTİ	C	-0.091328 (NA)	-0.199379 (0.2499)	-0.225404 (0.2722)	-0.196515 (0.3076)	-0.404179*** (0.0085)	-0.438049*** (0.0008)	-0.404531*** (0.0006)	-0.294233 (0.1386)	-0.277108 (NA)	-0.418403*** (0.0002)
	LOG(IF)	-0.018807 (NA)	-0.019524 (0.1335)	-0.019855 (0.1962)	-0.023203 (0.1018)	-0.021996 (0.1848)	-0.034314 (0.1034)	-0.030092 (0.1526)	-0.050983 (0.2626)	-0.060870 (NA)	-0.034884*** (0.0172)
	LOG(GSYIH)	0.005905 (NA)	0.010173 (0.1520)	0.011206 (0.1848)	0.010132 (0.2008)	0.018044*** (0.0165)	0.019818*** (0.0033)	0.018121*** (0.0013)	0.016626** (0.0327)	0.016901 (NA)	0.021082*** (0.0003)
	LOG(ENF)	0.003786 (NA)	0.000758 (0.9397)	-0.000217 (0.9852)	-0.004250 (0.6869)	-0.002051 (0.8625)	-0.002244 (0.8397)	0.002151 (0.8457)	-0.011733 (0.6561)	-0.005980 (NA)	-0.002462 (0.7656)
	LOG(MF)	0.002016 (NA)	0.001772 (0.2373)	0.001736 (0.3041)	0.002273 (0.1057)	0.001303 (0.2134)	0.001925 (0.1459)	0.001563 (0.2129)	0.003048* (0.0886)	0.003253 (NA)	0.001691** (0.0463)
	LOG(CDS)	0.003860 (NA)	0.010117 (0.3088)	0.011754 (0.3291)	0.012999 (0.2861)	0.022108** (0.0279)	0.027511*** (0.0001)	0.024703*** (0.0002)	0.025158*** (0.0084)	0.023559 (NA)	0.020049*** (0.0011)
HALK	C	-0.160218 (NA)	-0.102849 (0.1533)	-0.111214 (0.1527)	-0.094930 (0.1529)	-0.048320 (0.4451)	0.001678 (0.9850)	-0.004042 (0.9613)	-0.064546 (0.5966)	-0.014596 (NA)	-0.114905** (0.0337)
	LOG(IF)	-0.005833 (NA)	-0.008946 (0.2658)	-0.009078 (0.3302)	-0.010261 (0.2315)	-0.014104 (0.1288)	-0.017356 (0.2558)	-0.022468 (0.2080)	-0.023443 (0.3185)	-0.037696 (NA)	-0.017431*** (0.0212)
	LOG(GSYIH)	0.010493 (NA)	0.007199 (0.1448)	0.007910 (0.1290)	0.006859** (0.0742)	0.004683 (0.1417)	0.002154 (0.5677)	0.002447 (0.4829)	0.005195 (0.2585)	0.004557 (NA)	0.008507*** (0.0035)
	LOG(ENF)	-0.014929 (NA)	-0.008147 (0.1997)	-0.008561 (0.2457)	-0.005787 (0.3657)	-0.002978 (0.6101)	-0.001262 (0.8108)	0.000340 (0.9595)	-0.005054 (0.6420)	0.000353 (NA)	-0.005365 (0.2148)
	LOG(MF)	0.001036 (NA)	0.000573 (0.3862)	0.000601 (0.4292)	0.000371 (0.5739)	0.000504 (0.4179)	0.000842 (0.3763)	0.001122 (0.1669)	0.000958 (0.3441)	0.001331 (NA)	0.000722* (0.0971)
	LOG(CDS)	0.002903 (NA)	0.004646 (0.1939)	0.003774 (0.3447)	0.004748 (0.1967)	0.005064 (0.1133)	0.005747* (0.0758)	0.007405** (0.0514)	0.011679*** (0.0079)	0.009601 (NA)	0.005446** (0.0689)
ING	C	-0.510690 (NA)	-0.491828** (0.0329)	-0.517484*** (0.0012)	-0.493938*** (0.0000)	-0.527594*** (0.0000)	-0.509016*** (0.0000)	-0.520565*** (0.0001)	-0.447104*** (0.0101)	-0.462796 (NA)	-0.532717*** (0.0000)
	LOG(IF)	-0.011470 (NA)	-0.012587 (0.6388)	-0.028183 (0.1158)	-0.022636 (0.1382)	-0.028953 (0.1005)	-0.035869** (0.0298)	-0.039572** (0.0353)	-0.044948 (0.1551)	-0.047769 (NA)	-0.038077*** (0.0019)
	LOG(GSYIH)	0.027915 (NA)	0.027013*** (0.0020)	0.029545*** (0.0000)	0.026856*** (0.0000)	0.028348*** (0.0000)	0.028479*** (0.0000)	0.028748*** (0.0000)	0.024871*** (0.0004)	0.025719 (NA)	0.029238*** (0.0000)
	LOG(ENF)	0.001617 (NA)	0.001347 (0.8836)	0.003598 (0.7530)	-0.003451 (0.7450)	-0.001165 (0.9239)	0.000264 (0.9821)	-0.007090 (0.6001)	-0.013667 (0.4316)	-0.010397 (NA)	-0.002261 (0.7364)
	LOG(MF)	0.000326 (NA)	0.000393 (0.8934)	0.001118 (0.5021)	0.001283 (0.2389)	0.001202 (0.2931)	0.001254 (0.2633)	0.001544 (0.1568)	0.002583* (0.0808)	0.002456 (NA)	0.001601*** (0.0216)
	LOG(CDS)	-0.000451 (NA)	0.000121 (0.9867)	0.001371 (0.8840)	0.007238 (0.3456)	0.010553 (0.1947)	0.009751 (0.1782)	0.016016*** (0.0161)	0.020912*** (0.0024)	0.021108 (NA)	0.012740*** (0.0085)
İŞBANK	C	-0.333583 (NA)	-0.367228 (0.2251)	-0.556267*** (0.0163)	-0.486466** (0.0387)	-0.419229** (0.0324)	-0.391626*** (0.0235)	-0.212350 (0.2184)	-0.512031*** (0.0186)	-0.350025 (NA)	-0.449391*** (0.0003)
	LOG(IF)	-0.046754 (NA)	-0.037753 (0.1203)	-0.042302* (0.0941)	-0.032928 (0.1924)	-0.024615 (0.2884)	-0.024396 (0.2507)	-0.038061 (0.1218)	-0.010353 (0.7584)	-0.066121 (NA)	-0.037645*** (0.0210)

	LOG(GSYIH)	0.018918 (NA)	0.019121 (0.2282)	0.028239** (0.0604)	0.023305 (0.1299)	0.018445 (0.1336)	0.016814 (0.1072)	0.009459 (0.3104)	0.024201** (0.0407)	0.020072 (NA)	0.022970*** (0.0006)
	LOG(ENF)	0.014766 (NA)	0.013920 (0.4238)	0.010312 (0.5471)	0.000384 (0.9821)	0.003280 (0.8410)	0.005694 (0.7151)	-0.010239 (0.6299)	-0.017705 (0.4668)	0.002275 (NA)	0.002719 (0.7617)
	LOG(MF)	0.002268 (NA)	0.001600 (0.4137)	0.001585 (0.3840)	0.001564 (0.3945)	0.001152 (0.4809)	0.000976 (0.5239)	0.002294 (0.1030)	0.001312 (0.4045)	0.002235 (NA)	0.001813** (0.0549)
	LOG(CDS)	0.008372 (NA)	0.010914 (0.4387)	0.015699* (0.0826)	0.021069** (0.0339)	0.022262*** (0.0240)	0.022599*** (0.0156)	0.029512*** (0.0051)	0.021129 (0.2154)	0.026802 (NA)	0.017148 (0.0101)***
QNB	C	0.137566 (NA)	0.152704* (0.0886)	0.171106** (0.0362)	0.159742** (0.0700)	0.184673** (0.0494)	0.186490*** (0.0206)	0.228679** (0.0681)	0.095597 (0.3983)	0.187398 (NA)	0.121121* (0.0897)
	LOG(IF)	-0.025751 (NA)	-0.025095** (0.0263)	-0.023644*** (0.0170)	-0.020767** (0.0507)	-0.014384 (0.2270)	-0.019875** (0.0591)	-0.030268 (0.1008)	-0.021168 (0.1872)	-0.045111 (NA)	-0.018979** (0.0569)
	LOG(GSYIH)	-0.005823 (NA)	-0.005965 (0.2331)	-0.006076 (0.1613)	-0.005856 (0.2064)	-0.008041 (0.1077)	-0.006225 (0.1383)	-0.006746 (0.2534)	0.001108 (0.8641)	-0.000467 (NA)	-0.002861 (0.4336)
	LOG(ENF)	0.000130 (NA)	-0.001041 (0.9183)	-0.008194 (0.2645)	-0.013139** (0.0592)	-0.014384** (0.0529)	-0.011950** (0.0478)	-0.010210 (0.1863)	-0.006025 (0.5262)	-0.003461 (NA)	-0.007565 (0.1909)
	LOG(MF)	0.001125 (NA)	0.001104 (0.1527)	0.001452** (0.0278)	0.001461** (0.0301)	0.001286** (0.0725)	0.001323** (0.0353)	0.002185** (0.0386)	0.001484* (0.0859)	0.002672 (NA)	0.001259** (0.0327)
	LOG(CDS)	0.018163 (NA)	0.016413*** (0.0017)	0.015465*** (0.0009)	0.017491*** (0.0008)	0.018738*** (0.0012)	0.013769*** (0.0070)	0.011324** (0.0504)	0.001847 (0.8357)	0.000486 (NA)	0.010848*** (0.0084)
TEB	C	-0.245957 (NA)	-0.325698 (0.1835)	-0.279190 (0.2485)	-0.252596** (0.0492)	-0.229520** (0.0380)	-0.213295** (0.0380)	-0.152711 (0.1655)	-0.122544 (0.3732)	-0.023623 (NA)	-0.240167*** (0.0067)
	LOG(IF)	-0.000275 (NA)	-0.010189 (0.8130)	-0.016263 (0.6369)	-0.008610 (0.6804)	-0.013499 (0.4363)	-0.012894 (0.4463)	-0.026527 (0.1582)	-0.032145 (0.2366)	-0.062536 (NA)	-0.026458** (0.0281)
	LOG(GSYIH)	0.012764 (NA)	0.017659* (0.0907)	0.016318* (0.1389)	0.012244* (0.0906)	0.010617* (0.0898)	0.009205* (0.0929)	0.007900 (0.1363)	0.007004 (0.2117)	0.005429 (NA)	0.013101*** (0.0047)
	LOG(ENF)	0.002870 (NA)	0.007944 (0.5491)	0.005191 (0.7226)	0.005095 (0.6882)	0.008353 (0.4760)	0.011216 (0.3450)	0.003704 (0.8087)	-0.000698 (0.9605)	0.002102 (NA)	0.003993 (0.5602)
	LOG(MF)	-0.000135 (NA)	-7.87E-05 (0.9847)	0.000637 (0.8527)	0.000618 (0.6198)	0.000528 (0.6418)	0.000152 (0.8897)	0.001143 (0.3146)	0.002000 (0.1217)	0.002828 (NA)	0.001143 (0.1007)
	LOG(CDS)	0.001348 (NA)	0.000970 (0.9100)	0.000499 (0.9660)	0.007355 (0.3907)	0.010723* (0.0901)	0.012486** (0.0340)	0.015093*** (0.0157)	0.016328*** (0.0041)	0.017897 (NA)	0.010956*** (0.0241)
YAKIF	C	-0.065402 (NA)	-0.028576 (0.7542)	0.064869 (0.1743)	0.070909 (0.1746)	0.030652 (0.5452)	0.020967 (0.7126)	0.004691 (0.9693)	1.16E-05 (0.9999)	0.025565 (NA)	0.001626 (0.9773)
	LOG(IF)	0.005460 (NA)	0.000866 (0.9537)	-0.015776*** (0.0159)	-0.016587** (0.0250)	-0.015576*** (0.0197)	-0.017142*** (0.0151)	-0.022881** (0.0624)	-0.024976 (0.1125)	-0.046788 (NA)	-0.022339*** (0.0077)
	LOG(GSYIH)	0.006330 (NA)	0.004582 (0.2628)	0.000418 (0.8705)	0.000623 (0.8264)	0.002595 (0.3387)	0.003350 (0.2663)	0.004289 (0.3913)	0.004582 (0.3608)	0.005309 (NA)	0.004520 (0.1354)
	LOG(ENF)	-0.001373 (NA)	-0.000914 (0.8985)	0.002593 (0.6047)	-0.000610 (0.9122)	-2.26E-05 (0.9966)	2.37E-05 (0.9966)	-0.002056 (0.7443)	-0.004839 (0.5203)	0.010024 (NA)	-0.000264 (0.9550)
	LOG(MF)	-0.000508 (NA)	-0.000171 (0.8963)	0.000934** (0.0637)	0.001082** (0.0457)	0.000938** (0.0705)	0.000988** (0.0551)	0.001275 (0.1513)	0.001524 (0.1270)	0.001799 (NA)	0.001131*** (0.0198)
	LOG(CDS)	-0.005852 (NA)	-0.004394 (0.1910)	-0.000563 (0.8490)	-0.000795 (0.8037)	-0.001172 (0.6994)	-0.001379 (0.6744)	0.001724 (0.7778)	0.003407 (0.5369)	0.001193 (NA)	0.000319 (0.9203)
YAPIKREDİ	C	-0.337287 (NA)	-0.354415 (0.1713)	-0.499409*** (0.0187)	-0.424879*** (0.0006)	-0.481984*** (0.0002)	-0.465021*** (0.0008)	-0.451135*** (0.0004)	-0.429135*** (0.0026)	-0.295232 (NA)	-0.454820*** (0.0000)

	LOG(IF)	-0.024321 (NA)	-0.024823 (0.4417)	-0.003897 (0.9031)	-0.019205 (0.3217)	-0.017877 (0.3453)	-0.009800 (0.6199)	-0.016665 (0.3868)	-0.017090 (0.4998)	-0.079331 (NA)	-0.030745*** (0.0142)
	LOG(GSYIH)	0.016140 (NA)	0.018009 (0.1818)	0.025390*** (0.0077)	0.022236*** (0.0013)	0.024645*** (0.0006)	0.020918*** (0.0018)	0.021087*** (0.0003)	0.020611*** (0.0005)	0.024187 (NA)	0.024664*** (0.0000)
	LOG(ENF)	0.009525 (NA)	0.000686 (0.9643)	-0.001644 (0.8952)	-0.005590 (0.6499)	-0.004628 (0.6958)	0.003878 (0.7350)	0.000750 (0.9399)	-0.012596 (0.3456)	0.015781 (NA)	-0.001721 (0.8072)
	LOG(MF)	2.80E-05 (NA)	0.000625 (0.8079)	-0.000793 (0.7929)	0.001101 (0.2570)	0.000837 (0.4010)	7.27E-05 (0.9511)	0.000553 (0.6320)	0.001057 (0.4127)	0.002761 (NA)	0.001058 (0.1388)
	LOG(CDS)	0.017440 (NA)	0.016774 (0.2307)	0.009165 (0.3009)	0.013730* (0.0941)	0.014730** (0.0482)	0.019512*** (0.0058)	0.020469*** (0.0010)	0.023635*** (0.0027)	0.004334 (NA)	0.014830*** (0.0039)
ZİRAAT	C	-0.034701 (NA)	-0.041265 (0.6076)	-0.093799 (0.1818)	-0.052519 (0.5030)	-0.064539 (0.4253)	-0.085773 (0.2205)	-0.098540 (0.1575)	-0.109734 (0.1170)	-0.064168 (NA)	-0.064824 (0.2079)
	LOG(IF)	-0.018894 (NA)	-0.018203*** (0.0236)	-0.016107* (0.0896)	-0.021994** (0.0445)	-0.027919** (0.0292)	-0.026076*** (0.0090)	-0.025584*** (0.0074)	-0.025935*** (0.0071)	-0.018085 (NA)	-0.023209*** (0.0023)
	LOG(GSYIH)	0.003606 (NA)	0.003898 (0.2628)	0.005984* (0.0861)	0.004705 (0.2265)	0.005704 (0.1417)	0.007897** (0.0488)	0.008794** (0.0350)	0.010693*** (0.0146)	0.007516 (NA)	0.006685*** (0.0159)
	LOG(ENF)	0.002941 (NA)	0.000854 (0.8443)	-0.000155 (0.9755)	0.000244 (0.9628)	0.004381 (0.4003)	0.004774 (0.3297)	0.004867 (0.2844)	0.001368 (0.8063)	-0.004729 (NA)	0.002917 (0.4847)
	LOG(MF)	0.000522 (NA)	0.000548 (0.2126)	0.000489 (0.2771)	0.000911 (0.1209)	0.000848 (0.2455)	0.000628 (0.2698)	0.000616 (0.2568)	0.000777 (0.1565)	0.000355 (NA)	0.000544 (0.1953)
	LOG(CDS)	0.003739 (NA)	0.004404 (0.2136)	0.005865 (0.1223)	0.005279 (0.2058)	0.005429 (0.1758)	0.000761 (0.8908)	-0.000463 (0.9384)	-0.003760 (0.5552)	-0.000321 (NA)	0.000786 (0.7821)

Tablo 17: Makroekonomik Faktörlerin Konvansiyonel Bankalardaki Takipteki Kredilere Etkisi (2. Denklem)

*** %1, ** %5 ve * %10 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlılıkları göstermektedir.

Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

Makroekonomik değişkenlerin yer aldığı 2. denklemde:

Akbank'ta ihtiyaç faizi, enflasyon oranı ve mevduat faizi tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q5, Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. GSYİH arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. Q2, Q3, Q4, Q5, Q6 ve Q7 çeyreklerde CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. CDS arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. OLS tahmin değeri için GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. CDS arttıkça takipteki krediler de artmaktadır.

Anadolu Bank'ta enflasyon oranı tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q2, Q3, Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde ihtiyaç faizi ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. İhtiyaç faizi arttıkça TK azalmaktadır. Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. Q2'den Q8'e kadar olan dönemde mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Mevduat faizi arttıkça TK artmaktadır. Q4, Q5 ve Q6 çeyreklerde CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. CDS arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. OLS tahmin değeri için ihtiyaç faizi ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. İhtiyaç faizi arttıkça TK azalmaktadır. GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. Mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki mevcuttur. Mevduat faizi arttıkça TK artmaktadır. CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. CDS arttıkça takipteki krediler de artmaktadır.

Denizbank'ta ihtiyaç faizi, enflasyon oranı ve mevduat faizi tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q3, Q4, Q5, Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. Q4, Q5 ve Q6 çeyreklerde CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. CDS arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. OLS tahmin değeri için ihtiyaç faizi ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. İhtiyaç faizi arttıkça TK azalmaktadır. GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. CDS arttıkça takipteki krediler de artmaktadır.

FİBA Bank'ta ihtiyaç faizi, enflasyon oranı ve CDS tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q2, Q3, Q5, Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. GSYİH arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. Q2, Q3, Q4, Q5, Q6 ve Q7 çeyreklerde mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Mevduat faizi arttıkça TK artmaktadır. OLS tahmin değeri için GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. Mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Mevduat faizi arttıkça TK artmaktadır.

Garanti Bankası'nda ihtiyaç faizi ve enflasyon oranı tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q5, Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. Q8'de mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Mevduat faizi arttıkça TK artmaktadır. Q5'ten Q8'e kadar olan dönemde CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. CDS arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. OLS tahmin değeri için ihtiyaç faizi ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. İhtiyaç faizi arttıkça TK azalmaktadır. GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. Mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Mevduat faizi arttıkça TK artmaktadır. CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. CDS arttıkça takipteki krediler de artmaktadır.

Halk Bank'ta ihtiyaç faizi, enflasyon oranı ve mevduat faizi tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q4'de GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki mevcuttur. GSYİH arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. CDS arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. OLS tahmin değeri için ihtiyaç faizi ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. İhtiyaç faizi arttıkça TK azalmaktadır. GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. GSYİH arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. Mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Mevduat faizi arttıkça TK artmaktadır. CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. CDS arttıkça takipteki krediler de artmaktadır.

ING Bank'ta enflasyon oranı tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q6 ve Q7'de ihtiyaç faizi ile TK arasında negatif ve anlamlı ilişki tespit edilmiştir. İhtiyaç faizi arttıkça TK azalmaktadır. Q2'den Q8'e kadar olan dönemde GSYİH ile TK arasında pozitif ve

anlamli bir iliski tespit edilmitir. GSYİH arttikça TK de artmaktadır. Q8’de mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamli bir iliski mevcuttur. Mevduat faizi arttikça TK artmaktadır. Q6 ve Q7 çeyreklerde CDS ile TK arasında pozitif ve anlamli bir iliski vardır. CDS arttikça takipteki krediler de artmaktadır. OLS tahmin değeri için ihtiyaç faizi ile TK arasında negatif ve anlamli bir iliski vardır. İhtiyaç faizi arttikça TK azalmaktadır. GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamli bir iliski vardır. GSYİH arttikça takipteki krediler de artmaktadır. Mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamli bir iliski bulunmaktadır. Mevduat faizi arttikça TK artmaktadır. CDS ile TK arasında pozitif ve anlamli bir iliski vardır. CDS arttikça takipteki krediler de artmaktadır.

İş Bankası’nda enflasyon oranı ve mevduat faizi tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q3’te ihtiyaç faizi ile TK arasında negatif ve anlamli bir iliski bulunmaktadır. İhtiyaç faizi arttikça TKer azalmaktadır. Q3 ve Q8’de GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamli bir iliski vardır. GSYİH arttikça takipteki krediler de artmaktadır. Q3, Q4, Q5, Q6 ve Q7 çeyreklerde CDS ile TK arasında pozitif ve anlamli bir iliski vardır. CDS arttikça takipteki krediler de artmaktadır. OLS tahmin değeri için ihtiyaç faizi ile TK arasında negatif ve anlamli bir iliski tespit edilmitir. İhtiyaç faizi arttikça TK azalmaktadır. GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamli bir iliski vardır. GSYİH arttikça takipteki krediler de artmaktadır. Mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamli bir iliski vardır. Mevduat faizi arttikça TK artmaktadır. CDS ile TK arasında pozitif ve anlamli bir iliski bulunmuştur. CDS arttikça takipteki krediler de artmaktadır.

QNB Bank’ta GSYİH tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q2, Q3, Q4 ve Q6 çeyreklerde ihtiyaç faizi ile TK arasında negatif ve anlamli bir iliski tespit edilmitir. İhtiyaç faizi arttikça TK azalmaktadır. Q4, Q5 ve Q6 çeyreklerde enflasyon oranı ile TK arasında negatif ve anlamli iliski vardır. Enflasyon oranı arttikça TK azalmaktadır. Q3, Q4, Q5, Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamli bir iliski vardır. Mevduat faizi arttikça TK artmaktadır. Q2’den Q7’ye kadar olan dönemde CDS ile TK arasında pozitif ve anlamli bir iliski vardır. CDS arttikça takipteki krediler de artmaktadır. OLS tahmin değeri için ihtiyaç faizi ile TK arasında negatif ve anlamli bir iliski vardır. İhtiyaç faizi arttikça TK azalmaktadır. Mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamli bir iliski vardır. Mevduat faizi arttikça TK artmaktadır. CDS ile TK arasında pozitif ve anlamli bir iliski vardır. CDS arttikça takipteki krediler de artmaktadır.

TEB’de ihtiyaç faizi, enflasyon oranı ve mevduat faizi tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q2, Q3, Q4, Q5 ve Q6 eyreklerde GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki mevcuttur. GSYİH arttıa takipteki krediler de artmaktadır. Q5, Q6, Q7 ve Q8 eyreklerde CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. CDS arttıa takipteki krediler de artmaktadır. OLS tahmin değeri için ihtiyaç faizi ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. İhtiyaç faizi arttıa TK azalmaktadır. GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH arttıa takipteki krediler de artmaktadır. CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. CDS arttıa takipteki krediler de artmaktadır.

Vakıf Bank’ta GSYİH, enflasyon oranı ve CDS tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q3, Q4, Q5, Q6 ve Q7 çeyreklerde ihtiyaç faizi ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. İhtiyaç faizi arttıa TK azalmaktadır. Q3, Q4, Q5 ve Q6 çeyreklerde mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Mevduat faizi arttıa TK artmaktadır. OLS tahmin değeri için ihtiyaç faizi ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. İhtiyaç faizi arttıa TK azalmaktadır. Mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Mevduat faizi arttıa TK artmaktadır.

Yapı Kredi’de ihtiyaç faizi, enflasyon oranı ve mevduat faizi tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q3, Q4, Q5, Q6, Q7 ve Q8 eyreklerde GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH arttıa takipteki krediler de artmaktadır. Q4, Q5, Q6, Q7 ve Q8 eyreklerde CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. CDS arttıa takipteki krediler de artmaktadır. OLS tahmin değeri için ihtiyaç faizi ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. İhtiyaç faizi arttıa TK azalmaktadır. GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH arttıa takipteki krediler de artmaktadır. CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. CDS arttıa takipteki krediler de artmaktadır.

Ziraat Bankası’nda enflasyon oranı, mevduat faizi ve CDS tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q2’den Q8’e kadar olan dönemde ihtiyaç faizi ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. İhtiyaç faizi arttıa TK azalmaktadır. Q3, Q6, Q7 ve Q8 eyreklerde GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH arttıa takipteki krediler de artmaktadır. OLS tahmin değeri için ihtiyaç faizi ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. İhtiyaç faizi arttıa TK azalmaktadır. GSYİH ile TK

arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. GSYİH arttıkça takipteki krediler de artmaktadır.

Banka	Değişken	Quantile Levels									OLS
		Q1	Q2	Q3	Q4	Q5	Q6	Q7	Q8	Q9	
ALBARAKA	C	-0.128709 (NA)	-0.365090 (0.2763)	-0.420888* (0.0875)	-0.434884** (0.0618)	-0.602551*** (0.0217)	-0.663539*** (0.0052)	-0.736879*** (0.0008)	-0.762426*** (0.0002)	-0.703926 (NA)	-0.509038*** (0.0006)
	LOG(TF)	-0.000337 (NA)	0.006491 (0.8667)	0.019855 (0.5391)	-0.007274 (0.8023)	-0.006303 (0.7652)	-0.025678 (0.2417)	-0.021537 (0.3285)	-0.017441 (0.4144)	-0.008317 (NA)	-0.012279 (0.4301)
	LOG(GSYIH)	0.004629 (NA)	0.016499 (0.3250)	0.019849 (0.1089)	0.024496** (0.0552)	0.030818*** (0.0246)	0.035485*** (0.0034)	0.039673*** (0.0003)	0.040683*** (0.0001)	0.037598 (NA)	0.026756*** (0.0012)
	LOG(ENF)	0.004924 (NA)	0.018768 (0.4713)	0.010459 (0.6677)	0.016249 (0.4709)	0.016987 (0.3587)	0.015262 (0.3200)	0.003571 (0.8070)	-0.001611 (0.9123)	-0.003891 (NA)	0.006703 (0.5688)
	LOG(MF)	0.001654 (NA)	-0.000749 (0.8964)	-0.000266 (0.9501)	0.001275 (0.6405)	0.000978 (0.6147)	0.002078 (0.2447)	0.001937 (0.2448)	0.002137 (0.1729)	0.001680 (NA)	0.001723 (0.1624)
	LOG(CDS)	0.006232 (NA)	0.001300 (0.9439)	-0.004270 (0.7744)	-0.010438 (0.4640)	-0.002733 (0.8311)	-4.72E-05 (0.9967)	0.001417 (0.8960)	0.002293 (0.8282)	0.001092 (NA)	0.000995 (0.9057)
	C	-0.153028 (NA)	-0.115310 (0.3698)	-0.103793 (0.4620)	-0.151623 (0.1565)	-0.128743 (0.1012)	-0.174373*** (0.0227)	-0.145988** (0.0386)	-0.189888*** (0.0130)	-0.164810 (NA)	-0.126544*** (0.0095)
KUVEYTTÜRK	LOG(TF)	-0.019878 (NA)	-0.021599*** (0.0136)	-0.023419*** (0.0160)	-0.025217*** (0.0105)	-0.016349* (0.0944)	-0.012285 (0.2256)	-0.010811 (0.2637)	-0.013593 (0.2085)	-0.015195 (NA)	-0.022924*** (0.0001)
	LOG(GSYIH)	0.008983 (NA)	0.007397 (0.3438)	0.007053 (0.4108)	0.010851 (0.1111)	0.008151* (0.0912)	0.010558*** (0.0236)	0.009140** (0.0310)	0.013330*** (0.0028)	0.011933 (NA)	0.008890*** (0.0016)
	LOG(ENF)	-0.001857 (NA)	-0.000185 (0.9803)	0.000201 (0.9802)	0.002961 (0.7228)	0.003010 (0.6918)	0.003032 (0.7027)	0.000810 (0.9227)	-0.002603 (0.7239)	-0.003603 (NA)	-0.000340 (0.9328)
	LOG(MF)	0.001083 (NA)	0.001127 (0.1883)	0.001261 (0.1680)	0.001341 (0.1508)	0.000795 (0.3627)	0.000533 (0.5389)	0.000781 (0.3096)	0.001154 (0.1073)	0.001557 (NA)	0.001359*** (0.0024)
	LOG(CDS)	0.006908 (NA)	0.006088 (0.2032)	0.005797 (0.2687)	0.000426 (0.9284)	0.003114 (0.4767)	0.001223 (0.7889)	0.001231 (0.7762)	-0.003771 (0.4627)	-0.002605 (NA)	0.003568 (0.2212)
	C	-0.622665 (NA)	-0.510908*** (0.0004)	-0.526655*** (0.0002)	-0.534071*** (0.0005)	-0.770442*** (0.0008)	-0.774324*** (0.0004)	-0.888192*** (0.0000)	-0.842189*** (0.0000)	-0.807507 (NA)	-0.717302*** (0.0000)
	LOG(TF)	0.022614 (NA)	0.007891 (0.6470)	0.018081 (0.2968)	0.015615 (0.4260)	0.002581 (0.8793)	0.002057 (0.8994)	0.009501 (0.5802)	-0.007993 (0.6479)	-0.018639 (NA)	0.008221 (0.4699)
TÜRKİYE FİNANS	LOG(GSYIH)	0.030697 (NA)	0.026273*** (0.0026)	0.026969*** (0.0011)	0.028393*** (0.0012)	0.039816*** (0.0016)	0.040313*** (0.0007)	0.046191*** (0.0001)	0.046793*** (0.0000)	0.043310 (NA)	0.037183*** (0.0000)
	LOG(ENF)	-0.016102 (NA)	-0.013537 (0.4128)	-0.013424 (0.4119)	-0.006097 (0.7336)	-0.007059 (0.6109)	-0.010578 (0.3914)	-0.015959 (0.1619)	-0.015664 (0.1158)	-0.003655 (NA)	-0.010516 (0.2258)
	LOG(MF)	-0.000224 (NA)	0.000644 (0.6084)	5.83E-05 (0.9636)	0.000159 (0.9065)	-0.000309 (0.8235)	-6.46E-05 (0.9596)	-0.000463 (0.7028)	0.000320 (0.7976)	-0.000479 (NA)	-0.000355 (0.6896)
	LOG(CDS)	0.002014 (NA)	0.003064 (0.7942)	-0.000307 (0.9770)	-0.005893 (0.5651)	0.003391 (0.7083)	0.003668 (0.6761)	0.002572 (0.7770)	-0.000666 (0.9354)	0.008461 (NA)	0.002056 (0.7381)

Tablo 18: Makroekonomik Faktörlerin Katılım Bankalarındaki Takipteki Kredilere Etkisi (3. Denklem)

*** %1, ** %5 ve * %10 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlılıkları göstermektedir.

Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

Makroekonomik değişkenlerin yer aldığı 3. denklemde:

Albaraka Türk'te ticari faiz, enflasyon oranı, mevduat faizi ve CDS tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q4, Q5, Q6 ve Q7 çeyreklerde GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. OLS tahmin değeri için GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH arttıkça takipteki krediler de artmaktadır.

Kuveyt Türk'te enflasyon oranı, mevduat faizi ve CDS tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q2'den Q5'e kadar olan dönemde ticari faiz ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Ticari faiz arttıkça TK azalmaktadır. Q5, Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. OLS tahmin değeri için ticari faiz ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Ticari faiz arttıkça TK azalmaktadır. GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. Mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Mevduat faizi arttıkça takipteki krediler de artmaktadır.

Türkiye Finans'ta ticari faiz, enflasyon oranı, mevduat faizi ve CDS tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q2'den Q8'e kadar olan dönemde GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. OLS tahmin değeri için GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH arttıkça takipteki krediler de artmaktadır.

Banka	Değişken	Quantile Levels									OLS
		Q1	Q2	Q3	Q4	Q5	Q6	Q7	Q8	Q9	
AKBANK	C	-0.491515	-0.411965*	-0.530884	-	-	-	-	-	-	-
		(NA)	(0.0928)	(0.1488)	(0.0076)	(0.0012)	(0.0012)	(0.0010)	(0.0007)	(NA)	(0.0000)
	LOG(TF)	-0.015806	-0.016501	-0.023141	-0.031676*	-	-	-	-0.049842**	-	-
		(NA)	(0.1742)	(0.2069)	(0.0828)	(0.0190)	(0.0124)	(0.0107)	(0.0497)	(NA)	(0.0048)
	LOG(GSYIH)	0.024140	0.019627	0.024821	0.036059**	0.032412***	0.028250***	0.027450***	0.035349***	0.038059	0.034913***
		(NA)	(0.1383)	(0.1745)	(0.0334)	(0.0080)	(0.0034)	(0.0013)	(0.0013)	(NA)	(0.0000)
	LOG(ENF)	-0.006575	-0.001483	-0.001134	-0.000131	0.009488	0.000620	0.004117	0.013104	0.018048	0.005513
		(NA)	(0.8854)	(0.9350)	(0.9936)	(0.5168)	(0.9589)	(0.7171)	(0.2425)	(NA)	(0.5327)
	LOG(MF)	0.001991	0.002035**	0.001827	0.001557	0.001213	0.002719**	0.002808***	0.002010	0.002738	0.001712**
		(NA)	(0.0445)	(0.2016)	(0.3017)	(0.3776)	(0.0411)	(0.002808)	(0.2354)	(NA)	(0.0673)
ANADOLUBANK	C	-0.751570	-0.752969	-0.731240	-0.622565	-0.618074	-0.386985	-0.525509	-0.617444	-	-0.693236
		(NA)	(0.1878)	(0.0209)	(0.0150)	(0.0115)	(0.0664)	(0.0088)	(0.0013)	(NA)	(0.0000)
	LOG(TF)	-0.052794	-0.051013*	-	-0.044519	-	-	-	-	-	-
		(NA)	(0.0759)	(0.0142)	(0.1153)	(0.0061)	(0.0018)	(0.0011)	(0.0001)	(NA)	(0.0000)
	LOG(GSYIH)	0.036811	0.036530	0.034413	0.025704**	0.030862***	0.021086**	0.030417***	0.036924***	0.047614	0.034627***
		(NA)	(0.1938)	(0.0412)	(0.0505)	(0.0097)	(0.0542)	(0.0053)	(0.0003)	(NA)	(0.0002)
	LOG(ENF)	-0.001656	-0.008045	-0.001258	-0.006876	-0.001339	-0.002816	0.003146	0.006918	0.015414	0.004081
		(NA)	(0.7298)	(0.9475)	(0.7235)	(0.9365)	(0.8612)	(0.8452)	(0.6656)	(NA)	(0.7469)
	LOG(MF)	0.004402	0.004620	0.005219***	0.004306***	0.006064***	0.007127***	0.006155***	0.006709***	0.005522	0.005037***
		(NA)	(0.1043)	(0.0030)	(0.0234)	(0.0025)	(0.0005)	(0.0012)	(0.0003)	(NA)	(0.0005)
DENİZBANK	C	-0.703789	-	-	-	-	-	-	-	-	-
		(NA)	(0.706959***	0.690290***	0.635049***	0.614829***	0.571243***	0.578137***	0.585145***	0.665702	0.675058***
		(0.0002)	(0.0010)	(0.0010)	(0.0002)	(0.0001)	(0.0002)	(0.0026)	(0.0012)	(NA)	(0.0000)
	LOG(TF)	-0.018686	-0.022587	-0.019486	-0.030306	-0.031717	-0.035013	-0.038401	-0.043713	-	-0.029803
		(NA)	(0.0640)	(0.1493)	(0.0211)	(0.0195)	(0.0226)	(0.0942)	(0.0935)	(NA)	(0.0035)
	LOG(GSYIH)	0.033400	0.033242***	0.032059***	0.030200***	0.029470***	0.027785***	0.031816***	0.031524***	0.037520	0.033831***
		(NA)	(0.0024)	(0.0075)	(0.0017)	(0.0011)	(0.0011)	(0.0026)	(0.0007)	(NA)	(0.0000)
	LOG(ENF)	0.001972	0.003144	0.000219	0.003879	0.003757	-0.005221	0.004913	0.003310	0.008722	0.003885
		(NA)	(0.7990)	(0.9864)	(0.7078)	(0.7103)	(0.5650)	(0.6255)	(0.7694)	(NA)	(0.5918)
	LOG(MF)	4.09E-05	-2.28E-05	-6.51E-05	0.000577	0.000628	0.001640	0.001273	0.001275	0.000850	0.000503

FIBABANK		(NA)	(0.9845)	(0.9596)	(0.5714)	(0.5448)	(0.1480)	(0.4331)	(0.4034)	(NA)	(0.5030)
	LOG(CDS)	0.018602	0.021646***	0.022846***	0.022524***	0.022330***	0.024466***	0.010095	0.015966*	0.007115	0.016892***
		(NA)	(0.0016)	(0.0030)	(0.0035)	(0.0044)	(0.0027)	(0.3791)	(0.0961)	(NA)	(0.0024)
	C	-0.267745	-0.221097**	-0.308184*	-	-	-	-	-	-	-
					0.389517***	0.444750***	0.510726***	0.495688***	0.583082***	0.812629	0.467535***
		(NA)	(0.0583)	(0.0962)	(0.0040)	(0.0001)	(0.0001)	(0.0001)	(0.0001)	(NA)	(0.0000)
	LOG(TF)	-0.001578	-0.007791	-0.007907	-0.013005	-0.012216	-0.018784	-0.021551	-0.019965	-	-0.018399
										0.024217	
		(NA)	(0.5657)	(0.4467)	(0.2109)	(0.2194)	(0.0604)	(0.0362)	(0.0438)	(NA)	(0.0716)
	LOG(GSYIH)	0.014040	0.012511**	0.016880**	0.020592***	0.022957***	0.026768***	0.026384***	0.032092***	0.042336	0.025113***
		(NA)	(0.0252)	(0.0450)	(0.0028)	(0.0002)	(0.0002)	(0.0001)	(0.0001)	(NA)	(0.0000)
	LOG(ENF)	-0.007402	-0.012140	-0.005692	-0.001435	0.002395	0.007511	0.001834	0.000216	0.015010	0.000612
		(NA)	(0.1839)	(0.5473)	(0.8590)	(0.7451)	(0.3411)	(0.8023)	(0.9743)	(NA)	(0.9354)
	LOG(MF)	0.001821	0.002674***	0.002330**	0.001992***	0.001628***	0.001411*	0.002000**	0.001838**	0.000508	0.001845***
GARANTİ		(NA)	(0.0179)	(0.0301)	(0.0128)	(0.0219)	(0.0941)	(0.0284)	(0.0329)	(NA)	(0.0232)
	LOG(CDS)	0.000541	0.001217	-0.000756	0.002032	0.002263	0.002014	0.003480	-0.001274	0.002400	0.001927
		(NA)	(0.9100)	(0.9295)	(0.7474)	(0.6796)	(0.7014)	(0.4651)	(0.8280)	(NA)	(0.7215)
	C	-0.167042	-0.310253	-0.326799	-0.378910	-	-	-	-	-	-
						0.493277***	0.484237***	0.348690***	0.344873***	0.415129	0.452200***
		(NA)	(0.1117)	(0.1147)	(0.1213)	(0.0003)	(0.0002)	(0.0046)	(0.0064)	(NA)	(0.0000)
	LOG(TF)	-0.012604	-0.012544	-0.019662	-0.026414	-	-	-	-	-	-
						0.033658***	0.036206***	0.053625***	0.064569***	0.067720	0.035590***
		(NA)	(0.3089)	(0.1501)	(0.1120)	(0.0166)	(0.0090)	(0.0121)	(0.0060)	(NA)	(0.0007)
	LOG(GSYIH)	0.009030	0.014632*	0.016141**	0.018450*	0.023556***	0.023459***	0.018274***	0.020479***	0.026277	0.022912***
		(NA)	(0.0807)	(0.0738)	(0.0788)	(0.0020)	(0.0011)	(0.0037)	(0.0009)	(NA)	(0.0000)
	LOG(ENF)	-0.001974	-0.000493	-4.83E-05	-0.006912	-0.002689	-0.005471	0.001477	0.000170	0.005644	-0.003527
		(NA)	(0.9643)	(0.9968)	(0.5676)	(0.8034)	(0.5691)	(0.8860)	(0.9866)	(NA)	(0.6276)
	LOG(MF)	0.002041	0.001322	0.001682	0.002397**	0.002029**	0.002478***	0.003122***	0.003865***	0.003637	0.002234***
HALK		(NA)	(0.4738)	(0.3111)	(0.0684)	(0.0651)	(0.0119)	(0.0114)	(0.0035)	(NA)	(0.0052)
	LOG(CDS)	0.004788	0.011064	0.011350	0.017471	0.022153***	0.022553***	0.022164***	0.018247***	0.009747	0.018098***
		(NA)	(0.2994)	(0.3471)	(0.2538)	(0.0029)	(0.0022)	(0.0012)	(0.0044)	(NA)	(0.0013)
	C	-0.198284	-0.114487	-0.098393	-0.088072*	-0.048880	-0.069039	-0.073482	-0.103338	-	-
										0.099409	0.135004***
		(NA)	(0.1376)	(0.1706)	(0.0916)	(0.2847)	(0.2080)	(0.3493)	(0.1540)	(NA)	(0.0045)
	LOG(TF)	-0.002115	-0.009055	-0.010015	-0.012373	-0.017450	-0.020195	-0.025326	-0.023924	-	-0.016561
										0.030269	
		(NA)	(0.1611)	(0.1371)	(0.0523)	(0.0058)	(0.0065)	(0.0129)	(0.0097)	(NA)	(0.0026)
	LOG(GSYIH)	0.011851	0.007896	0.007258	0.006858**	0.005504**	0.006380***	0.006399*	0.006994**	0.008455	0.009453***
		(NA)	(0.1210)	(0.1182)	(0.0256)	(0.0312)	(0.0227)	(0.0904)	(0.0513)	(NA)	(0.0006)
	LOG(ENF)	-0.015230	-0.011170*	-0.009734	-0.006325	-0.006972	-0.004727	-0.003423	-0.001024	-	-0.006107
		(NA)	(0.0882)	(0.1322)	(0.2382)	(0.1690)	(0.3618)	(0.5950)	(0.8604)	(NA)	(0.1225)

ING	LOG(MF)	0.000736	0.000927	0.000875	0.000678	0.001160**	0.001027*	0.001501**	0.001154**	0.001448	0.000923**
		(NA)	(0.1533)	(0.1898)	(0.2442)	(0.0607)	(0.0820)	(0.0259)	(0.0651)	(NA)	(0.0270)
	LOG(CDS)	0.003495	0.004519	0.004023	0.003956	0.003837	0.005049	0.007061	0.009394	0.005834	0.004562
		(NA)	(0.2469)	(0.2699)	(0.1644)	(0.1303)	(0.1588)	(0.1064)	(0.0105)	(NA)	(0.1075)
	C	-0.565852	-	-	-	-	-	-	-	-	-
			0.550307***	0.601472***	0.592015***	0.573216***	0.509192***	0.559705***	0.540005***	0.486200	0.594616***
		(NA)	(0.0004)	(0.0000)	(0.0000)	(0.0000)	(0.0000)	(0.0000)	(0.0014)	(NA)	(0.0000)
	LOG(TF)	-0.006454	-0.007418	-0.012677	-0.008537	-0.018934	-0.037504**	-0.038125**	-0.039355*	-	-
		(NA)	(0.4628)	(0.2968)	(0.5591)	(0.2220)	(0.0478)	(0.0336)	(0.0977)	(NA)	(0.0013)
	LOG(GSYIH)	0.029995	0.029160***	0.031140***	0.030325***	0.030327***	0.028402***	0.030971***	0.028950***	0.027823	0.031482***
iş		(NA)	(0.0000)	(0.0000)	(0.0000)	(0.0000)	(0.0000)	(0.0000)	(0.0001)	(NA)	(0.0000)
	LOG(ENF)	-0.001811	0.000209	0.004257	-0.005889	-0.006402	-0.001543	0.000376	-0.004693	-	-
		(NA)	(0.9850)	(0.6936)	(0.5975)	(0.5979)	(0.8975)	(0.9710)	(0.6956)	(NA)	(0.4310)
	LOG(MF)	0.000190	7.61E-05	-0.000131	0.000148	0.001065	0.001952	0.001692	0.002483	0.003092	0.001646***
		(NA)	(0.9702)	(0.9326)	(0.9319)	(0.4771)	(0.2305)	(0.2412)	(0.1264)	(NA)	(0.0173)
	LOG(CDS)	0.000765	0.000960	0.004381	0.007668	0.008032	0.009512	0.009412	0.015016	0.013172	0.011315
		(NA)	(0.8878)	(0.4678)	(0.2933)	(0.3061)	(0.1225)	(0.1058)	(0.0369)	(NA)	(0.0179)
	C	-0.542471	-	-	-	-0.420163**	-	-0.202526	-0.185036	-	-
			0.536760***	0.577566***	0.550343***		0.407471***			0.249439	0.483323***
		(NA)	(0.0238)	(0.0136)	(0.0247)	(0.0266)	(0.0219)	(0.2569)	(0.2447)	(NA)	(0.0000)
QNB	LOG(TF)	-0.022232	-0.022140	-0.034306**	-0.035307**	-0.037430**	-0.041737**	-0.062828**	-	-	-
		(NA)	(0.2075)	(0.0437)	(0.0501)	(0.0596)	(0.0454)	(0.0332)	0.062953***	0.088619	0.035825***
	LOG(GSYIH)	0.025636	0.025761**	0.028579**	0.027430**	0.021014*	0.020844**	0.011982	0.011008	0.021385	0.024405***
		(NA)	(0.0682)	(0.0477)	(0.0706)	(0.0790)	(0.0603)	(0.1652)	(0.1521)	(NA)	(0.0001)
	LOG(ENF)	0.010493	0.010975	0.009239	0.008379	-0.001207	-0.000462	0.001113	0.002212	0.011626	0.001534
		(NA)	(0.5088)	(0.5922)	(0.6426)	(0.9421)	(0.9776)	(0.9306)	(0.8470)	(NA)	(0.8499)
	LOG(MF)	0.000656	0.000615	0.001510	0.001576	0.002403	0.002489	0.004203**	0.004159***	0.005051	0.002235***
		(NA)	(0.7611)	(0.3821)	(0.3960)	(0.1874)	(0.1881)	(0.0262)	(0.0151)	(NA)	(0.0113)
	LOG(CDS)	0.013110	0.011536	0.013798	0.013988	0.018277**	0.018354**	0.021154***	0.021324***	0.002714	0.015650***
		(NA)	(0.2046)	(0.1037)	(0.1212)	(0.0398)	(0.0316)	(0.0152)	(0.0067)	(NA)	(0.0123)

TEB		(NA)	(0.7004)	(0.4100)	(0.0649)	(0.0259)	(0.0487)	(0.0388)	(0.1693)	(NA)	(0.1063)
	LOG(MF)	6.93E-05	7.41E-05	0.001197	0.001648	0.001705**	0.001532*	0.002807***	0.002094**	0.002134	0.001246**
		(NA)	(0.9726)	(0.2175)	(0.0268)	(0.0405)	(0.0761)	(0.0045)	(0.0453)	(NA)	(0.0345)
	LOG(CDS)	0.013585	0.011247**	0.013350***	0.014962***	0.017170***	0.012801**	0.006615	0.003926	0.002046	0.010184***
		(NA)	(0.0735)	(0.0150)	(0.0079)	(0.0085)	(0.0471)	(0.2505)	(0.5643)	(NA)	(0.0136)
	C	-0.243958	-0.349633**	-0.319014*	-0.260732**	-0.218170**	-0.219289**	-	-0.171812*	-	-
								0.216019***	-	0.105806	-
										0.274588***	
		(NA)	(0.0415)	(0.0968)	(0.0376)	(0.0338)	(0.0291)	(0.0200)	(0.0880)	(NA)	(0.0006)
	LOG(TF)	-0.000219	-0.004436	-0.008945	-0.004575	-0.025393	-0.027298*	-0.026058	-0.035467**	-	-
										0.062555	0.023646***
		(NA)	(0.7737)	(0.5956)	(0.7656)	(0.1192)	(0.0999)	(0.1059)	(0.0527)	(NA)	(0.0076)
	LOG(GSYIH)	0.012602	0.017634**	0.017223*	0.012096*	0.011856**	0.011912**	0.011682***	0.010212**	0.010412	0.014576***
		(NA)	(0.0545)	(0.0868)	(0.0851)	(0.0423)	(0.0354)	(0.0230)	(0.0434)	(NA)	(0.0011)
	LOG(ENF)	0.002880	0.006585	0.005018	0.005461	0.007556	0.006987	0.008406	0.004159	0.010765	0.002611
VAKIF		(NA)	(0.6026)	(0.7216)	(0.6533)	(0.5308)	(0.5592)	(0.4502)	(0.6399)	(NA)	(0.6813)
	LOG(MF)	-0.000125	-0.000397	0.000103	0.000352	0.001068	0.001256	0.001121	0.002486**	0.003528	0.001362**
		(NA)	(0.8657)	(0.9681)	(0.7882)	(0.4635)	(0.3894)	(0.4110)	(0.0432)	(NA)	(0.0446)
	LOG(CDS)	0.001525	0.003388	0.001454	0.007519	0.009152	0.010036**	0.009409**	0.010950**	0.007230	0.009724**
		(NA)	(0.6509)	(0.8704)	(0.3321)	(0.1068)	(0.0685)	(0.0641)	(0.0285)	(NA)	(0.0384)
	C	-0.048677	-0.028062	0.009435	0.043781	-0.015052	-0.021820	-0.071776	-0.092224	-	-0.039576
										0.165146	
		(NA)	(0.7211)	(0.9139)	(0.3819)	(0.8277)	(0.7684)	(0.4814)	(0.3700)	(NA)	(0.4539)
		0.003346	0.000438	-0.002986	-0.014735**	-	-	-0.016836**	-	-	-
	LOG(TF)					0.015562***	0.015343***		0.024298***	0.023835	0.015341***
		(NA)	(0.9572)	(0.7997)	(0.0380)	(0.0205)	(0.0242)	(0.0315)	(0.0175)	(NA)	(0.0153)
	LOG(GSYIH)	0.005527	0.004607	0.002471	0.002193	0.005107	0.005660	0.007820	0.008492	0.013005	0.005885
		(NA)	(0.2242)	(0.5402)	(0.4330)	(0.1688)	(0.1631)	(0.1100)	(0.1116)	(NA)	(0.0540)**
	LOG(ENF)	-0.000902	-0.000555	0.000737	-0.003898	-0.003435	-0.002468	-0.006608	-0.000435	-	-0.002223
										0.000632	
YAPIKREDİ		(NA)	(0.9297)	(0.9227)	(0.4540)	(0.4737)	(0.6094)	(0.2534)	(0.9488)	(NA)	(0.6279)
	LOG(MF)	-0.000496	-0.000186	0.000293	0.001502	0.001326	0.001272	0.001339	0.001169	0.001082	0.001051
		(NA)	(0.8957)	(0.8635)	(0.0096)***	(0.0210)***	(0.0266)**	(0.0368)**	(0.0735)**	(NA)	(0.0324)**
	LOG(CDS)	-0.004908	-0.004460	-0.003028	-0.002517	-0.001820	-0.002983	0.000652	0.003593	0.000284	-0.000378
		(NA)	(0.1329)	(0.4676)	(0.4098)	(0.5938)	(0.3963)	(0.8951)	(0.3990)	(NA)	(0.9080)
	C	-0.453572	-	-	-	-	-	-	-	-	-
			0.456444***	0.505829***	0.460470***	0.533880***	0.473426***	0.399520***	0.437440***	0.537600	0.501791***
		(NA)	(0.0040)	(0.0015)	(0.0005)	(0.0001)	(0.0001)	(0.0005)	(0.0004)	(NA)	(0.0000)
	LOG(TF)	-0.013592	-0.013997	-0.004121	-0.017719	-0.021436	-0.032193**	-0.028144	-0.027456	-	-
										0.038156	0.024822***
		(NA)	(0.4333)	(0.8257)	(0.2848)	(0.1408)	(0.0543)	(0.1798)	(0.2134)	(NA)	(0.0076)
	LOG(GSYIH)	0.020908	0.022188***	0.025832***	0.024281***	0.027655***	0.025825***	0.021271***	0.022514***	0.031430	0.026447***
		(NA)	(0.0092)	(0.0012)	(0.0011)	(0.0002)	(0.0001)	(0.0004)	(0.0001)	(NA)	(0.0000)

ZİRAAT	LOG(ENF)	0.009767	0.003632	-0.001427	-0.006271	-0.008175	-0.008860	-0.003163	-0.007100	0.006062	-0.003782
	(NA)	(0.7957)	(0.9134)	(0.5869)	(0.4214)	(0.3565)	(0.7422)	(0.4344)	(NA)	(0.5715)	(0.5715)
	LOG(MF)	-0.000807	-0.000402	-0.000731	0.001522	0.001394	0.002023**	0.001615	0.001431	0.001360	0.001160*
	(NA)	(0.8659)	(0.7827)	(0.1202)	(0.1524)	(0.0544)	(0.1883)	(0.2634)	(NA)	(0.0997)	(0.0997)
	LOG(CDS)	0.016459	0.014597*	0.008469	0.010787	0.014770**	0.015287**	0.015327**	0.019509***	0.005305	0.013595***
	(NA)	(0.0944)	(0.2588)	(0.1800)	(0.0363)	(0.0376)	(0.0485)	(0.0172)	(NA)	(0.0071)	(0.0071)
	C	-0.126090	-0.124333***	-0.113680**	-0.113606**	-0.083507***	-0.138854***	-0.155261***	-0.086186	-0.031949	-0.095114**
	(NA)	(0.0096)	(0.0305)	(0.0429)	(0.1427)	(0.0040)	(0.0009)	(0.1775)	(NA)	(0.0314)	(0.0314)
	LOG(TF)	-0.015293	-0.015315***	-0.015645***	-0.015783***	-0.018773***	-0.022487***	-0.023274***	-0.027115***	-0.026825	-0.020707***
	(NA)	(0.0026)	(0.0059)	(0.0107)	(0.0020)	(0.0007)	(0.0007)	(0.0009)	(NA)	(0.0002)	(0.0002)
	LOG(GSYIH)	0.007821	0.007741***	0.007140***	0.007237***	0.006082**	0.010261***	0.011513***	0.009523***	0.006216	0.007979***
	(NA)	(0.0031)	(0.0131)	(0.0192)	(0.0629)	(0.0005)	(0.0005)	(0.0207)	(NA)	(0.0021)	(0.0021)
	LOG(ENF)	-0.001662	-0.001898	-0.001228	-0.001023	0.000516	-0.000919	0.000450	0.001737	0.002768	0.001699
	(NA)	(0.5535)	(0.7353)	(0.7989)	(0.8964)	(0.8341)	(0.9210)	(0.7585)	(NA)	(0.6475)	(0.6475)
	LOG(MF)	0.000665	0.000678**	0.000712**	0.000700**	0.000747**	0.001045**	0.000920*	0.001173**	0.000877	0.000734**
	(NA)	(0.0316)	(0.0446)	(0.0733)	(0.0643)	(0.0402)	(0.0797)	(0.0583)	(NA)	(0.0626)	(0.0626)
	LOG(CDS)	0.004286	0.004361	0.004504	0.004165	0.003856	0.000598	-0.000842	-0.004815	-0.001956	-0.000292
	(NA)	(0.1216)	(0.1564)	(0.2281)	(0.2602)	(0.8819)	(0.8859)	(0.3978)	(NA)	(0.9124)	(0.9124)

Tablo 19: Makroekonomik Faktörlerin Konvansiyonel Bankalardaki Takipteki Kredilere Etkisi (3. Denklem)

*** %1, ** %5 ve * %10 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlılıkları göstermektedir.

Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

Akbank'ta enflasyon oranı tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q4, Q5, Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde ticari faiz ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Ticari faiz arttıkça TK azalmaktadır. Q4'ten Q8'e kadar olan dönemde GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. Q2, Q6 ve Q7 çeyreklerde mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Mevduat faizi arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. Q2, Q4, Q5, Q6, Q7 çeyreklerde CDS ve pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. CDS arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. OLS tahmin değeri için ticari faiz ve TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH, mevduat faizi ve CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Anadolu Bank'ta enflasyon oranı tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q2, Q3, Q5, Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde ticari faiz ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Ticari faiz arttıkça TK azalmaktadır. Q4, Q5, Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. Q3, Q4, Q5, Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Mevduat faizi arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. Q3, Q4, Q5, Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde CDS ve pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. CDS arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. OLS tahmin değeri için ticari faiz ve TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH, mevduat faizi ve CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Deniz Bank'ta ticari faiz, enflasyon oranı ve mevduat faizi tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q2'den Q8'e kadar olan dönemde GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. Q2, Q3, Q4, Q5, Q6 ve Q8 çeyreklerde CDS ve pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. CDS arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. OLS tahmin değeri için GSYİH ve CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Fiba Bank'ta ticari faiz, enflasyon oranı ve CDS tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q2'den Q8'e kadar olan dönemde GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. Q2'den Q8'e kadar olan dönemde mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Mevduat faizi arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. OLS tahmin değeri için GSYİH ve mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.

Garanti Bankası 'nda enflasyon oranı tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q5, Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde ticari faiz ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Ticari faiz arttıkça TK azalmaktadır. Q2'den Q8'e kadar olan dönemde GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. GSYİH arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. Q4, Q5, Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Mevduat faizi arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. Q5'ten Q8'e kadar olan CDS ve TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. CDS arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. OLS tahmin değeri için ticari faiz ve TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH, mevduat faizi ve CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki mevcuttur.

Halk Bank'ta ticari faiz ve CDS tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q4, Q5, Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. Q2 çeyrekte enflasyon oranı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Enflasyon oranı arttıkça TK azalmaktadır. Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Mevduat faizi arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. OLS tahmin değeri için GSYİH ve mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

ING Bank'ta enflasyon oranı ve mevduat faizi tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde ticari faiz ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Ticari faiz arttıkça TK azalmaktadır. Q2'den Q8'e kadar olan dönemde GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. Q8 çeyrekte CDS ve TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. CDS arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. OLS tahmin değeri için ticari faiz ve TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH, mevduat faizi ve CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

İş Bankası'nda enflasyon oranı tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q3'ten Q8'e kadar olan dönemde ticari faiz ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Ticari faiz arttıkça TK azalmaktadır. Q2, Q3, Q4, Q5 ve Q6 çeyreklerde GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. Q7 ve Q8 çeyreklerde mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Mevduat faizi arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. Q5, Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde CDS ve TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. CDS arttıkça takipteki

krediler de artmaktadır. OLS tahmin değeri için ticari faiz ve TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH, mevduat faizi ve CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.

QNB Bank'ta GSYİH tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q3, Q7 ve Q8 çeyreklerde ticari faiz ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Ticari faiz arttıkça TK azalmaktadır. Q4, Q5, Q6 ve Q7 çeyreklerde enflasyon oranı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Enflasyon oranı arttıkça TK azalmaktadır. Q5, Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Mevduat faizi arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. Q2, Q3, Q4, Q5 ve Q6 çeyreklerde CDS ve TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. CDS arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. OLS tahmin değeri için mevduat faizi ve CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.

TEB'de enflasyon oranı tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q6 ve Q8 çeyreklerde ticari faiz ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ticari faiz arttıkça TK azalmaktadır. Q2'den Q8'e kadar olan dönemde GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. Q8 çeyrekte mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Mevduat faizi arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde CDS ve pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. CDS arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. OLS tahmin değeri için ticari faiz ve TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH, mevduat faizi ve CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Vakıf Bank'ta enflasyon oranı GSYİH ve CDS tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q4, Q5, Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde ticari faiz ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Ticari faiz arttıkça TK azalmaktadır. Q4, Q5, Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Mevduat faizi arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. OLS tahmin değeri için ticari faiz ve TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH ve mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.

Yapı Kredi Bank'ta enflasyon oranı tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q6 çeyrekte ticari faiz ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ticari faiz arttıkça TK azalmaktadır. Q2'den Q8'e kadar olan dönemde GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. Q6 çeyrekte

mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Mevduat faizi arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. Q2, Q5, Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde CDS ve TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. CDS arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. OLS tahmin değeri için ticari faiz ve TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH, mevduat faizi ve CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Ziraat Bankası'nda enflasyon oranı ve CDS tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q2'den Q8'e kadar olan dönemde ticari faiz ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Ticari faiz arttıkça TK azalmaktadır. Q2'den Q8'e kadar olan dönemde GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. Q2'den Q8'e kadar olan dönemde mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Mevduat faizi arttıkça takipteki krediler de artmaktadır. OLS tahmin değeri için ticari faiz ve TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH ve mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.

SONUÇ

Artan kredi talebi ve bankaların yüksek risk alarak kredi sağlama isteği, verilen kredilerin takibe düşme oranını artırmakta ve bu durum bankaların istikrarlı bir şekilde faaliyetlerini sürdürmelerini zorlaştırmaktadır. Özellikle büyük miktardaki takipteki krediler, finans sektörünü doğrudan ve reel sektörü dolaylı olarak olumsuz etkilemektedir. Makroekonomik değişkenler ile kredi riski arasındaki ilişkinin yönü ve gücünün belirlenmesi, bankalar için kritik bir öneme sahiptir; bu, kredi riskinin etkin bir şekilde yönetilmesi, olası kredi kayıplarının tahmin edilmesi ve gerektiğinde düzenlemelerin zamanında yapılabilmesi açısından kritik öneme sahiptir. Ayrıca, bu durum, finansal istikrarın korunması için sorumlu otoriteler ve kurumlar tarafından bankaların denetlenmesi ve düzenlenmesi konusunda önemli fırsatlar sunmaktadır (Altıntaş, 2012, s. 4).

Günümüzde finansal sektördeki büyük dönüşüm, ürün ve müşteri çeşitliliğinin artması, türev ürünlerin gelişimi ve artan rekabet, bankaların daha cesurca riskli yatırımlar yapmalarına olanak sağlamıştır. Ülkemizdeki düşük faiz oranları, bankaları gelirlerini artırmak amacıyla alternatif yatırımlara yönelmeye veya daha fazla kredi vermeye itmektedir. Ancak, kredi portföyünü genişletme çabası, bankaların potansiyel borçluları değerlendirme sürecinde dikkatli olma hassasiyetlerini azaltabilecek bir faktördür. Bu durum, bankacılık sisteminin istikrarıyla ilgili endişeleri artırmaktadır (Göçmen Yağcılar ve Demir, 2015).

Bankaların takipteki kredilerinin artmaması için kredileri hem verirken hem de sonrasında takip etmeleri gerekmektedir. Bu sebeple bankaların yerine getirmesi gereken faaliyetler ve dikkat etmesi gereken hususlar vardır. Bu hususlar şu şekildedir (Kartal & Demir, 2017):

- Bankalar, kredileri izleme sistemleri kurmalıdırlar.
- Bankalar izleme sistemi oluştururken tüm müşteriler dahil edilmeli, bankanın tüm veri kaynaklarından faydalanılmalıdır.
- Bankalar izleme işlemini yaparken genel müdürlük tahsis yetkisinin bulunmadığı şubelerdeki kredileri özellikle daha dikkatli incelemelidirler.
- Bankaların izleme sistemlerinde teknik olarak erken uyarı sinyalleri kurulmalı, gerekli aksiyonların önceden alınması sağlanmalıdır.

- Mevzuat açısından ve teknik olarak mümkünse müşterilerin durumları kötüleşmeden önce ödeme güçlerini arttıracak şekilde kredi yapılandırmaları sağlanmalıdır.
- %100 karşılık ayrılan yani donuk kredi haline gelen kredilerin tasfiyesi için banka yönetim kurulu tarafından belirlenen banka içi prosedür kapsamında ele alınmalıdır. VYŞ'lere satış hususu alternatif olarak bulundurulmalıdır. Konu ile ilgili süreç sıkı bir şekilde takip edilmeli, gerekli tüm önlemler alınmalıdır. Bankalar hukuk, risk yönetimi ve tahsis hususunda tüm birimlerle birlikte eşgüdümlü olarak çalışmalıdırlar.

Çalışma toplam dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kredi kavramı, ikinci bölümde takipteki kredi kavramı, üçüncü bölümde kredi riski kavramı ve dördüncü bölümde araştırmanın analizine yer verilmiştir. İçerikle ilgili detaylı açıklamalar aşağıdaki paragraflarda açıklanmıştır.

Birinci bölümde, kredi kavramının kavramsal çerçevesi ele alınmış, konvansiyonel bankalarda ve katılım bankalarında kredi kavramı açıklanmıştır. Ayrıca kredinin ilkeleri, unsurları ve işlevleri, türleri, sınırları ve kısıtları, kredi açma yetkisi ve süreci alt başlıklar halinde açıklanmıştır.

İkinci bölümde, bankacılık sektöründeki takipteki kredi kavramı ele alınmıştır. Konvansiyonel bankalar ve katılım bankaları açısından ele alınan takipteki kredi kavramına ek olarak sınıflandırılması, takibe düşme nedenleri, ekonomi üzerine etkileri ve yönetimi ile çözüm yöntemleri bu bölümde açıklanmıştır.

Üçüncü bölümde, kredi riski kavramı kapsamlı şekilde hem konvansiyonel bankalar hem katılım bankaları için ele alınmıştır. Kredi riski yönetimi ve süreci, kredi riskinin özellikleri ve çeşitleri, kredi riskine sebep olan faktörler, kredi riskini azaltmaya yönelik politikalar, kredi limitlerinin sınırlandırılması, konvansiyonel bankalarda ve katılım bankalarında risk türleri bu bölümde anlatılmıştır.

Dördüncü bölümde, takipteki kredileri etkileyen bankaya özgü ve makroekonomik faktörler konvansiyonel bankalar ve katılım bankaları için karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır. Değişkenler ve metodoloji açıklanarak analiz bulguları yorumlanmıştır. Analiz sonuçları için hem bankaya özgü hem makroekonomik değişkenler için üç ayrı denklem denenmiştir. Her denklemde farklı değişkenler için sonuç denenmiştir. Sonuçların anlam düzeyleri birbirine yakın olduğu için çalışmada tüm denklemlere ayrı ayrı yer verilmiştir.

Bankaya özgü değişkenler için birinci denklemde hem konvansiyonel hem katılım bankaları için bağımlı değişken olarak takipteki krediler, bağımsız değişken olarak krediler, NK ve BB kullanılmıştır.

1. denklem için katılım bankalarında bankaya özgü faktörlerin takipteki kredilere etkisi:

- Albaraka Türk'te toplam krediler, NK ve BB tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. OLS tahmin değeri için NK negatif ve anlamlı bulunmuştur.
- Kuveyt Türk'te TK ile toplam krediler arasında negatif ve anlamlı ilişki vardır. NK, tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı ilişki vardır. OLS tahmin değeri için TK ile krediler arasında negatif ve anlamlı, BB ile pozitif ve anlamlı ilişki vardır.
- Türkiye Finans'ta takipteki krediler ile toplam krediler arasındaki ilişki yalnızca Q8'de negatif ve anlamlıdır. NK, tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. BB ile TK arasındaki ilişki yalnızca Q8'de pozitif ve anlamlıdır. OLS tahmin değeri için TK ile krediler arasında negatif ve anlamlı, BB ile arasında pozitif ve anlamlı ilişki vardır.

1. denklem için konvansiyonel bankalarda bankaya özgü faktörlerin takipteki kredilere etkisi:

- Akbank'ta TK ile krediler arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. NK tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. OLS tahmin değeri için TK ile krediler arasında negatif ve anlamlı, BB ile arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.
- Anadolubank'ta krediler ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Q7 ve Q8 çeyreklerde NK ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Q2, Q3, Q4, Q5 ve Q6 çeyreklerde BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. OLS tahmin değeri için TK ile NK ve BB arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.
- Denizbank'ta krediler ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. NK tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. OLS tahmin değeri için TK ile krediler arasında negatif ve anlamlı, BB ile arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.
- Fibabanka'da krediler ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. NK tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.

OLS tahmin değeri için TK ile krediler arasında negatif ve anlamlı, BB ile arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.

- Garanti BBVA’da krediler ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. NK tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. OLS tahmin değeri için TK ile krediler arasında negatif ve anlamlı, BB ile arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.
- Halkbank’ta krediler, NK, BB ve OLS tahmin değeri tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır.
- ING Bank’ta krediler ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. NK ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. OLS tahmin değeri için TK ile krediler arasında negatif ve anlamlı, BB ve NK ile arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.
- Türkiye İş Bankası’nda krediler ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. NK tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. OLS tahmin değeri için TK ile krediler arasında negatif ve anlamlı, BB ile arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.
- QNB Finansbank’ta krediler, NK, BB ve OLS tahmin değeri tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır.
- TEB’de krediler ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. NK tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. OLS tahmin değeri için TK ile krediler arasında negatif ve anlamlı, BB ile arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.
- Vakıf Bank’ta krediler, NK, BB ve OLS tahmin değeri tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır.
- Yapı Kredi’de krediler ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. NK tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. OLS tahmin değeri için TK ile krediler arasında negatif ve anlamlı, BB ile arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.
- Ziraat Bankası’nda krediler ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. NK tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. OLS tahmin değeri için TK ile krediler arasında negatif ve anlamlı, BB ile arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.

Bankaya özgü değişkenler için ikinci denklemde hem konvansiyonel hem katılım bankaları için bağımlı değişken olarak TK, bağımsız değişken olarak krediler/GSYİH oranı, aktif karlılığı ve BB kullanılmıştır.

2. denklem için katılım bankalarında bankaya özgü faktörlerin takipteki kredilere etkisi:

- Albaraka Türk'te krediler/GSYİH oranı tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q2, Q3 ve Q4 çeyreklerde aktif karlılığı ile TK arasında negatif ve anlamlı ilişki vardır. Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. OLS tahmin değeri için TK ile aktif karlılığı arasında negatif ve anlamlı, BB ile arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.
- Kuveyt Türk'te krediler / GSYİH oranı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Aktif karlılığı tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. OLS tahmin değeri için TK ile krediler / GSYİH oranı arasında negatif ve anlamlı, BB ile arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.
- Türkiye Finans'ta krediler / GSYİH oranı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Aktif karlılığı tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. OLS tahmin değeri için TK ile krediler / GSYİH oranı arasında negatif ve anlamlı, BB ile arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.

2. denklem için konvansiyonel bankalarda bankaya özgü faktörlerin takipteki kredilere etkisi:

- Akbank'ta krediler/GSYİH oranı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Q5 ve Q6 çeyreklerde aktif karlılığı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. OLS tahmin değeri için TK ile krediler/GSYİH oranı ve aktif karlılığı arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır.
- Anadolubank'ta Q2, Q3 ve Q5 çeyreklerde krediler/GSYİH oranı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde aktif karlılığı ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. OLS tahmin değeri için TK ile krediler/GSYİH oranı arasında negatif ve anlamlı, aktif karlılığı ve BB ile pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.

- Denizbank'ta krediler/GSYİH oranı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Aktif karlılığı tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. OLS tahmin değeri için TK ile krediler/GSYİH oranı arasında negatif ve anlamlı, aktif karlılığı ile pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.
- FİBA Bank'ta Q5, Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde krediler/GSYİH oranı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Aktif karlılığı tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. OLS tahmin değeri için TK ile krediler/GSYİH arasında negatif ve anlamlı BB ile arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.
- Garanti Bankası'nda krediler/GSYİH oranı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Krediler/GSYİH oranı arttıkça TK azalmaktadır. Aktif karlılığı tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. OLS tahmin değeri için TK ile krediler/GSYİH oranı arasında negatif ve anlamlı, BB ile pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.
- Halkbank'ta krediler/GSYİH oranı, aktif karlılığı, BB ve OLS tahmin değeri için tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır.
- ING Bank'ta krediler/GSYİH oranı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Aktif karlılığı tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. OLS tahmin değeri için TK ile krediler/GSYİH oranı arasında negatif ve anlamlı, BB ve aktif karlılığı ile pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.
- İş Bankası'nda krediler/GSYİH oranı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Aktif karlılığı tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. OLS tahmin değeri için TK ile krediler/GSYİH oranı arasında negatif ve anlamlı, BB ve aktif karlılığı ile pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.
- QNB Bank'ta krediler/GSYİH oranı, aktif karlılığı, BB ve OLS tahmin değeri için tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır.
- TEB'de krediler/GSYİH oranı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Aktif karlılığı tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. OLS tahmin değeri için TK ile krediler/GSYİH oranı arasında negatif ve anlamlı, BB ile pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.

- Vakıf Bank'ta krediler/GSYİH oranı, aktif karlılığı ve BB tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. OLS tahmin değeri için BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.
- Yapı Kredi'de Q8'de krediler/GSYİH oranı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Aktif karlılığı tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. OLS tahmin değeri için TK ile krediler/GSYİH oranı arasında negatif ve anlamlı, BB ile pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.
- Ziraat Bankası'nda Q5, Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde krediler/GSYİH oranı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Aktif karlılığı tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. OLS tahmin değeri için TK ile krediler/GSYİH oranı arasında negatif ve anlamlı, BB ile pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.

Bankaya özgü değişkenler için üçüncü denklemde hem konvansiyonel hem katılım bankaları için bağımlı değişken olarak TK, bağımsız değişken olarak krediler/mevduat oranı, özkaynak karlılığı ve BB kullanılmıştır.

3. denklem için katılım bankalarında bankaya özgü faktörlerin takipteki kredilere etkisi:

- Albaraka Türk'te krediler/mevduat oranı ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Özsermaye karlılığı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. OLS tahmin değeri için TK ile krediler/mevduat oranı ve BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı, özsermaye karlılığı ile negatif ve anlamlı bir ilişki vardır.
- Kuveyt Türk'te Q2, Q3 ve Q4 çeyreklerde krediler/mevduat oranı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Q8'de özsermaye karlılığı ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Q2 ve Q3 çeyreklerde BB ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Q8'de BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. OLS tahmin değeri için krediler/mevduat oranı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır.
- Türkiye Finans'ta Q6'da krediler/mevduat oranı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Q8'de özsermaye karlılığı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Q5, Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.

vardır. OLS tahmin değeri için TK ile krediler/mevduat oranı ve özsermaye karlılığı arasında negatif ve anlamlı, BB ile pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.

3. denklem için konvansiyonel bankalarda bankaya özgü faktörlerin takipteki kredilere etkisi:

- Akbank'ta krediler/mevduat oranı tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q4, Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde özsermaye karlılığı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Q4, Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. OLS tahmin değeri için TK ile özsermaye karlılığı arasında negatif ve anlamlı, BB ile pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.
- Anadolubank'ta krediler/mevduat oranı tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde özsermaye karlılığı ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. OLS tahmin değeri için TK ile özsermaye karlılığı ve BB arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.
- Denizbank'ta krediler/mevduat oranı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Q3, Q4 ve Q7 çeyreklerde özsermaye karlılığı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. OLS tahmin değeri için TK ile krediler/mevduat oranı ve özsermaye karlılığı arasında negatif ve anlamlı, BB ile pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.
- FİBA Bank'ta krediler/mevduat oranı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Özsermaye karlılığı tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. OLS tahmin değeri için TK ile krediler/mevduat oranı arasında negatif ve anlamlı, BB ile arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.
- Garanti BBVA'da krediler/mevduat oranı tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q6 ve Q7 çeyreklerde özsermaye karlılığı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. OLS tahmin değeri için TK ile krediler/mevduat oranı ve özsermaye karlılığı arasında negatif ve anlamlı, BB ile pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.
- Halkbank'ta Q2'de krediler/mevduat oranı ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Özsermaye karlılığı tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q3, Q4, Q5, Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. OLS tahmin değeri için BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.

- ING Bank'ta krediler/mevduat oranı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Özsermaye karlılığı ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. OLS tahmin değeri için TK ile krediler/mevduat oranı arasında negatif ve anlamlı, özsermaye karlılığı ve BB ile pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.
- İş Bankası'nda krediler/mevduat oranı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Özsermaye karlılığı tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. OLS tahmin değeri için TK ile krediler/mevduat oranı arasında negatif ve anlamlı, BB ile pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.
- QNB Bank'ta krediler/mevduat oranı, özsermaye karlılığı, BB ve OLS tahmin değeri tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır.
- TEB'de, krediler/mevduat oranı tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Özsermaye karlılığı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. OLS tahmin değeri için TK ile krediler/mevduat oranı arasında negatif ve anlamlı, BB ile pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.
- Vakıfbank'ta krediler/mevduat oranı ve BB tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q2'de özsermaye karlılığı ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. OLS tahmin değeri BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.
- Yapı Kredi'de krediler/mevduat oranı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Özsermaye karlılığı tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. OLS tahmin değeri için TK ile krediler/mevduat oranı arasında negatif ve anlamlı, BB ile pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.
- Ziraat Bankası'nda krediler/mevduat oranı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Q2 ve Q3 çeyreklerde özsermaye karlılığı ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. BB ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. OLS tahmin değeri için TK ile krediler/mevduat oranı arasında negatif ve anlamlı, BB ile pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.

Makroekonomik değişkenler için birinci denklemde hem konvansiyonel hem katılım bankaları için bağımlı değişken olarak TK, bağımsız değişken olarak konut faizi, GSYİH, enflasyon, mevduat faizi ve CDS kullanılmıştır.

1. denklem için katılım bankalarında makroekonomik faktörlerin takipteki kredilere etkisi:

- Albaraka Türk'te enflasyon oranı ve CDS tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q2, Q6 ve Q7 çeyreklerde konut faizi ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Q4, Q5, Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Q2, Q3, Q4, Q5 ve Q6 çeyreklerde mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. OLS tahmin değeri için konut faizi ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.
- Kuveyt Türk'te enflasyon oranı tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q3 ve Q4 çeyreklerde konut faizi ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Q8'de mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Q2 ve Q3 çeyreklerde CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı ilişki vardır. OLS tahmin değeri için konut faizi ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı ilişki vardır.
- Türkiye Finans'ta konut faizi, mevduat faizi ve CDS tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Q8'de enflasyon oranı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. OLS tahmin değeri için GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.

1. denklem için konvansiyonel bankalarda makroekonomik faktörlerin takipteki kredilere etkisi:

- Akbank'ta konut faizi, enflasyon oranı ve mevduat faizi tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. OLS tahmin değeri için GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.
- Anadolubank'ta enflasyon oranı tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde konut faizi ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Q5, Q7 ve Q8 çeyreklerde GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Q4, Q5, Q7 ve Q8 çeyreklerde mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.

Q3, Q4, Q5 ve Q6 çeyreklerde CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. OLS tahmin değeri için konut faizi ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.

- Denizbank'ta konut faizi, enflasyon oranı ve mevduat faizi tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Q4, Q5 ve Q6 çeyreklerde CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. OLS tahmin değeri için GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.
- FİBA Bank'ta enflasyon oranı ve CDS tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde konut faizi ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. OLS tahmin değeri için konut faizi ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.
- Garanti Bankası'nda konut faizi, enflasyon oranı ve OLS tahmin değeri tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q5, Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Q8'de mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Q5, Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.
- Halkbank'ta konut faizi ve enflasyon oranı tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q2 ve Q4 çeyreklerde GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Q7'de mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Q5, Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. OLS tahmin değeri için GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Enflasyon oranı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.
- ING Bank'ta enflasyon oranı tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q3'de konut faizi ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Q7'de mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Q7 ve Q8 çeyreklerde CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.

vardır. OLS tahmin değeri için konut faizi ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Q7 ve Q8 çeyreklerde CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.

- İş Bankası'nda konut faizi ve enflasyon oranı tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q2, Q3 ve Q8 çeyreklerde GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Q7'de mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Q2, Q3, Q4, Q5, Q6 ve Q7 çeyreklerde CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. OLS tahmin değeri için konut faizi ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.
- QNB Bank'ta konut faizi tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q4'te GSYİH ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Q4, Q5 ve Q6 çeyreklerde enflasyon oranı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Q3, Q4 ve Q5 çeyreklerde mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Q2, Q3, Q4, Q5 ve Q6 çeyreklerde CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. OLS tahmin değeri için enflasyon oranı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.
- TEB'de konut faizi ve enflasyon oranı tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q5, Q6 ve Q7 çeyreklerde GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Q8'de mevduat faizi ile takipteki kredilerle TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Q5, Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. OLS tahmin değeri için konut faizi ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.
- Vakıf Bank'ta GSYİH, enflasyon oranı ve CDS tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q4, Q5, Q6 ve Q7 çeyreklerde konut faizi ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Q3, Q4, Q5, Q6 ve Q7 çeyreklerde mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. OLS tahmin değeri için konut faizi ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.

- Yapı Kredi’de konut faizi, enflasyon oranı ve mevduat faizi tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Q4, Q5, Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. OLS tahmin değeri için konut faizi ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.
- Ziraat Bankası’nda enflasyon oranı ve mevduat faizi tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q8’de konut faizi ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Q3, Q4, Q5, Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Q3’de CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. OLS tahmin değeri için konut faizi ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.

Makroekonomik değişkenler için ikinci denklemde hem konvansiyonel hem katılım bankaları için bağımlı değişken olarak TK, bağımsız değişken olarak ihtiyaç faizi, GSYİH, enflasyon, mevduat faizi ve CDS kullanılmıştır.

2. denklem için katılım bankalarında makroekonomik faktörlerin takipteki kredilere etkisi:

- Albaraka Türk’te ihtiyaç faizi, enflasyon oranı, mevduat faizi ve CDS tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q4, Q5, Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. OLS tahmin değeri için GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.
- Kuveyt Türk’te enflasyon oranı tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q2, Q3, Q4 ve Q5 çeyreklerde ihtiyaç faizi ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Q8’de mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Q2’de CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. OLS tahmin değeri için ihtiyaç faizi ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.

- Türkiye Finans'ta ihtiyaç faizi, enflasyon oranı, mevduat faizi ve CDS tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. OLS tahmin değeri için GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.

2. denklem için konvansiyonel bankalarda makroekonomik faktörlerin takipteki kredilere etkisi:

- Akbank'ta ihtiyaç faizi, enflasyon oranı ve mevduat faizi tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q5, Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Q2, Q3, Q4, Q5, Q6 ve Q7 çeyreklerde CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. OLS tahmin değeri için GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.
- Anadolu Bank'ta enflasyon oranı tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q2, Q3, Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde ihtiyaç faizi ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Q4, Q5 ve Q6 çeyreklerde CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. OLS tahmin değeri için ihtiyaç faizi ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.
- Denizbank'ta ihtiyaç faizi, enflasyon oranı ve mevduat faizi tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Q4, Q5 ve Q6 çeyreklerde CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. OLS tahmin değeri için ihtiyaç faizi ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.
- FİBA Bank'ta ihtiyaç faizi, enflasyon oranı ve CDS tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. OLS tahmin değeri için GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.

- Garanti Bankası'nda ihtiyaç faizi ve enflasyon oranı tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q5, Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Q8'de mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Q5, Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. OLS tahmin değeri için ihtiyaç faizi ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.
- Halk Bank'ta ihtiyaç faizi, enflasyon oranı ve mevduat faizi tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q4'de GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. OLS tahmin değeri için ihtiyaç faizi ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.
- ING Bank'ta enflasyon oranı tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q6 ve Q7'de ihtiyaç faizi ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Q8'de mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Q6 ve Q7 çeyreklerde CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. OLS tahmin değeri için ihtiyaç faizi ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.
- İş Bankası'nda enflasyon oranı ve mevduat faizi tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q3'te ihtiyaç faizi ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Q3 ve Q8'de GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Q3, Q4, Q5, Q6 ve Q7 çeyreklerde CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. OLS tahmin değeri için ihtiyaç faizi ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.
- QNB Bank'ta GSYİH tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q2, Q3, Q4 ve Q6 çeyreklerde ihtiyaç faizi ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Q4, Q5

ve Q6 çeyreklerde enflasyon oranı ile TK arasında negatif ve anlamlı ilişki vardır. Q3, Q4, Q5, Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. OLS tahmin değeri için ihtiyaç faizi ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.

- TEB’de ihtiyaç faizi, enflasyon oranı ve mevduat faizi tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q2, Q3, Q4, Q5 ve Q6 çeyreklerde GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Q5, Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. OLS tahmin değeri için ihtiyaç faizi ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.
- Vakıf Bank’ta GSYİH, enflasyon oranı ve CDS tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q3, Q4, Q5, Q6 ve Q7 çeyreklerde ihtiyaç faizi ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Q3, Q4, Q5 ve Q6 çeyreklerde mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. OLS tahmin değeri için ihtiyaç faizi ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.
- Yapı Kredi’de ihtiyaç faizi, enflasyon oranı ve mevduat faizi tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Q4, Q5, Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. OLS tahmin değeri için ihtiyaç faizi ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.
- Ziraat Bankası’nda enflasyon oranı, mevduat faizi ve CDS tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. İhtiyaç faizi ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Q3, Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. OLS tahmin değeri için ihtiyaç faizi ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.

Makroekonomik değişkenler için üçüncü denklemde hem konvansiyonel hem katılım bankaları için bağımlı değişken olarak TK, bağımsız değişken olarak ticari faiz, GSYİH, enflasyon, mevduat faizi ve CDS kullanılmıştır.

3. denklem için katılım bankalarında makroekonomik faktörlerin takipteki kredilere etkisi:

- Albaraka Türk'te ticari faiz, enflasyon oranı, mevduat faizi ve CDS tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q4, Q5, Q6 ve Q7 çeyreklerde GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. OLS tahmin değeri için GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.
- Kuveyt Türk'te enflasyon oranı, mevduat faizi ve CDS tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q2, Q3, Q4 ve Q5 çeyreklerde ticari faiz ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Q5, Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. OLS tahmin değeri için ticari faiz ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.
- Türkiye Finans'ta ticari faiz, enflasyon oranı, mevduat faizi ve CDS tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. OLS tahmin değeri için GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.

3. denklem için konvansiyonel bankalarda makroekonomik faktörlerin takipteki kredilere etkisi:

- Akbank'ta enflasyon oranı tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q4, Q5, Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde ticari faiz ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Q4, Q5, Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Q2, Q6 ve Q7 çeyreklerde mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Q2, Q4, Q5, Q6, Q7 çeyreklerde CDS ve pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. OLS tahmin değeri için ticari faiz ve TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH, mevduat faizi ve CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.
- Anadolu Bank'ta enflasyon oranı tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Ticari faiz ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Q4, Q5, Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. CDS ve pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. OLS tahmin değeri için ticari faiz ve TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH, mevduat faizi ve CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.

- Deniz Bank'ta ticari faiz, enflasyon oranı ve mevduat faizi tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. CDS ve pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. OLS tahmin değeri için GSYİH ve CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.
- Fiba Bank'ta ticari faiz, enflasyon oranı ve CDS tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. OLS tahmin değeri için GSYİH ve mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.
- Garanti Bankası'nda enflasyon oranı tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q5, Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde ticari faiz ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Q4, Q5, Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Q5, Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde CDS ve pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. OLS tahmin değeri için ticari faiz ve TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH, mevduat faizi ve CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.
- Halk Bank'ta ticari faiz ve CDS tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Q2 çeyrekte enflasyon oranı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. OLS tahmin değeri için GSYİH ve mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.
- ING Bank'ta enflasyon oranı ve mevduat faizi tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde ticari faiz ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Q8 çeyrekte CDS ve TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. OLS tahmin değeri için ticari faiz ve TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH, mevduat faizi ve CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.
- İş Bankası'nda enflasyon oranı tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Ticari faiz ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Q2, Q3, Q4, Q5 ve Q6 çeyreklerde GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Q7 ve Q8 çeyreklerde mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Q5, Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde CDS ve pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. OLS tahmin değeri için ticari

faiz ve TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH, mevduat faizi ve CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.

- QNB Bank'ta GSYİH tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q3, Q7 ve Q8 çeyreklerde ticari faiz ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Q4, Q5, Q6 ve Q7 çeyreklerde enflasyon oranı ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Q5, Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Q2, Q3, Q4, Q5 ve Q6 çeyreklerde CDS ve TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. OLS tahmin değeri için mevduat faizi ve CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.
- TEB'de enflasyon oranı tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q6 ve Q8 çeyreklerde ticari faiz ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Q8 çeyrekte mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde CDS ve pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. OLS tahmin değeri için ticari faiz ve TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH, mevduat faizi ve CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.
- Vakıf Bank'ta enflasyon oranı GSYİH ve CDS tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q4, Q5, Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde ticari faiz ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Q4, Q5, Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. OLS tahmin değeri için ticari faiz ve TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH ve mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.
- Yapı Kredi Bank'ta enflasyon oranı tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q6 çeyrekte ticari faiz ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Q6 çeyrekte mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Q2, Q5, Q6, Q7 ve Q8 çeyreklerde CDS ve pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. OLS tahmin değeri için ticari faiz ve TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH, mevduat faizi ve CDS ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.
- Ziraat Bankası'nda enflasyon oranı ve CDS tüm çeyreklerde anlamsız çıkmıştır. Q2'den Q8'e kadar olan dönemde ticari faiz ile TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Mevduat faizi

ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. OLS tahmin değeri için ticari faiz ve TK arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. GSYİH ve mevduat faizi ile TK arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.

✓ Bankaya özgü değişkenlerde:

Katılım bankalarında; toplam kredi hacminin, krediler/GSYİH oranının, krediler/mevduat oranının, özkaynak karlılığının anlamlı ve negatif yönde etkilediği tespit edilmiştir.

Konvansiyonel bankalarda; toplam kredi hacminin, krediler/GSYİH oranının, krediler/mevduat oranının anlamlı ve negatif yönde etkilediği tespit edilmiştir. Özsermaye karlılığı anlamsız çıkmıştır.

Her iki banka için de banka büyüklüğü, takipteki kredileri anlamlı ve pozitif yönde etkilemiştir.

Her iki bankada da net kar ve aktif karlılığı anlamsız çıkmıştır.

✓ Makroekonomik değişkenlerde:

Katılım bankalarında; konut faizinin anlamlı ve negatif yönde etkilediği tespit edilmiştir. CDS ve ticari faiz ile takipteki krediler arasındaki ilişki anlamsız çıkmıştır. CDS, konvansiyonel bankalardaki takipteki kredileri etkilerken katılım bankalarındaki takipteki kredileri etkilememektedir. Ülke derecelendirmesini gösteren CDS genellikle finansal riskin bir göstergesi olduğundan reel sektör ağırlıklı çalışan katılım bankalarında takipteki kredileri etkilememiştir. Ticari kredi faizleri, konvansiyonel bankalardaki takipteki kredileri etkilerken katılım bankalarındaki takipteki kredileri etkilememektedir. Katılım bankaları şer'i hassasiyetten dolayı ticari kredi verirken daha seçici olduğundan ticari kredi faizleri takipteki kredileri etkilememiştir.

Konvansiyonel bankalarda; konut faizinin ve ticari faizin anlamlı ve negatif yönde etkilediği tespit edilmiştir. CDS ile takipteki krediler arasındaki ilişki pozitif ve anlamlıdır.

Her iki bankada da GSYİH, katılım bankalarında 3. denklem hariç mevduat faizi pozitif yönlü ve anlamlı çıkmıştır. Katılım bankalarında 3. Denklemden mevduat faizi anlamsız çıkmıştır.

Her iki bankada da enflasyonun, ihtiyaç faizinin takipteki krediler üzerindeki etkisi anlamsız çıkmıştır.

Analiz sonucunda katılım bankaları ve konvansiyonel bankalar arasında takipteki kredileri etkileyen değişkenlerin ne yönde etkilediği hususunda önemli bir farklılık bulunmamaktadır.

Bu yorumlar yalnızca sağlanan analiz verilerine dayanmakta ve ön gözlemler olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Kapsamlı ekonomik analiz yapabilmek için daha geniş yelpazedeki faktörler dikkate alınmalı ve bankacılık sektörünün, piyasa koşullarının ve makroekonomik göstergelerin kapsamlı bir şekilde incelenmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu, 224 (2005).
<https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/arastirma-ve-yayinlar/kitaplar/kitaplar/55?year=> (Erişim Tarihi 03/04/2023)
- AAOIFI. (2015). *AAOIFI Standartları*. TKBB Yayınları.
- Abid, L., Ouertani, M. N., & Zouari-Ghorbel, S. (2014). Macroeconomic and Bank-Specific Determinants of Household's Non-Performing Loans in Tunisia: A Dynamic Panel Data. *Procedia Economics and Finance*, 13(December 2013), 58–68.
- Acar Boyacıoğlu, M. (2002). Operasyonel Risk ve Yönetimi. *Bankacılar Dergisi*, 43.
- Afşar, M., & Afşar, A. (2010). *Finansal Ekonomi: SPK Lisanslama Sınavlarına Uyumlu*. Detay Yayıncılık.
- Ahmad, F. (2013). Corruption and Information Sharing as Determinants of Non-Performing Loans. *Bsrj*, 4(1), 87–98. <https://doi.org/10.2478/bsrj-2013-0008>
- Ahmad, F., Abbas, Z., & Bashir, T. (2013). Explanatory Power of Macroeconomic Variables as Determinants of Non-Performing Loans: Evidence form Pakistan. *World Applied Sciences Journal*, 22(2), 243–255.
- Ahmad, F., & Bashir, T. (2013). *Explanatory Power of Macroeconomic Variables as Determinants of Non- Performing Loans : Evidence from Pakistan Explanatory Power of Macroeconomic Variables as Determinants of Non-Performing Loans : Evidence form Pakistan. August 2015.*
- Ahmed, S., Majeed, M. E., Thalassinis, E., & Thalassinis, Y. (2021). The Impact of Bank Specific and Macro-Economic Factors on Non-Performing Loans in the Banking Sector: Evidence from an Emerging Economy. *Journal of Risk and Financial Management*, 14(5), 217.
- Aizenman, J., Hutchison, M., & Jinjara, Y. (2013). What is The Risk of European Sovereign Debt Defaults? Fiscal Space, CDS Spreads and Market Pricing of Risk. *Journal of International Money and Finance*, 34, 37–59.
- Ak, A. (2014). Meşrûiyet Analizi Bağlamında Varlık Yönetim Şirketleri. *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi*, 24, 127–148.
- Akgüç, Ö. (2007). *Banka Yönetimi ve Performans Analizi*. Arayış Basım ve Yayıncılık.
- Akgüç, Ö. (2011). *Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi*. Arayış Basım ve Yayıncılık.
- Akın, C. (1986). *Faizsiz Bankacılık ve Kalkınma*. Kayıhan Yayınları.
- Aksel, K. H. (2001). Kredi Riski Yönetimi. *Active Bankacılık ve Finans Dergisi*, 65–86.

- Aktepe, İ. E. (2010). *İslâm Hukuku Çerçevesinde Finansman ve Bankacılık* (A. Yabanlı (ed.)).
- Aktepe, İ. E. (2017a). *Katılım Finans*. TKBB Yayınları, 1–278.
- Aktepe, İ. E. (2017b). *Katılım Finans*. TKBB Yayınları.
- Aktepe, İ. E., & Dereci, M. (2019). İslam Hukukunda Akit Teorisi ve Katılım Bankacılığında Akitler. *Yaşayan Katılım Bankacılığı*.
- Al-Jarhi, M. A. (2021). *Economic Analysis: An Islamic Perspective - I*. TKBB Yayınları, ASBÜ Yayınları.
- Alkin, E., Savaş, T., & Akman, V. (2001a). *Bankalarda Risk Yönetimine Giriş*. Çetin Matbaacılık.
- Alkin, E., Savaş, T., & Akman, V. (2001b). *Finansal Aracılığın Evrimi*. Filiz Kitabevi.
- Allen, F., & Santomero, A. M. (1998). The Theory of Financial Intermediation. *Journal of Banking & Finance*, 21(1998), 1461–1485.
- Allen, L., Boudoukh, J., & Saunders, A. (2003). *Understanding Market, Credit, and Operational Risk: The Value at Risk Approach*. Wiley-Blackwell; 1st edition.
- Aloğlu, Z. T. (2005). *Bankacılık Sektörünün Karşılaştığı Riskler ve Bankacılık Krizler Üzerindeki Etkileri*. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası. (Erişim Tarihi 20/05/2023)
- Alomar, I. (2008). Financial Intermediation in Muslim Community: Issues and Problems. *MPRA Paper*, 8298.
- Altay, E. (2014). *Bankacılıkta Risk - Piyasa Riski Kredi Riski ve Operasyonel Riskin Ölçümü ve Yönetimi*. Derin Yayınları.
- Altay, E. (2015). *Bankacılıkta Risk: Piyasa Riski Kredi Riski ve Operasyonel Riskin Ölçümü ve Yönetimi*. Derin Yayınları, 2. Baskı.
- Altinkaya, Ş. (2017). *Bireysel Kredilerin Kredi Riskini Etkileyen Bireysel Faktörler Üzerine Bir Uygulama*. Ömer Halis Demir Üniversitesi.
- Altıntaş, M. A. (2006). *Bankacılıkta Risk Yönetimi ve Sermöaye Yeterliliği*. Turhan Kitabevi.
- Altıntaş, M. A. (2012). *Kredi Kayıplarının Makroekonomik Değişkenlere Dayalı Olarak Tahmini ve Stres Testleri - Türk Bankacılık Sektörü İçin Ekonometrik Bir Yaklaşım*.
- Altıntaş, S. (2021). *Takipteki Alacakların Türk Bankacılık Sektörü Finansal Değişkenleri Üzerindeki Etkisinin Analizi*. İstanbul Üniversitesi.

- Andrew, K. (1999). *Mastering Credit Derivatives*, Financial Times & Prentice Hall. *Great Britain Federal Reserve Bank of St. Louis Review*, 77(3).
- Ansell, J., & Wharton, F. (1992). *Risk: Analysis, Assessment and Management*. Wiley & Sons, Incorporated, John.
- Aras, G., & Müslümov, A. (2004). Kredi Piyasalarında Asimetrik Bilgi Ve Bankacılık Sistemi Üzerine Etkileri. *İktisat, İşletme ve Finans Dergisi*, 19(222), 55–65.
- Arslan, C. (2005). *Döviz Kuru Riski ve Yönetimi*. Ankara Üniversitesi Yayınları.
- Aşık, A. (2020). *Bankacılık Sektöründe Kredi Riskini Etkileyen Makroekonomik Göstergeler: Türkiye Örneği* [Marmara Üniversitesi].
- Ataçoğlu, H. (2006). *Kredi Riski Takibi, Sorunlu Krediler ve Erken Uyarı Sistemleri*. İstanbul Üniversitesi.
- Ayaydın, H., Pilatin, A., & Barut, A. (2021). Takipteki Kredilerin Bankaya Özgü, Finansal ve Makroekonomik Belirleyicileri: Türkiye Örneği. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*.
- Aydeniz, E. Ş. (2008). *İşletmelerde Gelecek (Futures) ve Opsiyon Sözleşmeleri İle Risk Yönetimi*. Arıkan Yayıncılık.
- Aydın, N., Delikanlı, İ. U., Çabukel, R., Erdal, L., Erdal, F., & Ergeç, E. H. (2018). Bankacılık ve Sigortacılığa Giriş. In M. Toprak & M. Coşkun (Eds.), *Bankacılık ve Sigortacılığa Giriş*. Anadolu Üniversitesi.
- Aydoğmuş, T. (2021). Murabaha İşlemlerinin Türkiye Finansal Raporlama Standartları Ve Faizsiz Finans Muhasebe Standartları Kapsamında Değerlendirilmesi. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 17(17), 49–71.
- Babuşcu, Ş. (1997). *Bankacılıkta Risk Derecelendirmesi ve Türk Bankacılık Sektörüne Uygulanması*. SPK Yayınları.
- Babuşcu, Ş. (2005). *Basel II Düzenlemeleri Çerçevesinde Bankalarda Risk Yönetimi*. Akademi Consulting & Training.
- Babuşcu, Ş., Hazar, A., & İskender, A. (2006). *Banka Risk Yönetimi Basel I-II-III-IV Düzenlemeleri*. Akademi Consulting Training.
- Badar, M., & Javid, A. Y. (2013). Impact of Macroeconomic Forces on Non-Performing Loans: An Empirical Study of Commercial Banks in Pakistan. *WSEAS TRANSACTIONS on BUSINESS and ECONOMICS*, 10(1), 82–120.
- Bahadır, C. (2018). *Sorunlu Kredilerin Yönetiminde Varlık Yönetim Şirketlerinin Rolü ve Türkiye Uygulanması*. Başkent Üniversitesi.
- Başar, M., & Coşkun, M. (2006). *Bankacılık Uygulamaları*. Anadolu Üniversitesi Yayınları.

- Basel Committee. (2006). *International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards* (Issue 4).
- Batjargal, B. (2019). *Takipteki Kredilerin Makroekonomik Belirleyicileri: Moğolistan Bankacılık Sektörü Üzerine Bir Uygulama*. Gazi Üniversitesi.
- BCBS, B. C. on B. S. (2000). Principles for the Management of Credit Risk. In *Federal Reserve Board*.
- BDDK. (2007). *Sermaye Ölçümü ve Sermaye Standartlarının Uluslararası Düzeyde Uyumlaştırılması*. (Erişim Tarihi 29/04/2023).
- BDDK. (2012). *Bankaların İç Denetim ve Risk Yönetimi Sistemleri Hakkında Yönetmelik*. (Erişim Tarihi 29/04/2023).
- BDDK. (2015). *Bankaların İç Sistemleri ve İçsel Sermaye Yeterliliği Değerlendirme Süreci Hakkında Yönetmelik*. (Erişim Tarihi 24/06/2023).
- BDDK. (2016). *Kredilerin Sınıflandırılması ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik*. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=22599&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5> (Erişim Tarihi 24/06/2023)
- BDDK. (2023). *Türkiye’de Faaliyet Gösteren Bankalar*. <https://www.bddk.org.tr/Kurulus/Liste/77>. (Erişim Tarihi 06/04/2023)
- Beck, R., & Jakubik, P. (2013). *Non-Performing Loans What Matters in Addition to The Economic Cycle?* 1515.
- Beck, R., Jakubik, P., & Piloiu, A. (2013). *Non-Performing Loans: What Matters in Addition to the Economic Cycle?* In *SSRN Electronic Journal* (Issue 1515).
- Bejaoui, R., & Bouzgarrou, H. (2014). Determinants of Tunisian Bank Profitability. *The International Journal of Business and Finance Research*, 8(4), 121–131.
- Belkıs, S. (1990). *Kredilendirme Süreci ve Kredi Yönetimi*. Muhasebe Enstitüsü.
- Bengisu, B. (2014). *Bankacılık Sektöründe Ticari Kredi Kullandırma Süreci İlkeleri Sorunlar ve Etkinliği*. Sakarya Üniversitesi.
- Berger, A. N., & DeYoung, R. (1997). Problem Loans and Cost Efficiency in Commercial Banks. *Journal of Banking and Finance*, 21(6), 849–870.
- Berk, N. (2001). *Bankacılıkta Pazara Yönelik Kredi Yönetimi*. Beta Yayın Dağıtım A.Ş.
- Bessis, J. (2015). *Risk Management in Banking*.
- Bhattarai, S. (2014). Determinants of Non-Performing Loans: Perception of Nepali Bankers. *Economic Journal of Development Issues*, 17(1), 128–148.

- Bielecki, T. R., & Rutkowski, M. (2002). *Credit Risk: Modeling, Valuation & Hedging*. MacMillan Co.
- Bikker, J. ., & Metzmakers, P. A. J. (2005). Bank provisioning behaviour and procyclicality. *Journal of International Financial Markets, Institutions and Money*, 15(2), 141–157.
- Billah, M. M. (2019). *Islamic Insurance Products - Exploring Takaful Principles, Instruments and Structures*. Palgrave Macmillan.
- BIS. (1998). Enhancing Bank Transparency. *Basel Committee on Banking Supervision*, September, 1–25.
- Bloem, A. M., & Freeman, R. (2005). The Treatment of Nonperforming Loans. In *Statistics Department International Monetary Fund (IMF)*.
- Bolak, M. (2016). *Risk ve Yönetimi*. Birsan Yayınevi.
- Bolgün, K. E., & Akçay, M. B. (2016). *Risk Yönetimi Türk Finans Piyasalarında Entegre Risk Ölçüm ve Yönetim Uygulamaları*. Scala Yayıncılık.
- Bonner, C., Lelyveld, I. Van, & Zymek, R. (2013). Banks' Liquidity Buffers and the Role of Liquidity Regulation. In *DNB Working Paper* (Issue 393).
- Boss, M., Fenz, G., Pann, J., Puhr, C., Schneider, M., & Ubl, E. (2009). Modeling Credit Risk through the Austrian Business Cycle: An update of the OeNB Model. In *Financial Stability Report* (Vol. 17, Issue June).
- Boudriga, A., & Taktak, N. B. (2010). *Bank Specific, Business and Institutional Environment Determinants of Banks Non-Performing Loans : Evidence from MENA Countries*. January.
- Boudriga, A., Taktak, N. B., & Jellouli, S. (2010). *Bank Specific, Business and Institutional Environment Determinants of Banks Nonperforming Loans: Evidence from MENA Countries*.
- Brunnermeier, M. K. (2009). Deciphering the Liquidity and Credit Crunch 2007–2008. *Journal of Economic Perspectives*, 23(1), 77–100.
- Bulut, H. İ., & Er, B. (2012). *Katılım Finansmanı - Katılım Bankacılığı ve Girişim Sermayesi* (A. Yabanlı (ed.)). Türkiye Katılım Bankaları Birliği (TKBB).
- Calamos, N. P. (1995). Convertible Arbitrage Insight and Tecniques for Successful Hedging. *Journal of Economic Perspectives*, 9(4).
- Can, E. (2003). *Operasyonel Risk ve Yönetimi*. Sermaye Piyasası Kurulu.
- Çan, E. (2014). Sorunlu Kredi Transferi ve Fiyatlaması Üzerine Bir Çalışma. *Türkiye Bankalar Birliği*, 25.

- Candan, H., & Özün, A. (2006). *Bankalarda Risk Yönetimi ve Basel II*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, I.Baskı.
- Çerçi, D. (2008). *Türk Bankacılık Sisteminde Kredi Riski Yönetimi ve Yapı Kredi Bankasına İlişkin Örnek Bir Uygulama*. Muğla Üniversitesi.
- Çetin, A. (2020). *Faizsiz Finans Kuruluşları Muhasebesi Tek Düzen Hesap Planı ve AAOIFI Standartları Çerçevesinde*. TKBB Yayınları.
- Cevherli, F. (2023). *İslam Hukukunda Mudarebe Ortaklığı ve Katılım Bankacılığındaki Yeri*. Sakarya Üniversitesi.
- Chan, K. F., & Marsden, A. (2014). Macro Risk Factors of Credit Default Swap Indices In A Regime-Switching Framework. *Journal of International Financial Markets, Institutions & Money* 29, 285–308.
- Çiftçi, R. (2016). *Türk Bankacılık Sektöründe Sorunlu Krediler Ve Makroekonomik Konjonktür*. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi.
- Clichici, D., & Colesnicova, T. (2013). The Impact of Macroeconomic Factors on Non-Performing Loans in the Republic of Moldova. *Journal of Financial and Monetary Economics*, 1(1), 73–78.
- Cornford, A. (2000). *The Basle Committee's Proposals for Revised Capital Standards: Rationale, Design and Possible Incidence* (G-24 Discussion Paper Series, Issue 3).
- Coşkun, M. (2010). *Para ve Sermaye Piyasaları: Kurumlar, Araçlar, Analiz*. Detay Yayıncılık.
- Crouhy, M., Galai, D., & Mark, R. (2006). *The Essential of Risk Management*. McGraw-Hills, Fourth Edition, The Macmillan Press.
- Cumhurbaşkanlığı Finans Ofisi. (2022). *Katılım Finans Strateji Belgesi 2022-2025 Bütüncül Dönüşüm*.
- Ćurak, M., Pepur, S., & Poposki, K. (2013). Determinants of Non-Performing Loans - Evidence from Southeastern European Banking Systems. *Banks and Bank Systems*, 8(1), 45–53.
- De Bock, R., & Demyanets, A. (2012). Bank Asset Quality in Emerging Markets: Determinants and Spillovers. *IMF Working Papers*, 12(71), 1.
- Dimitrios, A., Helen, L., & Mike, T. (2016). Determinants of Non-Performing Loans: Evidence from Euro-Area Countries. *Finance Research Letters*, 18, 116–119.
- Dinç, H. H. (2022). *Türk Bankacılık Sektöründe Takipteki Kredilerin Makro Ekonomik Etkileri* [Bilecik Şeyh Edabali Üniversitesi].

- Doğan, S. (2021). *Türk Bankacılık Sektöründe Sorunlu Krediler Ve Yeniden Yapılandırma Etkileri Ve Sonuçları*. İstanbul Aydın Üniversitesi.
- Donaldson, T. H. (1989). *Credit Risk and Exposure Securitization and Transactions*. St Martin's Press. Dowd.
- Dönmez, İ. K. (2023). Murabaha. In *TDV İslâm Ansiklopedisi* (pp. 1–4). islamansiklopedisi.org.tr/murabaha (Erişim Tarihi 06/06/2023)
- E.M.N.N, E., & A.A., A. (2015). Determinants of Non-Performing Loans İn Licensed Commercial Banks: Evidence from Sri Lanka. *Asian Economic and Financial Review*, 5(6), 868–882.
- Eken, M. H. (2006). Türk Bankacılık Sektörü Yapılanma Sürecinde Bankalarda Finansal Risk Yönetimi-I. *Analiz Dergisi*, 6(15).
- Eken, M. H., & Selimler, H. (2004). *Banka Muhasebesi*. Der Yayınları.
- Ekim Kocaman, B., Hazar, A., & Babuşcu, Ş. (2018). Türk Bankacılık Sektöründe Sorunlu Kredilerin Yapılandırılmasının Banka Karlılığı Üzerine Etkileri. *Ekonomi, Politika & Finans Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 226–242.
- Ergül, N. (2004). *Herkes İçin Finans*. Literatür Yayıncılık.
- Eriş, İ. (2021). *Şer'i Standartlar ve Operasyonel Gerekliklikler* (H. Hacak & E. Taşkesen Sancar (eds.)). TKBB Yayınları.
- Erol, C., Baklaci, H. F., Aydoğan, B., & Tunç, G. (2014). Performance Comparison of Islamic (Participation) Banks and Commercial Banks in Turkish Banking Sector. *EuroMed Journal of Business*, 9(2), 114–128.
- Ersoy, A., Hazıroğlu, T., Albayrak, R. A., Özsoy, Ş., Görmüş, Ş., Yabanlı, A., Acar, A. B., Acar, O., Koyuncu, O., Solak, M. Y., Halitoğlu, İ., Halaçoğlu, B., Akkaya, Ü., Aktepe, İ. E., Dereci, M., Durmuş, A., Sevinç, E., Kütük, H., Kaya, S., ... Çetin, A. (2019). *Yaşayan ve Gelişen Katılım Bankacılığı* (Ş. Görmüş, R. A. Albayrak, & A. Yabanlı (eds.)). TKBB Yayınları.
- Espinoza, R., & Prasad, A. (2010). Nonperforming Loans in the GCC Banking System and their Macroeconomic Effects. *IMF Working Papers*, 10(224), 1.
- Fadjar, A., Jumana, Y. L., & Gunawan, B. (2021). The Effect Of Current Ratio, Net Profit Margin, Debt To Equity Ratio Firm Size And Return On Equity On Price Earning Ratio Empirical Studies On Consumer Goods Industry Companies Listed On Idx (Years 2018-2020). *Review of International Geographical Education Online*, 11(6), 714–727.
- Farhan, M., Sattar, A., Chaudhry, A. H., & Khalil, F. (2012). Economic Determinants of Non-Performing Loans: Perception of Pakistani Bankers. *European Journal of Business and Management*, 4(19), 87–99.

- Fayed, M. E. (2013). Student Comparative Performance Study of Conventional and Islamic Banking in Egypt. *Journal of Applied Finance & Banking*, 3(2), 1–14.
- Fıkırkoca, M. (2003). *Bütünsel Risk Yönetimi*. Kalder Yayınları.
- Fırat, A. M. (2022). *Bankacılık Sektöründe Sorunlu Krediler İle Makro Ekonomik Değişkenler Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Türkiye Örneği (2003-2020)*. Eskişehir Anadolu Üniversitesi.
- Fofack, H. L. (2005). Nonperforming loans in Sub-Saharan Africa : Causal analysis and macroeconomic implications. *Working Paper of World Bank Policy Research*, WPS3769, 1–36.
- Garcia-Marco, T., & Dolores, R.-F. (2008). Risk-Taking Behaviour and Ownership in The Banking Industry: The Spanish Evidence. *Journal of Economics and Business*, 60(4), 332–354.
- Genç, E., & Şaşmaz, M. Ü. (2016). Takipteki Banka Kredilerinin Makroekonomik Belirleyicileri: Ticari Krediler Örneği. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 36(36), 119–129.
- Gezu, G. (2014). Determinants of Nonperforming Loans: Empirical Study in Case of Commercial Banks in Ethiopia. *Journal of Business Studies Quarterly*, 1(2), 74–79.
- Ghosh, A. (2015). Banking-Industry Specific and Regional Economic Determinants of Non-Performing Loans: Evidence from US States. *Journal of Financial Stability*.
- Ghosh, A. (2017). Sector-Specific Analysis of Non-Performing Loans in The US Banking System and Their Macroeconomic Impact. *Journal of Economics and Business*, 93, 29–45.
- Gizaw, M., Kebede, M., & Selvaraj, S. (2015). The Impact of Credit Risk on Profitability Performance of Commercial Banks in Ethiopia. *African Journal of Business Management*, 9(2), 59–66.
- Göçmen Yağcılar, G., & Demir, S. (2015). Türk Bankacılık Sektöründe Takipteki Kredi Oranları Üzerinde Etkili Olan Faktörlerin Belirlenmesi. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 7(1), 221–229.
- Godlewski, C. J. (2004). *Capital Regulation and Credit Risk Taking: Empirical Evidence from Banks in Emerging Market Economies*. 33(August).
- Gökmen, B. (2007). *Bankalarda Finansal Tablolar Analizi*. İstanbul Üniversitesi.
- Goyal, K. A., & Agrawal, S. (2010). Risk Management in Indian Banks: Some Emerging Issues. *Int. Eco. J. Res.*, 1(1), 102–109.
- Greene, W. (2017). *Econometric Analysis*. Pearson, 8th Edition.

- Greenidge, K., & Grosvenor, T. (2010). Forecasting Non-Performing Loans in Barbados. *Journal of Business, Finance & Economics in Emerging Economies*, 5(1), 79–108.
- Gülhan, Ü., & Uzunlar, E. (2011). Bankacılık Sektöründe Kârlılığı Etkileyen Faktörler: Türk Bankacılık Sektörüne Yönelik Bir Uygulama. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(1), 341–368.
- Gülmüş, B., & Çiftçi, O. (1993). *Krediler*. Garanti Eğitim Merkezi Yayınları.
- Gümrah, Ü. (2009). *Kredi Türevleri ve Gelişmekte Olan Ülkelerde Kredi Temerrüt Swapları Üzerine Bir Araştırma*. İstanbul Üniversitesi.
- Hadriche, M. (2015). Banks Performance Determinants: Comparative Analysis between Conventional and Islamic Banks from GCC Countries. *International Journal of Economics and Finance*, 7(9), 169–177.
- Hatiboğlu, Z. (1996). *İşletme Finansı*. Temel Araştırma A.Ş. Yayınları.
- Hatipoğlu, M., Şaşmaz, M. Ü., & Ertürk, O. (2015). Türk Bankacılık Sektöründe Takipteki Kredilerin Merkezi Yönetim Bütçesi Üzerindeki Etkileri. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, 52(606).
- Hazar, A., & Babuşcu, Ş. (2019). *Bankacılığa Giriş - Temel Bankacılık Bilgileri*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Hazıroğlu, T., Koyuncu, O., & Solak, M. Y. (2019). Katılım Bankacılığı İş Modeli. In *Yaşayan ve Gelişen Katılım Bankacılığı*.
- Holton, G. A. (2004). Defining Risk. *Financial Analysts Journal*, 60(6), 19–25. [https://doi.org/ISSN: 0015-198X \(Print\) 1938-3312 \(Online\) Journal](https://doi.org/ISSN: 0015-198X (Print) 1938-3312 (Online) Journal).
- Horasan, M., & Horasan, I. (2012). Kredilendirme Süreci ve Basel II Kriterleri İle Karşılaştırılması. *Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 32(1), 201–230.
- Hu, J. L., Li, Y., & Chiu, Y. H. (2004). Ownership and Non-Performing Loans: Evidence from Taiwan's Banks. *Developing Economies*, 42(3), 405–420.
- İltaş, T. (2021). Kredi Riski Ölçüm Modellerinin Değerlendirilmesi. *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 13(25), 516–547.
- IMF, I. M. F. (2006). Financial Soundness Indicators. In *International Monetary Fund*.
- Isaev, M., & Masih, M. (2017). Macroeconomic and Bank-Specific Determinants of Different Categories of Non-Performing Financing in Islamic Banks: Evidence from Malaysia. *Munich Personal RePEc Archive*, 79719, 1–24.
- Isik, O., & Bolat, S. (2017). *Determinants of Non-Performing Loans of Deposit Banks in Turkey*. 341–350.

- Jiménez, G., & Saurina, J. (2006). Credit Cycles, Credit Risk, and Prudential Regulation. *International Journal of Central Banking*, 2(January), 65–98.
- Jorion, P. (2009). Risk Management Lessons from The Credit Crisis. *European Financial Management*, 15(5), 923–933.
- Karaaslan, İ. (2019). *Makroekonomik Değişkenlere Dayalı Kredi Riski Ölçümü: Türkiye ve AB Ülkeleri Bankacılık Sektöründe Kredi Riski Stres Testi Uygulaması*. Anadolu Üniversitesi.
- Karaçelik, N. (2018). *Enflasyon - Faiz Oranları İle Döviz Değerlerinin Banka Kredilerine Etkisi ve Takipteki Krediler: 2000-2016 Dönemi Üzerine İnceleme*. Celal Bayar Üniversitesi.
- Karademir, F. (2016). *Finansal Analiz ve Kredi İşlemleri*. Elma Yayınevi.
- Karamustafa, C. (2013). *Türk Bankacılık Sektöründe Sorunlu Kredilerin Analizi ve Uygulamaya Yönelik Politika Önerileri*. Galatasaray Üniversitesi.
- Karamustafa, C. (2019). *Bankacılık Sektöründe Sorunlu Krediler İle Makroekonomik Değişkenler Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Türkiye Örneği* [Marmara Üniversitesi].
- Karataş, A. R. (2022). *Finansal İstikrar Açısından Konvansiyonel Bankacılık Ve Katılım Bankacılığı: Mukayeseli Bir Analiz*. Aksaray Üniversitesi.
- Kartal, M. T., & Demir, C. H. (2017). Türkiye’de Katılım Bankacılığında Sorunlu Kredilerin Varlık Yönetim Şirketlerine Satışı Üzerine Bir İnceleme ve Yöntem Önerileri. *İslam Ekonomisi ve Finansı Dergisi (İEFD)*, 3(1), 89–115.
- Kaval, H. (2000). *Bankalarda Risk Yönetimi*. Gazi Kitabevi.
- Kavcıoğlu, Ş. (2011). Ticari Bankacılıkta Kredi Riskinin ve Kredi Riski Ölçüm Modellerinin Değerlendirilmesi. *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 3(5), 11–19.
- Kaya, F. (2012). *Bankacılık Giriş ve İlkeleri*. Beta Yayınevi, 1. Baskı.
- Kazancı, F. (2021). Katılım Bankacılığı İhracat Finansmanında Murabaha Yöntemi Uygulamaları. *Journal of Islamic Economics and Finance (JIEF)*, 7(1), 175–199.
- Keeton, W. R., & Morris, C. S. (1987). Why Do Banks’ Loan Losses Differ? *Economic Review*, 3–21.
- Kekeç Yaman, P. (2022). *Alacak Yönetiminde Sorunlu Krediler Ve Varlık Satışlarının Tahsilat Performansına Etkisi*. Beykent Üniversitesi.
- Khan, M. M., & Bhatti, M. I. (2008). Development in Islamic Banking: A Financial Risk-Allocation Approach. *The Journal of Risk Finance*, 9(1), 40–51.

- Khediri, K. Ben, Charfeddine, L., & Youssef, S. Ben. (2015). Islamic Versus Conventional Banks in The GCC Countries: A Comparative Study Using Classification Techniques. *Research in International Business and Finance*, 33, 75–98.
- Khemraj, T., & Pasha, S. (2009). The Determinants of Non-Performing Loans: An Econometric Case Study of Guyana. *Neurologia Medico-Chirurgica*, 10(1), 40–48.
- Kimball, R. C. (2000). Failures in Risk Management. *New England Economic Review*, 1–12.
- Kırcalı, S. (2016). *Bankacılıkta Karlılığı Oluşturan Faktörlerin İncelenmesi, Türk Bankacılık Sektörü Verileri Baz Alınarak Sürdürülebilir Karlılık Konusunun Analiz Edilmesi*. Okan Üniversitesi.
- Klein, N. (2013). Non-Performing Loans in CESEE: Determinants and Impact on Macroeconomic Performance. In *IMF Working Papers* (Vol. 13, Issue 72).
- Koenker, R., & Bassett, G. (1978). Regression Quantiles. *Econometrica*, 46(1), 33–50.
- Koenker, R., & Hallock, K. F. (2001). Quantile Regression. *Journal of Economic Perspectives*, 15(4), 143–156.
- Konstantakis, K. N., Michaelides, P. G., & Vouldis, A. T. (2016). Non-Performing Loans (NPLs) in A Crisis Economy: Long-Run Equilibrium Analysis with A Real Time VEC Model for Greece (2001-2015). *Physica A: Statistical Mechanics and Its Applications*, 451, 149–161.
- Koyuncu, C., & Saka, B. (2011). *Takipteki Kredilerin Özel Sektöre Verilen Krediler ve Yatırımlar Üzerindeki Etkisi*. 113–124.
- Križanič, F., & Oplotnik, Ž. J. (2015). The CDS and the Government Bonds Markets During The Last Financial Crisis. *Zagreb International Review of Economics and Business*, 18(2), 21–30.
- Lata, R. S. (2014). Non-Performing Loan and Its Impact on Profitability of State Owned Commercial Banks in Bangladesh: An Empirical Study. In *Proceedings of 11th Asian Business Research Conference*, 26–27.
- Leblebici Teker, D. (2006). *Bankalarda Operasyonel Risk Yönetimi*. Literatür Yayıncılık.
- Leblebici Teker, D., & Ülengin, B. (2005). Bankacılıkta Operasyonel Risk Ölçüm Modellerinin Türk Bankacılık Sektöründe Faaliyet Gösteren Bir Bankaya Uygulanması. *İTÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 13–24.
- Lindgren, F. (2015). *The Credit Default Swap Option*. Copenhagen Business School.
- Louzis, D. P., Vouldis, A. T., & Metaxas, V. L. (2012). Macroeconomic and Bank-Specific Determinants of Non-Performing Loans in Greece: A Comparative Study

- of Mortgage, Business and Consumer Loan Portfolios. *Journal of Banking and Finance*, 36(4), 1012–1027.
- Macit, F. (2012). What Determines The Non-Performing Loans Ratio: Evidence from Turkish Commercial Banks. *CEA Journal of Economics*, 77(560), 33–40.
- Makri, V., Tsagkanos, A., & Bellas, A. (2014). *Determinants of Non-Performing Loans : The Case of Eurozone*. 77(January 2012), 193–206.
- Mazreku, I., Morina, F., Misiri, V., Spiteri, J. V., & Grima, S. (2018). Determinants of the Level of Non-Performing Loans in Commercial Banks of Transition Countries. *European Research Studies Journal*, 21(3), 3–13.
- Mbicho, C. W., & Senaji, T. (2015). *Influence of Credit Management on The Loan Performance Among Microfinance Institutions in Kenya* (Vol. 2, Issue 78).
- Messai, A. S., & Jouini, F. (2013). Micro and macro determinants of refugee economic status. *Journal of Social Service Research*, 27(4), 33–60.
- Mesutoğlu, B. (2001). *Sorunlu Aktiflerin Varlık Yönetimi Şirketlerince Tasfiyesi-Ülke Örnekleri*.
- Mileris, R. (2012). *Macroeconomic Determinants of Loan Portfolio Credit Risk in Banks*. 23(5), 496–504.
- Mileris, R. (2014). Macroeconomic Factors of Non-Performing Loans in Commercial Banks. *Ekonomika*, 93(1), 22–39.
- Mirza, A. (2006). *Kredi Riski Yönetiminde Erken Uyarı Sistemleri ve Sorunlu Kredilerin İzlenmesi*. Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Miyakawa, D., & Watanabe, S. (2012). What Determines CDS Prices? Evidence from the Estimation of Protection Demand and Supply. In *International Review of Finance* (No. 1210; DBJ Discussion Paper Series, Vol. 14, Issue 1).
- Muhammad, R., Suluki, A., & Nugraheni, P. (2020). Internal factors and non-performing financing in Indonesian Islamic rural banks. *Cogent Business and Management*, 7(1), 1–13.
- Nalbantoğlu, R. T. (2001). Türk Bankacılık Sektöründe Krediler Ve Muhasebe Denetim Mesleği. *Uluslararası Muhasebe Sempozyumu*.
- Neyapti, B., & Dincer, N. N. (2014). Macroeconomic Impact of Bank Regulation and Supervision: A Cross-Country Investigation. *Emerging Markets Finance and Trade*, 50(1), 52–70.
- Nkusu, M. (2011). Nonperforming Loans and Macrofinancial Vulnerabilities in Advanced Economies. *IMF Working Papers*, 11(161), 1.

- Öcal, T. (2022). *Bankacılıkta Kredi Riski Yönetimi, Kredi Riski Ölçüm Modelleri ve Türkiye Uygulaması*. İstanbul Üniversitesi.
- OECD. (2010). *Competition, Concentration and Stability in The Banking Sector* (Issue February).
- Okay, G. (2015). *Temel Bankacılık Hizmet ve Ürünleri, Bankacılık Giriş ve İlkeleri* (F. Kaya (ed.)). Beta Basım - 4. Baskı.
- Öker, A. (2007). *Ticari Bankalarda Kredi ve Kredi Riski Yönetimi - Bir Uygulama*. Marmara Üniversitesi.
- Oktay, S., & Temel, H. (2007). Basel II Kriterleri Ekseninde Ticari Bankalarda Kredi Riski Yönetiminin Karşılaştırılmasına Yönelik Bir Saha Çalışması. *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(6), 163–186.
- Öner, H. (2012). *Kredi Temerrüt Swapları ve Gelişmekte Olan Ülkelerdeki Uygulamaları: Türkiye Örneği*. İstanbul Üniversitesi.
- Oni, O. O. (2019). *Determinants of Non-Performing Loans of Deposit Money Banks in Sub-Saharan Africa*.
- Ordu, A. (2019). *Yeni Finansal Mimaride Bankacılık Kredi Sisteminde Donuk Alacakların Yönetimi ve Bir Uygulama*. Marmara Üniversitesi.
- Özden, K. Ö. (2010). *Ticari Bankalarda Kredilendirme Süreci ve Kredi Riski Yönetimi*. Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Özel, Ö. (2022a). *Türkiye Bankacılık Sektörü Sorunlu Kredilerinin Yapısı ve Belirleyicilerinin ARDL Sınır Testi Yöntemi ile Analizi*. Ankara Üniversitesi.
- Özel, Ö. (2022b). Türkiye Bankacılık Sektöründe Takipteki Kredileri Etkileyen Faktörlerin Analizi. *Journal of Business Research - Turk*, 14(2), 1148–1163.
- Özgür, S. (2019). *Bankacılık Sektöründe Kredi Riski ve Kredi Türevleri: Amprik Bir Uygulama*. Hacettepe Üniversitesi.
- Ozili, P. K. (2018). Impact of Digital Finance on Financial Inclusion and Stability. *Borsa Istanbul Review*, 18(4), 329–340.
- Özsoy, M. T. (2012). Risk Odaklı Denetim ABD Uygulaması ve Türkiye Açısından Değerlendirilmesi. *Active Bankacılık ve Finans Dergisi*.
- Özsoy, Ş., & Sayar, Y. (2018). *KOBİ'ler İçin Adım Adım Katılım Bankacılığı*.
- Özyurt, G. (2003). Kredi Türevleri. *Active Dergisi*, 1(31).
- Pamukçu, B. (2009). *Kredi ve İhracat Kredi Sigortaları*. Avcıol Basım Yayın.

- Papaioannou, M. G. (2006). Exchange Rate Risk Measurement and Management: Issues and Approaches for Firms. *IMF Working Papers*, 06(255).
- Parasız, İ. (2000). *Para Banka ve Finansal Piyasalar*. Ezgi Kitapevi Yayınları.
- Pehlivan, Ö. B. (2020). *Non-Performing Loans And Asset Management Companies In Turkey*. Boğaziçi Üniversitesi.
- Penza, P., & Bansal, V. K. (2001). *Measuring Market Risk with Value at Risk*.
- Podpiera, J., & Weill, L. (2007). *Bad Luck or Bad Managment? Emerging Banking Market Experience* (No. 5; Working Paper Series).
- Polat, A. (2018). Macroeconomic Determinants of Non-Performing Loans: Case of Turkey and Saudi Arabia. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 3(April), 693–709.
- Psaila, A., Spiteri, J., & Grima, S. (2019). The Impact of Non-Performing Loans on the Profitability of Listed Euro-Mediterranean Commercial Banks. *International Journal of Economics and Business Administration*, 7(4), 166–196.
- Pyle, D. H. (1999). *Risk Management and Regulation in Banking* (pp. 7–14). Springer Link.
- Raharjo, P. G., Hakim, D. B., Manurung, A. H., & Maulana, T. N. A. (2014). The Determinant of Commercial Banks' Interest Margin in Indonesia: An Analysis of Fixed Effect Panel Regression. *International Journal of Economics and Financial Issues*, 4(2), 295–308.
- Ramoğlu, M. (2018). *Türkiye’de Kobilere Sorunlu Kredilerin Yönetimi: Sorunlu Hale Gelen Kobi Kredilerinin Erken Uyarı Sinyallerinin Değerlendirilmesi*. İstanbul Ticaret Üniversitesi.
- Ranjan, R., & Dhal, S. C. (2003a). Non-Performing Loans and Terms of Credit of Public Sector Banks in India: An Empirical Assessment. *Reserve Bank of India Occasional Papers*, 24(3).
- Ranjan, R., & Dhal, S. C. (2003b). *Non-Performing Loans and Terms of Credit of Public Sector Banks in India: An Empirical Assessment*. 24(3).
- Rejeb, A. Ben, & Arfaoui, M. (2016). Financial Market Interdependencies: A Quantile Regression Analysis of Volatility Spillover. *Research in International Business and Finance*, 36, 140–157.
- Retnowati, A., & Jayanto, P. Y. (2020). Factors Affecting Non-Performing Financing at Islamic Commercial Banks in Indonesia. *Accounting Analysis Journal*, 9(1), 38–45.
- Rosly, S. A. (2005). Critical Issues on Islamic Banking and Financial Markets. In *Islamic Banking and Financial Markets* (pp. 147–150).

- Rosly, S. A., & Abu Bakar, M. A. (2003). Performance of Islamic and Mainstream Banks in Malaysia. *International Journal of Social Economics*, 30(12), 1249–1265.
- Roy, S. G. (2014). Determinants of Non-Performing Assets in India - Panel Regression. *Eurasian Journal of Economics and Finance*, 2(3), 69–78.
- Rozzani, N., & Rahman, R. A. (2014). *Determinants of Bank Performance : Conventional versus Islamic Determinants of Bank Performance : Conventional versus Islamic*. July.
- Saadallah, R. (2007). Trade Financing in Islam. In *Handbook of Islamic Banking* (pp. 172–191).
- Saba, I., Kouser, R., & Azeem, M. (2012). Determinants of Non Performing Loans: Case of US Banking Sector. *The Romanian Economic Journal*, 44, 125–136.
- Şahbaz, N. (2010). *Türk Bankacılık Sektöründe Sorunlu Krediler Ve Makro Ekonomik Etkileri: Türkiye Örneği*.
- Şahbaz, N., & İnkaya, A. (2014). Türk Bankacılık Sektöründe Sorunlu Krediler ve Makro Ekonomik Etkileri. *Optimum Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 1(1), 69–82.
- Şakar, H. (2002a). *Bankalarda Kredilendirme Teknikleri*. Akdeniz Yayıncılık.
- Şakar, H. (2002b). *Risk Yönetimi Açısından Bankalarda Aktif Pasif Yönetimi*. Mida Eğitim Merkezi Yayınları.
- Salas, V., & Saurina, J. (2002). Credit Risk in Two Institutional Regimes : Spanish Commercial and Savings Banks. *Journal of Financial Services Research*, 203–224.
- Sanalan Bilici, N. (2019). Turizm Sektöründe Özsermaye Kârlılığının Değerlendirilmesi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 82, 41–54.
- Saw, A. T. W., Ooi, A. Y., Yap, W. K., Patrick, Z., & Salam, S. N. (2022). Bank Ownership and Non-Performing Loans of Islamic and Conventional Banks in An Emerging Economy. *International Journal of Economics and Management*, 16(3), 339–349.
- Scannella, E. (2016). Theory and Regulation of Liquidity Risk Management in Banking. *Int. J. Risk Assessment and Management*, 19(1/2).
- Scott, A. (2003). Credit Risk Management of Credit Derivatives. *Razor Risk Management System, American Economic Review*, 78(2).
- Selçuk, H., & Darıcı, A. (2003). Türk Bankacılık Sektöründe Tahsilil Gecikmiş Alacaklar. *Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Öneri Dergisi*, 5(20), 173–189.
- Selçuk, H., & K. Batu, T. (2014). *Ticari Banka Yönetiminin Temelleri*. Nobel Akademik Yayıncılık.

- Selçuk, H., & Tunay, K. B. (2014). *Ticari Banka Yönetiminin Temelleri*. Nobel Yayıncılık.
- Selimler, H. (2006). *Türk Bankacılık Sektöründe Sorunlu Kredilerin Varlık Yönetim Şirketlerince Tasfiyesi, Seçilmiş Ülkeler ve Türkiye Uygulaması*. Marmara Üniversitesi.
- Selimler, H. (2015). Sorunlu Kredilerin Analizi, Banka Finansal Tablo Ve Oranlarına Etkisinin Değerlendirilmesi. *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 7(12), 131–172.
- Serdar, D. (2018). *Bankalara Özgü Değişkenlerin Sorunlu Kredilere Etkisi: Türkiye’deki Mevduat Bankaları Üzerinde Bir Çalışma* [Karadeniz Teknik Üniversitesi].
- Servigny, A. De, & Renault, O. (2004). *The Standard & Poor’s Guide to Measuring and Managing Credit Risk*. McGraw Hill; 1st edition.
- Sevilengül, O. (2001). *Banka Muhasebesi*. Gazi Kitapevi.
- Sevinç, D. (2021). *Türkiye’de Takipteki Banka Kredileri İle Makroekonomik Faktörler Arasındaki İlişki*. 609–629.
- Seyidoğlu, H. (2002). *Ekonomik Terimler Ansiklopedik Sözlük*. Güzem Can Yayınları.
- Shaikh, S. A., & Suleman, T. (2017). Exploring the Impact of Real Sector Shocks on Islamic Banking in Pakistan: A VECM Approach. *In The Name of Allah, The Most, March*.
- Shingjergji, A. (2013). The Impact of Macroeconomic Variables on the Non- Performing Loans in The Albanian Banking System During 2005 - 2012. *Academic Journal of Interdisciplinary Studies*, 2(9), 335–339.
- Siddiqui, S., Malik, K. S., & Shah, S. Z. A. (2012). Impact of Interest Rate Volatility on Non-Performing Loans in Pakistan. *International Research Journal of Finance and Economics*, 84(84), 66–75.
- Simion, K. (2013). The Effect of Non-Performing Loans on Profitability of Commercial Banks in Kenya. *In Research Journal of Finance and Accounting* (Issue 7).
- Sinkey, J. F., & Greenawalt, M. B. (1991). Loan-Loss Experience and Risk-Taking Behavior at Large Commercial Banks. *Lournal of Financial Services Research*, 5, 43–59.
- Sipahi, N. (2003). *Problemli Kredilerin Yeniden Yapılandırılması Uluslararası Uygulamalar ve Türkiye Örneği*. Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası.(erişim Tarihi 18/04/2023)
- Skarica, B. (2014). Determinants of Non-Performing Loans in Central and Eastern European Countries. *Financial Theory and Practice*, 38(1), 37–59.

- Sonbul İskender, E. (2014). *Kredi Riskinin Dayanıklılığının Analizi: Türk Bankacılık Sektörü Üzerine Politika Önerileri*. Türkiye Bankalar Birliği Yayınları.
- Sözer, İ. A. (2010). *Bankalarda Takipteki Krediler: Tahmine Yönelik Bir Model Uygulaması*. Marmara Üniversitesi.
- Stephen Kingu, P., Macha, D. S., & Gwahula, D. R. (2018a). Bank Specific Determinants of Non-Performing Loans: Empirical Evidence from Commercial Banks in Tanzania. *International Journal of Scientific Research and Management*, 6(01), 18–28.
- Stephen Kingu, P., Macha, D. S., & Gwahula, D. R. (2018b). Impact of Non-Performing Loans on Bank's Profitability: Empirical Evidence from Commercial Banks in Tanzania. *International Journal of Scientific Research and Management*, 6(01), 71–78.
- Strahan, P. (2008). Liquidity Production in 21st Century Banking. In *Working Paper of National Bureau Economic Research* (Nber Working Paper Series, Issue 13798).
- Takan, M. (2001). *Bankacılık, Teori, Uygulama ve Yönetim*. Nobel Yayınları.
- Takan, M., & Boyacıoğlu Acar, M. (2011). *Bankacılık: Teori, Uygulama ve Yöntem*. Nobel Yayınları.
- TBB. (1999). *Kredi Riskinin Yönetimine İlişkin İlkeler*.
- Tekay, S. (2018). *Kredi Riski Yönetiminin Bankacılık Kârlılığına ve Verimliliğine Etkisi 9 Ticari Banka Üzerine Bir Uygulama*. İstanbul Okan Üniversitesi.
- Temel, H. (2006). *Basel II Kriterlerine Göre Ticari Bankalarda Kredi Riski Yönetimi*. Yıldız Teknik Üniversitesi.
- TKBB. (2009). *Finansal Yenilik ve Açılımları ile Katılım Bankacılığı* (A. Yabanlı (ed.)). TKBB Yayınları.
- TKBB. (2018). *KOBİ'ler İçin Adım Adım Katılım Bankacılığı* (Ş. M. Özsoy & Y. Sayar (eds.)). TKBB Yayınları.
- Toraman, C., Ata, H. A., & Buğan, M. F. (2015). Mevduat ve Katılım Bankalarının Karşılaştırmalı Performans Analizi. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 16(2), 301–310.
- Torun, M. (2017). *Ticari Bankacılık Sektöründe Kırılganlık Ölçütü Olarak Sorunlu Kredileri Etkileyen Faktörlerin Analizi* [İstanbul Üniversitesi].
- Türe, E. (2015). *Bankalarda Kredilerin Yönetimi ve Sorunlu Kredilerin Yeniden Yapılandırılması Süreci*. Marmara Üniversitesi.
- Turguttopbaş, N. (2013). Kredi Temerrüt Swapları ve İlgili Riskin Gerçekleşmesi Durumunda Uygulanan Hukuki Prosedür. *Bankacılar Dergisi*, 3(84), 37–54.

- Türk Dil Kurumu. (2023). *Risk*. <https://www.tdk.gov.tr/?s=risk>. (Erişim Tarihi 10/03/2023).
- Ülev, S., Selçuk, M., Duramaz, S., Sümer, E., Aytekin, Y. E., Keskin, Ö., & Eliyatkin, S. (2018). *Katılım Finansmanında Yeni Yaklaşımlar*.
- Ülgentürk, L. (2017). The Role of Public Debt Managers in Contingent Liability Management. In *OECD Working Papers on Sovereign Borrowing and Public Debt Management* (Issue 8).
- Ulusoy, T. (2015). *Bankacılıkta Risk Yönetimi- Bankacılık Giriş ve İlkeleri* (F. Kaya (ed.)). Beta Basım - 4. Baskı.
- Uluyol, O., Lebe, F., & Akbaş, Y. E. (2014). Firmaların Finansal Kaldıraç Oranları ile Öz sermaye Karlılığı Arasındaki İlişki: Hisseleri Borsa İstanbul (BİST)’da İşlem Gören Şirketler Üzerinde Sektörler Bazında Bir Araştırma. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 70–89.
- Ürkmez, E. (2013). *Kredi Riski Modellemesi: Türk Bankacılık Sektörü İçin Ekonometrik Bir Yaklaşım* [Marmara Üniversitesi].
- Us, V. (n.d.). *Assessment of Bad Loans in Turkey : What Role do Financial Conditions have ? Türkiye ’ de Sorunlu Kredilerin Değerlendirilmesinde Finansal Koşulların Rolü*. 137–152.
- Us, V. (2016). *Determinants of Non-Performing Loans in The Turkish Banking Sector : What Has Changed After the Global Crisis?* 1–14.
- Usta, M. (1997). *Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi ve Tahsisi*. Pamukbank Eğitim Yayınları.
- Uzunoglu, S. (2003). *Para ve Döviz Piyasaları*. Literatür Yayıncılık.
- Varlık, A. B. (2010). *Basel İlkeleri Işığında Bankacılıkta Risk Yönetimi*. Marmara Üniversitesi.
- Vogiazas, S. D., & Nikolaidou, E. (2011). *Investigating the Determinants of Non-Performing Loans in The Romanian Banking System: An Empirical Study with Reference to The Greek Crisis*. January 2016.
- Wagner, N. (2008). *Credit Risk: Models, Derivatives, and Management*. Chapman and Hall/CRC; 1st edition.
- Wasiuzzaman, S., & Gunasegavan, U. N. (2013). Comparative Study of The Performance of Islamic and Conventional Banks: The Case of Malaysia. *Humanomics*, 29(1), 43–60.
- World Bank. (2005). *Financial Sector Assessment*. <https://doi.org/e-ISBN: 978-0-8213-6433-8>

- Yahaya, K. A., & Oni, O. O. (2016). Impact of Macroeconomic Factors on Non-Performing Loans in the Nigerian Deposit Money Banks. *Amity Global Business Review*, 68–79.
- Yarız, A. (2011). Bankacılıkta Risk Yönetimi: Risk Matrisi Uygulaması. *Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü E-Dergisi*, 1(1), 1–33.
- Yaşar, E. M. (2021). *Türk Bankacılık Sektörü Kredi Riski Yönetiminde Öncü Göstergelerin Belirlenmesi: Sektörel Risk Derecelendirmesi*. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi.
- Yavuz, Ö. (2022). *Bankalarda Karlılığı Belirleyen Faktörler: Qismut Ülkeleri Katılım ve Ticari Bankalar Karşılaştırması*. Trakya Üniversitesi.
- Yıldırım, M. (2017). *Banka Muhasebesi*. Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü.
- Yıldız, E. (2015). *Tüketici Temelli Marka Değerinin Marka Tercihlerine Etkisinde Ailenin Aracılık Rolü*. 5, 29–46.
- Yıldız, T. (2016). *Bankalarda Kredi Talep İşlemleri, Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesinde Risk Faktörlerinin Önemi ve Uygulanması*. Beykent Üniversitesi.
- Yılmaz, S. (2010). *Ticari Bankalarda Kredi Portföyü ve Kredi Riski Yönetim-Bankacılık Sektöründe Bir Uygulama*. Kadir Has Üniversitesi.
- Yılmaz, Ş. (2021). *Sorunlu Kredilerin Net Kar Üzerine Etkisi: Türk Bankacılık Sektöründe Bir Uygulama*. Kastamonu Üniversitesi.
- Yücememiş, B. T., & Sözer, İ. (2014). Bankalarda Takipteki Krediler: Türk Bankacılık Sektöründe Takipteki Kredilerin Tahminine Yönelik Bir Model Uygulaması. *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 3(5), 43–56.
- Yüksel Yiğiter, Ş. (2019). Banka Bilançolarında Sorunlu Krediler ve Varlık Yönetim Şirketleri: Türkiye Değerlendirmesi. *Alınleri Sosyal Bilimler Dergisi (ASOBİD)*, 3(2), 103–120.
- Zainol, J. M., Nor, A. M., Ibrahim, S. N., & Daud, S. (2018). Macroeconomics Determinants of Non-Performing Loans in Malaysia: An ARDL Approach. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 8(10), 692–706.
- Zerka, M. A., Neccar, A. M., & Çeviren: Karaman, H. (2011). *İslam Düşüncesinde Ekonomi, Banka ve Sigorta*. İz Yayıncılık.

ÖZ GEÇMİŞ

Ad Soyad: Öznur Ak	
Eğitim Bilgileri	
Lisans	
Üniversite	Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Fakülte	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Bölümü	İktisat
Yüksek Lisans	
Üniversite	Sakarya Üniversitesi
Enstitü Adı	Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı	İslam Ekonomisi ve Finansı Anabilim Dalı
Programı	İslam Ekonomisi ve Finansı
Makale ve Bildiriler	
1. Ak, Ö., Harunoğulları, E. (2023). Why is Mudaraba not Practiced by Islamic Banks? How can Islamic Banks Apply Mudaraba Financing Method through Models?. <i>Uluslararası Akademik Birikim Dergisi</i> , 6(3), 413-423.	
2. Essayem, A., Cevherli, F. Ve Ak, Ö. (2023). Trust: The New Fictitious Commodity. <i>SASE Rio de Janeiro</i> .	
3. Durmuş, H., Ak, Ö., Genç, A.T. (2021). Covid-19 Sürecinde İslam İktisadının Sosyal Kurumlarının Rolü: Sakarya'daki Uluslararası Öğrenciler Üzerine Bir Araştırma. <i>Covid-19 Salgını Sürecinde İslam İktisadı ve Sosyal Politika. NEÜ Yayınları</i> , 235-280.	
4. Ak, Ö., Görmüş, Ş. (2020). Muhafazakâr Kesimin Aşırı Tüketim Alışkanlıklarını Belirleyen Nedenler ve İsrar Boyutu: Türkiye-Malezya Karşılaştırması. <i>İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi</i> , 19(39), 1485-1500.	
5. Ak, Ö. & Genç, A.T. (2018). Üniversite Öğrencilerinin Geri Dönüşüm Bilinci Üzerine Bir Araştırma: Sakarya Üniversitesi Örneği. <i>Uluslararası Ekonomi Araştırmaları Dergisi</i> , 4(2), 19-39.	